

Tamme Säsikiired

TARTU TAMME GÜMNAASIUMI
ALMANAHH

Veeriku Alevi Alkooli asutamine Liini tänaval

Nimetamine Tartu 6. Keskkooliks (poistekool)

Keemiaklassi (praegune tehnoloogiasuund) avamine

Loodusteaduste klassi (praegune loodussuund) avamine

Nimetamine Tartu 5. Keskkooliks

1919

1944

1953

1963

1966

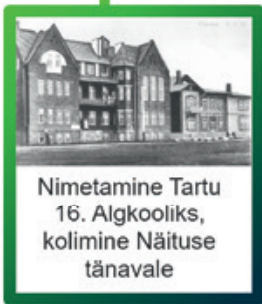

1922

1947

1954

1964

Nimetamine Tartu 16. Alkooliks, kolimine Näituse tänavale

Kooli märgi kasutuselevõtmine

Kolimine Tamme puiesteel

Segakooliks muutmine

kor...

Nimetamine Tartu
Tamme
Gümnaasiumiks

1995

Meditsiini-suuna
avamine

2008

20
15

Kooli jagunemine
Tartu Tamme
Kooliks Tamme
puisteel ja
Tartu Tamme
Gümnaasiumiks
Nooruse tänaval

1979

Põhikoolis
geograafiaklassi
avamine

1999

Humanitaarklassi
(praegune
kultuurisuund)
avamine

Infotehnoloogia
suuna avamine

2015

Kooli tekli
kasutusele-
võtmine

2018

TARTU
Tamme Gümnaasium

Tamme Säskiired

TARTU TAMME GÜMNAASIUMI ALMANAHH

*Meie ei taha olla, ei ole
vaikiv, ununev lehekülj
aegade-raamatust.*

(Anna Haava)

Tartu 2019

Sisukord

Soovisõnad saateks	7
Müütide maagia	29
Koolielu kihistused	35
Tammelehe teavitused	85
Vilistlaste viisikesed	99
Hingekeele helinad	121
Arukate arvamised	147
Loometööde lustilisus	209

Koostajad ja toimetajad Piibe Leiger, Heily Soosaar

Kujundajad Maret Kuura, Mathias Mõttus

Fotod: õpetajate ja vilistlaste erakogud

© TTG, koostajad, autorid 2019

Küljendus ja trükk: Vali Press OÜ

ISBN 978-9949-01-444-6

Soovisõnad saateks

Saateks

AIN TÖNISSON

direktor

Hea lugeja!

Kui Sa hakkad sirvima seda almanahhi, siis näed õige varsti, et pikalt kooliga seotud inimesed räägivad Tamme vaimust. Palun lugeda järgnevat kui aruannet talle.

Tartu Tamme Gümnaasium on olnud neli aastat uues majas eraldi koolina. Juubeli puhul tasub vaadata, kas oleme hakkama saanud. Mida see tähendab: hakkama saanud? Vilistlaste poolt hinnatuna: kas siin on seda hõngu, mis on meie koolile omane olnud? Õpilase poolt vaadatuna aga, kas siin on olnud hea olla ja kõvasti tarkust juurde saadud. Kolleegina: kas see maja ja kolleegide sünergia on selline, et tahaks edasi töötada. Tean, et nii analüüsida on raske. Paljus on küsimus tundes, mitte faktides. Kuigi olen vilistlane, võivad ametikohustused võtta objektiivsust vähemaks ja kindlasti ei ole mul õpilase vaadet. Natuke arutada aga tasub, jutu uskumine on igapäevane enda teha.

Kuus-seitse aastat tagasi oli kooli lahutamisel põhikooliks ja gümnaasiumiks paras "lahingutegevus". Kui ühel koolil on nii pikk ja väärikas ajalugu, on see igati mõistetav. Pigem oleks olnud imelik, kui kogukond oleks olnud kooli lahutamise ja selle protsessiga lõpuni rahul. Tagantjärele vaadates suutis kogukond olla jõuline ja saavutada väga hea lahenduse: sisuliselt – ühele koolile sai Tartus vist pretsedenditult kaks otsest järglast ja kokku jätkati suurema ja tugevamana kui enne; finantsiliselt – mõlemad koolid näevad päris head välja. Aitäh kõigile panustajatele!

Eraldumine oli kurb, aga siamaani tundub, et mäng vääris küünlaid. Gümnasistidel on ikka noorematest tublisti erinev õpe ja koolielu ning põhikooli lõpuklassid on kõige vääriskamad oma majas. Samas ei saa ka esimese klassi juntsud kannatada riigieksamite korralduslikus segaduses ja ärevuses. Muidugi läksid (ja pididki minema) hinge kaasvilistlaste küsimused eelmisel juubelil, et kus majas nüüd ikka järgmisel korral juubelipidu peame. Ja mõni klaas veini tegi mõnel neist küsimused eriti tungevaks. Oli aga ka neid, kes olid hästi arusaajad. Eks olukord oligi kõigi

jaoks pingeline ja kui keeled said valla ning jutud räägitud, siis oli lõpuks pinget vähem.

Minu jaoks hakkas tekkima arusaam õigel teel olemisest siis, kui vilistlased hakkasid uude majja tulema. Esiti Teadlaste Ööle uues majas (ikkagi nagu sõltumatu formaat), siis esinema õpilastele, osalema kooli üritustel (NB! Meil on lisaks vanadele vilistlaskorv- ja võrkpalliturniiridele vilistlasturniir lauateniseski ning vilistlased on osalenud ka mälumängus), sünnipäevaballil, astuma läbi ühekaupa ja klassiti. Need kohtumised on hiiglama vahvad. Ütle mata tore oli, kui veel Näituse tänaval kooli lõpetanud vilistlane astus sisse ja tõi korvitäie õunu. Hästi kasulikud on olnud loengud, mida on pidanud vanemad vilistlased elukogemusest ja noored vilistlased õppimisest – eks noor inimene peab eeskuju leidma, kellelt õppida. Uus kool on andnud kogemuse, et on neid häid inimesi, kes on nõus enda teenitud raha kasutama noorte hariduse hüvanguks: nii saime enda labori paremaks. Need olid vaid mõned näited. Aitäh teile kõigile abi eest!

Kooli kolimine oli õpilastele hästi suur muutus. Mäletan, et käisin eelneval aastal läbi kõik gümnaasiumiklassid. Pilgud olid umbusklikud ja miks nad oleksidki pidanud olema teistsugused – ees oli tundmatu tulevik. Esimest korda tundsin, et „tuleb ära“, siis, kui tutvustasime õpilasesindusele nende ruumis (minu kooliajal oli seal raadioruum) plaane, kuidas edasi võiks toimetada. Saime kaasa mõtlema palju neid õpilasi, kes olid nõus kooli uuenemisega kaasnevat arutama. Eriline tänu neile, kes asusid veel valmimata maja reklaamima linna üheksandike seas. (Potentsiaalsete kaasõpilaste jutt on alati mõjuvam kui koolitöötaja oma.) Seda tehti situatsioonis, kus ise veel kõiges päris kindel ei olnud. Teiega koos olen valmis minema lahingusse iga kell!

Uus situatsioon uues majas ei olnud kerge – palju uusi õpetajaid, uued kombes, isegi koolitund pikem kui senini. Kõik see nõudis harjumist. Teisalt aga said noored kogemuse ise asju välja mõelda ja kujundada. Samuti olid nad sunnitud hakkama saama situatsioonis, kus palju asju olid lahitud. Aitäh teile, kes te vedasite vana uude ja kujundasite uue näo!

Lugesin mitu aastat indikaatoriks ühte neidu, kes istus pärast koolipäeva minu ukse taga ja õppis. Lisaks erinevatele tulemusmõõtmistele olen ikka mõelnud, et koolis peab hea olla olema. Ja mõõdupuuks on olnud seegi,

kas õpilased jäävad siia veel pärast tunde. See tüdruk on nüüd lõpetanud, aga tundub, et praegugi on kõik hästi, sest õhtuti on ikka meie õpilased majas. Et koolimajas on hea olla, on näidanud ka erinevad rahuloluküsitlused.

Kui rääkida nendest tulemustest, mille järgi koole ajaleheveergudel ritta sätitakse, siis me ei ole tipus. Tundub otsituna vabandus, et me ei ole seda võidujooksu esimeseks eesmärgiks pidanud – eesmärk on ikka enda, töö ja ühiskonnaga hakkama saav noor inimene. Ongi nii, aga ka selle eksamiasjaga võiks olla paremini. Oleme olnud hädas matemaatika õppimise tulemuslikkusega ja toonud siia jõudu juurde. Usun, et aitab. Meie riigeksamite tulemuste pilt on küllalt variatiivne. Kes tahab, saab väga hästi. Samas peame eesmärgiks õpilase vastutust enda tegutsemise eest. Ju me ei ole suutnud hästi hakkama saada nendega, kel vastutuse võtmine veel päris välja ei tule. Ja nii tulevad kehvemad tulemused. Teisalt on meie kooli sisseastumisel väga korralik konkurents – meile tahetakse tulla. Ning meie lõpetajad lähevad päris hästi edasi õppima, mis tähendab, et oleme teinud mõistlikku tööd. Eks viimasest annavad märku ka vastsed vilistlased, kes läbi astuvad ja juttu puhuvad.

Kuus aastat tagasi tegid toonase Tamme gümnaasiumi õpetajad isekeskis valikuid, kes põhikooli, kes gümnaasiumisse. Väga suurel määral oligi see jaotus hilisema õpetajate jagamise alus. Arvan, et üks kurvemaid päevi minu tööelus oli viimane pidu ühtse kollektiivina. (Hiljem on neid meeldivaid võimalusi kokku saada olnud veel küll ja küll, aga see on juba midagi muud.) Raske on olla, kui ise ühelt poolt näed inimesi, kellega oled koos tööd teinud või kes on sind õpetanud, ja teisalt oled asjapulk, kes kolleege lahutab.

Kuna mõlemad koolid kasvasid, siis värbasid mõlemad koolid ka uusi töötajaid. Tegemist oli Eestis üsna harukordse lahendusega. Päris sage on meetod, kus kõik inimesed koondatakse ja siis alustab uus kool uue identiteediga ja toimub uus värbamine. Meil nii ei olnud, see oli osa kokkuleppest. Arvan, et võitsime. Saime kaasa oma ajaloo, sellest tulenev kasu ületab kõvasti esmapilgul tekkida võinud kahjusid. Tagantjärele vaadates oli see suurepärase otsus. Eks ma kartsin, kuidas kaks kolmandikku vanas majas töötanud õpetajaid ja üks kolmandik uusi koos toime tule-

vad. Õnneks läks kokkukasvamine väga hästi – mitu aastat ei ole ma end tabanud mõttelt, et kes uus, kes vana kolleeg.

Hästi on meeles meie esimene ühine piknik Raja pargis, kui olime just käinud kiivritega ehitusplatsil ja kus igaüks oma klassi nägi, küll täiesti poolikuna, aga ikkagi oma. Oli soe sõbralik asjalik koosviibimine.

Hoog uues koolimajas oli alguses väga suur, tehti ära tohutu töö. Ja ma ei saanud sugugi aru heast tuttavast, kes ütles, et praegu on lihtne, katsu seda hoogu kolme aasta pärast hoida. Läkski nii, et praegu on argipäev ja mõtleme haavu lakkudes sellele, kuidas toimetada nii, et ühelt poolt oleks huvitav ja tulemuslik ning teiselt poolt ise ellu jääksime. See ongi päris suur väljakutse. Igal juhul olen tohutult tänulik enda kolleegidele, kes on toimetanud päeval, öhtul, varahommikul ja vahel öösel. Eks teie olete eelkõige need, kes seda maja püsti ja vaimu elus hoiavad.

On 24. mai hommik 2019. aastal. Kell on 11.12. Istun sööklas ja vaatan aatriumi. Kaks poissi mängivad pinksi. Kolleeg läks just bioloogiaklassi. Noored ajavad sööklas juttu ja siin on natuke kärarikkam kui majas muidu. Kaheteistkümnendikud teevad matemaatika riigieksami esimest osa ja keegi ei ole veel klassist välja tulnud. Olin neid ennist hoiatanud, et kui liiga vara välja tulevad, ütlen neile halvasti. Liiga tõsine ei olnud mina, nemad mind kuulates ka mitte. Üheteistkümnendikke täna majas ei ole, nemad on Vargamäel nagu igal aastal. Taamal arutavad kolm head sööklaemandat. Toit on kätte jagatud, nüüd saab arutada. Osa kolleege valvab eksamit, osa on õpilastega väljas, osa ajab omi asju. On vahetund. Pärast viit aastat koolijuhtimist on peaaegu et esimest korda tunne – kõik on hästi.

PS. Kaks tundi hiljem. Üks poiss, kes meie koolist varem lahkuma peab, korraldas endale aulas privaatsed lõpuaktuse. Töö läheb edasi.

Kool kui reisilennuk

KAUPO JÄRVISTE

direktor 1989–1999

Kool on kui reisilennuk, mis peab reisijad turvaliselt sihtkohta toimetama. Lennuki kaptenil on pardameeskond, kes vastutab kõige selles toimuva eest, aga on ka teisi institutsioone, kes lendu teenindavad. Ka see ilm, mis valitseb nüüd ja praegu.

Püüan meenutada neid kapteneid ja meeskondi, kes viimased poolsada aastat kooli juhtinud on.

Kui 1969. aastal tollane direktor **Jüri Vene** siinkirjutaja tööle võttis, teadsin, et mul tuleb pedagoogikat omandada töö käigus. Kohtasin palju huvilisi õpilasi, kelle heatahtlikkus ja takt aitasid ellu jääda. Koolis oli juba aastaid tegutsenud keemiaklass ja ka loodusteaduste klass. Tollal hakkasid kooli lõpetama tulevased professorid Kalevi Kull ja Miia Tammeorg (hiljem Rannikmäe). Loodusklassis õppis tulevane AFIAP tiitliga pärjatud fotograaf Tõnu Noorits ja C-klassis tulevane veterinaar, hoolekogu liige ja suur kooli patrioot ning abimees Margus Pissarev. Kusagil Antslas nägi ilmavalgust Urmas Tokko. Tartu 5. Keskkooli esimesse klassi astus Malle Pehk.

Jüri Venel oli au ja võimalus tuua orkestri saatel kool Veerikult uude majja Tamme puiesteel. Ta oli saanud uue lennuki, kui jääda eespool toodud kuvandi juurde, suure ja moodsama. Kool suurenes poole võrra, aga õpilasi oli esialgu vähem, kui mahtus, ja kooli ähvardas 8-klassiliseks muutmine. Siin näitas direktor oma osavust ja päästis kooli. Jüri Vene oli kindla käega juht ja väga edukas keemiaõpetaja, kelle käe alt kasvas palju olümpiaadide võitjaid, tulevasi keemikuid, loodusteadlasi ja arste. Ka viis akadeemikut: Jaak Järv, Mati Karelson, Mart Ustav, Mart Saarma, Raivo Uiibo, kes on kõik ühest klassist. Hiljem on lisandunud Eero Vasar ja Ülo Niinemets. Kooli vanemate klasside õpilased õpetasid noorematele head käitumist ja omakorda innustasid neid edule õppimises. Jüri Vene meeskonda kuulus õppealajuhatajana energiline geograafiaõpetaja Helve Raik, kes kureeris loodussuunda. Sel ajal oli geograafia süvendatud õpetamine ainulaadne Eestis. Alglasside tegemisi ohjas Lilian Kivi. Juba 1966. aastal oli avatud

muusikaklass ja orkester pärines päris kooli algusest. Puhkpilliorkester on olnud kooli lahutamatu osa selle algusajast, dirigendiks aastani 1989 oli legendaarne maestro Sulev Kald. Spordielu ja majandustegevust juhtis legendaarne Eduard Sauvere, kes oli end täielikult koolitööle pühendanud. Klassivälist tööd toimetas Mall Tampere.

Kui Jüri Vene oli kooli juhtinud 12 aastat, kutsuti teda Tartu linna haridusosakonna juhatajaks (1972).

1972. aastal asus kooli juhtima senine õppealajuhataja **Helve Raik**, kes jätkas oma meeskonnaga, kus abikäteks Lilian Kivi, Marnel Sippol, Valve Rehema, Eve Tenn, Ilvi Roostar, Mall Vooder, Valentina Ritsing, Mati Kangur ja Helle Maalmann. Klassivälist tegevust juhatas Mall Tampere aastani 1980 ja tema tööd jätkas Kaja Alt aastani 1987. Majandusjuhiks ikka veel Eduard Sauvere, keda Helve Raik on majahaldjaks nimetanud. Hiljem tegelesid majandusasjadega Lilli Paal ja Helve Pöder. Juhiabina toimetas kantseleis nõudlik ja täpne sekretär Leida Metsar, kes läks 1978 pensionile ja tema asemele asus Mall Jaigma, kes töötas kuni aastani 2011. Sealt edasi on juhiabi Pille Liivamägi. Raamatukogu asus 1978. a hoidma vilistlane Reet Laan, kellele oli aastaid abiks Miia Jürimäe ja alates aastast 2005 on sellel kohal Sirje Kurg. Tundliku meele ja ekstravertse loomusega direktor Helve Raik juhtis kooli suure südamega ja ennastohverdvalt. Tal olid head sidemed lastevanematega, tundis pea kõiki õpilasi ja aitas kõiki, kes seda vajasisid. Tänu heale ühiskondlikule positsioonile ja tihedatele sidemetele vilistlastega jõudis ta palju. Koolis loodi hea sisekliima õpetajate toas ja juhtkonnas. Asutati muusikaklass algklasside osas ja koreograafiaklass, kus õppis ka Maria Avdjuško. Meeskonnas tajuti arvutitundmise vajadust ja avati arvutioperaatori eriala. Kool sai esimesed arvutid Juku esimesena Tartu koolidest. Et soodustada õpilaste füüsilist arengut ja õpetada väga vajalikku ujumisoskust, ehitati koolihoonesse basseini. Spordielu vedasid populaarsed Ahto Karumaa ja Andres Kirss, kellel oli basseini valmimises suur roll. Basseini olemasolu andis meile hulga häid ujujaid Valentina Ritsingu eestvedamisel. Alates 1968. aastast käisid loodusklassid suvepraktikatel kodust kaugel – Karpaatides, Hibinides ja mujalgi, kus liiguti maastikul, uuriti kohalikku elu ja loodust ning pandi end proovile nii füüsilises kui ka sotsiaalses mõttes. Need matkad on paljudel õpilastel ja õpetajatel meeles eredate mälestustena kooliajast.

Ei teagi, oli see seotud loodusklassidega või koolipoolse toetusega, aga 1989. aasta jaanuaris pärast seda kui 30 aastat õppealajuhataja ja direktorina töötanud Helve Raik juhikohalt lahkus, hääletati sama lennuki kokpitti kapteniks **siinkirjutaja**. Meeskonda jäi kooli igapäevatoimetusi ohjama kogenud õppealajuhataja Helle Maalmann. Algklasside õppealajuhatajaks sai Urve Pulst ning algklasside huvitööd juhtima Malle Pehk. Segakoori ja klassivälist tööd vanemas astmes ja tuli juhtima Kersti Aan, et jääda huvijuhiks 20 aastaks. Tema algatusel toimus 1991. aastal TÜ aulas esimene kevadkontsert – suursugune, heatasemeline ja lihvitud nagu Kersti loometööle tavaks. Samal ajal alustati ka jõulukontsertidega Tartu Pauluse kirikus. Järjest olulisemaks muutus arvutipargi uuendamine ja Urmas Buhvestovi roll selles. Varsti saime Uppsalast vanad IBM XT arvutid Jukude asemele ja nüüd, aastaid hiljem, ei kujuta kool ette arvutiparki Urmaset. Bioloogiat õpetama asus Urmas Tokko, kellest kujunes hilisem projektijuht ja õppesuundade kuraator. Majandust hakkas juhtima 1994. aastast Riina Mändmets (hiljem Kõlamets).

1989. aasta suvel remonditi juba kulunud koolimaja. Pisut hiljem jõudis linnasoe tänu linnakodanik (nii ta tavatses ennast esitleda) Tiit Veeberile ka meie kooli. Kooli katlamaja vanast kütusepaagist on nüüd vaid mälestusena küngas kooli aias. Suurem remont akende ja radiaatorite väljavahetamisega toimus 1994 ja 1995.

IME ja Balti kett töid teateid murrangust meie elus. Piirid hakkasid avanema ja koolil tekkisid sidemed Euroopa teiste koolidega juba 1990. a. Läkitati teele delegatsioone (õpilased ja õpetajad koos) Soome, Poola, Hollandisse, Taani, Rootsi, Saksamaale. Kool võttis oma ruumidesse Rahvusvahelise IB kooli kolmeks aastaks, seda kureeris Miia Rannikmäe. Püsivad suhted ja koostöö Tampere kooliga on püsima jäänud tänapäevani ka siis, kui koolid on nimesid ja koolimaju vahetanud. Kool osales palju aastaid Balti mere programmis (BSP), uurides meie vesikeskkonda ja esinedes rahvusvahelistel konverentsidel.

1995. aastal hakati Tartus gümnaasiume moodustama. Esimesed olid Tartu Miina Härma Gümnaasium ja Hugo Treffneri Gümnaasium. Tundsiime end piisavalt tugeva ja eduka koolina, et ka sinna seltsi liituda. Pidime end linnale tõestama koguka aruande ja taotlusega. Läkski korda. Siis aga hakati teisi keskkooli lihtsalt gümnaasiumiteks ümber nimetama... Meie

eriklassidest oli saanud selleks ajaks kolm õppesuunda (loodus-, reaal- ja humanitaarsuund), kus juba toimusid mahukad välipraktikad Tartust eemal.

1996 tuli kogeda esimest korda riigieksameid ja võrrelda kooli taset kogu riigi koolide tasemetega. Oli aeg muutusteks ja edasiarenguks, tuli juurde tuua uusi inimesi, vahetada juhte, meeskondi.

Uude sajandisse mindi juba **Toomas Mälksoo** meeskonnaga, mis ei olnud eelmisega võrreldes oluliselt muutunud. Õppealajuhatajaks ikka Helle Maalmann, huvijuhid Kersti Aan ja Malle Pehk. Pärast Kersti Aani juhtisid huvitegevust Liina Kink, Maret Kuura ja viimati Moonika Väärt. Projektijuhi kohale asus Urmas Tokko, aga seda põhitöö kõrvalt. Majandusjuhina jätkas Riina Kõlamets. Noorema astme õppealajuhataja Urve Pulst läks 2001 pensionile ja asemele asus Karmen Adov, kes on tänaseni Tamme kooli õppealajuhataja. Toomas Mälksoo oli läbi ja lõhki vana hea viienda kooli mees, kes oli siin oma isa juures õppinud ja hiljem ise õpetanud matemaatikat samas koolis. Matemaatikuna riigieksamite tulemusi analüüsinud, suunas ta õppetööd nii, et kooli koht pingereas tõusis ja püsis arvestataval tasemel pikka aega. Muusikuhing ei lubanud aula vana lagunemisoshus klaverit enam kasutada ja vilistlaste toel sai uus tiibklaver kooli aula uuele põrandale lähetatud. Uue parketi sai ka õpetajate tuba.

BSP (Baltic Sea Projekt) rühm osales Taanis projekti kokkutulekul, 2001 algasid biotehnoloogia praktikumid TÜ laboris (vilistlaste toel ja on tänaseni toetatud Kaarel Krjutškovi poolt), alustati koostööd AHHAaga (2005 U. Tokko) ja aastast 2009 hakkasid koolis toimuma Teadlaste Öö üritused, mis kestavad siiani. Aastal 2012 sõlmiti koostööleping maaülikooliga. Koolis avati uus suund – meditsiinisuund. Selle loojad olid neuroloog Pille Taba Tartu Ülikooli kliinikumist, Tartu Tervishoiu Kõrgkool ja Tamme gümnaasiumist direktor Toomas Mälksoo, õppealajuhataja Helle Maalmann ja õpetaja Urmas Tokko. 2008 aasta sügisel asusid meditsiini klassi õppima esimesed õpilased. Lisaks teoreetilisemat laadi kursustele toimuvad nüüdseks ka õpilaste praktikad TÜ kliinikumis ja Tartu Tervishoiu Kõrgkoolis, kus juhendajateks on mitmed meie vilistlased, kes kuuluvad kooli umbes 200 tegevarstiks koolitatu hulka.

Omaette nähtus koolielus oli algklasside teatriime. Õpetajad Kersti Loim, ühtlasi vilistlane, ja Tiina Tooding lavastasid õpilastega mitmeid näiden-

deid, kus õpilaste vahvaid ülesastumisi juhendasid paljud kehakultuuri-, muusika- ja tantsuõpetajad. Esimene etendus oli „Saabastega kass“ 2003. Ka õpetajad esitasid õp. Külli Saia lavastuse „Kalevipoeg“. Õpetajate segarühm tantsis õp Tiina Toodingu ja meesõpetajad tantsisid õp Jaanika Kure eestvedamisel ning esineti väljaspool kooligi.

Direktori ja suure enamuse vilistlaste veendunud teadmine oli, et meie kooli ei tohi lahutada kaheks erinevaks kooliks – põhikooliks ja gümnaasiumiks. Selle eest võideldi viimse võimaluseni, aga linn oli juba otsustanud. Direktor Toomas Mälksoo loobus päevapealt ametist enne sügisest õppenõukogu aastal 2012. Direktori kohatäitjaks kuni valimisteni määrati **Urmas Tokko**, kes viis kooli uude aastasse 2013.

Valimiskogu valis uueks Tamme Gümnaasiumi direktoriks **Vallo Reimaa**, kel varasem juhtimiskogemus, hea pedagoogiline ja juriidiline baas ning suure perspektiiviga visioon. Uus direktor asus ellu viima uue maja ehitamist gümnaasiumiosale. Võitles välja ka kooli nimesse „Tamme“ jäämise ja nii sai uus riigigümnaasium (2015) nime Tartu Tamme Gümnaasium, olles ühtlasi väärika kooli õigusjärglane.

Mingil hetkel tõsteti ministeeriumis malelual nuppe ümber ja Tartu Tamme Gümnaasiumi direktoriks valiti kooli vilistlane matemaatik **Ain Tõnisson**, kes koos õppealajuhataja Merle Ööpikuga asus uut kooli ette valmistama. Vallo Reimaa sai aga ka uue kooli – Tartu Tamme Kooli – juhiks ja juhib seda edukalt siiani. Nii jagunes rahvas ühest lennukist kahte, mõlemad kaasaegsed lennumasinad, et uutes oludes edasi lennata ning vahet vahel koos vanu aegu meenutada. Mõlema masina pardale on tulnud uusi inimesi, et omaks kasvada ja erksat ja südamesooja Tamme vaimu edasi kanda.

Niisiis direktor Ain Tõnisson sai uue ja uhke lennuki kapteniks. Teiseks piloodiks valiti bioloogist maalikooli teadlane Merle Ööpik ja õppe-suundi asus tüürimehena suunama Urmas Tokko. Riiklikku lendu asus teenindama veel mitmeid inimesi Nimetagem siis selle endistest suurema meeskonna liikmeid nende ametinimedega: juhiabi Pille Liivamägi, projekti- ja huvijuht Arnika Aadusoo, huvijuht ja kunstiõpetaja Maret Kuura, IT-juht Mathias Mõttus, haridustehnoloog Tuuli Tomson, õpilasnõustaja Helina Harro, õppenõustaja Maris Pärt, administraator Jana Atso, laboriõpetaja Leili Järvesoo ja raamatukoguhoidja Tiiu Lääniste. Peale nende on

lisaülesannetega õpetajad: Merit Luik karjäärikoordinaatorina, Heily Soosaar kultuurisuuna, Tuuli Tomson IT-suuna, Aleksandr Kirpu ja Agnes Vask tehnoloogiasuuna juhtidena, Ott Maidre uurimistööde koordinaatorina.

Selline meeskond peaks tagama kõigil viiel liinil edukad lennud, mis viivad õigesse sihtkohta kultuuri-, meditsiini-, loodusteaduste-, IT- ja tehnoloogiahuvilisi. Teiste sõbralike ja abivalmis lennukimeeskondadega on meil hea koostöö, sageli just seepärast, et neid juhivad meie vilistlased.

Meie meeskond loodab, et meie reisijad, kui nad on sihtkohta lennanud ja jala maha pannud, leiavad just neile sobivad rajad, mida mööda edasi kõndida.

Kõrget ja turvalist lendu!

Tartu Tamme gümnaasium riigigümnaasiumiks

KALLE KÜTTIS

Haridus- ja Teadusministeeriumi koolivõrgu juht 2015.a

Riigigümnaasiumi loomine Tartus oli ulatuslik protsess, mis sisaldas pikki arutelusid, vaidlusi ja vahel ka kirglikke vastasseise. Riigigümnaasiumi loomine tõusis esimest korda esile seoses võimalusega Reiniku Kooli gümnaasiumiosa riigile üle anda. See pidi olema nn. Brežnevi pakike Masingu kooli üleandmisel riigile. Moodustati isegi komisjon, kes pidi üleandmist korraldama, kuid poliitiline olukord muutus ja see mõte ei realiseerunud.

Mõte tõusis päevakorrale uuesti siis, kui ERM-i rahade ülejäämisel kuulutati välja taotlusvoor uue riigigümnaasiumi hoone võimalikuks ehitamiseks. Kuna loodud Poska gümnaasium oli just remonditud, pakkus Tartu linn välja riigigümnaasiumi rajamiseks Tamme gümnaasiumi.

Pärast seda algasid pikad diskussioonid. Oli pooldajaid ja vastalisi. Elavnes vilistlaste ja endiste töötajate hääl protsessis. Aktiivset rolli seisukohtade kujundamisel kandis pikaegne kooli direktor Helve Raik. Veendunud kooli patrioodina nägi ta võimalust kooli arengus uueks hüppeks. Vilist-

lased olid ettevaatlikumad, sest kardeti, et ümberkorralduste käigus saab kaduma Tamme kooli loodusteaduslik vaim.

Meenub kohtumine õpetajatega kooli õppenõukogus. Ega vastuvõtt soe ei olnud ja sellest võis ka aru saada. Õpetajad olid oma tööd teinud tublilt, tulemused olid head ja nüüd tuli päevakorrale jagada kool pooleks ja gümnaasiumiosa viia hoopis teise kohta ning alustada nn puhta gümnaasiumina. Ainult gümnaasiumiklassidega kooli idee ei olnud kümnendi alguses veel kuigi populaarne. Esimete selliste koolide moodustamist saatis õpetajate ja lastevanemate pahameel.

Ega siin midagi muud ei aidanud, kui lõpuni selgitamine, toetajate otsimine ja sellise koolitüübi eeliste selgitamine.

Väga aktiivsed olid ka Tartu linna volikogu liikmed. Osalesin nii volikogu kui volikogu hariduskomisjoni koosolekutel. Vilistlastega ja kooli hoolekogu liikmetega käis elav kirjavahetus ja korraks saime kokku ka vilistlaste esindajatega Haridus- ja Teadusministeeriumis.

Arvan, et pöördepunktiks oli hetk, kui koolile sai valitud direktor. Valituks osutus Ain Tõnisson. Ain oli kooli vilistlane ja tuntud haridustegelane. Tema tasakaalukas ning kompromissi otsiv ja leidev isik äratas usaldust ja aitas tugevalt protsesside arengule kaasa. Väga hea oli koostöö Tartu Linnavalitsusega. Haridusosakonna juhataja Riho Raave oli ettevõtmise tulihingeline pooldaja ja tänu tema aktiivsele tegevusele ei jäänud ükski asi omavalitsuse poolt tegemata.

Kokkuleppele lõpuks jõuti ja uus kool loodi. Vara jagamisel kahe kooli vahel juhtus ka tagantjärele vaadates natuke naljakaid lugusid, kuid tol hetkel olid nad aktuaalsed ja tundusid olulistena. Vahel tundus, et maakera sees on veel teine, sellest suurem maakera. Meenub diskussioon, kellele saab või jääb vilistlaste poolt kingitud klaver. See oli detail, kuid tugeva emotsionaalse laenguga detail. Mäletan, et kompromissina jäid muuseumi materjalid põhikoolile.

Selline oli Tamme Gümnaasiumi rajamise lugu minu silmade läbi. Elu on näidanud, et Tamme Gümnaasium on endiselt nii üks Tartu linna kui kogu Eesti gümnaasiumide lipulaevu. See tõsiasi vastab iseenesest küsimusele, kas sellist ümberkorraldust oli vaja või mitte.

Head sõnad teeles

HELLE MAALMANN

õppealajuhataja 1985–2015

Soovid koolile

Olles olnud 30 aastat Tamme koolielu tüüri juures, pean olulisimaks aegadest aegadesse hoitud TAMME VAIMU ja selle edasikandmiseks soovin kooli juhtimisel ja laste õpetamisel avatust, innovaatilisust, suutlikkust, inimlikkust, üksteise austamist, armastust ja hoidmist.

Soovin õpetajatele

Õpetamine on nagu mägironimine: aina uued väljakutsed, uued isiksused õpilaste näol – see teebki õpetajaelu huvitavaks.

Õpitakse ju elus ikka neilt, kellest lugu peetakse ja armastatakse. Ärge arvake, et hea õpetaja jääb alatiseks meelde õpetatud võrrandite või reeglite pärast, vaid teie inimlikkuse, headuse ja mõistmise tõttu.

Soovin õpilastele

Oja ja kivi vastuseisus võidab alati oja, mitte tugevuse, vaid järjekindlusega, teadmisi annab hea kool, elutarkusi tuleb sellest lähtuvalt ise õppida.

Alati ei saa elus olla kangelane, aga alati saab jääda INIMESEKS.

Olge avatud kõigele uuele, huvitavale, sest vaadake, uued ookeanid jäävad avastama, kui sa ei julge kallast silmist lasta – maailm on lahti teie ees.

Edu ja järjekindlust TAMME VAIMU hoidmisel järgmistel aastakümnetel meie kõigi poolt!

Soovid õpilasele, õpetajale, koolile

PIIBE LEIGER

eesti keele õpetaja

Päevad on teokarbid,
neis karpides on sinu teod.
On roosad karbid,
on kirjud karbid,
on hallid karbid,
on peaaegu mustad karbid...
Näed neid kõiki, kui vaatad taha –
nad on su jälgedes,
neis on sinu teod.

Mõnel teol on tundlikud tundlad,
mis pikalt sirguvad ette
ja kombivad kaugusi.
Neis on indu ja uudishimu,
on tahtmist ja leidmiselusti.
Näed neid, kui vaatad ette.
Ja vaata siis tõepoolest ette,
et peale või üle ei astuks -
hea on minna nendega koos.

*

Õpetaja, õpetaja!
Tule appi, õpetaja,
 kuula ära, õpetaja,
 seleta veel, õpetaja,
 mõttele läbi, õpetaja,
 tee plaane, õpetaja,
 paranda tööd, õpetaja,
nõua, nõua, õpetaja,
 anna vastust, õpetaja,
 õpi, õpi, õpetaja...

Kauneim sõna – õpetaja.

Parim amet – õpetaja.

Pea vastu, õpetaja!

*

Kool? Meie paik, töö, soovid – elu.

Jah, see sa ju oledki:

arendav-kujundav koosolemine

ühises mõnusas ruumistikus.

Soovin sulle, kool –

sina iginoor, ikka uuenev tarkusepesa –

rohkesti ärksat otsimisvaimu,

palju ehedat leidmiserõõmu,

indu tähtsateks tegudeks!

Tamme kooli vaim

ANU VIIGI

keemiaõpetaja, vilistlane 1974

Kes selle tamme istutas?

Isa tamme istutas.

Päike teda kasvatas.

Miks ta tamme istutas?

Et see sirguks kodule,

iluks meie õuele.

(Leili Andre)

Tartu Tammelinnas asub koolimaja, mis kevadel ja suvel on uppunud rohelusse. Sügisel näeme maja ümber värvikirevust, talvel lumiseid puid ja põõsaid. See on minu kool. Võin nii öelda, sest olen siin õppinud, siit lahkunud ja siia tagasi tulnud. Nüüdseks olen 18 aastat selles tuttavas majas õpetanud, et looduseadused kehtivad meie tahtest sõltumata. Sellepärast tuleb neid teada, mõista ja nendega arvestada.

Tartu 5. Keskkool, Tartu Tamme Gümnaasium, Tartu Tamme Kool. Aja jooksul on nimi muutunud, kooli looduslähedus ja vaimsus on säilinud. Kui õpetasin gümnaasiumiklasse ja olin ka klassijuhataja, küsisin mujalt tulnud õpilastelt, kuidas nad uue kooliga harjunud on, mis neile siin meeldib. Mäletan, et üks õpilane ütles, kool asub hea koha peal. Aknast välja vaadata on ilus. See rahustab. Teine arvas, et kool mõtleb õpilaste heaolule. Minu viimane klass lõpetas 2015. aastal. Hedo rääkis lõpuaktusel nii: „Tartu Tamme Gümnaasiumi motoks on Anna Haava luuleread „Me ei taha olla, ei ole vaikiv, ununev lehekülg aegade-raamatus.”” Mina võin täiesti kindlalt öelda, et Tamme Gümnaasium ei ole ei vaikiv ega ununev lehekülg, vaid pigem väga pikk, lõbus, kogemust täis ja meelde jääv peatükk minu aegade-raamatus. Olen olnud klassijuhatajaks neljale klassile. Sellest seltskonnast on juba kaks õpilast oma kooli tööle tulnud: Liis 2005. aasta lennust ja Anelle 2015. aasta lennust. See on hea märk.

Küsin endalt, mida tähendab Tamme tunne, Tamme vaim, mis tamme-kaid koos hoiab, miks siia kooli ikka tahetakse õppima tulla, miks pärast lõpetamist koos käiakse. Mõningad mõtted, mida tammepuu kohta räägitakse. Tamm on võimas puu, kes jagab oma energiat. Kui oled end tamme juures laadinud, tekib terves kehas ebatavaline kergus. Tamm on ka üheks tugevuse sümboliks. Tammel on muinasjutuline energia ja jõud. Tamm on maagiline puu, mis kaitseb kurjade jõudude eest, toob viljakust ja pikaealisust. Tarkus on nagu tammepuu, mis vajab kasvamiseks aega. Mulle tundub, et kõik need mõtted sobivad ka minu kooli iseloomustamiseks.

Lisaks looduskoolile on Tamme Kool alati olnud muusikakool. Minu mõtted on praegu seotud suvel toimuva laulu- ja tantsupeoga. Ei ole vist ühtegi laulupidu, kus meie kooli koorid ei oleks osalenud. Selle taga on kõik muusikaõpetajad. Aitäh, Kersti Aan, Hiie Kroon, Mariann Virkhauzen, Mai Saul, Ene Ahven, Sulev Kald. Tantsijatega on olnud keerulisem. Kunagi tegutsesid meie koolis ka rahvatantsurühmad. Juhendajaks Henn Tiivel. Aastakümneid meil rahvatantsu ei harrastatud. Ja siis tuli meile eesti keele õpetajaks Katrin Roodla. Praegu töötab ta Tartu Tamme Gümnaasiumis. Rahvatants on seal au sees. Taas osalevad meie tantsijad suurtel pidudel Tallinnas. Minu jaoks on see väga armas. Mina osalesin lapsena esimest korda tantsupeol 1965. aastal. Pärast seda vahelduva eduga 2009. aastani.

Olen alati 1. septembril klassijuhatajatunnis rääkinud suvest, küsinud õpilastelt, mis neile suvest meelde jäi. 2009. aasta esimesel septembril näitasin oma uuele klassile videot suvel toimunud tantsupeost. Eriliselt emotsionaalne oli minu jaoks peo lõpp, kui kõik rühmad tulid väljakule Jaan Tätte laulu „Tuulevaiksel ööl” saatel. Üllatus oli see, et kaks minu klassi noormeest Siim ja Mikk olid olnud väljakul koos minuga. Ka nemad leidsid, et see pidu oli võrratu. Teadsin, et Siim õpetab ülejäänud klassile tantsimist. Üllatus tuli ühel aktusel. Esinesid erinevad kollektiivid. Ekraanile kuvati, mida esitatakse. Äkki oli ekraanil tekst “Esinevad Viigimarjad”. Minu klass oli õppinud selgeks rahvatantsu.

Alustasin Leili Andre luuletusega, millest Gustav Ernesaks on loonud võrratu poiste- ja meeskoorilaulu. Loodan, et kõik Tamme Kooli ja Tamme Gümnaasiumi lõpetajad mõtlevad nii, nagu lõpeb see luuletus:

Tahan tõruna veereda,
tahan tammeks sirguda

Mõtisklus

LEILI JÄRVSOO

loodusteaduste ja laboriõpetaja

Viis aastat tagasi oli meil üks juba päris kenaks kõpitsetud armas maja. Iga 45 minuti järel täitusid koridorid üsna suure lärmi ja liikumisega.

Uude gümnaasiumimajja läbi vihmasaju kulgeva rongkäigu eesotsas sammus ja võttis uues majas õpilasi vastu nende koolivend 1989. aasta lennust direktor Ain Tõnisson. Lisandus palju uusi vahvaid noori õpetajaid. Läks käima tegus elu. Kümneid klasse oli juba viie suuna jagu: IT-, KU-, LO-, ME- ja TE-klassid. Juba rongkäigus oli näha ja nüüdseks on juba päris kindel, et Tamme vaim tuli gümnasistidega kaasa. Kuulda on, et Tamme puiestee maja ei ole ka jäänud oma vaimust ilma. Kuivõrd kool on ju oma õpilastele teiseks koduks, siis kehtib ka kaunis laulusalm kooli kohta: „Kodu, see ei ole koda, millel aken uks...“. Kodutunne, oma-koolitunne – see käib ikka inimestega kaasas.

Täna on gümnaasiumi kasutada õdus modernne maja. Ruumi ei ole ka praegu nii palju, et ei peaks planeerimisega tegelema. Rahvast on palju, aga iga 75 minuti järel vahetundidesse hajumine ja tunni alguseks klassisidesse koondumine käib rahulikult ja vaikselt. Koolikella kaja on tajutav ka ilma kellata.

Kas meeles sul veel need liblikad,
mis lendlesid lillede peal ja õhus?
Te olite noored ja naljakad
ja tundsite liblikaid isegi kõhus.
Kas rännak sügispimedal metsateel meelde veel tuleb,
kus kauguses sookurgede häälekas kutse
ja jaanimardikad süütasid tee ääres tuled?
Hing oli nii vaba, tuli minna vaid otse.
Need praktikareisid, kus õpiti ööselgi
kas putukaid, seeni või pungi,
teil meenuvad kindlasti sageli.
Las magus igatsus täidab siis hingi!

Palju on möödunud, kõik on ees

Viimase koolikella aktuse kõne 20.04.18

MERLE ÖÖPIK

õppealajuhataja 2015–2019

Kallid päevakangelased, koolipere!

Alustades uut aastat, uut tööd või teekonda, on mõistlik korraks peatuda, rahuneda, lasta minna kõigel tühjal-tähjal ja öelda eesootava heaks mõni soov. Uue alguse tervitamiseks sobivad näiteks irokeesi indiaanlaste sõnad, mida nad juba üle 600 aasta iga olulise kokkusaamise alguses ütlevad: „Me tervitame ja austame kõiki, kes on kohale tulnud, ja kõiki, keda see kokkusaamine kuidagi puudutab.“ Just täpselt – tervitame (inimesed ütlevad tere!) ja austame neid, kes kuuluvad meie hulka või keda puudutab käesolev sündmus, puudutavad need kaasteelised, see koolimaja, see linn, vaba Eesti, mis on just teie lõpetamise aastal 100-aastaseks saanud.

See on teie isikliku ajaloo jaoks mõnus verstepost ja aastaarvu on lihtne meenutada isegi siis, kui koolist juba palju-palju aastaid möödab ning lapselapsed tahavad teada, kuidas tollel hallil ajal asjad käisid...

Päris-päris lõpuni on veel mitu eksamit minna ja mõned hinddedki välja panna, mis vähemasti kaudselt teie sees pulbitsevatele teadmistele viitavad. Aga millise arengu olete te läbi teinud inimesena? Aeg-ajalt on väga kasulik selle peale mõelda ja ühtlasi endale aru anda, et tähtsamat kui sinu suhet sinu endaga ei ole ilmas olemas. Päris hea on tunda teisi, aga veel parem, kui tead ennast ja tegeled arengutega teadlikult ning oskad toimuvaid muutusi märgata. Mõtlemise aluseks võib võtta näiteks 90 aastat tagasi (õppeaastal 1927/1928) kasutatud hindamiselehe, mis leiti Võru riigigümnaasiumi ehitamise ajal seina vahelt ammuste aegade mälestusena, kuid millel konkreetse õpilase kohta kirja pandud kriteeriumid mõjuvad tänasel päeval vägagi kaasaegselt. Loomulikult hinnati õpilase kehalist arenemist, kus näiteks „ergud ja kopsud olid korras“ ja „toitlus oli häa“. Mõtlemiseks ja enesega võrdlemiseks on aga veelgi tänuväärsem see osa, kus väga üksikasjaliselt on hinnatud õpilase „vaimlist arenemist“, mis omakorda koosnes: 1. intellektuaalsest arenemisest (näiteks vaatlusevõime - normaalne, tähelepanu – aktiivne ja püsiv, fantaasia - piiratud, otsustused - õiged, kujutlused – täpsed ja piiratud jne), 2. hingelistest omadustest (meelelaad – tõsine, tundelaad – rahulik, tahtmused – kõikuvad, õigluse-tunne – tugev, egoistlikud tunded – leplik jne) ja 3. tegutsemisest kooli-ühiskonna liikmena (elukombed klassis ja vabal ajal – hääd, viisakus – häa, enesevalitsemine – normaalne, kohusetunne – jätab soovida, algatuse- ja organiseerimisvõime – normaalne jne). Arhailine kirjaviis mõjub mõnusaalt koomiliselt, kuid sisuliselt ei ole peaaegu sajandiga midagi muutunud. Kõik nimetatud on endiselt olulised inimlikud omadused, mis annavad võimalusi valikuteks ja loovad laiemaid (kooli)ühiskondlikke väärtusi. Kõikides peades tekkinud erinevate mõtete kinnistamiseks loen Teile luuletuse, mille on kirjutanud Maarja Mäemets, keda elu on kutsunud olema luuletav foto- ja klaasikunstnik ning vabasukelduja.

<i>lükkan päevi</i>	<i>kas ma</i>	<i>kinni</i>
<i>hommikust</i>	<i>tööd</i>	<i>püüdmata</i>
<i>õhtusse</i>	<i>otsisin</i>	<i>lootmata</i>
<i>kas ma täna</i>	<i>kas ma</i>	<i>proovimata</i>
<i>olin</i>	<i>rõõmustasin</i>	<i>tundmata</i>
<i>tubli</i>	<i>nutsin</i>	<i>oma</i>
<i>kas ma</i>	<i>vihastasin</i>	<i>kehaosi</i>
<i>pingutasin</i>	<i>kas ma</i>	<i>oma</i>
<i>kas ma</i>	<i>hingasin</i>	<i>võimalusi</i>
<i>püüdsin</i>	<i>sisse</i>	<i>tundmata</i>
<i>lootsin</i>	<i>ja</i>	<i>rõõmu</i>
<i>liigutasin</i>	<i>hingasin</i>	<i>tundmata</i>
<i>oma</i>	<i>välja</i>	<i>enam</i>
<i>käsi</i>	<i>või</i>	<i>kurbustki</i>
<i>jalgu</i>	<i>hoidsin</i>	<i>või viha</i>
<i>küünarnukke</i>	<i>hinge</i>	

Kõigi teie jaoks on ka tõeliselt kätte jõudnud aeg otsida oma elu ja selle kutset, juhtida oma elu. Lugesin hiljuti ühte raamatut, milleni juhatas mind meie kooli Merit. Raamatu pealkiri on „Talumatud tunded. Hea tunde käsiraamat noortele“, autoriteks R. Cacciatore ja M. Karukivi. Tsi-teerin:

„Elu juhtimine on tunne, et kõik sujub. Tunne, et saad hakkama, oskad ja suudad. See on hea tunne!

Elu juhtimise vastandtunne on abituse. Et ei oska ega julge midagi teha. Või mõtled, et kõik on ükskõik, miski ei tähenda midagi. /.../ Elu juhtimise tunne tugineb usule, lootusele ja usaldusele. See tähendab julgust haarata oma elu ohjad ja langetada otsuseid. See on visadus ja püüdlused. See tähendab soovi hommikul voodist tõusta ja hakata oma asjadega toimetama. See tähendab ka arusaamist, et saad ise mõjutada, kas elus tuleb ette häid või halbu asju. Täiesti asjatu on lõputult süüdistada minevikku, teisi või asjaolusid. Asjad on igal juhul nii, nagu need on, igapäevaelu kuidagimoodi. Igaüks peab sellest lähtuma. Ühel on asjad paremini, teisel halvemini. Tobe on muretseda lõputult sellepärast, et endal ei ole kõik nii hästi kui kellelgi teisel. Kadedus ja kibestumine kurnavad vaid sind ennast.“

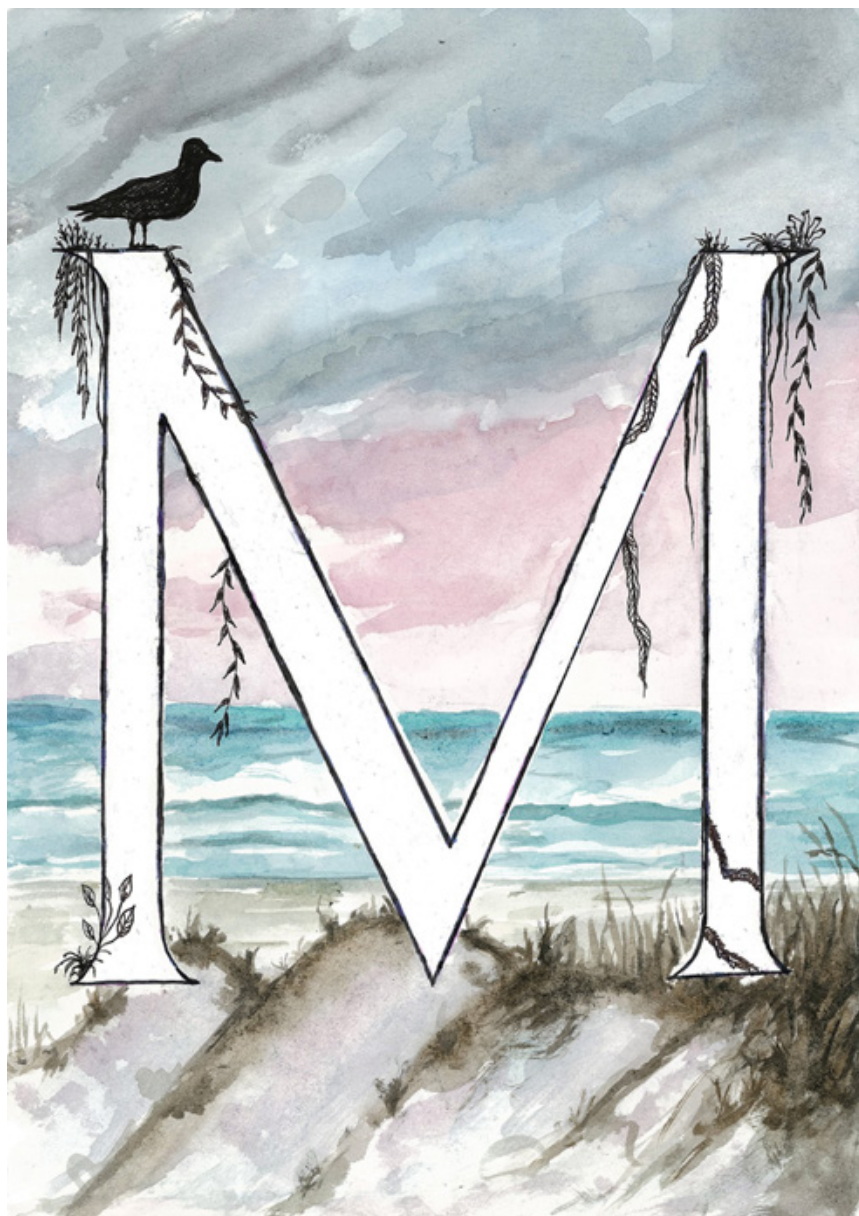
Paljud asjad hakkavad väikestest asjadest peale, kasvõi sellest, et alates homsest teedki hommikul oma voodi ära. Võid ju mõelda ka nii, et asjad maailmas lähevad mõnikord ise ka korda! Vürst Volkonski vastas kord ajakirjanikule, kui see viitas sellele, et mõnikord loksuvad asjad ise paika: „Jaa, aga vaata, nii läheb Indias. Sellepärast, et seal inimesed ei närveeri. Nad ei teagi, mis on stress. Kerjused naeratavad kogu aeg. Meil aga, oleme liinibussis, vaatame kella ja läheme närvi, et aeg venib. See mõjub neerupeatistele ja siis tuleb pissihäda ka, mis teeb asja veel hullemaks. Meie närvitsemisest ei hakka liinibuss kiiremini sõitma. Ei hakka, aga meie ikka närveerime. Ja kui sa oled närvis, siis miski ei saagi paika loksuda. Rahulik meel aitab asjad ise paika loksutada.“

Me teame eestlastena väga hästi, mis tähendab sõna „muretsema“, aga miks me ei kasuta sõna „rõõmutsema“? Eriti tingimustes, kus tegelikult on ühiskondlikud hoiakud muutumas suunas, kus ei ole enam olemas siduvat ettemääratust. Kui mina lõpetasin kooli, siis meile räägiti, mis ajaks me midagi teinud oleme ja kuidas see meie edukust määrab. Kõigepealt ülikool, siis pere ja lapsed. Üldine suhtumine ja hoiakud on oluliselt muutunud. Tänapäeval on igal inimesel oma valikud ja võimalused ja kolmekümnendad ei ole tingimata aeg, kus mitu last kodus ja maja ehitatud. Neljakümnendad sobivad suurepäraselt uue elukutse õppimiseks või esimene väga edukas ja epohhi loov raamat antakse välja alles viiekümneselt. Vanasti oli valikuid vähem, võib-olla kindlus oli suurem. Kõik nagu teadsid, mida pead tegema... Chalise teadis ka sel aastal, kui enamus teist kooli läks (2006), et

/.../ kui syda on suur
 siis on vahemaad v2ixed
 head s6brad
 võibolla mujal ongi parem
 seikle aga 2ra j22 v66rax
 koos koos koos
 koos vallandame tolguseid
 koos palkame spetsialistid
 kuid keegi ei tee meie eest otsuseid
 kui purux kisti verstapostid
 ei l6ika keegi l2bi meie juuri
 tean kes ma olen

kui m2letan kes ma olin
elan mitte aint ei võta ruumi!
/.../ LOEME KOOS!
mu inimesed minu rahvas mu seltskond
mu inimesed siin seal kõikjal
igal pool
mu inimesed teavad ise et nad on
mu inimesed minu inspiratsioon
mu inimesed
yx seis siht ja suund
mu inimesed minu elu armastus
nad on mu oma inimesed
ja kõik mis teen on neile pühendatud
/.../

Aitäh! Ilusat viimast koolikella koolis, kus kell ei helise! Rõõmutsege!

Müütide maagia

Tamme kooli loomismüüt

LIISA KUKKES, 12. KLASS

Väga-väga ammustel aegadel leidis Maarjamaal hulganisti inimsugu, kes kulges läbi elulainete äärmiselt isemoodi ja lihtsalt. Oma toidulaua kartuli ja kaalika kasvasid nad endiste esiisade õpetussõnade järgi, kratid töid neile aga vajaliku rikkuse majja. Selle inimsoo kangelane Kalevipoeg kaitses neid vaenukate Peipsi-taguste sihvkasööjate ja muude pahade jõudude eest. Nende lapsed kogesid elutarkust sageli ninapidi porri kukkudes või kana nokaga silma saades. Soode kuivendamine käis sellel rahval ikka naabrimehega kraageldes ning vandudes. Kõige olulisemad olid aga hiiepuud, mille juures käisid maarjamaalased sakraalsetel kohtumistel jumalate Uku ja Vanemuisega. Rahvas uskus, et just elujõudu pakatavatest hiiepuudest ammutavad nad tõelise väe, võimu ja üleloomuliku tarkuse.

Kuid lisaks maarjamaalastele elas siin ka teine inimsugu – privilegeeritud ühiskondlik koorekiht koodnimega hegemoonilased – baltisakslased, kes kutsusid maarjamaalisi lihtsakoeliseks talupoegadeks. Seetõttu otsustasid baltisakslased endale väärilisi vestluspartnereid läänelikul kombel tasapisi koolitama hakata. *Apfelstrudel* ja *Lebkuchen* ei maitse pooltki nii hästi, kui seda ei saa süüa intelligentide kõrgklassilises seltskonnas, kellel on koolipingist nühitud ajukäändudesse kokku maade ja ilmade suursugune tarkus.

Emajõe Ateena lähistele olid tollel ajal kogunenud noored ja tegusad Murueide tütreid ning Olevipojad. Baltisakslaste kaval plaan nägi ette, et kui kasvatada üks suur ja võimas tammepuu, siis usuvad Olevipojad ja Murueide tütreid, et see on tegelikult hiiepuu, ning tulevad hoogsasti tarkust ammutama. Jumalate Uku ja Vanemuise sõnade asemel hakatigi maarahvale hoopis Pythagorasest ja Darwinist pajatama. Pikkamööda võtsid maarjamaalased uue omaks. Uut jumalat hakati nimetama Hariduseks. Haridus on siiani Maarjamaal püha. Kuulu järgi on tänasel päeval Emajõe Ateenas selle tammepuu asemel hoopis kool, mis kannab endas hiiepuu iidseid väärtusi.

Tamme gümnaasiumi tekkimine

ELERY TENSON, KRISTEL VALMAS, 12. KLASS

Alguses oli ainult üks tammetõru. Ühel hetkel tuli tammetõrul mütsike peast ja sellest sai maapind. Tammetõru jäi maapinna sisse ja kasvas puuks. Tammelehtede sees olid aga kookonis inimesed. Nendel inimestel oli võime mulle puhuda. Mullid oli kerged ja kerkisid ülespoole ning sellest tekkis taevas. Inimesed tulid kookonist välja, puu otsas olevad tammetõrud kukkusid alla ja inimesed istutasid need maha ning nii tekkis mets.

Metsaelanike seas oli üks kuri, kuid eksitava nime saanud inimene Päike, kes tahtis esimest tamme maha raiuda, kuid õnneks oli elanike seas väga vapper ja tugev Kuu-nimeline mees, kes teda takistas. Nende vahel tekkis vaidlus, mis muutus kakluseks. Päike kaotas, mistõttu saadeti ta Maast nii kaugele, et ainult tema valgust oleks näha. Ka Kuu lahkus Maalt, veendumaks, et Päike jääb sinna, kuhu ta pagendati. Tekkisid päev ja öö.

Inimesed jäid nüüd Maale üksi ja neid tuli muudkui juurde. Nad hakkasid leiutama viise, kuidas saada võimalikult palju toitu ühelt põllumaalt, kuidas määrata oma asukohta, ja otsisid nõnda aina kasulikke tarkusi. Õnneks oli väga palju tarku inimesi, kes proovisid lahendada erisuguseid probleeme. Ja üks neist tarkadest pani aluse koolile ja haridusele.

Läks palju, isegi väga palju aega mööda, kuni inimkond jõudis 20. sajandisse. Sel sajandil otsustati luua kool poisslastele, kuna soolise võrdõiguslikkuse volinik polnud veel oma kookonist väljunud. Mõeldud, tehtud. Tammede alla ehitati kool. Siis tuli aeg koolile nime valida. Pakuti iga-suguseid variante, kuid ükski ei tundunud sobivat. Keegi oli öelnud, et paneks koolile nimeks Tamme Gümnaasium, kuna kool asub tammede keskel. Ja nii tekkiski Tartusse Tamme Gümnaasium.

Koolimaja Nooruse tänaval

JAAN REIMAND,

emeriitdotsent, endine matemaatikaõpetaja

See hoone ehitati TRÜ-le. Tal on oma ajastu erilugu. Saadi plaaniväliselt, kiiresti ja kavaluse teel. Idee andis psühholoog Uno Siimann, allakirjutanu vahendas mõtte tollasele kõrgema ja kesk-erihariduse ministrile Aare Purgale, kes selle ellu viis.

Ülikoolides tingivad pidevad muutumised kroonilise ruumipuuduse. Kuuekümnendate avardunud lootused ja ootamatult alanud arvutiseerimine tõstis teadusuuringute taset ning võimaldas avada uusi laboreid. Ülikool sai kõrgema järgu. Ent ruumid selleks hõivati auditooriumide fondist. Õpperuumide lisavajadust tekitasid veel vastuvõttude suurendamine ja uute erialade avamine. Nõuti tavalist õppepinda. Reeglipärane moodus olnuks uue õppehoone projekteerimine, selle tõsine sissevõitlemine järgmise viisaastaku plaani ning plaani jäämine. Isegi siis polnuks kõik kindel. Argielus ei jätkunud kogu plaani jaoks ei materjale, ehitusvõimsust ega tööjõudu. Alati lükkus miski „plaaniline“ järgmisse viisaastakusse. Pealegi olnuks ülikoolile nii vajaliku, aga spetsiifilise hoone projekteerimine ning kooskõlastamine linnavalitsusest (asukoht) Moskvani (luba, raha, materjalid) väga aeganõudev.

U. Siimann soovitas minna diagonaalis. Loobuda oma õppehoone taotlemisest ja piirduda tavalise, standardprojekti alusel ehitatava koolihoonega. (Neid toodeti siis jooksvalt haridusministeeriumi jaoks – oli üleminek täielikule keskharidusele.) Tuleks vaid haridusminister Ferdinand Eisenilt „ärandada“ üks koolimaja-karp ja ehitada see Tartusse, ülikoolile. Klassiruumide sobitamine auditooriumideks oleks siis juba tehniline küsimus.

Minister A. Purga realiseeriski selle idee. Kuidas tal kõik õnnestus, pole mulle teada. Aga Nooruse tänava lõppu see koolihoone ehitati. Asukoha võimaluse oli loonud ülikoolist linnapea asetäitjaks „valitud“ Laur Karu, kes reserveeris ülikoolile lastehaiglatagused põllud. Nüüdseks on seal veel Biomedicum, Chemicum, Physicum! Võrdluseks olgu teave, et eelmine rektor Feodor Klement soovis paigutada kogu ülikooli Kalevi – Tähe vahelistele küngastele (tema sõnavõtt ülikooli kinnisel üldkoosolekul). Imestas, et sai linnavalitsuselt nõusoleku vaid füüsikahoonele.

Muutunud oludes oli otstarbekas viia ülikooli kolmas, Narva maantee äärde planeeritud tornühiselamu hoopis selle uue õppehoone lähedusse. Ning sinna see ehitatigi, ikka A. Purga taotlusel. Nii jäi hoone kavandatud kohalt, vist Mäe tänavalt, paar individuaalelamut võõrandamata ja lammutamata.

Ülikool andis vastvalminud koolihoone rakendamise majandusteaduskonnale. Praegu töötab selles hoones Tartu Tamme Gümnaasium.

Lõpetuseks võiks mõtiskleda, kas sellise tekkelooga hoone üleandmine riigigümnaasiumile hüvitab mineviku ebaõigluse?!

* * *

Lisaks selgitusi suhtlemise ja eelnenud teksti familiaarsuse kohta. Aarega õppisime üheaegselt sama teaduskonna eri osakondades, laulsime sinasõpruskonnana toiminud R. Ritsingu meeskooris, tollase nimega TÛM. Olime Moskva noorsoofestivalil. Kuidas füüsikust sai/tehti (nagu teatris!) äkki vabariigi komsomolijuht (1969–1972) ja edasi eelnimetatud minister (1972–1976), seda ei tea ega taipa (lavastaja otsus!). Ent kogesin, kuidas too minister kartis pealtkuulamist isegi oma ametikabinetis, sest kirjutas ja ulatas mulle seal sedelikese. Teda hakatigi siis maha võtma. Kuuldavasti tema „liiglõbusus“ ehitusmalevate kokkutulekul, kus rektor A. Koop seda liigsete toostidega soodustanud (või nautinud?). Neil võis olla isegi keskeda probleem. A. Koop toodi ju rektoriks just sellelt samalt ministrikohtalt; justkui edutatud, kõrgem?!

Oletust näib kinnitavat „vastutasu“. Oma ministritöö viimasel päeval allkirjastas A. Purga käskkirja, millega määras selle ülikoolile kavandatud ühiselamu hoopis Tartu keskerihariduse koolidele, samuti osa majandusteaduskonna kooliruumi meditsiinikoolile.

Uno rajas ja juhatas psühholoogia laborit, temalt sai kuulda huvitavatest psühholoogilistest uurimustest välismaal, eriti USA-s. Tutvusime ammu Tartu VIII, nn Vello Saage keskkoolis, kus õpetasin matemaatikat aspirantuuri ajal.

Endast niipalju, et aastatel 1972–1975 olid ülikooli üldprobleemid mulle akuutsed, sest olin tolle erilise poolsajandi ülikoolile obligatoorse ühiskondliku organisatsiooni sekretär.

Koolielu kihistused

Esitamata kõne suunamudimisest

URMAS TOKKO

bioloogiaõpetaja ja õppesuundade juht

Lugupeetud kuulajad, hea koolipere ja külalised!

Aastaringil pole algust ega otsa nagu ringidel üldse. Nii poleks erilist vahet, kas rääkida seda juttu 1. septembril, kooli aastapäeval või lõpuaktusel.

(Märkus kõne esitajale: loe „pisarat kiskuvad“ luuleread).

Lasteajakirjade Täheke ja Hea Laps sõnaleiutamismängul 2019 otsiti vasteid käibel olevatele võõrsõnadele. Žürii valis sõna “influentser” vasteks „suunamudija“. Kui nüüd mõttel lennata lasta, seda toredat uudissõna siit- ja sealtpoolt uudistada või selle tähendust veidi väänata või laiendada, saame üpris palju ka Tamme gümnaasiumi õppesuundade loost aimu.

Ajakirja Täheke lastejaamas loeb kirjanik Kivirähk oma vahva jutu „Kuidas kased saunas käisid“ (10.03.2019). Pole mõtet seda siin tammepuuks muuta. Muuhulgas kõneleb ta nii:

Saunas elas viht. Selline korralik tugev kaseviht, mis igal saunapäeval hoolikalt saunalisi vihtles. Nendel päevadel, kui sauna ei köetud, pikutas ta pingi peal ja meenutas lapsepõlve. Saunaviht oli sündinud metsas. Päris titena ei olnudki ta veel mingi viht, vaid lihtsalt suur hulk kaseoksi, mis kasvasid kõrge kasepuu küljes. Lehed nende okste küljes olid siis alles imepisikesed, aga kui nad suuremaks kasvasid, löigati oksad puu küljest lahti, seoti vihaks ja toodi sauna. Saunast sai kaseviha kodu. Vihale meeldis saunas väga ja ta oli leidnud siit mitu sõpra – seebi ja nuustiku. Aga vahel igatses ta siiski ka oma ema ning teiste sugulaste järele ning ühel päeval otsustas ta neile külla minna. Viht kammis pead, sidus vöö tihedamalt kõhu ümber, et ükski oksake kaotsi ei läheks, ning asus teele. Mets polnud kaugel, vaid algas kohe sauna tagant. Kõrgete kasepuude otsas laulsid linnud ja jalutasid lepatriinud...

Alates kooliosade lahutamisest ja gümnaasiumi kolimisest uude majja (2015/2016) on Tamme gümnaasiumis viis õppesuunda. Tollal käivitati

uuna infotehnoloogia suund, millist Eestis siiani teadaolevalt mujal üldhariduskoolis ei ole. Pikka aega võisime samasuguse tiitliga iseloomustada ka 2008/2009. aastal avatud meditsiinisuunda, kuid tänaseks on sellele Tartust kaugemal asuvates koolides paar sarnast ilmunud. Meie vanimat ja pidevalt tegutsenud õppesuunda pole vilistlastel ilmselt raske nimetada – see on loodussuund, mis sai alguse Tartu V KK keemiaklassist (1963) ning loodusteaduste klassist (1966). (*Märkus kõne esitajale: viska Helve Raigi räägitud nali*). Umbes samaealised on praegused tehnoloogia- ja kultuurisuund, kui arvestada nende sisulist jätkumist kunagistest reaalsuunast ja humanitaarsuunast, mille õppekavad muudeti omanäolisemaks 1990-ndate lõpus. Mõnikord tuleb mudida suunda ennast. (*Märkus kõne esitajale: räägi nali nr 7*).

Sarnaselt Kivirähki kaseviha-looga toetavad ja on me kooli õppesuundade tööd palju toetanud head sõbrad. Et ülaltoodud looga sidet hoida, nimetagem neid koostööpartnereid siin kõige paremas mõttes „seebiks ja nuustikuks“. Miks ka mitte: kõiki õppesuundi tuleb puhtana-värskena hoida, mõned kursused viimaseks lihviks läikima lüüa või libedamalt (põnevamalt, kaasaegsemalt) käigus hoida, osalejatesse mõnusat õppimistunnet nühkida. Seda on meil aidanud teha näiteks Tartu Ülikooli (TÜ) *Naturalia* ja *Medicina*, humanitaarsuunast kultuurisuuna kujundamisel (2016/2017) ka *Humaniora* valdkonnad, Tartu Tervishoiu Kõrgkool ning Eesti Maaülikool; aga ka teaduskeskus AHHAA, Tallinna Tehnikaülikool (TalTech) ja paljud töövarju-asutused IT-suunale ja TÜ kliinikumi osakonnad meditsiinisuunale, muuseumid, teatrid, looduskeskused ja välipraktikate baasid. (*Märkus kõne esitajale: too näited valikkursustest koostööpartnerite juures, lõbusta kuulajaid sõna „partner“ mitmeti mõistetavusega*).

Vihale meeldis saunas väga ja ta oli leidnud siit mitu sõpra. Jaa, sõprust meil jagub – ehk võib tänapäeva koolis humoorikalt leida Tootsi, Arno ja Teele asemel ka kaseviha, seebi ja nuustiku – oluline on, et tagasisideküsitluste järgi meie õpilased ja õpetajad seda on tunnetanud, üha uuesti üles leiavad ja loodetavasti hoida suudavad. Usun, et teguderohkes koolielus koos korraldatud sündmused siin soosivat mõju avaldavad: uues koolimajas oleme jätkanud mitmesuguste välipraktikatega (praktikanädal kõigile õppesuundadele), Teadlaste Öö ja Erasmus+ õpirändeprojektidega, loonud uusi vahvaid traditsioone: häkaton, LAN, nutikate teadusvõist-

lus („Nupp nokib“), kultuuripidu Kasvukuhik jpm. *Saunast sai kaseviha kodu. (Märkus kõne esitajale: jutusta välipraktikatel juhtunud lõbus lugu).*

Kaseviht on sündinud metsas, kus ta titena oli vaid hunnik oksi kõrgelt kasepuult. Nende okste suunda tuleb alles mudima hakata. Nõnda hakkavad mõned neist hiljem tööle auväärt ametis „saunas kasevihana“, mõned kõigutavad inimeste mõtteviisi elurikkust väärtustavamaks, mõned sahistavad loomingu tippteoseid, osa juurdub veebimängude programmeerimispinnases, osa aitab inimestel terveneda või lõhnab ligitõmbavalt, et meelitada tippteadlasi oma tööruhma. Me teame, et igast oksast saab midagi toredat. Püüame sellele ning igäühe õige suuna leidmisele kaasa aidata: kel tahtmist kooli õppekavas õppesuundade eesmärke lugeda, seda ka märkab. *(Märkus kõne esitajale: too ühe õppesuuna teksti näide, siis räägi Meriti ja kogu kollektiivi karjääritööst, sh K5 kohtumised, vilistlaslaad jm – köida publiku tähelepanu hääletooni varieerides).* „Kase töö on kohiseda ja kevadel mahla anda,“ jätkab Kivirähk ühe vana kase ütlusega. Nagu selgub tema loost ja on selge meilegi, siis mitte ainult.

Uude majja kolimine ja mitmesuguste „süsteemide“ rajamine oli muidugi üks paras vihtlemine. Oli ka ülekuumenemist, ent enamjaolt siiski siiani kestvat koostöövaimu, tööramist, nutikust ja muhedust. Kui 2015. aastal osalesime koos TÜ-ga Euroopa loodusteaduste olümpiaadi korraldamisel Tartus, jagati korraldajatele T-särgid tekstiga „Think like a proton - stay positive“ (Mõttele nagu prooton – jää positiivseks!). See mõte kulus markjaks ära ning on meid aidanud teistegi suurte ettevõtmiste puhul. 2016. aastal sai meie niigi heal tasemel labor annetajate, kooli ja koolipidaja toel vahendid geenitehnoloogiliste tööde teostamiseks (TTG geenilabor õpilaste, vilistlase K. Krjutškovi ja õp. U. Tokko eestvõttel). Kasutame seda ja kiitleme regulaarselt. *(Märkus kõne esitajale: ürita käte abil selgitada DNA eraldamise ja mutatsiooni määramise protsessi).*

2017. aastal alustasime kolmeaastast Teeme+ projekti, mille käigus meie gümnasistide rühmad loovad ise töötubade materjale ning viivad õppe põhikoolides läbi. 2019. aastal olime kaaskorraldajaks oma majas toimunud vabariiklikule LTT õpetajate Scientix konverentsile.

Head kuulajad!

Tamme gümnaasiumi varasemates juubelialmanahhides ja kodulehel on kirjas hulk täpsemat teavet õppesuundade kohta (vaadake näiteks <https://tammegymnaasium.ee/meie-kool-oppekorraldus-oppekava-oppesunnad/> uudiste arhiivi või pildigaleriid (<https://tammegymnaasium.ee/kategooria/pildigalerii/>). Suunamudimisest ja õppesuundade tööst annavad tunnistust nii õpilaste osalemine teaduskoolides, meie kolleegide või nende panuse abil Eestis korraldatud veebipõhiste õppematerjalide konkursil Kirjandusraal ja arvustuste võistlusel Ulakass, aineid lõimivate kursuste loomine, mälumänguturniirid... (*Märkus kõne esitajale: ürita vihjata, et seda kõike ei jõua käesolevas kõnes üles lugeda*).

Armas koolipere ja vilistlased!

Kui te puhkehetkel pingil pikutate ja lapsepõlve meenutate, palun lugege kirjanik Kivirähki lastejutukesest ka üsna selge vihje välja. Kaseviht pakkus kaskedele: „Aga te tulge mulle külla, siis te näete, kui tore kodu mul on.“ Külalised tulidki, koos käidi saunas, kus viht vihtles ning seep ja nuustik külalised puhtaks pesid. „Laululinnud ja lepatriinud, kellele suur kuumus ei meeldinud, võisid sel ajal pesuruumis seebiga mängida ja mulle puhuda.“ Siis läksid külalised metsa tagasi ja ...„veel mitu päeva lõhnas mets õrnalt seebi järele.“ (*Märkus kõne esitajale: jälgi, kas kuulajad said mõistukõnest aru*).

Loodussuuna praktikad

BRITA SANDER

vilistlane 2019

Hakates kirja panema kõiki praktikume, kus meie loodusklass käinud on, tuli tõdeda, et neid on olnud muljet avaldavalt palju. Esimene neist oli ilmselt kõigile meelde jäänud 10. klassi seenepraktika esimesel nädalal pärast kooli algust, kui veetsime kaks päeva Soomaal kummikute ja ämbritega seenel käies ning õppisime ära mõningate seente ladinakeelsed nimetused. Osa neist on siiani meeles, näiteks *Cantharellus cibarius*, mis on harilik kukeseen, ja *Amanita muscaria* – punane kärbseseen. Üks

kõige meeldejäavam mälestus sellest praktikast on kindlasti ujumine sinises rabalaukas. Ujumas käis küll vaid viis õpilast, kuid need julged inimesed tundsid sellest rõõmu: sooritasid vettehüppeid ja ujusid võidu. Hiljem käidi majutuspaigas ka saunas, et pesta end väsitavast seenelkäigust puhtaks. Koos õpilastega läks sauna isegi klassijuhataja Mari-Liis. Praktika tervikuna ühendas klassi ja kõik said paremini tuttavaks.

Seejärel toimus talvine botaanikapraktika, mille oleme ümber nimetanud pungapraktikaks, sest õppisime Pühajärve külje all tundma puid ja nende pungi. Lisaks veel juurde käputäie samblaid ja samblikke. Ka sealt on jäänud meelde mõne puu nimetus ladina keeles: *Betula pendula* – arukask, *Acer platanoides* – harilik vaher, kuid ilmselt on praeguseks juba raskem panna pungi ja puude nimetusi kokku.

Suvised praktikad on ilmselt kõikidel paralleelidel kõige tegusamad ja nii on olnud ka meil. Veetsime 5 päeva Karula rahvuspargis, õppides 30 taime ladinakeelseid nimesid (*Filipendula ulmaria* e angervaks, *Urtica dioica* e kõrvenõges) ja vähemalt 100 taime välimust. Kõige tipuks pidime koguma 15 taime ja tegema neist herbaariumi. See oli üks pikk ja väsitav praktikum, sest herbaariumi tegemiseks kulus õpilastel 2–5 tundi ning selle kõrvalt oli vaja veel õppida taimi ja nende nimetusi. Õnneks kergendas asjaolu meie pikk praktikaeg, mis võimaldas taimede nimetusi nii kaua korrata, kuni need pähe jäid. Lõõgastumiseks said kõik õpilased proovida kokkamist tervele klassile, kuna pidime endale ise süüa tegema.

11. klassi sügisel käisime õpetaja Ott Maidrega ökoloogiapraktikumil Emajõe ääres Alam-Pedja looduskaitsealal, kus õppisime kõike Emajõest ja sellega seonduvast. Õppisime, kuidas Emajõgi mõjutab meid ja loodust ja kuidas meie ja loodus mõjutame Emajõge. Pärast praktikumi pidime tegema ka ökoloogiateemalise õppevideo, millega said kõik hästi hakkama.

Külli Kalamees-Pani abiga hakkasime tegime tutvust zooloogiaga. Talvel toimus esimene praktikum, kus otsisime lumest erinevate loomade jälgi – nii käpajälgi kui ka muid tegevusjälgi. Kevadel vaatlesime linde ja kuulasime nende laulu. Suvel toimus meie viimane praktikum koos õp. Külliga, käisime putukaid püüdmast ja uurimas. Vabal ajal sai mängitud õpetaja Grete-Mai eestvedamisel ka võrkpalli.

Loodussuuna õpilased ökoloogiapraktikal 2012. aasta sügisel

Viimane gümnaasiumipraktika toimus 12. klassis meditsiiniklassiga koos meie oma kooli laboris. Kohale olid kutsutud oma ala spetsialistid, kelle käe all pipeteerisime, kloneerisime baktereid ja uurisime oma gene ning saime teada, kellel meist on CCR5 geenmutatsioon. Praktikumini lõpus arvutasime, mitu protsenti õpilastest on meie klassis geenmutatsiooniga (7%) ja kui lisasime meditsiiniklassi protsendi (21%), saime Eesti keskmise ehk 14%.

Usun, et igaüks meist on võtnud igast praktikumist vähemalt ühe kasuliku teadmise kaasa, olgu see siis loomajälg, pung, paar ladinakeelset nime-tust, Emajõe pikkus või siis hoopis oskus teha süüa vähemalt 36 inimesele. Praktikumid on kindlasti ühendanud meie klassi ja on olnud hea viis, kuidas õppida väljaspool koolimaja ja tuua põnevust meie õpingutesse.

Minu meditsiin

LAURA GUSSEVA, BIRGIT SAAR, 11. KLASS

Oli kevad, kätte jõudnud sisseastumiskatsete periood. Teadsin, mida tahtsin ning mida ma selle jaoks tegema pean. Kooli valimisel lähtusin oma tulevikuplaanidest – soovisin saada arstiks. Eestis oli ainult üks gümnaasium, mis pakkus meditsiiniisuunda – Tartu Tamme Gümnaasium. Vestlusele tulles teadsin, et kui nüüd kuulen, et olen ihaldatud suunda saanud, siis unustan kõik teised valikud. Nii juhtuski.

Esimese koolikella aktusel sain endale uue, 27-liikmelise perekonna eesotsas minu kalli klassijuhataja Ingrid Urbiga. Alguses tundus, et me kõik oleme liiga erinevad selleks, et leida ühine suhtluskeel, kuid mida aeg edasi, seda rohkem tundus, et tegelikult on meis kõigis midagi sarnast. Koos läbisime palju praktikaid ning olime üksteisele toeks. Mäletan, kui esimest korda astusime koos laiba juurde: tugev formaliiinilõhn lõi ninna ning mõtlesime, et seda lõhna küll ei kannata, aga vaatepilt on meelde jääv. Mäletan, kui meid üritati hirmutada, öeldes, et inimese rangluul on sadu lohukesti, mille ladinakeelseid nimesid me peaksime teadma, kuid seegi meid ei peatanud. Mäletan, kui käisin mossis näoga ringi, sest oli peavalu, kuid kellelgi meie klassist oli alati kaasas oma apteegike, kus vajadusel Ibumetini leidis. Isegi kui meie kõigi taskud olid pungil ravimitest, olime kõik vähemal või suuremal määral sandid, sest kehalises kasvatuses oli kohalkäijate arv alati minimaalne. Kehaline kasvatus oli justkui trenn personaaltreeneriga. Meenub seegi, kuidas esimese aasta lõpus toimuval praktikanädalal Tartu Tervishoiu Kõrgkoolis üritasin Helari näpust verd võtta, et mõõta ta hemoglobiini taset veres, kuid Helari oli nii paanikas, et isegi õppejõud ise ei suutnud talt proovi võtta. Siiani ei ole Helari suutnud mulle andeks anda, sest proovi võtmine, mis valu poolest sarnaneb sääse hammustusega, oli klassivenna jaoks traumeeriv.

Teisel aastal oli küll vähem praktilisi ülesandeid, kuid sellegipoolest nägime nii mõndagi. Kõige meeldejäavamaks kujunes kirurgiateemaline õppepäev, mil käisime jälgimas operatsioone. Nii mõnigi oli sooja vere lõhna pärast minestamise äärel, kuid õnneks keegi kokku ei kukkunud. Paar nädalat hiljem käisime kuulamas kardioloogia loengut ning nägime ka südame sondeerimist. Operatsioonisaali esikus oli nii umbne, et üks

meie kaaslane minestas ning vajus mööda seina põrandale. Õnneks midagi hullu ei juhtunud peale selle, et laubale kerkis suur muhk. Kui esimese aasta õppepäevad olid rohkem loengud ja väikesed praktilised ülesanded, siis teisel aastal olid paljud päevad sellised, kus saime ringi käia ja vaadata, kuidas töö tegelikult toimub. Veel on meid ees ootamas praktikanädal, mil saame olla arsti töövarjuks ja näeme, milline on üks tavaline argipäev kliinikumis ka väljaspool patsiendi ooteala.

Lisaks õppepäevadele ja praktikumidele koolist väljas on ka tavakoolipäevadel palju põnevat toimunud. On õppeaineid, kus õpetajad proovivad luua sidemeid kohustusliku õppekava ja meie meditsiiniisuuna vahel. Näiteks matemaatikatunnis graafikuid õppides ja mõeldes, mida me selle kõiega küll peale hakkame, on õpetaja toonud erinevaid näited meditsiinis kasutatavate graafikute, näiteks EKG kohta. Eesti keele tunnis meediakursusel on õpetaja toonud näideteks erinevaid uudiseid meditsiini valdkonnast. Samuti on toimunud üritusi koolist väljas, kus arvestatakse meie suunaga, näiteks kui käisime Tammelinna haruraamatukogus „Liikuvus raamatukogus”, üritati meditsiiniisuuna jaoks leida vastava valdkonna inimesi rääkima. Erinevaid seoseid oleme leidnud ka ise, näiteks füüsilikal on

Meditsiiniisuuna õpilased praktikal 2016. aastal

väga suur roll südame tegevuse juures ja ka erinevate radioloogiaseadmete juures.

Meditsiinisuunda õppima tulek muutis meie kõigi jaoks midagi: oli selleks siis uude linna elama asumine, võõras keskkonnas uute sõprade leidmine ja sellega oma mugavustsoonist väljaastumine, avastamine, et äkki meditsiin ei olegi see, mida tahaks oma elus õppida ja teha, või hoopis avastamine, et meditsiin on just see õige. Mul on hea meel, et ma sellel kevadel tulin ja proovisin, ja ma arvan, et minu uuel perel samuti.

Ettevaatust! Kultuurisuund!

HEILY SOOSAAR

kultuurisuuna juht

Armas sõber! Kui oled otsustanud valida oma edasise tee Tamme gümnaasiumis, ole väga ettevaatlik just kultuurisuuna puhul. See üsna noor valdkond on ju välja kasvanud tugevast ja pika mäluga humanitaarsuunast, sestap siis annavad eelkäija geenid noorukesele sugulasele kindlasti tugevust ning omajagu iidsete aegade tarkustki. Miks siis ettevaatlik peaks olema? Aga sellepärast, et see suund on vägagi sõltuvust tekitav: pärast ei saa enam lahti mitmest aega ja eelkõige raha nõudvast harjumisest. Järgnevalt siis natuke pikem selgitus.

Kümnendas klassis on konkreetseid ohukohti, millest on peaaegu võimatu hoiduda, kaks. Esimene on draamakursus, mille mõjust on suhteliselt kerge hoiduda, sest oleme ju sageli näidanud end kellegi teisena ja mõnuga mänginud elu teatrisaalis: oleme vaksineeritud. Teine, mis nõuab ettevaatust, on kultuurisuunda tutvustav kursus, kus noore inimese pea võidakse ülikooli seinte vahel ja tarkade õppejõudude juhatusel suisa segamini ajada. Väidetavalt peaks eesmärgiks olema suuna ja eelkõige mõiste „kultuur“ sisu ja telgitaguste tutvustamine... Tulemus on aga selline, mille puhul peaks muutuma normaalne inimene ettevaatlikuks: keegi õpilastest hakkab uurima haldjaid, keegi kuduma kümnete paaride kaupa sokke, keegi lugema raamatute kaupa luulet ja mõni tegema filme... Noored hakkavad mõtlema umbes nii nagu J. Kaplinski luuletuses „Tolm. Mina ise“:

Tihti me ei mõtle sellele, et meiegi oleme kirjutatud ning et selles, mida meie kirjutame, on meid endid tegelikult vähem kui teisi.

Esivanemaid, geene, kuulnud, nähtud ja loetud.

Meie oleme variatsioonid teemast, mis esimest korda kostis kuskil seal ürgvees, teemal ELU, ELU.

Kolmas kari varitseb üsna aasta lõpus: praktika. Tegelikult on neid kaks, sest ka 11. klassi järel tuleb minna vaatama, mis siis tegelikult laias ja hirmutavas maailmas toimub. Peab intervjuuerima täiesti võõraid võrukeelseid inimesi, nende lugudest võib lummusesse sattuda ja juhtub see, et väike turvaline maailm jääb kitsaks. Tuleb matkata ja mõelda, kirjutada ja lavastada, uurida koopaid, Tori põrgut, pühapaiku ja... Pealegi ei tasu unustada: elus esimest ja loodetavasti viimast korda tuleb jagada klassiruumi põrandat kümne klassiõe või -vennaga. Mis selline lähedus küll kõik kaasa võib tuua: muutud ju neist, keda rohkem tundma saad, sõltuvaks! On see siis hea? Eks mõtle ise.

11. klassis muutub kultuurisuuna mõju veel tugevamaks: lisandub surve lugeda rohkem raamatuid kui teiste klasside õpilased. Tõsi, tüütutest aega nõudvatest teostest mõni võib olla huvitav ja panna aina uuesti endale mõtlema. On neidki õppureid, kes on juba saanud pöördumatuid kahjustusi: loevad nõutust rohkem ja väidavad, et neile meeldib. Eriti suures mõjuväljas olivad tegelevad konkursiga Kirjandusraal, kus tuleb valida Eesti kirjandusliku parlamendi liikmeid, kutsuvad kokku kirjandusringi ja tegutsevad seal igal nädalal sügisest kevadeni. Milline ajakulu! Ja mitte ainult. Rahutuks tikuvad need mõtted inimese olemuse muutma: tahaks veel uurida, mõelda, tahaks ühel hetkel ehk ise ja teistest sõltumatu olla. Ohtlik on ka lõimitud kursus, kus suisa koos õpetajat suunavad uurima ja mustreid leidma 20. sajandi kultuuriloost.

Viimases klassis on ilmselt vastupanuvõime pakutavatele mõtetele ja ärevust tekitavate mõttepoegade kasvatamisele vähendanud. Omapoolse lisa annab projektikursus, mille lõpus sunnitakse inimene silmitsi seisma oleviku ja minevikuga: Euroopa, müütide ja oma looga. Neid, kes selle ajani on vastu pidanud ja sõltuvusse pole jäänud, on suhteliselt vähe, mõni aga siiski. Ja mis siis suuremast osast on saanud? Kuukestest on kasvanud

keskööpäikesed, need, kes esitavad mõttetuid küsimusi ja on reaalsusest eraldunud, kelle olemus peitub Kaplinski luuleridades:

Meie elame nii palju kõrgemal endast, elame oma peade kohal.

Oleme nagu tuul ja pilved, muinasjutt või jumalad taevas.

Saame elada oma sõnade ja müütide säras, oma filosoofiates ja õhulossides.

Kuni meile tullakse järele ja me kukume alla siia tolmusesse keskmissse maailma.

(Võibolla taevas ei olegi tolmu, see teebki taevast taeva).

Ja me ei saa siin ega seal aru, kas me oleme müra või

muusika ja kui muusika, siis mis muusika.

Või mis muinasjutt, mis uni, mis eksistents – küsimused,

millele ei saa vastust viimses kukkumiseski, siis kui meie tolm

läheb segi muu tolmuga, aga MEIE ISE? MEIE ISE?

No kellele seda siis vaja on!? Meie realistlikus ja materiaalses maailmas see suurt sisse ei too. Mis maksavad veel raamatud, teatri-, kontserdi- ja näitusepiletid!? Ja meie asises maailmas on mõistlikum oma teadmised ning konkreetset vastused igasugustele küsimustele saada kätte suurema vaevata interneti avarustest kraabualuste (loe: nutiseadmete) abil kiiresti ja ammendavalt. Mõtlemine on ohtlik.

Seega: ettevaatust! Sõltuvust tekitav kultuurisuund!!!

Killukesi kultuuriloolistelt praktikatelt

KATRIN ROODLA

emakeeleõpetaja

2017. aasta juunis olime kultuurisuuna 11. klassiga praktikal Pärnumaal. Majutusime armsas rannakülas Lindil. Koolimaja oli väike ja hubane, meie ruumid teisel korrusel. Viimasel õhtul olime lõpetanud oma õppe-tegevuse, mänginud meeleoluka mälumängu ja noored sättisid end juba magama. Mina istusin veel koridoris ja lugesin praktikapäevikuid. Järsku märkasin silmanurgast, et üks võõras noormees, punased põlvikud jalas, longib mööda koridori. Pöördusin tema poole, kuid ta ei teinud mind kuulmagi, kadus vaid kiiresti nurga taha. Tormasin talle järele, sest mind

huvitas, kust oli ta koolimajja pääsenud, kui olin juba ammu ukseid lukku keernud. Noormees oli aga jäljelt kadunud ja ukseid ikka lukus. Oli veider tunne, nagu oleksin kummitust näinud. Püüdsin rahuneda ja praktikapäevikuid edasi lapata. Seda ei saanud ma kuigi kaua teha, sest tüdrukute toast kostus valju kiljumist. Avasin klassiukse ja nägin aknal nelja mustades kapuutsides pead, kes püüdsid meeleheitlikult läbi akna valgustatud tuppvaadata. Ma ei suutnud oma silmi uskuda – olime ju teisel korrusel – kuidas saavad noormehed akna taga seista. Tüdrukud kiljusid,

Paelapunumise töötuba Kihnus kultuurisuuna praktikal aastal 2019

mina suundusin otsustavalt akna juurde ja püüdsin noormehi minema ajada. Selgus, et nad seisid välisukse varikatusel. Aknast avanes vaade tänavale, kus seisis autosid ja terve kamp võõraid noori mehi. Meie poisid koos klassijuhataja Marko Kuuraga suundusid õue ja püüdsid kohalikke ära ajada, kuid see ei õnnestunud. Tüdrukud nägid aknast isegi nuga kohalike noormeeeste käes. Et nad muutusid lärmakaks ja pealetükkivaks ning kippusid katuseluugi kaudu koolimajja, ei jäänud muud üle, kui keset ööd kooli direktorile helistada ja Pärnust politsei välja kutsuda.

Aastate jooksul on olnud erinevatel praktikatel kohtumisi imeliste inimesetega. Väga sooja ja südamlikuna on jäänud meelde külaskäik Anu Raua juurde Heimtalisse. Tema lahke olek, huvitavad lood tema vaipadest, raamatutest ja meie lubamine oma kodumajja liigutasid meid väga. Olgugi et oli juba viimase väsitava praktikapäeva õhtupoolik, said õpilased kogemuse, mida ei unusta niipea.

Alati on toredad kohtumised ka Kauksi Ülle ja Evar Riitsaarega, kes meile setude tegemisi ja traditsioone tutvustavad. Oleme saanud kokku Contraga, kes meile oma luuletusi on esitanud. Kõige väärtuslikumad on aga kohtumised kohalike inimestega, kellega õpilased on intervjuusid teinud. Ülesanne tundub algul võimatu ja hirmutav, aga kui inimestega on jutule saadud, siis on eneseületusest ja põnevatest inimestest ning nende lugudest rõõmu palju. Meenub südant soojendav tänulikkus hooldekodus, kus õpilased käisid vanainimesi intervjuuerimas. Tüdrukud oli pisarateni liigutatud vanainimeste keerulisest elukäigust ja vanainimesed ääretult tänulikud võimaluse eest kellegagi juttu rääkida.

HEILY SOOSAAR

emakeeleõpetaja

Olime 2018. aasta juunis Pärnumaal praktikal, päev möödus tegusalt ning öhtul tuli kaaslastele rääkida lugu Töötusemäele tehtud projektitööst. Lood olid huvitavad ja juttu jätkus noortel kauemaks. Suisa nii kauaks, et uneajastki võeti lisa. Kuna kohati paisus jutt kõvaks ja oli siiski juba ammu aeg tuttu minna, käisin keelamas. Veel korra ja siis, kui läksin 3. korral (kellgi tiksus juba kolmandat öötundi...), sain öelda vaid 3 esimest noomivat sõna, kui välgukiirusel olid koridorist kõik seal olnud jutuvestjad (arvatavasti oli neid 13, sest muinasjuttudes-müütides on ju seegi märgiline arv) sõna otseses mõttes haihtunud, oma tubadesse jõudnud, nagu neid poleks seal olnudki... Sellist kiirust oleks arvatavasti kehalise kasvatusõpetajagi hinde „viis“ vääriliseks pidanud. Olin korra jähmunud, siis lahtus pahameel ja tuli naer peale, tuleb nüüdki veel...

Mis siis tegelikult tekitas sellise paanilise põgenemise? Nimelt olevat ma astunud pimedast koridorist jutuvestjate juurde just õigel ajal: õudusjutus tuligi keegi...

Kultuurisuuna praktikaluule

KRISTIN PÖDER, 10. KLASS

Miks äratasid mind seal kus oleksin võinud sinust mõtlemata olla
Jätsid jälje, kuid lahkudes võtsid selle endaga

Hägaselt mäletan
Võilill su juustes

Teda liigutab vaid tuul.

Oleks su suu mu suul

Liigutaks sa mind,

Lendaks taevas kui lind.

Oleks sa mu aed

Mu kindlus, minu unistuste kaev.

Või kui oleks sa tiik

Tuleksin ma sinusse alati ärevusega

Oled sa minu vastu soe või külma.

Oleks meil aeg.

Nii mulle meeldiks.

NOORA JATTA ALP, 10. KLASS

mine sinna rapsipõllule

püüame päikest ja kollaseid õisi

kõnnime veidike tolmustel külatedel

mööda bussipeatusest

kus ootab bussi see sama habemega mees

kes meist enne möödus

tema kõnnib iga päev nendel külatedel

ruttab päikese eest varju

möödub rapsipõllust

kas ta üldse teab kui ilusas kohas ta bussi ootab

Kohtumine Pekoga kultuurisuuna praktikal aastal 2019

ELIISE REITSAK, 10. KLASS

See rohulible, mis väriseb tuules
Nii õrn, nii tugev, nii noor ja ilus
Ükski tuulehoog teda ei murra
Kuid iga iil liigutab
Ta ei näe kunagi kaugele
Sest ta on kõige madalam
Iga loom, inimene, putukas, kes temast möödub
On midagi erilist
Iga samm, mida ta kuuleb,
On midagi suurejoonelist
Tema seal lihtsalt seisab
Seisab ja vaatab
Naeratab tuulele
Kes teda murda üritab

Ta ei värise hirmust
Ta väriseb õnnetundest
Et midagi nii väikest
Nõrka, madalat
Ei mõjuta tuul, mis suudab murda suuri puid
Suudab tõsta katuseid
Ja teda vaid õrnalt edasi-tagasi liigutab

Emakeelt au sees hoides

JOONAS TANILOO, 11. KLASS

Emakeelepäeva on Tamme gümnaasiumi praeguses majas Nooruse tänaval tähistatud igal aastal. Et emakeelele veelgi süvendatumalt tähelepanu juhtida, ei ole piiratud mitte ainult ühe päevaga, vaid on korraldatud emakeelenädal: nädal täis emakeelt ja kirjandust, erinevaid tegevusi, põnevaid üritusi. Üldiselt on valitud nädalale kindel teema: aastal 2016, kui üritusi korraldasid Avely Kaeramaa ja Mirjam Turnas, oli fookuses modernism kirjanduses. 2017. aastal tähistati emakeelenädalaga aga Oskar Lutsu 130. sünnipäeva ning mitmed tegevused olid seotud tema kuulsaima teose „Kevadega”. Toona korraldas üritused Kertu Kollo.

Minu juhtida oli emakeelenädala korraldamine aastal 2018. Otsustasin formaati veidi muuta ning mitte keskenduda kindlale teemale, vaid kuna mu eesmärk oli kaasata üritustesse erinevate õppesuundade õpilasi, pöörata kaasõpilaste tähelepanu eesti keelele ja kirjandusele mitmesuguste tegevuste kaudu. Sellest mõttest lähtuvalt ma oma tegusa korraldustoimkonnaga, kuhu kuulusid veel Anel Neumann, Gerda Kolossov, Janetta Lukk ning Marie Emili Kristov, toimetasingi. Olulisemateks emakeelenädalala üritusteks olid mälumäng, kohtumine kirjanik Andrus Kivirähkiga, äpitöötüba, filmiõhtu, luulevõistlus, raamatulaat. Tagasisidest, mille sain 168 koolikaaslaselt, selgus, et õpilased, kes üritustel osalesid, jäid toiminuga päris hästi rahule.

Ülekoolilise ürituse korraldamine ja tegelikult ka töörühma juhtimine oli minu jaoks täiesti uus ja huvitav kogemus. Isiklikult mulle endale oli ehk kõige enam väljakutseid pakkuv just töörühma juhtimine: oli vaja, et kõik

saaks õigeks ajaks tehtud, kuid samas ei tahtnud ma olla ka liialt peale-tükkiv – tegelesid ju kõik kaaslased emakeelenädalaga oma koolitööde ja hobide kõrvalt. Mul oli väga hea meel pärast kuulda, et kaaskorraldajad jäid emakeelenädalaga rahule ning et ka neil oli huvitav ja tore seda teha.

Veel mõistsin ma emakeelenädala korraldamisega, kuivõrd tähtis on suures organisatsioonis (nagu seda on Tamme gümnaasium) kommunikatsioon. Infot ürituste kohta peaks jagama väga erinevaid kanaleid pidi, alates suulisest reklaamist kuni sotsiaalmeediani välja. Kõik see aitab kindlustada, et kogu koolipere oleks toimuvast teadlik. Enda kogemuse põhjal saan öelda, et isegi praegusel nuti- ja digiajastul on oluline silmast silma suhtlus, selle vastu ei saa isegi internet: enim vastanud sai infot emakeelenädalal toimuva kohta oma eesti keele õpetajalt.

Kultuuri säilimine sõltub noortest. Niikaua kui leidub noori, keda huvitavad meie keel, kultuur ning kombed, jääme me rahvuse ja riigina kestma. Kui koolis humanitaaraineid põnevalt ning kaasahaaravalt õpetatakse, tehakse meeldejäävaid ja meeolukaid üritusi (nagu näiteks emakeelenädal), siis elavneb ehk ka erinevate inimeste huvi humanitaarainete vastu ning laieneb osavõtt kultuuriüritustest. Nagu ütleb rahvalik laulurida: siit nurgast ja sealt nurgast keskpõrandale kokku.

Teadlaste Öö festivali kultuurikohvikud

GETTER LINDE, 12. KLASS

Teadlaste Öö toimub septembri viimasel nädalal. Meie kool võtab sellest osa ja korraldab erinevaid töötubasid. Kohvikute traditsiooni algatas meie koolis humanitaarsuund ja kultuurisuund kannab seda edasi. Mina alustasin Teadlaste Öö kohviku meeskonnas 2016. aasta sügisel.

Kohvikus teevad kaasa kõik kultuurisuuna klassid ja kaasa aitavad ka eesti keele õpetajad. Kõik kohvikus pakutav on õpilaste-õpetajate enda tehtud ja küpsetatud. Mina olen kõigil kolmel aastal tegelenud jookidega, esimesel aastal oli abis klassivend Egerd Ansip. Meie ülesandeks oli teha kohvi ja

teed või siis jagada maitsevett vastavalt klientide soovile ning need teenindajatele ehk teistele õpilastele edasi anda, et nad saaksid need lauda viia.

Kohviku teemaks oli tol aastal ulmekirjandus ja ka ruumi kujundus oli vastavalt selline, eriti toredad olid värvilised tuled akendel ja lakke kinnitatud tulevanikud. Sinakates toonides valgustus tegi ruumi meeleolu väga mõnusaks ja ulmeliseks. Meie kohviku teenindajate riietuse eeskujuks olid Bond ja Bondi tüdruk. Kohvikus pakutavatel suupistetel olid vägagi omapäraseid nimed, näiteks inspireerituna raamatust „Dracula“ oli Dracula öösmuuti, mis koosnes tomatimahlast, soolast ja piprast, „Harry Potteri“ loost võtsime Kitupallid, mis olid tegelikult moorapallid, „Kunksmoorist“ Kunksmoori Heinakuhi, salat, milles olid herved, murulauk, riivitud kapsas, õunatükid, jänesekapsas, kuuseokkad ja pihlakad, „Lumivalgekese“ muinasjutust inspireerituna tulid menüüsse Võõrasema Külakost, mis tegelikult oli šokolaadi kastetud õun, ja Igavese Nooruse Eliksiir, mis oli vesi marjadega. Kohviku laudad olid kaetud roheliste linadega, mis meenutasid metsa, projektor näitas seinale pilte erinevatest filmidest ja taustamuusikaks kõlasid vastavate filmide tunnusmeloodiad. Laudadel olid erinevatest ulmekirjandusteostest tekstid, mida külastajad said suupistete kõrvale lugeda.

Esimene aasta oli ilmselt kõige põnevam, sest me ei teadnud, mida oodata ja kui palju inimesi võib üldse kohvikusse tulla. Meie kohvikut külastas aga ootamatult väga palju inimesi. Esimesed suupisted said juba esimese 45 minutiga otsa. Üsna kiiresti lõppesid ka topsid ja polnud enam kohvi ega teed kuhugi kallata, kuid 95% inimestest soovisid just kohvi või teed suupistete kõrvale. Saatsime õpetaja Heily mehe poodi topse tooma ja seni kasutasime õpetajate kohvikruuse ja aina pesime neid. Kohvik oli tasuta, kuid kõik, kes soovisid, said siiski oma panuse meie kohvikusse anda. Päeva lõpus olime kõik väsinud, kuid väga rõõmsad, et me nii hästi hakkama saime. See aasta jääb meelde, sest ei olnud aega hingegi tõmmata, kuna kogu aeg oli kõigil tegevust.

2017. aasta Teadlaste Ööks oskasime juba paremini valmistuda: ostsime rohkem kohvi, erinevaid teesorte ja tegime suurema koguse suupisteid. Riietuseks valisime Teadlaste Öö särgid, et meid ilusti ära tuntaks. Selle aasta kohviku teemaks oli Lapik Maa ja meie kohvikus mängiti muusikat: Pärtel Pilv lõi meeleolu klaveril ja Joonas Taniloo mängis torupilli. Suu-

pistel ja jookidel olid Lapiku Maaga seotud nimed: Vedel Udu oli vesi, Tuline Laava kohv, Dinosauruse Pisarad aga tee, Singikuristik oli singipitsa ja Juustune Tornaado juustupirukas. Ruumi nurgas seisis ka meie luukere Manivald. Ruumis olid sinised kardinad seintel ja laudadel sinised ning rohelised laudlinad. Laudadele panime Lapiku Maa teooriaga seotud erinevaid jutukesti, mida inimesed said oodates ajaviiteks lugeda.

Mina tegelesin jälle jookidega ja mõnda aega oli kohvikus rahulik: vaid vähesed käisid istumas ja suupisteid ning muusikat nautimas. Enamus vaatas lihtsalt sisse ja kinnitas, et tuleb hiljem tagasi. Olime üsna pettunud, sest ootasime suurt melu ja valmistusime selliseks jooksmiseks nagu eelmisel aastal. Järsku hakkas aga inimesi aina rohkem ja rohkem tulema, oli ka hetki, kui ei olnud inimesi kuhugi istuma panna, sest kõik laudad olid lihtsalt juba täis. Meid külastas igas vanuses inimesi. Kõige noorem oli vaid 3-aastane ja vanim vähemalt 70-aastane. Tundus, et kõigil oli meie juures hea ja hubane olla. Vähemalt üle poolte külastajate olid ka eelmisel aastal meie kohvikus käinud ja saime palju kiidusõnu. Kui poisid pille mängisid, jäid kõik vaikseks ja kuulasid hoolega. Inimeste nägudest oli näha, et nad nautisid õhtut täiel rinnal. Paljud tulid kohvikusse ja jäid pea tunniks istuma, muusikat kuulama ja muljeid vahetama. Suupisteid jätkus peaaegu lõpuni ja olime jälle hakkama saanud ühe suurepärase ettevõtmisega.

2018. aasta kohviku teemaks oli vesi ja keskkond, teenindajate riietuses meremehe ja merineitsi motiivid. Mina ja teised 12. klassi osalejad tundsim end juba nagu kalad vees. Olime kohvikut juba kaks aastat teinud ja teadsime, mida ja kui palju varuma peaks. Esmakordselt oli meil piisavalt topse, suupisteid ja kõik oli hästi planeeritud, seega kõik sujus ebameeldivate üllatusteta.

Elav muusika oli elavam kui kunagi varem: Janetta Lukk, Gerda Kolossov, Melinda Orlo laulsid koos, Janetta laulis ka üksi ja saatis end klaveril, Elis Talvet laulis ja saatis end ukulelele. Klaveril mängis Raner Kiisk ja kitarriga lõi meeoleolu Kaspar Kiisk. Väga mõnus oli ka endal kuulata ja vaadata, kui tublid ja andekad on meie kooli õpilased. Külastajad jäid vaikseks ja nautisid esinejaid. Oli rõõm vaadata, et järjekordselt on inimestel meie kohvikus hea olla.

Teadlaste Öö kultuurikohvik aastal 2019

Tööd oli sel aastal palju vähem ja suupisteid jäi ülegi. Meie meeskonnas oli inimesi rohkem kui varem ja töö sujus ka ladusamalt. Lauad said vägagi omapäraseid kaunistused: neil seisis veeteemaga seotud purgid. Purkide sees olid merekarbid, kivid, kalastustarbed, merineitsidega seotud asjad ja ka prügi. Ooteajal lugemiseks olid laudadel Henrik Visnapuu luuletused ja mereteemalised tekstid. Esmakordselt nägin, et inimesed tõsiselt huvitusid nendest tekstidest ja lugesid neid. Suupisted said jällegi omapäraseid ja huvitavaid nimed: Mustikatega Must meri, mis oli vesi mustikatega, Soe Must meri ehk kohv, Rabavesi ehk tee, Liivakoogid, mis olid küpsised, Vetikakrõpsud ehk juustupallid, Soomuskook, mis oli õunakook, ja Mudakook ehk *brownie*. Ekraanil näidati lõike multikast „Kalapoe Nemo“. Annetuste kastiks oli õnge otsas ämber. Menüüid laudadel olid pudeliposti sees. Kuna teemaks oli keskkond, siis keskkonna hoidmiseks kutsusime üles inimesi tulema kohvikusse oma kruusidega, et keskkonda hoida.

Rahvast oli vähem kui eelmisel aastal. Kohati oli see minu ja teiste 12ndike jaoks pettumus, sest olime oodanud samasugust tegusat õhtut nagu vara-

sematel aastatel, kuid teised olid rahul. Kuna meil oli rohkem abilisi, sai teha kaks teenindusvahetust ja nii saime ka teisi töötubasid vaatamas käia. Tegelikult võib jälle ettevõtmisega rahule jääda, sest kõik, kes käisid, kiitsid suupisteid, ruumi ja selle kujundust. Ja mis peamine: me ei pidanud kellelegi ütleva, et kohvik suletakse, sest meil on kõik otsas. Eelmistel aastatel oli raske ja kurb öelda, et kahjuks jäite hiljaks, me sulgeme.

Kui võtta kokku kõik need minu kolm aastat kohviku meeskonnas, siis saan öelda ainult head. Esimene aasta oli kõige raskem, sest siis ei teadnud veel teisi õpilasi ja õpetajaid. Ei osanud käituda ja olla, sest kõik oli uus ja keeruline. Iga aastaga muutus kohviku korraldamine lihtsamaks ja arusaadavamaks. Järgmistel aastatel saime juba ise teisi aidata ja abi pakkuda. Kõik need kolm aastat olid minu jaoks suurepärased ja ma ei kahetse, et otsustasin selle meeskonnaga ühineda.

Milleks kirjandusring?

HELENA KONT

kirjandusringi juht, 11. klass

2018. aasta detsembris toimus esimene kirjandusringi kohtumine, aga kirjandusringi algus läheb ajas üsna kaugemale tagasi, kui sain põhikoolis sarnase huviringi näitel indu tegeleda kirjandusega teiste seltsis. Kuigi viisin kirjandusringi läbi oma UPT projektina, oli selle valiku taga puhas omakasupüüdlik motiiv: ma igatsesin põhikooli lugemisringi meeletult ja ma tahtsin tunda veel kord seda, mida tundsin seal. Kui puudub midagi, mida hing ihaldab, siis ei jää muud üle, kui see ise luua.

Miks ihaldas süda midagi sellist, nagu see on kirjandusring? Usun, et iga kirega inimene võib nõustuda, et lisaks intellektuaalsele väärtusele, mida pakub talle tema hobi, on tõeliselt südamelähedasel tegevusel tugev side inimese hingeeluga. Loovust arendavad huviringid haaravad osaleja sotsiaalsesse keskkonda ja muudavad suhted lähedaseks. Avada ennast, enda loomingut ja enda ideid - see vajab julgust. Julgustavad ilmed ja sõnad lasevad sellel juhtuda. Positiivne vastukaja laseb enda üle uhkust tunda. Julgust kasvatadagi.

Kes ei vajaks kohta või tegevust, mille rüppe aeg-ajalt põgeneda? Põgeneda argielust, stressist või muredest. Selle jaoks pole noorele midagi efektiivsemat ja kasulikumat kui käia huviringis. Huviringis, milles valitseb spetsiifiline omapärane atmosfäär, mis laseb inimesel tunda vaheldust kõigest, mis toimub väljaspool seda ruumi ja aega. Teiste naljad, kiitused, ootamatud mõttelennud. On vähe paremaid viise enda valu ja häda unustamiseks.

Milleks loovus? Loomulikult saaksin loetleda loovuse praktilisi ja teaduslikke kasutusalasid, nagu tegin seda enda õpilastöös, kuid praktilisus ei kõneta mind nii, nagu seda teeb mõju inimese tunnetele ja isiksusele. Loovus on võime ja nagu teiste võimete puhulgi avab selle olemasolu inimeses uusi võimalusi ja külgi. Loovus muudab seda, kuidas inimene end ümbritsevat maailma mõtestab, kuidas ta ennast väljendab ja kuidas ta läheneb enda ette tulevatele probleemidele.

Mõnelt poolt on jäänud külge kahjulik mõtteviis, et mõned loovad mõtted on õigemad kui teised. Nii on noorel lihtne end sildistada: "Ma lihtsalt ei ole loov inimene." Igas inimeses, keda ma seni kohanud olen, on teatud omapärane loovus. Seda loovust ei tohi sildistada valeks, seda loovust tuleb julgustada. Loovad mõtted on ühed erakordsematest ressursidest, mida tuleb hoida. Lõppude lõpuks on loovatele mõtetele palju raskem tulla kui hiljem nende sisulist kvaliteeti lihvida.

Miks just kirjandus? Kahtlemata on kirjandusel hariv ja silmaringi avardav funktsioon, aga sellest noorele tavaliselt ei piisa. Olles ise sügavalt kirklik loovkirjutamise ja kirjanduse osas, tahtsin panna teisi nägema kirjandust enamana kui intellektuaalselt harivat vabaajategevust. Kirjutamine saab olla kvaliteedist sõltumatult lõbus, ootamatu, põnev, teraapiline. Kui juurde lisada teiste positiivne vastukaja, võib kirjutamisest hasartigi sattuda. Kirjandus on midagi, millel on võime muuta elu alatiseks.

Eelnevalt öeldu ei tähenda, et ainus või parim viis noorte loovuse arendamiseks ja sisemaailma parandamiseks on kirjandusalane huvitegevus. Olen veendunud, et iga huviala pakub selleks ruumi sõltuvalt eesmärkidest, millele tegevus on orienteeritud. Julgustan teisigi võtma see risk ja näidata kõigile, et see, mida sa armastad, on oluline ja hea.

Ma propageerin propageerimist, sest ma näen, et see on vajalik. Kirjandusringisugused huviringid on koolides väga olulised. Olen töötanud õpilasega, kelle käitumine oli probleemne, kuid kes lavale jõudes näitles tulihingelisemalt kui kõik teised kokku ja kes pärast minu korduvate noomituste talumist ikka tunnistas, et tal oli hea olla. Noortel on palju energiat, neil on palju tundeid. Ma ei saa rohkem rõhutada, kui ääretult oluline on see energia suunata mõnele positiivsele tegevusele. Noorte areng ja heaolu on tähtsad. Tuleb hoida seda, mis on tähtis.

Luuletuste kirjutamise tööjuhend:

Tahvile kirjutati hulk sõnu. Õpilaste ülesanne oli neist välja valida meelepärased kuus ja kasutada neid luuletuses, mis on pühendatud ühele nende kaasõpilastest (paarid olid eelnevalt moodustunud ja igaüks sai endale pühendatud luuletuse).

Alexander Gregor Reinaste

Sisemiselt ilus ja väliselt sulnis

su hääl on nagu sügavkollane tuli

Sa oled tuli ja sa oled lüüti

Ja sa oled püss oma püssirohutulele

Meie keeleretk

LIINA NAGEL

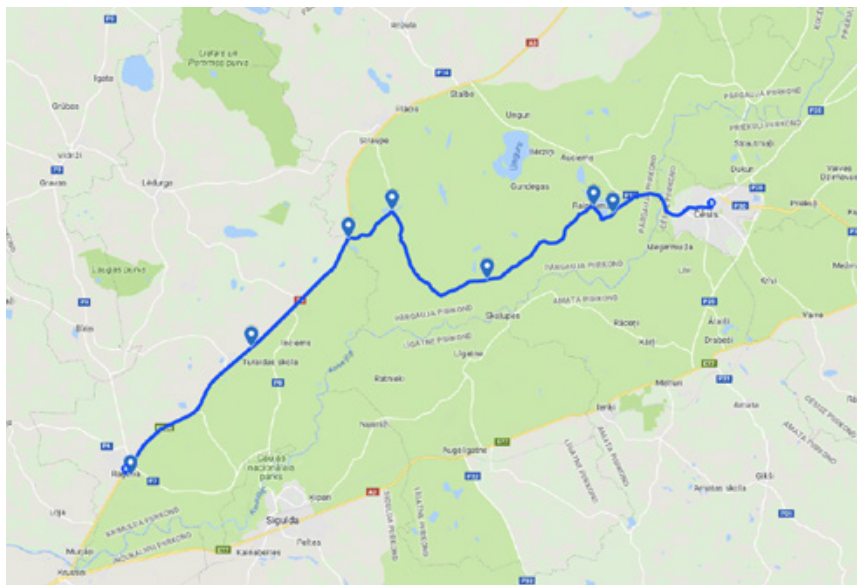
emakeeleõpetaja

8.–15. juunini 2019 toimus Kristjan Jaak Petersoni auks keeleretk. Kõik eestlased teavad, et Kristjan Jaak Peterson läks jalgsi Riiga, meie retke liikumissuund oli aga Riiast Tartusse. Ilmselt käis Peterson ka ise üht- ja teistpidi, aga vähemalt minu vahetus liikus Riia suunas (olime kirjamehele kohe mõttes palju lähemal). Mina kuulusin teise rühma, aga me alustasime esimestena ning liikusime esimesele rühmale vastu. Kui see kõlab keeruliselt – siis just selline meie logistikatöö oligi (paberile kirjutasime: „10 km pärast Gimji bussipeatus, 8 km sõidavad bussis tagasi, siis maha ja 2 km kõndida sauaga, sau kolmandale“). Meenub enne keeleretke kohutamine retke peakorraldaja Jüri Valgega, kes tutvustas, kust ja kuhu me

liikuma peame. Pealtnäha väga kilplaslikult mõõtsime eesti keele klassis arvuti taga vahemaid: ikkagi Google Maps lahti ja siis mõõtma... Ühel hetkel rakendasime siiski meie heatahtlikku arvutitarka Mathias Mõttust, et saaksime ise seletada ja juhendada kõrvalt, tema aga tehku kaart arusaadavaks. Meie retkekaart jõudis lõpuks isegi ajalehte, kokkuvõtteks oli see väga oluline ja ilus töö. Minu jaoks on tantsuskeemid paras matemaatika, seega iseenesest loogiline, et kolleeg Katrin, kes õpetab koolis rahvatantsu, demonstreeris meisterlikult oma kaardilugemisoskust. Ma salvestasin oma mällu, et Katriniga võib luurele (või lastega ekskursioonile) minna väga julgelt.

Retke meeskonnad oli Annelinna gümnaasiumi, Hugo Treffneri gümnaasiumi, Jaan Poska gümnaasiumi, Kristjan Jaak Petersoni gümnaasiumi, Miina Härma gümnaasiumi, Rõngu keskkooli, Riia eesti kooli, Tamme gümnaasiumi õpilaste ja õpetajate ning Eesti Üliõpilaste Seltsi esindused. Tamme päevaks oli 10. juuni, esmaspäev ja meil oli vaja läbida umbes 50 kilomeetrit, mis tuli viie rühma vahel võrdselt ära jagada. Retke planeerimise üheks pähkliks oli mõelda, kus anda üle teatepulk: näiteks meie rühm (peale õpilaste veel Jana Atso, Ain Tõnisson) liikus vastu esimesele rühmale (õpilased + Heily Soosaar, Triin Lingiene ja Jüri Valge) ja pidime kindlas kohas jääma ootama. Kuna sättisime kohtumispaika Google Maps'i piltide järgi umbes nii: seal on valge maja, teisel pool on suured puud, siis tekkis silme ette „Kreisiraadio” osa, kus sõidetakse rallit. Esimese mõtte, et Heily (tema ja Katrin olidki usinad korraldajad meie koolis) saab aru, eks ma teen nii, nagu ta ütleb, pidin kõrvale lükkama, kui mulle jõudis kohale, et oma rühmas olen mina just see, kes peab teadma, kuidas ja kuhu jõuda (õnneks mu targad ja sportlikud kaaslased hoomasid plaani väga hästi).

Kui esimesed rühmad kõndisid maanteel, siis järgmised liikusid metsa vahel, täpsemalt viis teekond neid kaunisse Gauja rahvusparki. Tamme gümnaasiumi 10. klassi kultuurisuuna õpilased, kes esindasid meie kooli, kirjutasid pärast retke tagasisidelehele järgmisi mõtteid: „kartsime, et kutsu läheb kodust liiga kaugele, seega ajas õpetaja ta minema“, „jõudsime kiiremini kohale, kui arvasime“, „hea seltskonnaga liigub aeg kiiresti“, „grupis oli üks katkine varvas, aga sellest ei tehtud välja”. Viimast mõtet võiks tõlgendada, et õpetajad piinasid noort inimest. Retke ajalgi tekkis arutelu, kas see haige varbaga kõndimine on puhas lollus või märk kange-

Petersoni-retke kaart

laslikkusest (vahel muidugi raske vahet teha). Retke ajal oli õpilane hoolimata kõigest päris rõõmsa näoga, seega ehk nagu muinasjuttudes: tema varvas elab õnnelikult edasi tänapäevani. Õpilased tegid hiljem töölehele märkmeid ka ilma kohta: üks kirjutas, et maantee ääres oli tuul, teine aga lisan, et metsa vahel olid nad kurvad, sest vari oli vael poolel. Palavust trotsides kõndisid õpilastega meie õpetajad Katrin Roodla, Maiu Nurka, Katrin Tikko ja Liia Vijand.

Üks mõnusamaid peatusi oli Raikumsis (võib öelda, et vanade liivlaste kants, omamoodi olime sugulaskeele kõnelejate radadel, liivlastest rääkis Võnnu kirikus meile ka Tuuli Tuisk), kus ilusa järve ääres oli park, milles omakorda lauluväljak – seal sõime suppi ja võileibu. See oli väga mõnus piknik! Puude varjus said õpilased puhata, olla – mulle isiklikult tundub, et see viimane oskus hakkab ununema. Ma tean, et meie kooli praktikatel on õpilased väga usinad, vaba aega neile palju jätta ei saa, aga ma loodan, et tulevikuski ei unusta noored nautimast lihtsalt muru peal vedelemist, hädaldamisedki võivad liita (reisi ajal läksid mõned plaastrid kasutusele, muidu oldi hea tervise juures, põsed õhetasid päiksest).

Viimane vahetus (saatjad Tiiu Lääniste, Urmas Tokko, Ilmar Tomusk) oli üks sportlikumaid – lõppaeg lähenes, seltskond tõttas rajale ja läbis selle tempokalt. Tamme vahetuse lõpp-peatus oli Cēsis (Võnnu), kus Jaani kirikus oli meil väike konverents. Konverentsil esinesid Ilmar Tomusk (rääkis meile eesti keelest kui riigikeelest), Ago Pajur (peatuskohale au andes kuulasime Võnnu lahingust, eesti sõduritest, nende liitlastest ja vastastest), Tiit Rosenberg ja Tuuli Tuisk. Huvitav oli kuulata Rosenbergi, kes rääkis Johann Kõlerist kirikus, kus ka kunstniku altariumaali saab imetleda.

Ettekanded, matk, Lätimaa külastamine olid rändamine ajas, aga ka spon-taanne lõiming: kunst, ajalugu, keel, kehaline kasvatus ja hea seltskond sulasid ühte.

Kui õpilased aastate pärast mõtlevad tagasi ajale, mil peeti vabariigi juu-belipidustusi ja tähistati eesti keele aastat, siis ehk meenub neile see tore üritus.

Kuidas infotehnoloogiasuund Tartu Tamme Gümnaasiumi tuli

TUULI TOMSON

haridustehnoloog ja IT suunaajuht 2018–2019

Oli kord lihtne, aga tubli kool, kellel oli neli imeilusat ja toredat suunda. See uuendusmeelne, aga väärikas kool arvas, et üks väljapaistev suund oleks just see, mida on talle juurde vaja. Mõtles kool, mis ta mõtles, ja siis otsustas – mitte ühelgi teisel gümnaasiumil sellel maal ei ole veel info-tehnoloogiasuunda. „Just seda on mulle vaja,“ ütles kool igatsevalt oma ministeeriumile. Võttis aega, mis võttis, aga infotehnoloogiasuund sai kogu rahvale välja kuulutatud ning sellest ajast peale hakkaski kool oma uut suunda kavandama.

Alguses olid kõik väga uudishimulikud, et mis imeloom see infotehnoloogia-suund ka on. Lähedalt ja kaugelt saabus uudistajaid, kogenud ja rohelisi haridushuvilisi, kõik nad soovisid üksipulgi teada saada, mis selles suunas õpitakse ja mida praktika ajal tehakse.

Kool kutsus oma uut suunda juhtima noore, aga tegusa õpetaja Merilini, kes koos oma abilistega tegi suunale õppekava. Õpetaja Merilin mõtles: „Olgu infotehnoloogiasuunas tosin erilist suunaainet.“ Mõeldud – tehtud, sellest ajast peale saavad kõik õpilased tarkusi sissejuhatuses infotehnoloogiasse, programmeerimises, multimeedias, robotikas ja joonestamises. Osa suunaaineid on praeguseks leidnud oma igavese lõpu ja vajunud unustuse hõlma, nende asemele on tulnud aga uued, koolile sobilikumad ained. Nii on praegu võimalik õpilastel teadmisi saada ka veebidisainis ja loogikas. Üks on aga kindel: suunaaineid on infotehnoloogiasuunal alati kaksteist olnud.

Lisaks õpetaja Merilini on infotehnoloogiasuunal ka veel teine tarkuseandja – Mathias, kes lisaks õpetamisele oskab imeliselt panna õpilased säravi silmi üritusi valgustama või helindama või näiteks kooliraadiot tegema. Mis iganes hea mõte õpilastel tuleb, õpetaja Mathias oskab alati aidata seda ellu viia.

Infotehnoloogiasuuna eriline osa on praktika, mida õppijad saavad suisa kahel aastal kogeda. Millegipärast on siiani alati olnud nii, et esimese aasta praktika meeldib õppijatele rohkem. Nimelt kahel esimesel aastal said kümnenda klassi õpilased kogeda projektitööd Lõuna-Eesti metsade vahel. Teise aasta praktika viib õpilased aga erinevatesse infotehnoloogiafirmadesse kaema, kuidas päriselus töö käib.

Kuigi infotehnoloogiasuuna algus oli raske, tegid kõik osalised oma tööd suure rõõmu ja kirega. Aga siis ühel päeval läks õpetaja Merilin laia ilma õnne otsima ja sellest ajast alates oli infotehnoloogiasuund ilma juhita. Küll katsetas kool erinevaid õpetajaid, küll uusi meetodeid, aga ikkagi oli infotehnoloogiasuund väga õnnetu ja igatses ühe toredea erialaõpetaja järele. Kuni ühel päeval saabus kooli õpetaja Tauno.

Kool sai peagi aru, et nii ei saa asjad kaua kesta. Meie seast tõsisis uus täht Tuuli, kes küll ettevaatlikult haaras suurena näiva vastutuse, kuid viis üsna pea selle rolli täitmise täiesti uuele tasemele, kutsudes kokku aineõpetajad, sõnastades suunaained ja eesmärgid ning korraldades enneolematud praktikanädalad nii 10. kui 11. klasside IT-suuna õpilastele.

Infotehnoloogiasuund on väga õnnelik, sest tal on lühikese ajaga välja kujunenud tegemised ja tavad, millest kuuldused on levinud vähemalt

seitsme säutsu ja postituse taha. Infotehnoloogiasuunal on LAN ning Game Jam, tal on tehnoloogiasuunaga koos häkaton ning töövarjupraktika, tal on töötoad Teadlaste Ööl ning osalemine IT-võistlustel.

Oli kuidas oli, ja kes seda tegelikult kõike täpselt mäletab. Aga üks on kindel: kuigi sellel aastal lõpetab alles selle suuna kolmas lend, siis infotehnoloogiasuund on tulnud, et jääda, ja leidnud oma koha nelja tubli suuna kõrval selles koolis.

Keemiaõpetaja ootused ja tehnoloogiasuuna õppur

ALEKSANDR KIRPU

keemiaõpetaja

Kui 10. klassi astuja asub õppima TTG tehnoloogiasuunas, siis on tema ootused kindlasti väga suured. Välja kuulutatud suunakursused äratavad suurt huvi. Robootika, praktiline keemia, praktiline füüsika, elektroonika... ja mõned kursused veel. Õpilane kahjuks unustab, et kõige selle kõrval peab ta oskama ka elementaarset matemaatikat ja eesti keelt. See on kõik selleks, et osata sõnadesse ja valemitesse panna kõik tehnoloogia ning inseneeria töed.

Mida ma ootan ühelt tehnoloogiaõpesse suunduvat või selles õppivalt õpilaselt?

Esiteks tahan näha kindlasti järjekindlust. Ainult järjekindlus ja keskendumine eesmärgile tehnoloogia valdkonnas tagavad parema tulemuse. Tuleb osata näha, et kõik pakutavad teadmised ja lisakursused teevad lõpuks terviku antud suunast. Kõik lisakursused tulebki läbida maksimaalse pingutusega ning panna sealt saadavad oskused ja teadmised kõrva taha. Tihti eeldavad need kursused aga suuremat teadmiste pagasit teistest õppeainetest. Lisakursustes lõimuvad teadmised matemaatikast, keemiast, füüsikast, bioloogiast ja teksti mõistmiseks on vaja lisaks eesti ja tihti veel ka inglise keelt.

Teaduse tegemisel tulebki tihti teha üht katset veel ja veel, mitmeid kordi, kuni see välja tuleb. Muidugi tuleb teha õigeid järeldusi, aga üldjoontes viib järjekindlus tihti sihile.

Teiseks ootan suurt avastamishuvi. Kui tunnis tehakse katseid või lubatakse õppuril endal katse välja töötada, siis sellel on suur väärtus. Selle sisu tegelikult mõistavad lõpuni vaid asjast huvitatud õpilased. Noored, kes teevad katset ainult õpetaja käsu peale, kaugele ei jõua. Tõeliselt teadmiste püramiidi tippu jõuab ainult huvi, hea kujutlusvõime ja edasimõtlemise oskusega.

Enamus tänapäevaseid tehnoloogiaseadmeid on kinnised ja suletud süsteemidega. Ainuke asi, mida kasutaja saab teha, on muuta parameetreid. Selleks, et muuta neid parameetreid seadmete juhtimisel, peab teadma, mis seal sees tegelikult juhtub. See on puhas teadmine ja kujutlusvõime.

Kolmandaks unistan, et õpilased tahavad lüüa kaasa tunnivälistes tegemistes, tunnevad neist rõõmu, leiavad endale seeläbi sõpru ja mõttekaaslast. Kui keemia- või füüsikaõpetaja kutsub õpilasi tegema katseid peale tunde või kutsub hoopis Physcumi lisaõppesse, siis sellest ei saa kujuneda lisakohustust või tüütut tegevust. Tehnoloogiasuuna õpilasel peab selles valdkonnas silm särama.

Tehnoloogia on tegelikult väga lai mõiste. Keemia valdkond on vaid üks osa sellest ja mingit kindlat piiri on tänapäeval väga raske tõmmata, et siit algab matemaatika või bioloogia ja sealt keemia. Nii see ei käi. Kui õpilane ükskord jõuab selle äratundmiseni, siis on ta avastanud täiesti uue ja huvitava maailma.

Praktikanädala kokkuvõte

AGNES VAHT, 10. KLASS

Sõitsime 4. juunil praktikanädala raames Valgamaale. Meie esimene sihtkoht oli Tartu Observatoorium Nõo vallas Tõraveres. Meile jagati palju uut infot kosmose ja taevakehade kohta. Täitsime tiimitööna töölehti ja panime ise kokku väikse galileoskoobi. Üritasime kordamiseks Kahhooti teha, aga see ei töötnud. Käisime ka suurt teleskoopi vaatamas, aga kah-

juks me ei saanud seda kasutada. Mulle meeldis, et ma sain palju infot just teiste tähtede kohta, sest siiani on kooliprogrammis käsitletud enamasti ainult Päikesesüsteemi.

Edasi sõitsime Kappermäele, kus me pidime kaks ööd veetma. Kui end majja ära olime paigutanud, tuli söögiaeg. Esimene söögikord oli väga halvasti korraldatud ja seetõttu panid õpetajad järgmisteks kordadeks kokku toimkonnad, nii et igaüks sai üks kord toimkonnas olla.

Meie esimeseks ülesandeks Kappermäel oli ehitada tiimiga pudelist rakett, mis pidi hoidma muna ehk astronauti võimalikult kaua õhus. Meil oli kasutada palju erinevaid materjale ja suruõhku, millega pudel taevasse lennutada. See töö kestis mitu tundi ja meile anti suhteliselt vabad käed meisterdada ükskõik millist raketti. See oli päris põnev, aga väga keeruline ja aeganõudev ning väsitas lõpuks kõik ära. Ülejäänud päeva elasime sisse ning saime rohkesti vaba aega, et üksteisega mängida ja ilma nautida.

Järgmisel päeval pärast hommikusööki oli meie teiseks ülesandeks meisterdada kalimba. See tundus algul väga kerge ülesanne, aga tuli välja, et see võttis oodatust palju rohkem aega ja puurimine osutus keerulisemaks, kui me arvasime. Taas kord anti meile täiesti vabad käed ja klass valmistas väga erinevaid ja omapäraseid kalimbasid.

Õhtupoole tuli meile külaline Jaan Poska Gümnaasiumist. Ta oli füüsikaõpetaja. Kõigepealt tegime midagi lihtsat: viskasime palle õhku ja mõõtsime nii oma käe liikumiskiirust. Siis aga istusime ja õpetaja hakkas rääkima meile trajektooridest ja orbiitidest. Meile räägiti ovaali ja ellipsi tähenduste vahest, koonuse tähtsusest ja sellest, kuidas taevakehade gravitatsioon mõjutab teiste taevakehade liikumistrajektoori. Meile demonstreeriti veekanistri, alkoholi ja tikuga seda, mis toimub suurte rakettide kütusepaagis, kui nad õhku tõusevad. See õhtu meeldis mulle kõige rohkem, sest külaline rääkis asjadest nii huvitavalt.

Viimasel päeval oli meil valida, kas mängime mehaanika või elektriga. Pool klassi tegi üht, pool klassi teist. Mina valisin elektri. Õpetaja jagas kõigile pataka töölehti, mille järgi pidime tegema erinevaid katseid ja tulemused kirja panema. Pidime nii jadaühendust kui rööpühendust kokku panema ja neid omavahel võrdlema. Õnneks teema iseenesest oli kerge, põhikooli füüsika tasemel. Peale seda hakkasime Kappermäelt lahkuma.

Samal päeval külastasime elektroonika-tehast Enicsit, mis asub Elvas. Seal oli väga palju kaitsenõudeid ja me pidime liikuma ettevaatlikult: ruum oli pisikest elektroonikat täis. Seal oli väga huvitav ja see tekitas tahtmise isegi sinna suvel tööle minna.

7. juunil kell 10 hommikul algas koolimajas 24-tunnine häkaton. Meid jagati tiimidesse ja tiimide vahel jagati ära erinevad ülesanded, näiteks prügiskulptuuri, nutihotelli, HDD-kella või torudest oreli valmistamine. Mõne ülesande jaoks oli vaja mitut tiimi, näiteks väikse nutika kasvuhoone või Rube Goldbergi masina ehitamiseks, mis võttis muide ruumi poolest suurema osa koolimajast.

Häkaton oli väga tore ja hariv üritus, minu arvates võiks seda korraldada ka järgmistel aastatel. Praktika oli meie klassile hästi korraldatud ja õpetajad tegid head tööd. Nädal tegi minu arvates klassi lähedasemaks ja häkatonil tutvusime lähemalt ka teiste klasside õpilastega. Ma jäin küll väga rahule.

Häkatonil valminud prügiskulptuur

Erasmus+ projektid pajatavad nii mõndagi

TRIIN LINGIENE

inglise keele õpetaja ja Erasmus+ projektide koordinaator

Võib alustada Euroopa ühtsustunde tugevdamisest konkreetsete tegude, mitte pelgalt sõnade ja loosungitega. Koolidevahelised strateegilised koostööprojektid ja õpetajate rahvusvahelised õpiränded on sel viisil saavutatud ühtsuse ilmekad näited. Pole siis ime, et kui juba on alustatud,

tahetakse aina jätkata. Nii ka meie kool, kes me alustasime Erasmus+ projektitööga 2014. aastal. Kõigepealt tegime esimese õpirändeprojekti vaid kolme osalejaga. Seejärel koordineerisime 2015. aastal alanud kuue partnerkooli strateegilist koostööprojekti, milles osales kokku 36 õpilast ja 18 õpetajat. Sellele järgnes 2017. aastal teine õpirändeprojekt, mis viis üheksa Tamme gümnaasiumi õpetajat erialakoolitustele ja hariduslikele õppekäikudele kuude Euroopa riiki. Siis liitusime osalejatena itaallaste juhitud loodusteaduste projektiga. 2018. aastal alustasime kolmandat, 12 mobiilsusega kultuurisuuna õpirändeprojekti. Ja kui meie teine strateegiline koolide koostööprojekt SA Archimedese poolt heaks kiidetakse, võib meid peagi jälle leida koordineerimas nüüd juba üle 100 osalejaga rahvusvahelist partnerlust.

Võib peatuda Erasmus+ programmi prioriteetidel, näiteks õpilaste võtmepedevuste parandamisel, tõhusama õpetamis- ja õppimiskeskonna loomisel või uuenduslike õppemeetodite ja digipädevuste arendamisel. Või siis ka veidi salapärasel Euroopa mõõtmel, mis tegelikult ei tähenda midagi muud kui seda, et Euroopa haridusasutused tegutsevad üheskoos, õpivad üksteiselt ja loovad ühiselt lisaväärtust. Õnnestunud projektidel on pikaajaline mõju kõigile asjaosalistele ning projektitöös saavutatud positiivsed muutused on igapäeva koolitöös silmaga näha. See tähendab põhjalikult läbimõeldud tegevuskava, efektiivseid projektitegevusi ja oskuslikku tegutsemist projekti tulemuste levitamisel. On üsna selge, et pikaajaline kogemus ja usaldusväärsed partnerid, aga ka tõsine huvi ja pühendumus aitavad projektitöö tulemuslikkusele oluliselt kaasa. Tamme gümnaasiumil on see kõik olemas.

Võib jutustada põnevatest paikadest ja kultuuriväärtustest, mille tundmaõppimine rikastab ja harib. Näiteks viis strateegiline koostööprojekt „Contemporary Literacy in Contemporary Kids“ meie kooli õpilased ja õpetajad mööblitööstust edendavasse maailmamainega Lordelo do Ouro piirkonda Portugali põhjaosas, rahvakunsti ja ajalugu hindavasse Izmiti tööstuslinna Türgi Aasia-osas, kirjanikke ja kunstnikke inspireerivasse Falticeni väikelinna Rumeenia põhjaosas, põneva ajalooa Varde linnakesse Jüütima edelaosas ning imepärase arhitektuuriga Valenciassa Hispaania idaosas. Rännete tulemusel arenes osalejate keeleoskus, kusjuures inglise keele kõrval õpiti vastastikku ka eesti, hispaania, portugali, rumeenia, taani ja türgi keelt. Samuti tõstis kultuuridevahelise suhtlemise inten-

siivsus osalejate võimekust võõras kultuuris hakkama saada, aga ka oma tavadid ja kombeid tutvustada.

Võib kiita projekti õpitegevustes osalevaid Euroopa noori, kes üheskoos maailma parandavad, mitteformaalses õpikeskkonnas uusi oskusi omandavad ja end ületavad. Näiteks õpiti eespool mainitud projekti raames paremini tundma digitehnoloogia kasutamist koolitöös, samuti info töötlemist ja meedia analüüsi. Lisaks parandati oskust kodanikuna ühiskonnas kaasa lüüa. Kõik projekti õpitegevused toimusid tihedas rahvusvahelises koostöös, mille käigus uusi teadmisi kohe ka sisu loomisel ja tulemuste levitamisel rakendati. Suurenes nii õpilaste iseseisvus kui ka valmisolek tegusa meeskonnana toimetada. Kahtlemata õppisid noored end võõrkeeles vabamalt väljendama, paremini argumenteerima ja avalikult esinema. Projektile tagasi vaadates toodi veel välja kordumatud võimalused maailma avardada, üksteiselt õppida ja elukestvaid sõprussidemeid luua. Lähemalt saab Tamme gümnaasiumi poolt koordineeritud esimese strateegilise koostööprojekti kohta lugeda projekti kodulehel <https://click-erasmusplus.eu/>.

Aga kindlasti tuleb rääkida õpetajast. Kui õpetaja tunneb, et ta saab projektitöös kaasa rääkida teemadel, mis teda kõnetavad, siis ta tahab projekti panustada. Kui õpetaja teab, et ta pole oma pürgimustes üksi, on rahulolu kiire tulema. Õpetaja motivatsioon loeb. Üksteiselt õppimine, ühine julge katsetamine ning mõnikord ka vastuvoolu liikumine suurendab õpetajate ühtekuuluvustunnet ja valmidust oma kutsele truuks jääda. Õpetaja autooomsus loeb. Projektitöö käigus omandatud uued teadmised ja oskused ning õpetaja jaoks tähendusrikas tagasiside motiveerib õpetajat ise kooli uuenduste poole liikuma, sest ta on oma valikutes vaba ja sõltumatu. Tamme gümnaasiumi teist õpirändeprojekti „Õpetaja professionaalne areng uue õpikäsituse valguses“ võib päris kindlasti pidada õnnestunud näiteks õpetamiskunsti hindava õpetaja heast tööst. Projekti kodulehel <https://ttgteachers.eu/> saab lugeda õpirändel käinud õpetajate sisukaid postitusi ning tutvuda nende poolt loodud uuendusliku õppevaraga löimitud ja kombineeritud aineõppe edendamiseks Tamme gümnaasiumis.

Rõõm tantsust

KATRIN ROODLA

tantsuringide juhendaja

Tamme gümnaasiumi rahvatantsurühm tuli kokku 2013. aasta sügisel Tamme puiestee koolimajas. Kuus 9.b klassi tüdrukut tahtsid tantsida. Hakkasime harjutama ja saime kooli aktustel esineda. Järgmisel aastal jätkasime juba 13 tantsijaga. Meil oli koos terve neiduderühm, lisaks tuli kampa ka üks julge noormees Tanil-Peeter. Täiskooseisus rühmana saime osaleda Tartumaa talvisel tantsupeol ja Kagu-Eesti tantsupeol Põlvas. 2015. aasta sügiseks valmisid neidudele Maarja-Magdaleena kihelkonna rahvarõivad.

Neiud otsisid endale paariliseks poisid ning Nooruse tänaval alustasime tööd segarühmaga. Et tantsida soovivaid tüdrukuid tuli samuti juurde, siis jätkas ka neiduderühm. 2016. aastal osales segarühm Tartumaa tantsupeol „Hingepuu“ Raadi pargis ja neiduderühm naiste tantsupeol „Mehe lugu“ Jõgeval. Kevadeks valmisid noormeeste rahvarõivad.

2016.–2017. õppeaasta möödus noorte tantsupeo „Mina jään“ ettevalmistuste tähe all. Mõlema rühma pühendumist ja tööd kroonis edu: saime tantsupeole. Segarühma neiudki said peoks uued Kursi rahvarõivad. Tantsupeonädal Tallinnas oli elamusterohke. Ilm läks vihmale, peaproov ja esimene kontsert tantsiti vihmajas. Laupäeva keskpäevane kontsert jäeti ära. Tublide noorte ettevõtmisel korraldati tantsupidu siiski, küll mitte Kalevi staadionil, vaid hoopis Vabaduse väljakul. Sotsiaalmeedia kaudu kutsuti kokku tantsijad, organiseeriti muusika ja lauljad. Suur rõõm oli seal tantsijate ridades näha ka meie kooli tantsijaid. Usun, et mälestus sellest ettevõtmisest jääb nende hinge kauaks soojendama.

2017. aasta sügisel alustasime tantsuharjutusi ka õpetajate naisrühmaga. Neiduderühmas õppisid eesti tantse ka Maho Jaapanist ja Sandra Austraaliast. Sügisel osalesime koos lauljate ja muusikutega Tartu noorte folkloorifestivalil. 2018. aasta kevadel esinesid nii sega- kui ka neiduderühm Tartumaa tantsupeol „Vaba sada“ ja Kagu-Eesti tantsupeol „Kuula“. Rõõmu tõi teadmine, et kooli aasta teoks kuulutati nii tantsijate, koorilauljate kui ka orkestri osalemine noorte laulu- ja tantsupeoprotsessis.

Neiduderühm 2016. a naiste tantsupeol "Mehe lugu"

Segarühm 2019. a üldtantsupeo "Minu arm" ettetantsimisel

2018/2019. õppeaasta möõdus tantsupeoks valmistumise tähe all. Terve aasta trenne, tantsulaagreid, ettetantsimisi viis taas rühmad XX üldtantsupeole „Minu arm“. Samuti kutsuti meid uuesti folkloorikavaga esinema Tartu noorte folkloorifestivalile Luunjas.

Traditsiooniks on saanud igal aastal mai alguses toimuv meie kooli kultuuripidu Kasvukuhik, kus kõik tantsurühmad ühisel kontserdil üles astuvad ja aasta jooksul õpitud näitavad. Samuti esineme aktustel, muudel kooliüritustel ja ka väljaspool kooli. Tähistame rahvatantsijate eestvedamisel kooliperega rahvusvahelist tantsupäeva ühistantsimisega. Meie tantsurühmade peal saavad kätt proovida noored tantsuloojad ning teiste õpetamisest huvitatud tantsijad. Praktilise tööna on valminud Jareli Jõelaidi ja Liisbeth Pintsare tants „Karoobuška“ (2016) ning Kaisi Ersi ja Laura Gusseva tants „Kuukenene“ (2019). Segarühma juures aitab tantsijate samme seada Jagnar Jürgenson.

Tantsida on tore, rahvatants teeb meele rõõmsaks ja ühendab põlvkondi. Väga vahva on näha õpilasi ja õpetajaid koos tantsimas – me pole ainult üks koolipere, vaid ka üks tantsupere.

Muusikaelu Nooruse tänavas

ANNELI LEIMA

muusikaõpetaja

Neli aastat uues majas on läinud nagu lennates, tihti laulu ja pillimängu saatel. Koos kooli 100. aastapäevaga tähistab väärikat 75. sünnipäeva ka segakoor, millele pani aluse Sulev Kald 1954. aastal, kui poistekooli tulid esimesed tüdrukud.

Viimase nelja aasta sisse on jäänud osalemine XII noorte ja XXVII üldlaulupeol, mille ettevalmistus oli tõsine töö läbi õppeaasta. 2019. aasta kevadel õppisime koos vilistlaskooriga selgeks ka Tartu laulupeo repertuaari, et osaleda ajaloolisel peol, millega tähistati 150 aasta möõdumist esimesest üldlaulupeost. Laulupidude ritta mahub veel koos orkestriga osalemine Viljandi Gümnaasiumi öõlaulupeol, millest kujunes väga mee-

Koor esinemas 2019. aasta kevadkontserdil Kasvukuhik

leolukas ühislaulmine ja -tantsimine. Iga aasta maikuus on toimunud ühised kevadpeod rahvatantsijate ja orkestriga.

Paljud meie õpilased õpivad laulmist erinevates laulustuudiotēs ja muusikakoolides või hoopis omal käel. Sellest tekkis mõte korraldada solistide konkurs. Konkursi aeg sobis hästi emakeelenädalasse. Nii tuli ka tingimus, et vähemalt üks kahest laulust peab olema eesti keeles. Peab ütleva, et need laulud on kõlanud kõige veenvamalt. Teistest säravamad või isikupärasema esinemisega on olnud Eliise Mai Mõttus, Andmar Piik, Hedy-Marja Maasik, Kristjan Taska ja Joonas Taniloo, kes said tunnustuse nii žüriilt kui publikult.

Kuigi katsetajaid on olnud ka varem, sai õige hoo sisse alles 2018. aasta sügisel koolibänd, mille tubli eestvedaja on Raner Kiisk. Esimene ülesastumine oli kooliballil. Sellele on järgnenud palju esinemisi nii Tartu koolides kui linna üritustel.

Vaatamata lühikesele kooliajale on võimalik muusikasõpradel koolis rakendust leida ja oma oskusi teistega jagada.

Tampere ja Tartu gümnaasiumid püüavad hoida ammust head

Pressiteade

Mitmed aastad tagasi koolireformiga oma põhikoolidest lahutatud Tartu Tamme Gümnaasium ja Tampere Messukylän Lukio (Sammon Keskuslukio) hoiavad 1990. aastate algul loodud sõprust vahelduva eduga edasi. Sugulasrahvaste õpilasrühmade ja õpetajate vastastikku harivad külastused panevad lõbusas ühistöös proovile nii nende teadushariduse, musitseerimis- ja näitemänguoskuse kui vennasrahva keele tundmise. Külalisi Tampere-st on oodata ka Tamme kooli 100. aasta juubelile.

Maailma järjest keerukamaks ja mitmekesisemaks muutuv olukorras on hea teha koostööd kultuuriliselt ja mõtteviisilt nii lähedaste inimestega. Tamme gümnaasiumi (lahutatud oma põhikoolist 2015. a) ja Messukylän Lukio (liidetud Sammon Keskuslukioga kümme aastat tagasi) vaheline koostöö on teadaolevalt vanim siiani toimiv koostöö kahe riigi üldhariduskoolide vahel pärast Eesti taasiseseisvumist. Esimene kohtumine toimus aastal 1992. Aastaid toimusid ühised loodus- ja reaalainete olümpiaadid, seejärel rahvusvaheliste meeskondade ainealased võistlused, hiljem väga mitmesugused ühised loomingu- ja tegevus-õpilastele: näite- ja keelemängud, muusikaliste etteastete ja näitemängude loomised, proovilepanek nupukate teadusvõistlusel. Kuigi koolireformid mõlemal maal on koolide koostööd vähendanud ning paljud vanadest sõpradest õpetajad kas pensioneerunud või teistele töökohtadele suundunud, on mõned nn tuumik-õpetajad suutnud üle-lahe-sõprusesse kaasata uusi kolleege. Näeme, et meil on endiselt üksteiselt palju õppida, meil on suur huvi üksteise kultuuri ja looduse vastu ning hea koos olla. Ajaliste ja rahaliste võimaluste piires on meie sõpruskoolide esindajad alati üksteisele külla oodatud.

Tamme gümnaasiumi õppekava § 6 sätestab: „Kool osaleb erinevates pikaajastes ja lühiaegsetes projektides, mis võimaldavad laiendada õppe metoodikat ja eesmärke. /.../ Kasutatakse koostööpartnerite ja teiste asutuste või üksikisikute pakkumisi õppe- ja kasvatustöö mitmekesistamiseks ja toetamiseks.“

Koostaja: Urmas Tokko

Bioloogiaõpetaja ja õppesuundade juht

Urmas.Tokko@tammegymnaasium.ee

Külas Soome sõpradel 2010. aastal

Soome sõbrad Tartus 2011. aastal

Armas Daiga!

URMAS TOKKO

Küllap ei arva Sa kohe ära, kes Sulle kirjutab. Sa olid ilus pikk neiu, kui me Ahvenamaal bioloogide seminaril kohtusime. Minu pärast helistasid Sa hiljem oma endisesse kooli **Riia Juglas Gümnaasiumisse**. Minu pärast otsisid Sa veel mõned mulle vajalikud kohad Lätimaal. Mul on selle üle ütle-mata hea meel ja olen Sulle tänulik. Oleks väga lahe veel kord kohtuda – kas-või taas mereelukaid püüda või müstilist kuusemetsa erinevate meeltega tunnetada, nagu tookord Ahvenamaa kohalik õpetaja õpetas.

Kõik sujuski. 1998. aasta kevadel käisin oma esimese juhatatud klassiga lõpureisil Lätis-Leedus ning ööbisime nii Sinu kunagises koolimajas Riias kui ka teises, armsas väikses maakoolis, mille meile välja otsisid. Sellest oli palju abi, sest olime tänasega võrreldes palju vaesemad, reisibüroo teenust ei kasutanud ning kogu marsruudi panin ise kokku. Sinu Riia Juglas on nüüd paar aastakümnet ka „meie kool“. Vist oli direktor Aija juba siis kooli juhtimas. Aga kui mitte, siis lahketa rahvast jagus seal siis ja jagub nüüdki. Me oleme sõpruskoolideks jäänud. Teil seal on uus hoone alg-kooliõpilastele ja vana maja renoveeritud, meie oleme vahepeal oma endi-sest majast uude mõnusasse koolimajja kolinud (2015. a), vanasse majja jäänud Tamme Kooli majagi on uhkelt korda tehtud. Nii et Riia Juglast mäletavad nüüd paljud lausa kahes koolis.

Auväärt kohal kodus on mul teie koolilaste tehtud ja kingituseks saadud lips ning keraamiline vaas, kingitustena meele lugematud Laima šokolaa-did ja tasapisi tühjendatud Riia palsami pudelikesed. Üldsegi mitte kõhu kaudu, aga olen teie maad ja rahvast veel rohkem armastama hakanud. Näed nüüd, mis Sa minuga tegid.

Ma pole nende paarikümne aastaga läti keele alal kahjuks suurt arenenud – see on eestlaste puhul suisa hälbeline piinlik olukord. Suudan küll lisaks tüüpiliselt eestlaslikule „saldejumsile“ pomiseda ehk „paldies“, „ludzu“, „darba laiks“, „laimīgu Jauno gadu“, „pilsēta“, „iela“, „lidostu“, ... ja mui-dugi osa neist õnnesoovidest, mida direktor Ainiga kogu autosõidu ajal Riiga teie kooli juubelile 2018. aastal suutsime pähe tuupida, aga ei midagi enamat...

Me siin viskame nalja, et igale sõnale panete „s“ tähe lõppu (meenutan nalja karust, jänesest ja penist, kes Lätti sõita tahtsid), teades, et päris nii see pole. On me sõpruskooliski ju praegu või varem tööl olnud (direktor) Aija, (bioloog) Aija, Dzintra (kes praegust koostööd veab), Kristina, Laura, Vlad... Nojaa, on olnud ka bioloog Ilmars ja projektijuht Rolands. Nende nimedega tundub meil isegi lihtsam, kui teil mõnikord meie omadega. Kohe algul tegi tuju heaks, kui Aija kirjutab mu nime kuulmise järgi, kirjapilt sai selline: Urmass; või saabus Tartu Tamme gümnaasiumisse kiri adressaadiga Tokko Tamme gümnaasium. Suurusehullustus oleks võinud alata.

Oi, kui palju on selle aja jooksul ühiselt tehtud: õpetajavahetus (Urmas Buhvestov, Marko Kuura Riias, Dzintra Liepina jt meil), teie õpilasrühmad meie teadusvõistlusel „Nupp nokib“, teie laulukoor meie koolis ja meie orkester teie koolis, käsitöö ja loodusainete ühisvõistlused õpilastele, õpetajate võrkpallivõistlus, mõnus õhtu Riia muusikabaaris ansambliga Igo... Tjah, lisaks eestlase kesistele teadmistele teie muusikast (Reinars Kaupers ja Brainstorm, Lauris Reiniks, kes Luisa Värgiga duetti laulis, Raimonds Pauls) õppisin sel kevadel Laima Vaikule kontserdil käies veel paar nime. Intars Busulis ja Janis Stibelis. Pagan, peaks ikka veel rohkem teadma, nagu ka teie maa kohanimesid pigem eesti keeles kasutama (Valmiera – Volmari; Cesis – Võnnu, Kurzeme – Kuramaa) ning maade ühist ajalugu tundma ja õpilastele tutvustama. Muide, 10. juunil käisime koolirahvaga eesti keele retkel K. J. Petersoni radadel. Sa ilmselt ei tea, et see meie rahvusliku ärkamise suurkuju vantsis jalgsi Tartu ja Riia vahet.

Daiga, ma arvan, meil on ühine tulevik ka siis, kui me kunagi enam ei kohtu. Meie rahvad kohtuvad niikuinii umbes Koiva/Gauja jõe või Valga/Valka piirkonnas, meie koolid hoiavad ammu alustatud sõprust. Ja kui Sa kord soovid Riistartusse astuda, ära palun saada e-maili, vaid helista nagu 1998. aastal. Nii võid kindel olla, et matkan Sulle vastu – kas siis Petersoni teed pidi või mõne kiirema maantee servas.

Majandusharidus meie koolis

SIRJE SUMMEL

geograafia- ja majandusõpetaja

Majandus on inimtegevuse valdkond, millega puutuvad kokku kõik inimesed. Hea on, kui üldised reeglid ja seaduspärasused saavad selgeks juba noorelt, s.t. koolist.

Meie koolis alustati majandushariduse andmist 1993. aastal. Tollel ajal oli kooli nimi veel Tartu 5. Keskkool ja esimesel aastal olid tundide läbiviijateks 10.c klassis noored Tartu Ülikooli õppejõud Andres Arrak, Raul Eamets ja Viktor Trasberg. See oli aeg, kui lubati tuua majandusõpe valikainena kooli õppekavasse. Majandusõpe oli paljudes riikides olemas ja seega tuli valida, mida võtta eeskujuks. Selles vallas hakkasid õpetajaid koolitama Andres Arrak oma meeskonnaga Tartu ülikoolist ja Junior Achievement Eesti Tallinnas.

Mina sattusin uue valikaine õpetajatele mõeldud pikkadele kursustele 1994. a. kevadel. Need korraldas A. Arrak Tartus, kus kohale oli tulnud õpetajaid üle Eesti ja kus California Stanfordini ülikooli õppejõud selgitasid turumajanduse põhimõtteid ja jagasid meetoodilisi materjale. 1994. a. ilmus Andres Arraku eestvedamisel koostatud ja eesti autorite poolt kirjutatud õpik. See oli esimene raamat meie koolis teadmiste andmiseks majandusest. Esimesed „Majanduse algkursuse“ õpikud tõi kooli Andres Arrak isiklikult. Ja nii sai reaalklassides majandusõpe kohustuslikuks aineks. Veel üks fakt minevikust: ühe klassikomplekti õpikuid on koolile kinkinud Andrus Ansip, kui ta oli Eesti peaminister. Nüüd on põhitugi õpetajatele Junior Achievement Eesti, kes korraldab koolitusi, kutsub lektoreid välisriikidest, annab välja uusi õpikuid ja suunab aastaringselt õpilafirmade üritusi.

Esimestel aastatel olid õppevahenditeks õpik, tahvel ja kriit, aga seda suurema õhinaga olid õpilased valmis kuulama ja kaasa mõtlema. Rolli mängud turu toimimise õpetamisel muutsid tunnid lõbusamaks ja õpetasid tulemuste analüüsimist. Oli juhus, kus tunniplaani ei mahtunud majandusõpetuse tund, sest teine vahetus vajas kõiki suuri klasse ja nende tunnid lõppesid kell 18. Loomulikult olid kõik kohal kell 18.10 ja kaks

45-minutilist tundi läks nagu lennates. Ja nii terve veerand. Siis tulid flopidel majandusmängud „CAPS“ ja „MESE“. Need viisid klassis moodustatud firmad võistlema ja oma firmas tehtud majandusotsuseid hoolikalt läbi mõtlema, aga põnevust jagus. Mängu lõpus tuli koostada nõudmise ja pakkumise graafikuid, uurida tootlikkuse muutumist ja investeeringute mõju kasumi suurusele. Kooliastme üleminekueksamiteks valis enamik C-klasside õpilastest majanduseksami ja tulemused olid head. Suvised praktikad toimusid koos keskkonnafüüsika praktikatega. Kui loodusnähtuste vaatluste ja mõõtmiste vahel tekkis paus, siis selle täitsime majandusülesannete arutlustega. Äriplaanide ja reklaamide koostamine nõudis koostööd partnerite vahel ja head esinemisuskust. Rollimängus tuli valida, kas olla tarbija või ärimees, ja vastavalt valikule saada rohkem tarbida või suuremat kasumit. Pühajärve koolis praktikal olles sai 10.c klassiga ette kantud majandusalane näitemäng, kus sama klassi õpilase Nele Varendi lavastajaoskused kulusid marjaks ära.

Erinevatel aastatel on majandusolümpiaadidel osalejatest koolile kuulsust toonud paljud Tartu piirkonnavoorest osavõtjad. Vabariiklikku lõppvooru on jõudnud õpilased Arno Lehtsaar, Rain Martin Torpats, Mihkel Kiil ja Kalev Miljan, kes saavutas 3. järgu diplomi. Sel õppeaastal pääsesid lõppvooru Hugo Martin Teemus ja Mihkel Kiil, kes jagas 2.–4. kohta Tallinna Reaalkooli õpilastega.

Kooli esimene õpilasfirma loodi 1999. aastal. 10.c klassi poisid olid agarad saiakeste müümisel. Mässamist oli neil palju, tööle olid rakendatud ka kodused. Kooli õpilasfirmade noored on valmistanud akupankasid, disaininud T-särke, parandanud arvuteid, teinud muusikat mängivaid patju, koostanud uute harjumuste kujundamiseks kaarte, teinud arvutimänge. Kõige kogukamaks tooteks on olnud Arno Lehtsaare ja Indrek Haldma õpilasfirma toodetud *discgolfi*-korvid. Kõige edukam õpilasfirma on olnud möödunud õppeaastal tegutsenud Light It Up, kes valmistas helen-davaid-plinkivaid käevõrusid, mida said inimesed kanda pimedal ajal ja nii end paremini nähtavaks teha. Nemad jõudsid Eesti õpilasfirmade konkursil 21 parima hulka. Selle hea äriidee peale tulid Lisette Lill, Helen Ennok ja Ott Hendrik Lemetti (MHG). Sel aastal on 9 õpilast proovimas kätt õpilasfirma töös. Järgmisel aastal on kindlasti kaks õpilasfirmat, sest 10.TE klassi õpilased on näidanud üles huvi sellise õppimisviisi vastu. Need õpilased, kes on läbinud õpilasfirma programmi, on kindlasti julge-

mad alustama päris oma ettevõtte rajamisega. Majandusharidus on vajalik mõistmaks, kuidas maailmas luuakse uut rikkust ja millised on Eesti võimalused selles. Inimesel on valida, kas olla ise oma uute ideede elluviija või otsida tööpakkumisi.

Mina lähen küll paadi alla... ehk noppeid karjäärikoordinaatori argipäevast

MERIT LUIK

karjäärikoordinaator

Kooli ülesanne on äratada. Äratada huvi maailma vastu, sütitada silmasära ning anda julgust iseenda ja inspiratsiooni oma tee leidmiseks. Karjääritöö koolis on tavapärase õppetöö kõrval heaks võimaluseks täita seda ärataja rolli. Heaks karjääritööks pole aga lihtsaid ja tõhusaid lahendusi leida kuigi kerge. See, milline on toimiv karjäärikumundamist toetav töö koolis, sõltub nii kooli asukohast, õpilastest, õppe eripärast koolis, õpetajaskonnast, juhtkonna meelsusest ja paljust muust. See, mis toimib ühes koolis, ei pruugi toimida teises. Ning meetodid, mis sobivad ühele õpilasele, ei pruugi kuigivõrd aidata teist. Kuigi olen juba enam kui 10 aastat töötanud karjäärikoordinaatorina, otsin ikka veel õiget rada, mida mööda jõuda karjääritööni koolis, mis vastaks parimal viisil õpilaste vajadustele ning toetaks neid nende valikute tegemisel ja enesekindluse tõstmisel. Igal kevadel küsin endalt, kas minu poolt valitud teemad ja meetodid annavad õpilasele piisavalt tuge enda avastamiseks, tulevikuplaanide selginemiseks ja tööturul vajalike oskuste arendamiseks. Väljakutseid jagub.

Karjääriõpetuse tund, teemaks õppekavade analüüs. Koolide kodulehtedelt õppekavade leidmine ei olegi nii kerge. Õppekava ülesehitust mõista veel keerulisem. Põnevam osa on ainetega tutvumine. Murelik hääl klasist: „See pole üldse see, mida ma arvasin!? Ma vist ei tahagi seda õppima minna...“ Õpetaja soovitus võrrelda teise kooli sama eriala õppekava enamasti toimib. Mure väheneb ja selgus suureneb. Juhendamise käigus jõuab õpetaja õpilaseni, kelle töö kuidagi ei edene. Küsimusele probleemi põh-

juste kohta tuleb vastuseks vaid: „Mina lähen küll peale lõpetamist paadi alla. Mina enam ei tea, mida ma oma tulevikuga peale hakkan.“ Meeleolulangus on tajutav ja lisandunud informatsioon ei ole enesekindlusele just hästi mõjunud. Lepime kokku, et esimesel saabuval nõustamispäeval käiakse läbi karjäärinõustaja juurest ning praktikum lõpetatakse õppekava analüüsiga. Täna on noorest saanud tubli tudeng ning paadi alla mineku mõte maha maetud. Õppekavade analüüs karjääriõpetuse tunnis jääb ilmselt ka edaspidi programmi. Õpilaste tõdemus, et tuli kasuks ja andis mõtetele kindlama suuna, annab selleks põhjust.

Juba päris mitmel sügisel oleme abiturientidega karjääriõpetuse tunnis mänginud tulevikku vaatavat mängu „Perspektiiv“. Ja igal sügisel kahtlen, kas see üsnagi isiklik, loominguline ja aktiivne tegevus on asi, mida teha. Tean juba ette, et kõigile see ei sobi. Aga mis siis, kui nad kaasa ei tule? Või kui mõni õpilane hakkab vastu töötama ja rikub ka teiste jaoks mängu ära? Või kui ma ei suuda tegevust piisavalt suunata ja ohjata? Ja kui pärast selgub, et kasu ei olnudki... Ja siiani olen ikka seda teinud. Lootes parimat.

Mängu käigus leitakse end koos klassikaaslastega lõpuaktuselt ja lõpupeolt, kus meenutatakse toredaid ühiseid aastaid ja läbielatud kogemusi. Mäng viib õpilasi edasi tulevikku, kus gümnaasium on läbi ja edasiõppimise valikud on tehtud. Noored leiavad end õppuri rollis uut eriala omandamas. Üheskoos arutatakse läbi, millised motiivid on neid ajendanud seda eriala valima, millist tüüpi õppijad nad on, milline näeb välja nende elu õppurina, millise pagasi nad õpingutelt kaasa saavad ning millised on nende elu eesmärgid. „Tulevikust“ tagasi jõudes jagatakse oma mõtteid ja kogemusi.

- Päris lõbus oli, aga hirmutav ka. Nüüd vist peab pingutama hakkama...
- Mina küll tegelikult ei tea, mida ma tulevikus teha tahan... Aga õnneks ma sain teada, et ma pole ainuke.
- Mina sain kindlust juurde, et olen ikka õige valiku teinud. Kui nüüd eksamid ka hästi läheksid.
- Ma sain alles nüüd aru, et meie ühine aeg koos hakkab otsa saama. Meil on veel terve aasta, et koosolemist nautida.

Info töömaailma kohta on karjääriõpetaja kirstunael. Esmalt seetõttu, et tööturg ise ning selle kohta käiv informatsioon muutub kiiresti. Muutub ametite sisu ning nende jaoks vajalikud pädevused ja hariduslikud eeldused, muutuvad ühiskonna ning tööandjate ootused ja vajadused. Samuti on õpetaja jaoks tööturgu puudutav informatsioon tihti raskesti leitav. Infokillud paiknevad erinevates kohtades internetis ja muudes materjalides. Lisaks kalduvad olemasolevad materjalid olema õppetöös kasutamiseks liiga keerulised. Õppetöös rakendamiseks tuleks neid õpilaste jaoks kohandada, mis on omakorda ajamahukas töö. Seetõttu on õpetajate jaoks keeruline saada esmalt ise tööturust tervikpilt ning omajagu väljakutseid pakub kogutud info vormimine meetodikateks, mis aitavad saadud teadmisi õpilastega jagada.

Suur oli mu rõõm, kui avastasin OSKA - Eesti majanduse arenguks vajalike oskusi ja tööjõuvajadust käsitlevad analüüsid (vt oska.kutsekoda.ee). Õpetaja ja karjäärikoordinaatorina kõnealuseid analüüsi sirvides tõesin rõõmuga, et loodud materjalid täidavad mitmeid varasemaid lünki. OSKA materjalide hulgas on ühes kohas koos nii tööturgu ja selle arenguid tervikuna käsitlevad analüüsid kui ka ülevaated valdkondade kaupa. Samuti on õpetaja vaatevinklist rõõmustav see, et loodud materjalid on mitmekesiselt rakendatavad: kiireks ülevaateks lühiaruanded, põhjalikuma pildi saamiseks pikemad ülevaated, huvi äratamiseks filmiklipid ning teemade illustreerimiseks infograafika. Materjalide usaldusväärsust suurendab see, et nii tööturu üldiste suundumuste kirjelduste kui ka valdkondlike analüüside koostamisel on kaasatud erineva taustaga spetsialiste.

OSKA materjalide rakendamiseks tunnis sai katsetamiseks loodud 12. klassidele õpiprojekt „Minu superettevõtte“. Eesmärk oli toetada õpilasi haridus- ja töövalikute tegemisel. Õpiprojekti raames tuli õpilastel rühmades ja õpetaja juhendamisel kolme nädala jooksul koostada kirjalik ülevaade ja suuline esitlus nende endi poolt valitud ettevõtte või asutuse kohta. Ettevõtte tegevusvaldkond oli võimalusel seotud noorte endi karjääriplaanidega. Ülevaate koostamisel tuli kindlasti kasutada lisaks vabalt valitud tekstidele ka OSKA materjale. Ülevaates kajastati järgmist:

- ettevõtte kirjeldus: nimi, tegevusala, toodete või teenuste ning sihtgrupi kirjeldus;

- ettevõtte personali üldine kirjeldus: personali suurus, ootused töötajate haridusele, teadmistele, oskustele ja hoiakutele;
- töörühma liikmete kirjeldus: amet ettevõttes, peamised tööülesanded, omandatud haridus (kool, eriala);
- ettevõtte suurimad väljakutsed ja arenguvõimalused lähema 10 aasta perspektiivis;
- ettevõtte töökorraldus: juhtimine, tööpäeva pikkus, töötamise asukoht ning töökeskkonna kirjeldus, töötajate motiveerimise põhimõtted;
- rühmatöö analüüs: hinnang ajaplaneerimisele, tööülesannete jagamisele ning täitmisele ja lõpptulemusele.

Ja millised olid siis tulemused? Õpiprojektide käigus valmis hulgaliselt põnevaid ettevõtteid:

- ökoloogilist mõtteviisi toetavad Bioplast (biolagunev plast) ja Plat3 (mitmekordselt kasutatavad pabertaldrikud);
- tervisteenuseid osutavad Health Robots HERO (õendusteenuseid pakkuvad terviserobotid) ja MediDrone – Emergency Air Patrol (esmaabidroomid inimeste aitamiseks ligipääsmatutes kohtades);
- lisaks töötati veel välja telefoniaplikatsioon mööbli valimiseks ja tellimiseks, loomade vaimse tervise kliinik, tankide tootmine, katastroofikapsel Doom, alternatiivmeditsiini keskus, vanadekodu, ratastel ilusalong, keeleõppe vestlusrobot jne.

Kas ja kuidas õpiprojekt ennast õigustas? Suur osa energiast kulus õpilaste rühmadel toote või teenuse leidmisele ning rühmaliikmete ametite kirjeldamisele ettevõttes. OSKA materjalidest rakendati kõige oskuslikumalt tööturu globaalseid trende käsitlevaid tekste. Toote ja sihtgrupi valiku põhjendamisel ja ettevõtte tulevikuperspektiivide käsitlemisel viidati samuti OSKA-le. Õppeprotsessi analüüsidest tõid õpilased välja, et meeskonnatöö planeerimine ja organiseerimine pikema perioodi jooksul vajab veel treenimist – õpilased on harjunud täitma väikesemahulisi, individuaalseid ja selget lõpp-produkti nõudvaid ülesandeid. Samuti võis märgata, et loov ülesanne võib õpilastele mõjuda kahetiselt. Osal õpilastest tekkis frustratsioon – kui pole ühte kindlat lahendust, siis on hirm „valesti“ tegemise ees kerge tekkima. Teisalt võis ülesanne tunduda petlikult lihtne, mis soodustas aja ebaratsionaalset kasutamist ja seetõttu nõrgemat tulemust. Samas õpilasi rühmas töötamine ikkagi inspireeris ja

tekitas ka sünergiat. Klassides toimunud esitlused olid diskussioonirohked ja meeleolukad.

Mida sellest kõigest arvata? Ülal kirjeldatu on vaid üks katsetus, kuidas jagada OSKA materjalides peituvat väärtuslikku teavet õpilastega. Kõige tõhusamad lahendused on kindlasti veel leidmata. OSKA analüüsid pakuvad suurt tuge põnevate ja eluliste õppemeetodite väljatöötamiseks, kuid nad eeldavad õpetajalt loovust ja vaja on ka aega. Olen tänulik OSKA meeskonnale, et nad nõnda tänuväärse töö on teha võtnud. Olen tänulik oma õpilastele, et nad minuga neid katsetusi kaasa on teinud ja sel viisil ennast ja mind harinud.

Meie koolipäevas on viis 75-minutilist tundi. Igal kolmapäeval on 5. tund õppetööst vaba. Sellel ajal toimuvad K5 kohtumised. Kohtumisi on väga erinevaid: koolide ja organisatsioonide tutvustused, kohtumised kultuuri- ja poliitikategelastega, kohtumised vilistlaste ja „Tagasi kooli“ külalistega. Samuti on K5 raames külastatud õppeasutusi ja ettevõtteid. Õpilaste soovidest inspireerituna lisandus mõni aasta tagasi vilistlaslaad, kus juba lõpetanud koolikaaslased tulevad oma kogemusi jagama erialade kohta, mida nad peale gümnaasiumi lõpetamist õpivad. Järjest enam leiab K5 ajal aset õpilaste endi praktiliste töödega seotud ettevõtmisi. Suur osa kohtumisi on õpilastele vabatahtlikud, osa kohtumisi aga kohustuslikud sõltuvalt teemast ja õppesuunast. Eelmisel õppeaastal toimus selliseid kohtumisi üle kolmekümne.

Kahtlused, kas tegemist on ikka hea formaadiga, olid õhus. Kas jätkata või mitte? Kuidas jätkata? Kas kohtumiste jaoks kulutatud ressurss on saadud kasu väärt? Vaba registreerimisega kohtumistel on olnud hetki, kus grupid jäävad liiga väikeseks. Kohustuslike tundide puhul oli sãrasilmsete õpilaste vahel nãha ka mossitavaid või igavlevaid nãgusid. Helgeid hetki on samas olnud samuti omajagu. Kohtumised, kus esineja on publiku enda kãtte haaranud esimestest hetkedest alates ning mille jãrel mõtteainet on jagunud enam kui 75-minutiks. Kohtumised, kus selginevad unistused ja tegelikkus. Kohtumised, mis panevad mõtlema ja asju uue pilguga vaatama.

Ka sel õppeaastal jätkame K5 kohtumistega. Fokuseeritult, kvaliteetselt, ühiskonna suundumusi silmas pidades, õpilaste huvisid ja vajadusi arves-

taval, ikka vahel kohustuslikult ja vabatahtlikult ka. K5 siiski jääb. Jääb, et äratada ja inspireerida.

Ärgas õpilane saab tulla koolist, kus õpetajad on ärksad. Inspireeritud õpilane saab tulla koolist, kus kooli juhtkond loob võimalused inspireerida ja inspireeritud saada. Olen rõõmus toetavate kolleegide ja juhtide pärast, kellega koos rõõmustada õnnestumiste üle ja vajadusel otsida uusi võimalusi olukordades, kus asjad ei suju. Olen tänulik õpilastele, et nad on kaasa tulnud mu katsetustega, et nad julgevad teha oma ettepanekuid ja tunnustada, kui midagi on hästi välja tulnud. Sest seda kõike teeme me selle huvides, et õpilastel endil oleks järgmise sammu astumise eel meel ergas ja sihid selged.

Õpilasesinduse 1. aasta

KRISTJAN LAUBHOLTS

vilistlane 2016

Meenutades uude koolimajja kolimist, tunnen, kuidas hakkasid puhuma uued tuuled. Süsteemid muutusid, kõik oli uus ja õpilaskonnaga võis luua mõttes kõike, mida hing ihkas. Olles õpilasesindusega uutes riigigümnaasiumi ruumides, mõtlesin omaette, et uues majas ei eksisteeri veel traditsioone, ei eksisteeri piiranguid, kuna meie oleme esimesed, kes saavad hakata katsetama, traditsioone ja piiranguid looma. Ei eksisteerinud valet ja õiget korraldust, meil tuli endal leida õige tee. Eredalt meenuvad paljud vahetunnid, kus sai direktor Ainiga laua taha istunud ning ajurünnakuid tehtud, kuna tema soov oli leida kõige paremaid võimalusi õpilastele.

Esimese aasta tippphetkeks pean Euroopa loodusteaduste olümpiaadi peoõhtu korraldamist, mille põhirõhu võtsid oma peale Lisett ja Britta-Mai ja kus peaesinejaks oli Tanel Padar. Endale südamelähedasim ettevõtmine oli kogukonnapraktika korraldamine, mille raames said meie kooli õpilased aidata paljusid organisatsioone üle Tartu, alates Toidupangast ja lõpetades Tartu Tammekaga. Kuigi esimene aasta oli raske, siis olen meeletult uhke oma õpilasesinduse kollektiivi üle, sest vaatamata erimeelsustele suutsid kõik olla tasemel ja alati kaasata abistajaid ka väljastpoolt esindust, mis suurendas kogu kooli ühtekuuluvustunnet.

Tammelehe teavitused

Tamme Lehe kinnistumisaastad

KARL PÜTSEPP

Tamme Lehe juhendaja 2016–2019

Kolumbia kirjanik Gabriel Garcia Marquez kirjutas essees „Parim amet maailmas“: „Meie, ajakirjanikud, hoidsime alati kokku, meil oli ühine elu ja me suhtusime oma töösse niisuguse kirega, et muust üldse ei rääkinudki.“ Nii on ka Tamme Lehes: noored ajakirjanikud tegutsevad ilma olulise ettevalmistuseta, suurest entusiasmist, vastavalt oma mõtlemis- ja sõnaseadmiskõhisele. Kirega. Moesõna kasutades tehakse koolilehes kõike õhinapõhiselt. Koolileht pole (esmajärjekorras) kasvulava tulevastele ajakirjanikele, koolilehte koonduvad need õpilased, kel on midagi olulist öelda, kelle valulävi on madalam kui ülejäänud gümnaasistidel. Või need, kes soovivad lihtsalt katsetada ning otsida. Omada aega harjutamiseks, st eksimiseks ja vigade parandamiseks, on tohutu privileeg. Seetõttu ongi koolilehe toimetaja amet gümnaasistile parim maailmas: see annab võimaluse ennast proovile panna, olla teel, küsida, otsida ja eksida.

Tamme gümnaasium on kool, mille õpilased on loodus- ja reaalkallakule vaatamata lähtunud ikka Konfutsiuse ütlusest „Kui jõudu jääb üle / õppigu kultuuri tundma“. Tamme Leht on selle väite üheks parimaks tõestuseks. Märgiline on ka tõsiasi, et esimese humanitaar-/kultuurisuunas õppiva peatoimetaja sai Tamme Leht 2018. aastal. Viimastel aastatel ongi varasem loodus-, meditsiini- ja tehnoloogiasuunakeskus asendunud kultuurisuunakesksusega.

Kuigi Tamme Lehe ajalugu on lühike, olen selle aja jooksul näinud väga eriilmelisi toimetusi ning iga uus inimene on toonud lehte midagi isendast. Anu Lamp on öelnud, et näitleja on huvitav siis, kui ta ise millestki huvitub, ja see kehtib tegelikult kõikides teistes eluvaldkondadeski. Mul on olnud nende väheste aastate jooksul mitmeid lugemiselamusi, aga ehk enamgi mitmeid huvitavaid vestlusi ja arutelusid. Vahel ka vaidlusi. Ja alati on noored mind üllatada suutnud: mõnikord oma hea sõnaseadmiskõhusega, alati oma suure südame ning tohutu inimlikkusega.

Suurim tänu kõigile toimetuse liikmetele: neile, kellega me 2014. aastal koos alustasime, ning neile, keda olen juhendada saanud.

Täna ka kõiki neid, kes on koolilehe asutamisel ning arendamisel moel või teisel kaasa aidanud: Monika Väärti, Vallo Reimaad, Maarika Pokineni, Arnika Aadusood, Ain Tõnissoni ja Merle Ööpikut. Noorel juhendajal on palju abi olnud emakeeleõpetajate Külli Saia, Heily Soosaare, Piibe Leigeri, Katrin Roodla, Maiu Nurka ja Liina Nageli tähelepanekutest ja nõuannetest. Aitäh ka Marika Nikitkinale, kes on võtnud vaevaks mulle oma mõtteid ja tagasisidet edastada.

Mulle tundub, et eneseõigustusaeg on Tamme Lehe jaoks läbi saanud: tõrust idanenud võrse kannab nüüd lehti juba iga-aastaselt ning on tugevalt kinnistunud meie ühisele tüvele.

Tamme Lehe peatoimetajad

Karl Pütsepp (loodussuund; 2014–2015)

Eliise Elken (meditsiini-suund; 2015–2017)

Victoria Prins (meditsiini-suund; 2017–2018)

Liisa Plovits (kultuurisuund; 2018–2019)

Gerda Kolossov (kultuurisuund; 2019)

Toimetusse on kuulunud

Triin Hunt (loodussuund), Artur Anderson (meditsiini-suund), Evelin Mühlberg (tehnoloogiasuund), Kristi Vint (loodussuund), Reti Toom (põhikool), Helina Kalbe (humanitaarsuund), Erich R. Rosental (põhikool), Hanna-Annika Kuulmets (loodussuund), Marju Vestman (loodussuund), Eliise Elken (meditsiini-suund), Victoria Prins (meditsiini-suund), Eia Vänzel (loodussuund), Lisett Pärna (meditsiini-suund), Madli Utt (loodussuund), Marie-Johanna Janno (kultuurisuund), Eliisa Raal (IT-suund), Kertu Kollo (kultuurisuund), Liisa Kukkes (kultuurisuund), Liisa Plovits (kultuurisuund), Martti Teder (loodussuund), Liisu-Johanna Olgo (meditsiini-suund), Johanna Keres (kultuurisuund), Anel Neumann (kultuurisuund), Mari Krüüner (humanitaarsuund), Kristjan Kriisa (loodussuund), Egeli Raudmäe (IT-suund), Mihkel Martin Kasterpalu (tehnoloogiasuund), Nora Tuisk (kultuurisuund), Gerda Kolossov (kultuurisuund), Liis Küpar (kultuurisuund), Angela Puur (kultuurisuund), Kadi Nõmmik (kultuurisuund), Pihla Leena Põldma (kultuurisuund), Kristjan Taska (kultuurisuund), Joonas Taniloo (kultuurisuund), Liis Vaher (kultuurisuund), Kädi-Liis Räst (kultuurisuund)

NOPPEID TAMME LEHEST

Aprill 2015. Tamme Lehe idee sündis 2014. aasta sügisel, kui peeti Tamme kooli eelmist suurt juubelit. Lehemõte elavnes alles pärast kontsert-aktust ning seega ilmus esimene number veidi hiljem, 2015. aasta kevadel. Toime-tuse tuumiku moodustasid 70. lennu loodus- ja tehnoloogiasuuna õpilased, ajapikku haarati kaasa teisiigi. Tamme Lehe esimese peatoimetaja Karl Pütsepa esimese juhtkirja mõtted olid toona sellised.

TAMME LEHT ALUSTAB!

Karl Pütsepp

Sügisesele kooli juubelperioodil tuli mul üks mõte. Meie koolil on uhke ajalugu – 95 aastat on ikkagi soliidne iga. Soliidsele eale kohaselt ilmus koolil mahukas almanahh (niivõrd mahukaid almanahhe vaevalt et kõigil vanematelgi koolidel ilmub), peeti traditsiooniline kontsert-aktus Vanemuises ning korraldati mitmeid muid üritusi. Ent Tamme koolil oli puudu üks väärika kooli tunnus – oma koolileht. Nüüd on teie ees Tamme Lehe esimene number!

Koolilehel on peale koolisündmuste ja –elu kajastamise, õpilaste ning õpetajate mõtete väljendamise ja hariva funktsiooni veel üks suur eesmärk: hoida kooli identiteeti, olla kooli sümboliks. Need on vastutusrikkad ülesanded. Meie töö on võib-olla raskemgi kui mõne pikkade traditsioonidega koolilehe oma – meie peame oma traditsioonid looma. Siinkohal on paslik meenutada Anna Haava luuleridu, millest meie kooli motogi tulnud on:

Meie ei taha olla, ei ole
vaikiv, ununev lehekülg
aegade-raamatus:
meie otsaette on kirjutatud
elusõna!

Meie silmades säravad sädemed,
meie põues lainetab julgus ja jõud,
hoovab elu!

Meie ulatame käed pilvede poole!
Meie sammume suure sihi poole:
meie tahame elada ja kirjutada
aegade-raamatusse ...

Haava sõnad on tähendusrikkad, peegeldades meie isiklikku eesmärki Tamme Lehte valmistades. Et midagi suurt, midagi, mida tulevastes almanahhides meenutada saaks, meist maha jääks. Peaks see ju kõigi meie suur eesmärk olema!

Tamme Lehe esimene number on saanud kirju. Aga eks ole ka Tamme gümnaasium üks kirju kool – ühe katuse all on nii algklassid, põhikool, gümnaasiumi humanitaar-, loodus-, tehnoloogia- ja meditsiinisuund kui ka pedagoogid – igaüks eriline isiksus. Ja mõned on kohe eriti värvikad – uus bioloogiaõpetaja Ott Maidre kindlasti üks nende seast.

Hiljutiste valimiste valguses leiame Tamme Lehest gümnaasiumiõpilaste arvamusi poliitikast. Noored advavad praeguse olukorra absurdust. Ja absurdne see on, kui vaadata kasvõi valitsuse kaadrivalikut. Eelmise aasta ilus unelm on kustunud.

Kõige lõpuks aga helgeid uudiseid meie kooli tublidest õpilastest, kes on silma paistnud nii teadmiste kui ka spordi vallas. Seda kõike ühes numbris!

Mõnusat lugemist!

Aprill 2015. Üks olulisemaid, kahtlemata ka põnevamaid žanre koolilehes on persoonilugu. Süüvida huvitavatesse inimestesse – see on inspireeriv ja lohutav! Esimeses lehenumbris ilmus intervjuu bioloogiaõpetaja Ott Maidrega.

ALATI OMAPÄRANE ÕPETAJA OTT

Evelin Mühlberg

„Mõtlen nii, et teed asja ära, saab asjast ka lahti. Mis on tehtud, see on läinud, see ei pea olema hästi tehtud, peasi, et tehtud.”

„Mulle meeldib see aeg ja koht, kus me elame, sest praegu on võimaluste maa. Teadus annab meile potentsiaali näha palju rohkemat, kui me hetkel tegelikult näeme, näiteks kust algas elu. Samas teadmatust, mis tulevik toob, annab võimaluse seda ise vormida. Muidugi on võimalus, et meie tulevik on enesehäving, aga ma ei usu seda.”

„Jäta meelde, et sa pole kunagi ainulaadne, kõik asjad on kellegi teise poolt öeldud või varem tehtud, aga see, kuidas sa koged või teed neid asju, see on ainulaadne. Igal inimesel on see erinev.”

September 2015. Tamme kool jagunes kaheks – gümnaasium ning põhikool tegutsesid nüüd eraldi majades ning erineva asutustena.

KOOLITÖÖTAJATE SUVI

Lisett Pärna

Nagu me kõik teame, ei olnud selle aasta suvi eriti suve moodi, välja arvatud mõned päevad augustis. Oli jubedalt külm või siis kallas lihtsalt vihma. Matemaatikaõpetaja Helgi Suurmets kasutas seda aega aga väga targalt ning loominguiliselt. Kui vihma sadas, siis Helgi maalis. Mõnel soojemal päeval pani ta ka mulda kurgid, mis kahjuks aga külmade ilmadega vedu ei võtnud. Küll aga oli Suurmetsa suve tippsündmuseks jaanipäev, mil ta sai juba mitmendat korda vanaemaks. Palju õnne!

Õnne soovime ka füüsikaõpetaja Tanel Liirale, kes sai suvel taas kord isaks! Kuid see pole veel kõik, Tanelil olid ka pulmad, kus laulis meie kooli abiturient Brigita Murutar. Tähtsate sündmuste kõrvalt leidis Liira veel aega, et hoida silma peal ka uue koolimaja valmimisel.

Agas mida tegi kooli sekretär Pille Liivamägi, kui meie, gümnaasistid, suve nautisime? Ainuõige vastus on, et TÖÖD. Kõik inimesed võtab ta rõõmsa naeratusega vastu, kuigi ise pole tegelikult puhata saanudki. Lausa imetlusväärne! Gümnaasistid, võtame õppust, lükkame sügisemasenduse endast eemale ning hoiame naeratust oma nägudel suve alguseni!

Oktoober 2015. Peatoimetajana asub tegutsema Eliise Elken 71. lennu meditsiiniklassist.

MINU ESIMENE

Eliise Elken

Minu esimene juhtkiri – see ei ole sugugi mitte pingevabam kui esimese artikli kirjutamine Tamme Lehte. Uued väljakutsed on alati mulle meeldinud. Väljakutsetel on üks kindel omadus – sa kas kukud totaalselt läbi või saad hakkama millegi imelisega. Tamme Lehe peatoimetajaks olemine on minu jaoks „peakas“ tundmatusse vette, kuid usun, et kindlasti ka üks mu suurimaid väljakutseid kogu gümnaasiumiaja jooksul.

Tamme Leht on veel lapsekingades, kuid tuleb loota, et traditsioon ei kao. Kuna meie koolil on sel aastal ka meediaring, siis usun, et tänu sellele suudame ajalehte veelgi professionaalsemaks muuta, sest kogu meie toimetuse jaoks on ajalehetöö midagi täiesti teistsugust. Koolilastena oleme harjunud

kirjutama vaid kirjandeid, kuid ajalehe tegemisel on tiimil ikka ette tulnud olukordi, kus intervjuu küsimuste koostamine polegi nii kerge ning mõne reportaaži kirjutamine on arvatust raskem, kuid me oleme kõik Tamme Lehes selleks, et näidata üles oma ajakirjandushuvi ning – õppida, õppida, õppida!

Elu on täis ootamatusi – üks neist meeldejäävam kui teine. Annan endast parima, et kooliperele ilmuksid edaspidi samamoodi trükisoojad lehed kõige põnevamate uudistega koolielust!

November 2015. Järjekordne kooli sünnipäev. Lõbusaid seiku ning juhtumisi meenutavad bioloogiaõpetaja Urmas Tokko ja geograafiaõpetaja Sirje Summel.

URMAS TOKKO JA SIRJE SUMMELI MEENUTUSI

Madli Utt

Millised õpilaste vingerpussid või pahandused on aastate jooksul eriti meeldejäävad olnud?

Urmas Tokko: Neid võiks olla päris palju, kuid pörutavaid seiku kohe väga ei meenu. Kord oli mõnus klassiga koos nii naerda, et olin hapnikuvaegusest punetavana sunnitud tunni ajal vaheruumi peituma. Kord õpetajate päeval ootas üks noormees mu klassitulekut õpetajate laua all ning kui tundi alustasin, näpistas ta mind äkki jalast – muidugi ehmusin, teistel nalja palju. Üks neiu kirjutas teise kontrolltöö peale justkui minu käekirjaga umbes nii: „Lp ..., Sul on väga head vastused, ole hea, tule pärast vaheruumist läbi, soovin sind olümpiaadile saata. U. Tokko“. Too teine rääkis hiljem, et oli peaaegu vaheruumi ka sisse astumas, ent otsustas siiski „kutsest“ loobuda. Vahel on õpilaste ekslikud väited kontrolltöodes omapärased ja sunniks noortepäraselt hüüdma OMG! või C'mon'! Ka välipraktikatel on aastate jooksul juhtunud nii mõndagi – ei jõuaks ega sobikski siin kõike meenutada.

Sirje Summel: Lõbusaid lugusid on ikka juhtunud: mulle on tunnis lauldud, torti tellitud ja nii viimast tundi tähistatud. Õpilastega juhtunud naljakaid lugusid on ka olnud, kord puges üks õpilane seinakappi, jäi magama ja kukkus keset järgmist tundi kapist välja.

Mis on Tamme Gümnaasiumis läbi aegade muutunud?

Urmas Tokko: Ma mainiks pigem seda, mis on muutumatuna säilinud: sõbralik, ühteoidev ja suhteliselt vabameelne vaim, pidev püüd paremuse ja eneseharimise poole, hea side vilistlastega.

Sirje Summel: Kõvasti on muutunud materiaalne pool koolis, inimesed on avatumad, aga tarkust ja lollust jagub maailmas igasse aega.

Detsember 2016. Tamme Lehel vahetus peatoimetaja: Eliise Elkeni vahetas välja Victoria Prins, kes samuti meditsiiniklassi kuulus.

UUED KATSUMUSED

Victoria Prins

Kui ma eelmine aasta Tamme Lehte otsustasin tulla, ei oleks ma kindlasti selle peale tulnud, et minust peaks saama ühel hetkel peatoimetaja. Mingil määral tundub see töö üsna hirmus, kuid samas on see asi, millega ma pole kunagi tegelenud, ja tundub väga huvitav katsumus olevat. Eks näis, mis järgmisest numbrist saab.

See aasta, mille jooksul ma Tamme Lehes olen olnud, on läinud justkui linnulennul. Alles oli käes esimene koosolek ja alles olin kirjutamas enda esimest artiklit. See oli midagi täiesti uut minu jaoks, sama uus asi kui see käesolev juhtkiri. Eks harjutamine teeb meistriks ja loodetavasti muutun ma iga järgneva väljaandega järjest vilunumaks. Tegelikult on üleüldse möödunud esimesed peaaegu poolteist aastat siin koolis väga kiiresti, varsti pean endale lõpukleidi muretsema. Terve see kool tundus alguses nii võõras ja ma kartsin, et ma ei harjugi ära. Tegelikult polnud nii hull midagi. Eks saa sama olema peatoimetaja ametiga.

Sel aastal on lehe toimetusega liitunud väga palju uusi inimesi. Vaikselts saame näha kõikide uute nägude potentsiaali ja nende hiilgust. Kuigi lehe toimetamine muutub väga kiiresti ja igal aastal liitub ning lahkub inimesi, jätavad kõik kunagised liikmed selle verivärske traditsiooni sisse jälje, rajades teed kõikidele veel eesolevatele numbritele.

Detsember 2016. Tamme gümnaasiumi raudvara, endine direktor Kaupo Järviste pälvis Tartu linnavalitsuselt elutööpreemia. Sel puhul ilmus temaga Tamme Lehes ka intervjuu.

KAUPO JÄRVISTE: ELUTÖÖPREEMIA ON SUUR TUNNUSTUS

Eliise Elken, Karl Pütsepp

„Mõneti triviaalseltki räägime pidevalt aegade muutumisest. Ja sellest, et vanasti oli parem ja nüüd on kõik halvem. Ütleb aga Artur Alliksaar tuntud

luuletuses: “Ei ole paremaid, halvemaid aegu. On ainult hetk, milles viibime praegu.” Kas Teie arust on olemas paremad ja halvemad ajad?

Mu parimad ajad on olnud kusagil „keskel“, kus on oldud täishoos – välipraktikatel, kaugmatkadel õpilastega, õpilastega Balti Mere Projekti raames reisisid Euroopas, loodud sidemeid välismaa koolidega, neist Tampere kooliga jätkuvalt tänaseni. Maailm avardus ja tulid uued projektid (Omanäoline Kool, kvaliteedikool jt), kursused – kõik oli lõpmatult põnev.“

Januar 2018. Emakeeleõpetaja Külli Saia asus paarikümne Tamme gümnaasiumis töötatud aasta järel Hiinasse eesti keelt õpetama. Nii ilmus Tamme Lehes temaga pikk intervjuu.

„... NII ELU TÄIUSESSE KANDUDA KUI PINTSLITÖMME VÄRVIJULGES MAALIS.“ (ARTUR ALLIKSAAR)

Martti Teder

„Palju sellest, mida peame iseenesestmõistetavalt euroopalikuks, on juuri pidi Aasias, praegu avastan iga päev üha rohkem seda, kui sarnased, läbipõimunud ja ühtekuuluvad ida ja lääs alati on olnud ja on, kuigi loogiline oleks otsida ja märgata vastupidist. Ja imestan, missuguste eelarvamustega meil õnnestub oma maanurgas ära elada.“

„Lugemishimuliste ja haritud inimestena peaksime ju kõik Hiinast nagu mistahes teisest paigast maailmas üht-teist teadma. Aga päriselt ikka ei tea, kui pole ise kogenud.“

„Iga keele, kultuuri, maaga tutvumine avab uue perspektiivi, võimaldab silmaklappidest vabaneda.“

Veebruar 2018. 2017/18. õppeaastal oli Tamme koolis kolm vahetusõpilast: Maho Jaapanist, Carlos Mehhikost ja Sandra Austraaliast.

„KES TAHAB NIHUTADA MAAILMA, LAS NIHUTAB ISEENNAST“ (SOKRATES)

Liisu-Johanna Olgo, Johanna Keres

„Mida arvate eesti keelest?“

Maho: Minu jaoks on see raske.

Carlos: Minu jaoks on see paras väljakutse ja raske, eriti siis, kui inimesed räägivad kiirelt. Aga ma loodan, et aasta lõpuks ma õpin selle ära.

Sandra: Minu arvates on eesti keel ilus, palju ilusam kui inglise keel. Aust-raalias mu ema õpetas mulle eesti keelt, seetõttu on nüüd Eestis olles seda lihtsam õppida. Esimesed nädalad olin ma väga väsinud, kuulda eesti keelt iga päev oli väsitav, aga nüüd on natuke parem. Aga on ikka väga raske!“

„Mida te loodate saada õpilasvahetusest?“

Maho: Ma tahan eesti keelt selgeks saada ning seda oma kodumaal ära kasu-tada.

Carlos: Rohkem iseseisvust. Saada selgem pilt maailmast. Ma pole väga ini-meste inimene, seega selle kallal näen vaeva. Muidugi soovin mõista teisi kultuure ning võtta eesti kultuuri endaga kaasa ja seda integreerida enda kul-tuuri.

Sandra: Ma loodan, et ma saan kogeda Eesti elu, harjutada eesti keelt ja vaa-data, kuidas loodus aasta-aegadega muutub.“

Detsember 2018. 2018. aasta kevadest kuni 2019. aasta kevadeni on peatoi-metajaametis Liisa Plovits.

AEG ANDA. KA ISEENDALE

Liisa Plovits

Käisin paar nädalat tagasi enda vana põhikooli jõululaadal. Minul kaasneb sellistel üritustel käimisega kaks häda: otsustusvõimetus ja ostuhullus. Kui-das saab üldse teha mingisuguseidki valikuid, kui kõnnid kahelt poolt ääris-tatud laudadega vahikäiguse ning iga laua tagant vaatab vastu vähemalt kaks, tavaliselt rohkemgi, kutsikasilmadega näokest. Kõik nad on ju nii palju vaeva näinud, et midagi valmistada. Samas, lõpuks peab mingisuguse valiku tegema ja tavaliselt lihtsalt sunnin end mingi laua juures peatuma. Kuid seekord leid-sin ennast mõlemale osapoolle ootamatust emotsionaalsest tehingust. Üks algklasside poiss müüs heegeldatud loomakesi, mul jäi kohe silma hind - 90 eurosent! Väikemees märkas, et mu tähelepanu oli võitnud tema käsitöö, ja ta lisas kommentaarina, et olevat need õega koos heegeldanud. Küsisin, kas hinnaks on tõesti üheksakümmend eurosent, sest olin siiralt üllatunud - lap-sed on ju nii palju vaeva näinud. Juba esimesel pilgul sellele lauale jäi mulle erilisel silma üks beebiroosa hiireke. Armumine oli silmapilkne ja ma pole mitme kuu jooksul tundnud õigemast tunnet millegi osas, mida olen ostnud, kui seesama heegeldatud hiireke, kelle saba ehib tore lipsuke. Mind valdas soe tänutunne, sest sain aru, et tänu sellele poisile on jõudmas minu ellu midagi väga olulist, ning mõtlesin kohe, et tahan talle anda rohkem. Andsin

talle üheksakümne sendi asemel kaks eurot ja see sära, mis tekkis tema silmadesse, oli eredam kui ükski jõulutuleke, mida sel päeval nägin. Tagantjärele kahetsen, sest tunnen, et oleksin pidanud andma rohkem. Ma ju oleks saanud küll. Vististi on see ainult minu tunne, sest temale oli sellest enam kui küll, et olla õnnelik. Sestap soovin südamest, et kõikide kaunite hingedeni jõuaksid nende päris enda beebiroosad hiired. Et seest oleks soe ja sära oleks silmis. Kauneid pühi ja kõige tähtsam: palun puhake!

Detsember 2018. Kooli sünnipäeva puhul ilmus intervjuu direktor Ain Tõnissoniga.

AIN TÕNISSON: ÜKS KORRALIK KIIKSUGA ÕPETAJA KULUB GÜMNAASIUMIS ÄRA

Joonas Taniloo

„Meie kool on aegade jooksul üpris palju muutunud. Kuidas te meie kooli praegu kirjeldaksite, mis teeb meie kooli eriliseks?”

Mulle tundub, et tema erilisus on seesama, mis on temas olnud ka tükk aega enne. Otsapidi on need meie kindlad õppesuunad ning sellega seotult on meil alati olnud tugev praktikate osakaal ning käed-küljes-tegemine, mis ei ole võib-olla nii akadeemiline, aga selles on rohkem särtsu! Ja mulle tundub, et see meie kooli deviis – “Me ei taha olla, ei ole vaikiv, ununev lehekülg aegade raamatus” – me püüame ka tegelikkuses sellest kinni hoida. Mulle tundub, et meil on sellist vaba mõttelendu, me ei ole nii kammitsatud.

Olete lisaks direktoriametile Tamme gümnaasiumis ka ise õppinud ja õpetanud. Millised on kõige suuremad muutused, mis selle aja on toimunud?

Esimene on muidugi see, et meil siin on puhas gümnaasium. Kui mina õppisin, siis olid klassid esimesest kuni lõpuklassini välja. See tähendab tegelikult hästi palju. Kõigepealt nähtavad asjad: meil on siin suhteliselt rahulik ja vaikne. Aga teisest küljest tähendab see seda, et me võib-olla ootame siin käivatelt õpilastelt rohkem. Me ootame nende vastutust enda asjade eest, me suhtume õpilastesse kui täiskasvanud inimestesse. Sellel on lisaks voo-rustele ka hulk kohustusi. See ei pruugigi õpilaste jaoks olla väga lihtne, aga me teeme seda täitsa teadlikult. Näiteks kümnendike jaoks on see raske, sest põhikoolides ei pea võtma ise nii palju vastutust oma tegemiste eest. Meie koolis me tõenäoliselt koridori peal istuvalt õpilaselt väga sageli ei küsi, kas sa tunnis ei pea olema. Tegelikult ma ikka teen seda mõnikord ja teised õpetajad teevad seda ka, aga põhimõtteliselt on igaühe kohustus minna tundi. Kui ta

sinna ei lähe, siis ta riskib sellega, et ta jääb lolliks. Selles mõttes on see natukene erinev, võrreldes põhikooliga, ja ma arvan, et see ongi kõige suurem muutus, mis selle ajaga on toimunud.

Koolitee jooksul olete kindlasti kohtunud paljude erinevate õpetajatega. Kes Teie õpetajatest on Teile kõige eredamalt meelde jäänud?

Esimesena tooksin välja Toomas Mälksoo ehk Mälka, kes oli minu matemaatikaõpetaja, siis kui mina olin õpilane. Pärast oli ta kooli direktor. Ta oli väga- väga hea õpetaja, aga miks, seda ei oska ma seletada. Tema ja ka mitmed teised õpetajad on sellised, kelle mõju noorele inimesele on hästi tugev, aga seda ei pruugi osata sõnadesse panna. Lisaks Mälkale tooksin ma välja enda klassijuhataja Madis Paide, kes oli eesti keele ja kirjanduse õpetaja. Hästi tugev persoon, küll natukene ironiline oma ütlustes, aga temaga sai korralikult arutatud ja vaieldud erinevate teemade üle. Värvikaid kujusid on olnud hästi mitmeid ja kõigilt neilt on olnud palju õppida. Peale aine ka muud. Mina olen muidugi selle kontseptsiooni sõber, et õpetaja peab olema kiiksuga. Üks korralik kiiksuga õpetaja gümnaasiumis kulub ära. Õpilane peab aru saama, et Issanda loomaaed on mitmekesine. Ma küll ei kutsu nüüd just õpetajaid üles oma kiikse võimendama või neid juurde tekitama, aga kui need on, siis on see tegelikult ju tore, ning ma kutsun üles õpilasi nendesse heatahtlikult suhtuma.

Mille üle TTG-s olete kõige uhkem?

Inimesed! Nii kolleegid kui õpilased. Ma arvan, et meil on väga hea seltskond siin. See paistab hästi välja kooliürituste korraldamisel, minu lemmikud on kahtlemata olnud lahtiste uste päevad. See, kuidas siis õpilased räägivad nendele üheksandikele, kes alles otsivad enda jaoks kooli, meie gümnaasiumist – see on suurepärane! Jah, meil on ka ilusad ruumid ning linna ääres on rahulik toimetada, autosid saab parkida ja mida kõike veel... Mina olen selle koolimajaga imehästi rahul, aga kõige tähtsamad on inimesed, ja need on meil väga head.“

Märts 2019. Tamme Lehe uueks peatoimetajaks sai Gerda Kolossov, kelle esimeses juhtkirjas kõlas üleskutse olla oma arvamuse väljaütlemisel häälekam.

MEIE LÄRM

Gerda Kolossov

See siin on vastus probleemidele, abi muredele, protest vaikusele ja samas murehüüe, et leida veel leidmata vastuseid. See leht siin ei ole ainult estee-

tilistel eesmärkidel Sinuni toodud, see on kajastus meilt Sulle, see on sõnum meilt õpilastele ja õpilastelt õpetajatele.

Koolis kuuleme tihti, et peame õppima vastu võtma konstruktiivset kriitikat ja sel juhul võibki seda lehte siin võtta just sellena. Meie taotlus ei ole olla kuri või pahane, meie taotlus on aidata iseendid, teisi meie ümber ja sealhulgas ka õpetajaid. Siit leiab abi, kui oskad seda leida ja kasutada, siit leiab kriitikat, milles kaasa rääkida, siit leiab nii mõndagi, mis äratav sügavaid tundeid, mida tahaksime jagada. Siinkohal ongi meie sõnum Teile kõigile – olla kuuldav. Rääkige, arutage, mõistke ja pange pahaks, karjuge ja nutke kui vaja. Tehke häält! Muutke, mida tahate muuta. Meie oleme rääkinud, meie oleme arutanud, mõistnud ja pahaks pannud ja meie oleme karjunud ja nutnud. Nüüd on teie kord.

Märts 2019. Tamme Lehes ilmub persoonilugu lahkuvast õppealajuhatajast Merle Ööpikust, mis lõpeb nii.

IGAVESTI MEIE MERLE

Eliisa Raal, Joonas Taniloo

Oleme Merlele kõige eest nii tänulikud, et seda on raske sõnadesse panna. Tundeid on tohutult palju. Jääme tema toimetusi koolis südamest igatsema. Siiski ei ole tegemist lõpuga. Seda usub ka Merle ise ning jääb ootama kõiki taaskohtumisi. “Kolleegid! Ootan Teid juuli teises pooles külla. Teeme minu maakodus ühe mõnusa äraolemise ja nostalgitseme pisut. Teie kingitud tulbisibulatest tulnud õisi siis ei näe, aga mõned sääsed luban enne valmis aretada. Õpilased! Te olite kõik mu lemmikud! Mingu Teil elus hästi! Ja tervitame, kui peaksime kogemata tänaval kohtuma, eks ju!”

Vilistlaste viisikesed

Minu kaks kõige eredamat mälestust Tartu 5. Keskkooli ajast

AIVAR ROOSALU

vilistlane 1980

Bioloogiat õpetas meile Kaupo Järviste, hilisem direktor. Meil oli b-klass, seega loodusteaduste kallakuga süvendatud bio-geo õpe. Enamus meist nautis seda, muidu poleks ju sinna suunda läinud. Kuid ikka tuli ette, et tunni ajal oli ka miskit muud tegemist või unus midagi ära. Meil pinginaaber Toomas Ellerveega juhtus seda ikka aeg-ajalt.

Tol korral oli vist tegemist kontrolltööga. Meil mõlemal oli selle teema osas millegipärast täielik tühjus, andsime valge lehe ära. Järviste vangutas pead: tavapäraselt see meie tase ei olnud. Ta lausus: „Hästi, ma ei pane teile hinnet. Teete järgmine kord järele. Kuid arvestage sellega, et küsimused tulevad nüüd raskemad.“ Tuligi järgmine tund. Järviste: „Ellervee, Roosalu, ette pinki! Siin on küsimused. Hakake pihta!“ Aga et küsimused on nii rasked, seda ei olnud meie oodanud. Vaatasime Toomas Ellerveega teineteisele otsa ja raputasime pead. Ei hakanud parem punnitama. Õpetaja Järviste sõnas: „Ma annan teile veel ühe võimaluse. Kuid nüüd tulevad küsimused VEEL raskemad.“ Vahemärkuseks Järviste õpetamise ja hindamise metoodikast. Kui sa olid õpikust kõik korralikult ära õppinud ning selle talle ette laulsid, siis sa hindeks üle „nelja“ ei saanud (5 palli süsteemis). Selleks et „viit“ saada, pidid teema kohta mujalt midagi juurde lugema või siis tooma omi näited antud materjali kohta. Selge see, et küsimused, mis ta meile Tommiga ette pani, ei olnud ka õpikust. Pigem oli see ülikooli bioloogia 1. – 2. kursus. See oli suhteliselt tavaline, sest fakultatiivaineid õppisime ülikooli juures, mis hõlmaski tavaliselt sellist materjali. Päris täpselt ei mäleta, kas me tegime tõesti Ellerveega miski seminari moodi asja või mitte. Ehk mäletab dr. Ellervee. Kuid selge on see, et me valmistusime kõvasti. Rohkem sellist häbi ei tahtnud üle elada. Töö me tegime ära. Ilmselt saime „rahuldava“. Ja MIMIKRI teemal võin nüüdki veel konsultatsioone anda

10.b pärast võidukat jalgpallimatši 1979. aasta kevadel

Meie matemaatikaõpetaja Toomas Mälksoo (Mälka) oli ka hilisem koolidirektor. Mälka põhitees oli: „Matemaatika teeb mõistuse korda!“ Kuid mitte sellest ei taha ma rääkida. Hoopis ühest anekdoodist, mis mul siia maani on meeles, ning kasutan aeg-ajalt ikka selle lõpulauset. Anekdoot oli muidugi seotud matemaatikaga, täpsemalt võrrandite teisendamisega. Ehk kuidas meelde jätta, et ei maksa hakata kohe võrrandit „vägistama“, vaid tuleb see eelkõige teisendada „üldkujule“. Siis on juba lahendamine lihtne. Igaks juhuks hoiatan, et lugu sisaldab poliitilisi „ebakorrektsusi“. Samuti võib esineda „häirivaid“ kirjeldusi. Kuid esitan selle siiski nii, nagu õpetaja Mälksoo selle meile ette kandis. „Elas Aafrikas neegrihõim, kes elatus elevantide kütimisest. Kütimine käis nii. Kaevati suur auk. Auk kaeti pealt okste ja risuga. Elevant aeti suure kisa ja karjumisega auku. Loobiti kivide ja kaigastega surnuks. Süüa jätkus pikaks ajaks. Kui elevant oli ära söödud, mindi uut otsima. Jälle kaevati auk, aeti elevant auku, loobiti surnuks ning söödi ära. Kes ei ole bioloogiat õppinud, võib-olla ei tea, aga elevantid on kaugelt vaadates halli värvi. Ühel päeval tuli aga kurb uudis: elevante ei ole! Otsiti ja otsiti, aga elevante, keda auku ajada ja maha lüüa, ei olnud. Nälg oli juba päris suur ning mure ka. Ühel päeval

aga jooksis poiss külla teatega – ta nägi elevanti! Aga see oli VALGE! Halle elevante nad küttida oskasid, kuid valgeid mitte. Häda suur. Kutsuti kokku hõimu vanemate nõukogu: mida teha!? Süüa on vaja. Mõteldi ja mõteldi, arutati ja arutati, kuid lahendust ei olnud. Nälg oli juba viimase piiri peal, kui kellelgi tuli idee! Viime puu alla hunniku banaane. Meelitame elevanti nendega puu alla. Puu otsa aga paneme suure tünni halli värvi. Niikaua kui elevant banaane sööb, valame ta halli värviga üle! Ja HALLE elevante me ju küttida oskame! Edasi läheb nagu halli elevantiga – auk maasse, oksad peale, elevant auku, loobime surnuks ning sööme ära.“ Edaspidi, kui oli tahvil numbrite ja muutujate rägastik, küsis Mälka: „Aga kuidas oleks halli elevantiga?“ Kui siis võrrand sai teisedatud üldkujule, ütles õpetaja: „ ... ja edasi läheb nagu halli elevantiga!“

Stiiliküsimus

SAID URTABAJEV (PAUL URBEL)

vilistlane 1994

See oli martiiniklaas. Ei midagi uhket, üsna odav ja ilmselgelt kõrtsist kaasa võetud, kuid selle ilmumine Tafka kirjut lapitekki meenutava jope põuest, mille kirjad mainisid korduvalt Babe Ruthi, oli üllatav. Eriti koos saatva Kiiu Torni pudeliga. “Ma tulen otse peolt,” sõnas ta klaasi ja pudeliga sehkendades. Teised, kes endisel korvipiatsil külma tuule ja tuisu käes suitsu kimusid, vaatasid askeldavat lüheldast, aga tursket kogu tunnustavalt. “Kes soovib?” tuli küsimus peale lonksu võtmist. Klaas tegi mitu ringi, mittedoovijaid oli vähe. Oli esmaspäev ja vahetund enne teist tundi.

Üldiselt polnud eelnevas situatsioonis midagi üllatavat, samas ei saanud seda ka reegliks pidada. Lihtsalt eeltingimused olid sobivad. Segased ajad seoses aasta kestnud omariiklusega peegeldusid ka koolihariduses. Ühelt poolt eeldasid kõik mineviku kadumist, uue ja täiesti liberaalse ühiskonna teket, kuid samas oli kõigi muutuste ees hirm. Selleks, et sogases vees ennast mugavalt tunda, pidid olema kas nooruk või kurjategija. Viimastega korvpallipiatsi seltskonnal suuri sidemeid polnud. Ehk ainult ühel olid kahtlased seiklused, ent temagi hoidus siiski hämaramatest tegudest eemale. Nende elust, kes jäid eelmainitud gruppidest välja, ei teadnud

ilmselt midagi ükski eelmainitud kuuluvusega persoon. Keda see huvitaks, kui endal meri enamasti põlvini? Võõras mure.

Teise tunni sisust ei jäänud kellelegi mälestusi. Võimalik, et midagi kahe kõrva vahele pudenes, kuid ei ühtegi eredat tarkusetera. Esimene tund oli tavaliselt šokk, teine kujunes enamasti vaikselt rutiini sulandumiseks. Peamine süü tunni käigust mittehoolimises oli seekord huvijuhi ja õppealajuhataja saabumisel tunni alguses. Mainitud isikute peamine fenomen seisnes seekord sõja kuulutamises kaltsaklusele ja ebaõpilaslikule käitumisele. Üheskoos olid nad teavitanud: "Meil on siin gümnaasium!" Vastuseks oli ainult turtsumine, sest keskkooli vägisi gümnaasiumiks nimetamine oli hale. Ilmselge kadakasakslus stiilis meie-tahame-ka-olla-Treffner-võiteine-keska. Humoristid. Igatahes, kolmapäevaks oli nõutud lips, pintsak ja sussid. Imeline kombinatsioon. Oleks siis vähemalt viigiga dressipüksid pintsaku ja susside siduva elemendina eeltingimuseks seatud, aga ei.

Püüd muuta asjade olemust läbi siltide vahetamise oli tavaline. Potjomkinist pajatava legendiga, mida räägiti kõikjal üle endise tsaaririigi territooriumi, see klappis. Tundus, et selline käitumine oli inimeste ajudesse needitud selle katastroofi vältel, mida Nõukogude Eestiks nimetati. Loosungid ei jätnud ühiskonda maha ja hiljem on selgunud, et loosungid on globaalne probleem, mida levitavad kõik, kellel ei ole kas oskusi, viitsimist või julgust sisuliste probleemidega tegeleda. Kuid toona tundus üheteistkümnendikele, et nad vaatavad Münchhausenit, kes sikutab ennast parasjagu juukseid pidi mülkast välja. Uppumine tundus olevat kindel. Lihtsalt tuli ennast mugavalt käsipõsakile sättida ja ergutama asuda. Lootes samal ajal, et allakäik saab olema efektne nagu laevahukk. Kogu paanika ja mängiva orkestriga.

"Hähähää!" tuli Permro suust hinnanguna nelikümmend minutit tagasi kõlanud ultimaatumile. Ta kõigutas oma ruudulisse salli ja poolmantlisse pakitud pisut kohmakat ning suurt keret sigaretiga vehkides. Kogu korvpalliplatsi seltskond oli end müüri ja raudposti vahelt pressinud Äbadesse, nagu erivajadustega inimeste töökeskust ja tolle sööklad toona Viendas kutsuti. Õigemini, pressida tuli ennast söökla hoovis korstna juures paiknevasse suitsunurka, mis pakkus kaitset nii tuule kui pedagoogide eest. Eks pedagoogid teadsid suitsunurgast, aga erilisi reaktsioone ei olnud. Ja kas oleks isegi vaja olnud? Igatahes oli eelmainitud hinnang tabav ja andis

hoogu plaaniks, kuidas nõudmine naeruvääristada, sest tingimused polnud just eriliselt täpsed. Ja see range ettekirjutus sussidest pintsaku juures! Planeerimine nõudis mitme sigareti kimumist ja ägedat seletamist. Kõigil oli ju nõutud kraam ruuduliste särkide, teksatagide, räbaldunud teksade, saabaste ja tossudega kapisügavustes olemas. Lihtsalt plaan nägi ette äärmiselt loomingulist lähenemist.

Kreatiivsust, vähemalt riietuse valimisel ja kokkusobitamisel, pidi jaguma. Poes polnud ju midagi, seega üksühele MTVs jooksva Headbangers Balli stiili jäljendamine ei tulnud kõne allagi. Mõningatel puhkudel võis majanduslik võimekus takistada isegi teksade omandamist, rääkimata tanksaabastest või korvitossudest. Musta värvi T-särke tuli ise teha neid kodus värvides, näiteks. Kitsaste teksade saamiseks võtsid nii mõnedki kodus ema õmblusmasina ja lasid, tegelikult üsna suvaliselt, oma pükste sääred kitsamaks. Pedagoogidel oli seega õigus - kamba liikmed nägid välja nagu kaltsakad, kuid tegelikult oli kogu riik riides nagu kerjuste eelkool. Vaadake tänavavaateid 90date alguse ajalahtedest või dokumentaalfilmi „Rodeo“ kaadreid, kui ei usu!

Kolmapäeval kohtusid kooli hilinevad Tafka ja Paul rõivistus. Üksteist nähes venis mõlemale näole irvitus, millest oli kahtlemata selge, et tegu polnud äratundmisrõõmuga, vaid uhkusega oma väljanägemise üle. „Vaata, milline kuradi lips! Nagu lilleline labidas,” ei hoidnud T. tagasi oma võidurõõmu, kui rebis lahti oma pesapalli-lapiteki jope hõlmad. Peab tunnistama, et see lilleline jõledus, mis oli olnud tema isa hipipõlve oluline aksessuaar, oli tõepoolest vaatamist väärt. Lühike kollastes, punastes ja rohelistes toonides latakas, mis meenutas kühvlit, oli omas värvikirevas ilguses täielikuks kontrastiks mudatoonides suureruudulisele ülikonnale ning komplekti toetas valge žabooga särk. Paul tundis selle vaatepildi nägemisest ilmset kadedust, kuid tema välimus polnud ka laita. Pika juukseline vibalik oli samuti pakitud porikarva pintsakusse, mille all oli valge, kuid püksist väljas päevasärk, mille kaeluses tolknes kitsas sinipunane lips, mis hiljem ristiti üsnagi tabavalt Muhu vööks. Püksid olid selles komplektis kitsaks õmmeldud ja kandja poolt mustaks värvitud peene triibuga velvetid.

Hilinejad, kes naeru tagasi hoides keemia tundi saabusid, märkasid klassi ees seisva õppealajuhataja näost ülejäänud klassi riietuse sobivust nende

endi väljanägemisega. Klassi sisenemisel kõlanud naerupahvak kinnitas vaid teadmist, et pool klassi nägi välja nagu klounid. Ilmselt oleksid ka kümnendi vanemad Tallinna punkarid suhtunud riietuse valikusse panustatud pingutustesse tunnustavalt.

Mida õpetajad sellest kõigest tegelikult arvasid, on jäänud saladuseks. Võimalik, et peabki jääma, sest kogu situatsiooni täielik hoomamine vähendaks selle sära. Jäägu kõigile nende endi isiklik tõlgendamisvõimalus, mis annab ajaloole sära. Riita laotud faktid on tuimad ning kiretud. Igatahes ei esinenud edaspidi nõudmisi, et keegi peaks oma välimusega viiendat kooli gümnaasiumiks kujundama. Sabotaaž oli sarnastesse plaanidesse edaspidi paigutatud kui turvaelemendid värsketesse kroonidesse. Korviplatsiseltskonnal puudus nagunii igasugune soov ja tahtmine tuua koolile au ja kuulsust sel moel, nagu oodati ja loodeti. Tegelikuses läks nii, et kolm mainitud seltskonna liiget, sealhulgas Tafka ja Paul, visati koolist, tingimisi küll, seoses ohtra alkoholitarvitamisega õppetöö ajal napilt enne lõpueksameid välja. Need olid need päevad, mis ajasid segadusse.

Tõrust nooreks tammeks

MARIS MÄNDOJA (END. PAARMETS)

vilistlane 2012

Minu koolitee algas pisikese tõrukesena peaaegu kaksikümmend aastat tagasi Tamme puisteel asuvas endises Tamme Gümnaasiumi hoones, nüüdses Tartu Tamme Koolis. See maja sai teiseks koduks kokku kaheistkümneks aastaks. Sattusin õppima muusikaklassi, mis oli siis C klass, ja mulle meeldib siiani uhkusega öelda, et just C klass ehk humanitaar- ja tehnoloogiaklass oli ka see, kus ma gümnaasiumiaastad mööda saatsin, seega kaksteist aastat samas koolis, samade õpetajate keskel, kuid üha arenedes ja uusi teadmisi ammutades.

Kõige toredamad mälestused seostuvad mulle muusikaga. Lauldud sai mudilaskooris, lastekooris ja segakooris, osaletud mitmetel laulupidudel ja ka kellamängukontsertidel. Kellamäng oli midagi, mis andis igale õpilasele tunde, et ta on osa millestki erilisest. Tänan selle eest õpetaja Hiie Krooni. Ilmselt andis ka tema sütitav tegevus mulle indu lõpetada viiuli-

õpingud, mängida muusikakooli sümfoniettorkestris, laulda Tartu Kutsehariduskeskuse ansamblis ning nüüd kodus koos oma pisikese tütrega lauldes meenutan ikka neid esinemisi ja toredaid muusikalisi hetki, mis lisasid kooliajale värve, andsid võimaluse toredate inimestega ringi reisida ning muutsid need aastad palju meeldejäavamaks.

Käsitöövaldkond on teine, mida ma ei saa mainimata jätta. Selle rahustava tegevuse pisiku pani minusse õpetaja Piia Rand, kes suutis küll vahel ka ära hirmutada, olles näiteks kord väga kuri, kui traagelniite valede kääriridega lõikasin, kuid kes siiski suutis alati suunata õigele rajale ja kiitusega hoogu anda, kui midagi sai väga hästi tehtud. Hetkel olen enda jaoks leidnud lummava teemantikandite valdkonna, vahepealsetel aastatel olen tegelenud ka tikkimise, kaartide valmistamise ning klaasimaalingutega. Need on oskused ning käsitöö on väärtus, mida soovin ka oma lastele edasi anda.

Humanitaar- ja tehnoloogiasuund gümnaasiumis – seal sai veedetud kolm kõige põnevamat ja arendavamat aastat, võiks öelda. Juba põhikoolipäevil hakkas mulle meeldima enese proovile panek, suurenes tahe enda oskusi näidata ja midagi saavutada. Olles tagasihoidlik tüdruk, oli keeruline leida see enda asi ja teha ennast õpetajatele nähtavaks. Juhuse tahtel sai selleks tegevuseks etlemine, esmalt õpetaja Külli Saia ja gümnaasiumipäevil õpetaja Piibe Leigeri juhendamisel. Mulle meeldis panna inimesi ennast kuulama, see andis palju enesekindlust ja viis tüütult igapäevaselt õppimiselt mõtted eemale. Kaudselt võib öelda, et luule aitas mul ennast tundma õppida ja aitas üle vaimsest väsimusest, mis ikka vahel kimbutas.

Tehnoloogiasuunas õppimine oli ka muus osas silmaringi avardav. Robotite kokkupanek ja nende programmeerimine oli vast üks meeldejäävamaid tegevusi kooli ajal, kuid ka bakterite korjamine zooloogiamuuseumis. Tänu õpetaja Tanel Liira huvile saime tegeleda ka leiutamise ja õnnestus saavutada isegi paar riiklikku auhinda. Tehnoloogiliste teadmiste ja oskuste arendamine oli väga kasulik ja loodetavasti tehakse seda suure innuga ka edaspidi.

Majandustunnid gümnaasiumis õpetaja Sirje Summeli käe all olid need, mis aitasid mul lõpuks leida suuna, kuhu elus edasi minna. Täna on minust saanud raamatupidaja. Hoopis teine valdkond kui seda on muusika, käsitöö või teadus, kuid selline ongi Tamme Gümnaasium – kõik on

võimalik. Just need erinevad huviringid, suunad ja õppereisidki on need, mis annavad koolile selle erilise oma näo. Seega võib öelda, et Tamme Gümnaasiumis on võimalik tegeleda väga paljude erinevate valdkondadega, avardada oma silmaringi mitmel moel ja panna tugev alus oma edasisele elule.

Mainisin siin ainult mõnda Tamme Gümnaasiumi õpetajatest, aga tegelikult pean oma sirgumisele tõrust nooreks tammeks avaldama tänu kõikidele õpetajatele ja ka ülejäänud kooli personalile ning koolikaaslastele, kes muutsid Tamme kooli just selliseks kohaks, milles õppimist saab uhkuse ja tänutundega meenutada veel aastaid.

Meenutusi Tartu Tamme Gümnaasiumi uue ja vana maja eluolust

LINDA SUURMETS

vilistlane 2016

On raske kohe millestki konkreetsest kirjutada, eriti kui gümnaasiumist juba peaaegu 3 aastat möödab. Esmajoones tulevad loomulikult meelde erinevad lollused ja sigadused, alustades katusel käimisest ja lõpetades „kassikaklustest“ nii tüdrukute tualettruumis kui ka treppide peal. Eks need olnudki need niinimetatud tipphetked kontrolltööde ja tunnikontrollide vahel.

Vana maja üks eelistest uue kooli ees oli ustel klaaside puudumine, mis võimaldas suurepäraselt säilitada inkognito staatust. Nimelt kui lugupeetud õpetaja Ninn palus minna tema ratastega lauatooli ümber vahetama, siis miks mitte kasutada võimalust ja sellega eesti keele tunni ajal mööda koridore rallida. Samas tuleks tänada kõiki maaväliseid jõude, et ujumistunnid piirdusid kahe aastaga ning, kolinud uude koolimajja, pidime kõigest laste mänguväljakul ringe jooksuma. See basseini nime kandev õudne tehisveekogu Tamme puiestee 24A aadressil põhjustas talvekuudel tüdrukutel 28 päeva kestvaid menstruatsioone...

Jätkates lugudega vanast koolimajast, ei saa üle ega ümber meie esimesest klassijuhatajast Tiiu Laanest, kes vürtsitas meid sarkasmiga ja lobises meiega telefoni teel hundiveest. Ühesõnaga, kõik need, kelle nimedest on kunagi tehtud mõni tore (või vähem tore) viisijupp, võisid kindlad olla, et võimalik karistus halvasti käitumise eest oli selle laulu YouTube'ist käima panemine.

Üks uue koolimaja ja noorte tervistkahjustavate tegevustega seotud mälestus on direktor Ain Tõnissoni Stuudiumisse saadetud sõnum, mida ma sõna-sõnalt tsiteerima kahjuks ei ole suuteline, kuid põhimõte oli järgmine: lõpetage kopsuhaigete (sest koolimaja kõrval asub kopsukliinik) akende all suitsetamine.

Lõpetuseks ka üks soovitus – parim vaade balli ilutulestikule avaneb kooli katuseelt, oluline on lihtsalt võretrepil kontsakingadega liikudes ettevaatlikkus säilitada.

Tiim Bandaana ehk kuidas teha lõpuaktusel oma mark täis

EGER-JASPER ARMOLIK

vilistlane 2016

Kõik algas ühest muusikatunnist, kui õpetaja Leima andis meile ülesande esitada mingi grupiga suvaline laul. Kasutada võis kõiki olemasolevaid pille: klaverit, kitarrit, isegi üks trummikomplekt oli klassis olemas. Kuidagi sattus nii, et moodustasime kohe rühma, kus olid peale minu veel Krista Maier, Desiree Laanepere ja Kristjan Laubholts. Kambakesi mõtlesime, millist lugu me esitada võiks. Ma täpselt ei mäleta, miks või kuidas, aga valisime selleks Ben E. Kingi „Stand by Me“. Arvatavasti oli see Desiree, kes selle välja pakkus, kuna tema õppis sel ajal basskitarri ning kogu lugu on tolle pilli peale üles ehitatud. Et mina oskasin veidikene klaverit klõbistada, võtsin ma kohustuseks basskitarri saata. Kristjan, kes oli muidu ilus poiss ning akordioniveteran, hakkas lisaks õppima, kuidas trummidega käituda. Krista ülesandeks jäi laulmine.

Nii see algaski. Nädalas saime paar korda kokku ja hakkasime lugu otsast lahti harutama. Pärast mõningaid viperusi ja möödamängimisi saime meloodia üllatavalt hästi paika. Meie trummar üllatas oma täpsusega, laulja oma kõlavusega ja basskitarrist oma improvisatsioonivõimega. Oli vaja veel pisut viimistleda, kuid tulemus oli juba kaunis vastuvõetav.

Ettemängimine läks meil hästi. Olime üksikud, kes võtsid kasutusele kõik võimalikud pillid. Muidugi oli meil eelis teiste ees, kuna kolm meist olid eelnevalt muusikaga tegelenud. Loo sisse pistsime isegi paar soolot: ühe basskitarril ja teise klaveril. Kui me mängimise lõpetasime, saatis meie lahkumist aplaus, mis on minu mälestustes võib-olla pisut võimendatud, kuid see uhkus ja ärevus, mis ma peale viimast nooti tundsin, oli kindla peale ka siis olemas.

Möödusid mõned nädalad, kui muusikaõpetaja Leima pakkus meile võimalust esineda Tartu Tamme Gümnaasiumi esimesel solistide konkursil. Osas liikmetest tekitas see muidugi mõista ärevust: see polnud ainult klassikaaslastele mängimine, vaid ka teistele paralleelidele, noorematele ja ka vanematele. Õnneks saime kõik nõusse – kampa võtsime ka minu sõbra ja tollel ajal 10. klassis käiva Jaak-Markus Maametsa, kes oli nõus meid kitarri-aitama. Kuna ühte lugu oleks olnud mäge mängida, otsustasime esitada teiseks pisut äkilisema loo, milleks sai pärast mitmeid vaidlusi Dire Straitsi „Walk of Life“, mille pakkus esmalt välja Kristjan. Ma mäletan seda elevust ja tegutsemisvalmidust, kui ma esimest korda seda lugu kuulsin. „Walk of Life“ kirjeldas oma meloodiaga täpselt uljust ja vabadust, lootust ja ka mõningast ebakindlust tuleviku ees.

Proovid muutusid keerulisemaks. Enam ei olnud lihtsalt akordide mängimist üksteise järel ning lugu oli palju kiirem. Pärast mõningaid proove oli mul kahtlus, kas me ikka saame esinemisega hakkama. Küll oli häda trummaril, küll mängisin ma klaveril mööda, küll oli laulmisega probleeme, küll vusserdas kitarrist. Pärast mitut nädalat harjutamist saime mõlemad lood enam-vähem korda. Asi oli perfektsusest kaugel – keegi meist ei teadnud täpselt, mida me teeme.

Kätte jõudis TTG 1. solistide konkurss, kus esinesid paljud õpilased oma lauludega, mida hindas lõpuks žürii. Meid oli tahetud sinna mängima selles ajaks, kui žürii oma otsuseid tegema läks. Ma mäletan selgelt seda, kui me enne esinemist kõik seina ääres istusime ja McDonaldisi burgereid

Tiim Bandaana esinemas

nosisime. Kui keegi oleks pilti teinud, oleks meid saanud võrrelda mõne 80-90ndate rokkbändiga. Mõnel meist olid pea ümber seotud paelad ja ühel oli ka pearätik. Seetõttu kutsusime end Tiim Bandaanaks.

Me olime selgelt üsna närvis, kuid esitus ise kukkus hästi välja. Kuigi sain pärast esinemist kommentaare oma laulmisoskusetuse kohta, ei hoolinud ma sellest. See oli minu elu üks vingemaid kogemusi ning miski ei saanud seda rikkuda. Lisaks enda sooritusele olin ma uhke oma bändiliikmete üle, kes näitasid ülimat annet ja vastupidavust ajal, mil oleks võinud kergelt murduda.

Muidugi taheti meid ka lõpuaktusele esinema. Paraku jäi meid selleks ajaks vaid kolm tükki alles: mina, Kristjan ja Jaak-Markus. Mängisime samu pille ja looks valisime Justamendi „Tõuse üles ja läheme ära“. Tegemist oli äärmiselt riskantse valikuga: lugu oli hästi tuntud ja seetõttu olime me haavatavad igasuguse kriitika suhtes. Pärast loo valikut mõtlesin endamisi, et kui me selle esituse vussi keerame, oleme ilusa lõpuaktuse ära rikkunud ja aegade lõpuni *persona non grata*'d. Tagantjärele mõeldes poleks ma pidanud eelnevat üldse pähegi võtma. Tundus, et ma sõnusin meid ära.

Võib-olla polnud asi isegi nii hull. Hea küll, lauljal läks teine salm meelest ning mina kobistasin päris korralikult klaveril mööda, kuid nendel hetkedel suutsime jätkuvalt oma naeratust hoida ning kordagi ei jäänud me pidama – asi, mis oleks olnud totaalselt katastroofiline. Aktuse lõpul välja päikese kätte kõndides oli mul suu naerul, sest isegi kui palju asju läks valesti, isegi kui kõiki noote ei suutnud tabada, isegi kui nägin publiku seas mitmeid õpilasi, kes ebamugavusest oma hambaid kiristasid, olime me teinud midagi, mida paljud poleks suutnud. Nagu minu bändikaaslasel ütlesid: kõige haigemad, võib-olla kõige naeruväärsemad otsused on tegelikult kõige paremad mälestused.

Varude lugu

LISETT PÄRNA

vilistlane 2017

Olime aastal 2014 värsked gümnasistid. Kehalise kasvatuse tunnid olid alanud, harjutasime Tamme staadionil 100 meetri sprinte. Koolitunnis jäin teiseks, kahe klassiõest kaksikõe vahele.

Ühel päeval toodi mulle ja mind võitnud klassiõele Jarelile ajalootundi lipik. Saime teada, et olime võetud Tartu 100 meetri jooksuvõistluse TTG 10-liikmelisse tüdrukute võistkonda. Mõtlesime koos, et pole võimalik, aga küllap siis olemegi seal piiri peal, sest klassiõde Karoli jäi napilt välja. Tundes ennast kutses väga liigutatuna, olime valmis kooli esindama. Jareli jättis isegi tähtsa võistlustantsutrenni ära ja tegi kesklinnas 3 tundi aega parajaks, sest kodu oli linnast väljas, aga jooksuvõistlus oli ju tulemas. Saime Jareliga Tamme staadionil varem kokku. Olgu öeldud, et olime alles värsked klassiõed ja kõigest 17 päeva tuttavad olnud.

Alustasime staadioniringide jooksmisega, kõigepealt esimene, siis teine ja ka kolmas ning neljas ring. Jätkasime erinevate harjutuste ja venitustega. Pole vist kunagi varem nii kõvasti sooja teinud. Tundus, nagu läheksime „elu peale“ jooksma: igal juhul olime valmis. Tamme õpilased kutsus kokku legendaarne Arno Säks. Tal oli käes nimekiri, millest ta nimesid välja hõikas. Mäletan, et nimekiri tundus hiigelpikk, sest meie kahe nimeid kuuldavale ei tulnud ega tulnud. Poisid said loetud, siis luges õpetaja jär-

jest tüdrukute nimed. Viimaks ladus ta ette viimased nimed: Jareli Jõe-
laid – VARU, Lisett Pärna – VARU. Olime mõlemad hämmingus. Vaatasin
Jarelile otsa ja temal oli reaktsioon: „Oh jess, ma tahtsingi VARU olla!“
Sest mida sa ikka ütled, kui jätad trenni ära, ootad tühjalt kolm tundi
võistlust, teed ülivõimsa soojenduse ja vahetult enne jooksu saad teada, et
sa ei jooksegi, oled hoopis varus.

Hetke pärast sain aru, et ma ei peagi oma elutähtsat jooksu tegema, ma ei
olnudki selles esikümnes, olin VARU. Jalutasime Jareliga kõrvale ja purs-
kasime eneste üle naerma. Kõvad sportlased ja veel kõvemad soojendajad
enne suurt võistlust! Kui lõpuks naermisest hinge saime tõmmata, istu-
sime maha ja vaatasime võistlust. Teade, et oleme nii-öelda varutiimis, oli
lõpuks toredam ja vahvam kui kogu võistlus ise!

Tagantjärele vaadates andis see võistluspäev mulle sõbrad (varutiimi)
kogu eluks, õed Jareli ja Karoli.

Tekli sünd

KASPAR MÖLDER

vilistlane 2018

Aasta oli 2017, kui mul tekkis mõte, et meie koolil võiks siiski olla oma
tekkel. Paar aastat tagasi tegid meie kooli õpilased tekli kohta uurimistöo
koos kavanditega, aga sealt edasi keegi seda mõtet ei arendanud kuni selle
ajani, mil mina mõtlesin, et ka Tartu Tamme Gümnaasiumil peab olema
oma tekkel. Kõikidel Tartu gümnaasiumitel oli juba oma tekkel ning ka
meie ei saanud olla kehvemad. Hakkasin tasapisi oma koolikaaslastelt
uurima, mida nemad arvavad sellest mõttest. Nii palju kui on inimesi,
on ka arvamusi, kuid suures ülekaalus oli siiski positiivne vastukaja. See
andis mulle üha rohkem indu, sest tol ajal olin ju abiturient ja tahtsin veel
enne lõpetamist midagi suurt koolis korda saata. Rääkisin oma ideest õpi-
lasesindusele ning ka nemad kiitsid selle heaks. Edasi läks asi juba lihtsa-
malt, sest Frederik Mathias Helm õpilasesindusest pakkus mulle ka oma
abikätt. Kõigepealt proovisime ise kujundust leida, kuid see ei tundunud
ei mulle ega teistele südamelähedane. Lõpuks otsustasime pöörduda ette-
võtte poole, kes tegeleb teklitega.

Tekli tegime punast ja musta värvi. Uue koolimaja logod ja disainielemendid on kõik punased ja mõtlesime, et see sobiks ka tekli värviks. Must sobis disainiga kokku. Variante oli veelgi, kuid need langesid kõik õpilasesinduse hääletamisel valikust välja. Tekli külje peal on kooli nimi uues fondis ning tekli peal kooli logo.

Otsus, mida me pikalt koos direktor Ain Tõnissoniga kaalusime, oli see, kas teklile tuleb TTG uus või vana logo. Mina kui elupõline tammekas tahtsin vana logo, kuid see oleks tulnud teklile liiga suur ning selle tähendus poleks olnud sama uues majas õppivatele õpilastele. Peale kaalutlemist saime direktoriga kokkuleppele, et teklile tuleb uus logo ja vana logo jääb märgile, mis on ka kõigil vilistlastel.

Minu soov oli, et tekkel, mida kantakse pidulike riietega tähtsatel üritustel, oleks olemas Tartu Tamme Gümnaasimi 75. juubeliks ning ma saaksin seda uhkusega kanda.

Kuidas IT-klass jõulufilmi tegi...

KARL OSKAR ALAMAA, ANDRE LAUK, KAAREL KASPAR EIT,

AHTO TÜRKSON

vilistlased 2018

Meie klassiga seoses huvitavaim juhtum on kindlasti see, kui pidime jõulupeoks tegema mingi videoklipi, mida siis näeb hiljem terve kool. Mõtlesime kaua, milline oleks äge ja huvitav, aga samas piisavalt lihtne filmike, et ei peaks palju vaeva nägema. Lõpuks leidsime internetiavarustest ägeda video, kus noored jooksid tänaval raketipulkadega ja tulistasid nendega üksteist. See tundus nii äge ja samas lihtne plaan, et otsustasimegi selle käiku lasta.

Korjasime siis päev enne filmimist klassist kuidagimoodi raha kokku ja läksimegi raketide ja suurte lootustega Raja pargi kliiniku kõrval olevasse orgu. Kaameramees, kes seda kõike jäädvustama pidi, ütles meile, et videost suurt asja ei saa, kuna siin on nii pime ja valgustus halb. Kuna aga kõigil oli hull tuhin peal, et hakata üksteise pihta raketidega laskma, siis ütlesime kaameramehele midagi sellist, et kui alustame ja laskmiseks läheb, küll siis see valgust annab.

Olid veel mõned meie seltskonnast, kes rääkisid, et ärme ikka päris teiste pihta lase ja laseme kõik ainult taevasse neid rakette ja midagi sellist, aga kuna mina (K) väiksena olin sellistes asjades kõva kratt, siis ma teadsin, et pihta saada üksteisele kaugemalt kui 10 meetrit on nagunii praktiliselt võimatu, ning saatsin need hellikud kuu peale, öeldes neile, et laske te siis õhku, teised lasevad nii lähedale üksteisele, kui suudavad. Mul oli veel isegi paar paari kaitseprille kaasas, et pärast oleks hea öelda, et kõigele oli mõeldud.

Hakkasime siis peale: jagasime kõigile paar raketipulka näppu ja hakkasime neid süütama. Selgus, et pagana raske on üheksat või kümnet süütenööri väikese tsäksiga korruga põlema saada... Seega otsustasime, et paneme kellegi paberist kingitusekarbi põlema, nagunii midagi muud asjalikku selle kingikarbiga teha ei saanud. Süütasime siis oru keskele väikese lõkke, kuhu kõik said oma raketipulga süütenööri sisse pista.

Läkski paugutamine lahti: joosti, kiljuti ja hõisati rõõmust, sest ka näiliselt suurtel gümnasistidel saabus lapsepõlv ning tuli jälle lapsik meel peale. Oli ju väga lõbus mate kontrolltööde ja range režiimi vahel end jälle lapsena tunda. Osa julgemaid jooksis veel lõkke juurde, mis oli kõikide tulistamise keskkohas, et süüdata ka teine raketipulk, sest moon sai ju mingil hetkel otsa – nii see trall ja pillerkaar seal kestis. Jagasime veel mitu korda kõigile raketipulki kätte ning hullasime orus.

Korruga aga kuulsime keset kilkamist ja hõiskeid, kuidas mingi mehe vali hää hüüdis üle oru: “Mis te, jõmpsid, kurat teete!” Selle peale mina hõikasin kiirelt vastu: “Me filmime kooli jaoks filmi!” Mees ütles seepeale: “Ahah, luba on siis olemas?” ning jalutas minema. Kõik olid sellel hetkel tardunud ning ei teadnud, mida teha, kuid nii kui mees läinud, hakkas poistel kiire. Taipasime, millise lollusega hakkama olime saanud. Nägime ka läbi puude siniseid vilkuvaid tulukesi ning kõik pistsid eri suundades jooksu. Nägin, kuidas teised üle oru nõlva minema jooksid, ise kustutasin jalaga lõket, et hiljem veel suuremat pahandust ei tuleks. Tuli kustutatud, kuulsin, kuidas auto lähemale jõudis. Jätsin selle lõkkekoha sinna veel peenikest suitsujuga taeva poole ajama, viskasin endale ka ülejäänud raketipulgad kotti ning tegin sääred.

Kott seljas, jooksin teistest tükk aega hiljem ka nõlvast üles ning puude vahel üle õla vaadates nägin, kuidas 2 tuletõrjeautot sõidavad oru juurde

ning peatuvad seal. Jooksin veidi kaugemalt puude vahelt üle tee ning võtsin suuna kooli poole, sest tänavalt oli vaja minema saada, et vahele ei jääks: nägin, kuidas politseiautod hakkasid juba seal tiirutama. Kooli jõudnud, süda puperdamas, taipasin lõpuks isegi, mis lollusega me just hakkama olime saanud. Kartsin, et kui koolis teada saadakse, et meie gümnaasiumi poisid panid pargi põlema ja lasid üksteist raketitega ning tuletõrje ja politsei kutsuti välja, visatakse mind kindlasti koolist välja. Läksin ümber raamatukogu ja nägin, et osa salgast oli juba seal ning nad rääkisid teistele, et tuletõrje tuli ja mis kõik juhtus. Klähvasin neile, et olgu nad vait, kuna ei tahtnud, et sellest suurt asja tuleks, sest kõik oli minu korraldatud.

Kutsusin endale ema järele ja ootasin teda koolis, kuna endal olid raketid kotis. Koju minemiseks oleks pidanud läbi pargi minema ja teadsin, et kui sinna lähen ja mind kinni võetakse ning vaadatakse, et raketid ka veel kotis, ei ole mul mingit vingerdamisruumi. Ootasin siis ema hea tükk aega, kuni ta helistas ja ütles, et on kooli ees. Jalutasin koolist välja, istusin ema autosse ja just nagu luuavarrest sõitis veel politseiauto ka meist mööda. Ema vist märkas, et olin mureliku näoga, ning küsis: “Mis juhtus?” Vastasin, et “Politsei kutsuti”, mille peale ema suured silmad tegi ning nägin, et ta hakkab kohe pärima kõike selle kohta. Leidsin, et kui kiirelt ütlen, et kõik on hästi, siis ei päri ta nii palju. Seega ütlesin veel emale, et “keegi vahele ei jäänud”, ja ema ikka tahtis uurida ja puurida nagu emad ikka, kuid ütlesin, et “ma ei taha sellest rääkida”, ning sõitsime vaikuses koju. Orust möödudes nägin, kuidas üks tuletõrjeauto oli veel seal ning kuidas mehed juba autosse ronisid. Sellega meie seiklus ka lõppes.

Tegin õige valiku

LIISU JOHANNA OLGO

vilistlane 2018

Sel sügisel saab täis neli aastat, mil lõpetasin põhikooli ning alustasin oma kooliteed Tartu Tamme Gümnaasiumis. Täna, kui sõidan bussiga või rattaga mööda oma vanast koolimajast, mis minu esimesel gümnaasiumiaastal oli täiesti uus, vaatan maja poole ikka ja jälle sooja naeratusega.

Kolme aasta jooksul, mis veetsin selles majas, leidsin endale palju uusi sõpru.

Kui 2015. aastal alustasin kümnendat klassi, polnud ehitajad koolimaja uuendamisega septembri alguseks veel päris valmis jõudnud. Õppetöö toimus väljaspool kooli. Meeldejäävamaks oli kümnendate klasside õpilaste kahepäevane laager Valgemetsas. Laagri mõte oli tutvustada meile olulisi õpioskusi ja ka seda, kuidas tulevased kolm aastat hakkavad olema ning kellega koos need hakkavad olema ehk saime esmakordselt näha oma klassikaaslasi ja ka osa õpetajaid. Mäletan, kuidas klassijuhataja Liia Vijand viis meie tagasihoidliku klassiga läbi mängu, mis võimaldasid meil üksteisega tuttavaks saada, ja huvitav oli avastada, et üks minu klassivennadest oli tegelenud purjetamisega. Selles laagris sain ma endale ka pinginaabri, kellega koos jagasime kõiki muresid ja rõõme, mis kolme aasta jooksul ette juhtusid. Valgemetsas sai esimese teabe, mis mind ees ootama hakkab, kuid tunde, et ma tõesti kuulun Tartu Tamme Gümnaasiumi, sain rebasevande andmisel. Gümnaasiumi võetakse vastu ametlikult küll sisseastumistestide ja vestlustega, kuid mitteametlikult mängib siinjuures suurt rolli rebaste ristimine. Mõnikord, kui tänaval juhtun kohtama oma ristijat, siis ikka vestleme omavahel. Gümnaasiumis käimine ei tähenda ju ainult heade hinnete saamist ja keskhariduse omandamist ja vaid kesk-kool koondab meie ümber huvitava maailmavaatega inimesi, kellest võivad saada meie elu kaaslased.

Gümnaasium suunab õpilaste vaimset ja sotsiaalset arengut – paneb inimesed proovile ja ka näitab, kes on kes. Minu esimene eesti keele ja kirjan-duse õpetaja Külli Saia oli see, kes alati nõudis palju, kuid nüüd mõistan, et see oli põhjendatud. Gümnaasiumi esimese aasta lõpuks pidime õpe-taja Saia tunniks lugema vabalt valitud romaani ning seda teistele klassi-kaaslastele esitama. Mäletan, et valisin Sofi Oksaneni „Puhastuse”. Kuna olid juba suvised ilmad, siis lubas õpetaja õpilasel, kes oli oma esituse ära teinud, klassist lahkuda ja minna välja päikest nautima. Mina viivitasin oma esitusega, sest tollal ei olnud mul veel esinemisjulgest, ning seetõttu, kui lõpuks otsustasin astuda klassi ette, oli ruumi alles jäänud vaid käpu-täis inimesi. Olles esitanud oma raamatu viisil, mida õpetaja ei oodanud, kartsin, et ei olnud sooritanud antud ülesannet. Kuid hoopis sain õpetaja, keda olin algusest peale alt üles vaadanud, kiidusõnade osaliseks ning õpetaja küsis minult: „Miks sa juba esimesena ei esitanud oma raamatut?”

Just siis, kui teised veel klassis olid!” Sealt alates tõusis minu enesekindlus esinemisel. See kasvas aastatega niivõrd, et abiturientina soovisin ma alati olla esimese esinejana klassi ees.

Ilma oma klassikaaslasteta, kellega tekkis aastate vältel kirjeldamatu side, ei oleks ma vist suutnud kolme kooliaastat läbi käia. Küll sai kurta üksteisele, kui rasked on õpetaja Maidre kontrolltööd, või kiita, kui armas on õpetaja Merit. Kui 72. lend aastal 2018 lõpetas, siis lõpuaktusel seisis terve meditsiiniklass minu selja taga, kui esitasin ihuüksi sadade inimeste ees Jaak Kõdari luuletuse „Armas Päikene”.

Lugusid, mis gümnaasiumi vältel tekkisid, on palju. Need lood kujundasid mind inimeseks, kes ma täna olen, ning Tartu Tamme Gümnaasiumi valikut ei kahetse ma kindlasti.

Pilk minevikku, mis toetab tulevikku

STELLA-NATALY TRAHV

11. klass

Aja möödudes on Tartu Tamme Gümnaasiumist tuule tiibadesse saanud paljud tublid noored. Algusaegadel välja kujunenud põhiväärtused ja koolile iseloomulikud jooned on säilinud tänapäevani, samas aga on gümnaasium pidevalt arenenud ja moderniseerunud.

Tartu Tamme Gümnaasiumi praeguse õpilasena oli mul äärmiselt põnev oma uurimistöö raames intervjueerida selle kooli vilistlasi ja võrrelda õppeasutuse muutumist läbi aastakümnete. Meenutusi oma kooliaastatest jagasid Airi Toit (õppis Tammes 1979–1982), Olavi Kaljuste (1989–1992), Kersti Loim (1995–1998) ja Tanel Mällo (1995–1998).

Paludes intervjueeritavatel meenutada traditsioonilisi üritusi, tekkis muster populaarsematest ettevõtmistest. Enim toodi välja õpetajate päeva tähistamist. Kersti Loimi sõnul oli see pikisilmi oodatud sündmus, mil õpetajad ja õpilased vahetasid rollid. Tanel Mällo arvates vääris erilist tähelepanu kooli aastapäevapidu, mille toimumisest kuulis ta õpilasena

küll ainult huvitavaid jutte, sest õpilasena ta üritusel osaleda ei saanud. Nüüd on tal aga endal suur rõõm sellest üritusest osa võtta ja tervitada vanu tuttavaid. Mitmetes vastustes toodi välja ka teisi olulisi ja põnevaid üritusi, nagu koolipeod, matkad, väli- ja suvepraktikad.

Samas leidsid märkimist ka aegade unustuse hõlma jäänud ettevõtmised, näiteks komsomoliaktiivi laager, mis praegusel gümnasistil ei tekita mingeid emotsioone, kuid intervjueeritava Airi Toidu ajal oli see igasügisene oodatud sündmus väljaspool kooliseinu, näiteks Kukulinnas. Lisaks laagriile kuulus Airi Toidu õppimisaegse NSV Liidu režiimiga kooliellu vanapaberi kogumine, ühiskondlikult kasuliku töö tegemine ja kooli esindamine maiparaadil uhkelt marssides.

Airi Toit kinnitab: „Traditsioonid käivad ikka ajast aega, ega nad kuhugi ära ei kao!” Nii varasematel aegadel kui praegugi on õpilastele meelepärasteks üritusteks jõulupidu (nääripidu), rebaste ristimine ja kevadpidu. „Rebaste ristimine oli oodatud 12. klassi õpilaste seas ja lõbus ja pisut hirmutav kümnendike seas,” meenutab läbielatud tundeid Kersti Loim. Praeguse ajaga võrreldes selles vallas on muutusi toimunud suhteliselt vähe. Tõsi, aja möödudes on saanud kevadpeost Kasvukuhik, jõulupeol käib uhke valgusmäng ja tutipidude ajal ei saa enam kooli tiigis supelda, kuid üldiselt samad muustrid vaid tõestavad, et Tartu Tamme Gümnaasium on innovatiivne kool, mis väärtustab traditsioone.

Uuendustega kaasa minnes ei tohi aga unustada minevikku. Airi Toidu sõnul oli tema kooliaeg hoopis teistsugune: „Meil oli see üleüldine isamaa ja kodumaa. See lai Venemaa, suur ja võimas Venemaa. Me laulsime selliseid laule „Olgu jääv meile päike“ ja meil hümn oli ju hoopis teine sellel ajal. Me mõtlesime laialt ja suurelt sellel ajal. (...) Et see oli meie jaoks täiesti loomulik. Et meil ongi see meie kodumaa. Meile ei oeldud niimoodi, et me oleme Eesti: seda (...) ei kiidetud heaks.” Kirjandustunnis loeti Leonid Brežnevi raamatut „Uudismaa” ja koolis kanti koolivormi. Toimusid laupäevakud, mil kooliõpilased külastasid tehaseid. Tunnis õpetajale vastu ei tohtinud vaielda ja rääkidagi võis vaid õigel ajal. Siinkohal tõi Olavi Kaljuste väga tabava näite oma kooliajast: „Minu ajal oli õpetaja klassis nagu kapten laevas. Saan aru, et nii see enam pole. Nüüd on õpetaja rohkem nagu müüja poes, kellele kliendid (õpilased) võivad peale hüpata.”

Võõra võimu alt vabanemine oli Olavi Kaljuste sõnul tormiline aeg, mis jättis jälje ka kooliellu. Teatud tundides, näiteks geograafias ja matemaatikas, jätkati õpetamist nõukogudeaegsete õpikute järgi. Seevastu ajaloos ja kirjanduses valmistasid õpetajad ise ette uue materjali, mistõttu õpe toimus rohkem ülikooliloengute stiilis ja tuli palju konspekteerida. Eestlaseks olemine muutus oluliseks: „Kui kooli aktusel toodi aulasse pidulikult sisse sinimustvalge lipp, siis oli see sel ajal ikka tohutult uhke tunne küll,” kirjeldas Olavi. Kuid kahju on tõdeda, et sel ajal ühiskonnas nii tähtis olnud eestluse teema on muutunud tänapäeval iseenesest mõistetavaks. Kõigest kuus aastat hiljem gümnaasiumiteed alustanud Kersti Loim ja Tanel Mällo seda enam nii teravalt ei tunnetanud. Airi Toit lausub tänapäeva noorte patriotismi kohta: „Praegu nad teavad küll, et Eestimaa on, aga mis seal siis ikka nii erilist? See on nende loomulik osa, nad on siin sündinud ja kasvanud ning ei olegi teistsugust elukorraldust näinud.”

Tartu Tamme Gümnaasiumi üle uhke olemiseks oli ja on meil omajagu põhjusi. Kõik intervjueeritavad kostsid kui ühest suust, et meil on tugev kool nii mitmeski mõttes. Kersti Loim mainis, et tema kooliajal oli õppimine au sees, koolis tegutsesid koor ja orkester. Lisaks oli koolil oma staadion, jõusaal ja basseini, mida teistel koolidel ei olnud. Olavi Kaljuste tõi esile otsekontaktid Tartu ülikooliga, mistõttu erialaseid lisaaineid ja praktikume andsid ülikooli lektorid. Tanel Mällo arvates iseloomustas meie kooli aga üldine püüe loodusteadusliku kallaku poole, millega seoses asutati ka vastavaid klasse, näiteks tema käis sotsiaalökoloogia eriklassis. Airi Toit nõustub arvamusega, et Tartu Tamme Gümnaasium on heal tasemel ja selle kinnitamiseks ta lausus: „Meie koolist on ju sirgunud nii palju arste, teadlasi (...) Järelikult meie koolis olid ikkagi sellised tublid õpetajad ees ja samamoodi tublid õppijad järel!”

Intervjueeritavatel jätkub ka praeguse Tartu Tamme Gümnaasiumi kirjeldamiseks vaid häid sõnu. „Mulle tundub, et praegune kool on nooruslik, avatud meelega, väga hea mainega. Imekaunis maja, kus on kõik võimalused loodud õppimiseks ja seltsieluks. Entusiastlikud õpetajad, palju koostööpartnereid ja projekte nii Eestis kui ka väljaspool,” jagab kiidusõnu Kersti Loim. Ka Tanel Mällo lausub: „Näen, et kool on Tartu ja ilmselt riigi tugevaimate seas.”

Aina rohkem leiavad vilistlased tee tagasi kooli, esinedes külalislektoritena või osaledes vilistlasnõukogu töös, mis aktiveerub Kersti Loimi sõnul

kooli juubeli saabudes. See on üks märk Tartu Tamme Gümnaasiumi tugevusest ja heast õhkkonnast. Isegi pärast kooli lõpetamist soovitakse hoida sidet, käia vanadel radadel ja meenutada oma kooliaega. Kokkusaamine, mida intervjueeritavate sõnul väga oodatakse, on suurepärane võimalus viia end kurssi endiste koolikaaslaste ja ka kooli käekäiguga.

Tanel Mällo ja Kersti Loim meenutavad oma klassijuhataja kuldseid sõnu, mis nüüdseks on leidnud kinnitust: „Kooliaja sõbrad jäävad igaveseks!”

* * *

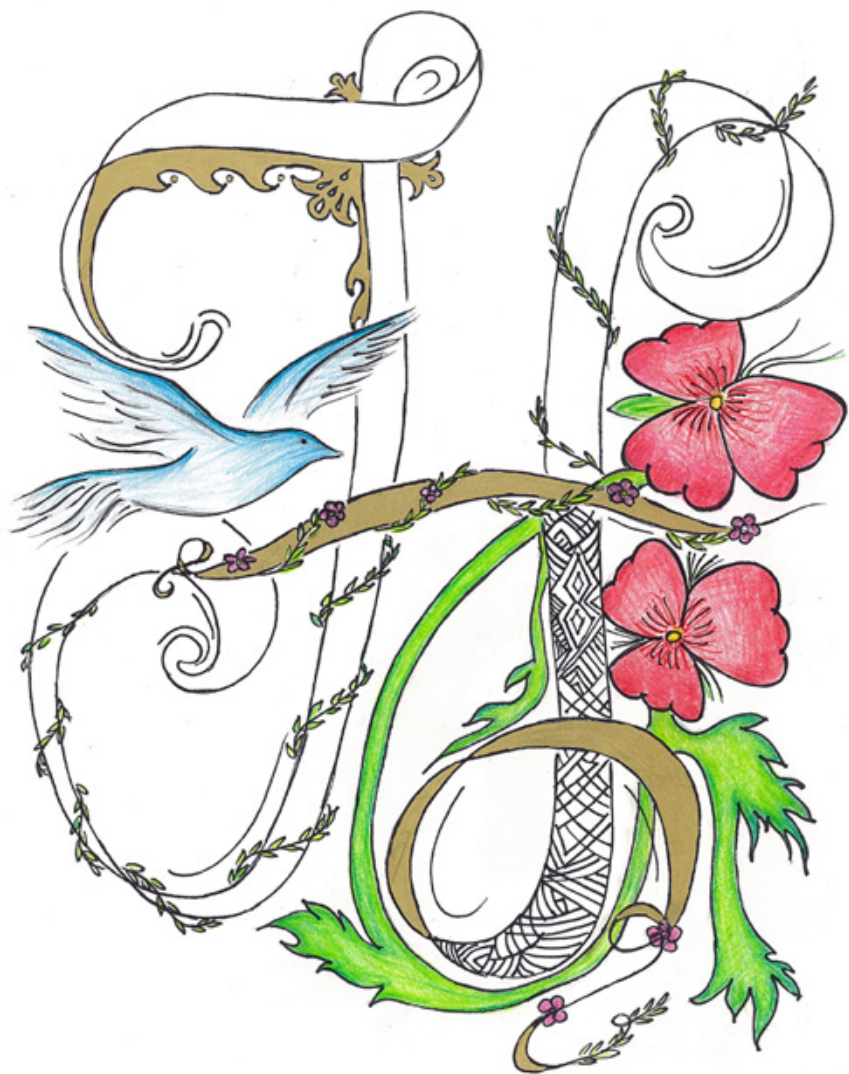
Toon lugejani ka intervjueeritavate mõne naljaka kooliaegse juhtumi.

Kersti Loim: „Ühel aastal korraldas meie klass ägeda jõulupeo. Mäletan, et seal astusid üles ka Ain Tõnisson, Eno Tõnisson ja Urmas Tokko. Keegi neist kiikus kiikhobusel ja lauldi laulu „Seda paati pole tehtud linnuluust...“ See oli päris naljakas etteaste. Meie klassist üks poiss mängis jõuluvana, kellel ei olnud ühtegi sõna öelda. Kui pidu läbi sai, siis unustasime ta kuidagi lavale.

Teine meeldejääv asi oli see, et meie klassivend tegi bändi. Neil õnnestus esinema pääseda saatesse „Seitse vaprat“. See oli väga suur sündmus ja me elasime talle väga kaasa. Ja koolimajas oli ta siis ikka tehtud mees!”

Olavi Kaljuste: „Vahvaid seiksid kooliajast on tegelikult tohutult. Mee- nutan siinkohal vaid ühte, mis minu arvates oli kõige naljakam. Nimelt osalesin ma kooli ajal ka vabariiklikel matkatehnika võistlustel. Ühel sellisel võistlusel istus meie kooli seltskond õhtul ümber lõkke ja üks 9. klassi tüdruk vaatas otsa endast aasta võrra vanemale tüdrukule ja ütles, et sul on nii ilusad silmad nagu hobusel.” Kõnetatud neiu naeris selle peale, mis kõlas nagu hobuse hirnumine: „Ihhahahahaaaa...”

Airi Toit: „Kaks nädalat sai keskkool vaeva näha kolhoosis, sest koolis toimus remont. Igal hommikul viis buss meid kolhoosipõllule. Töö oli peamiselt sama – kartulite korjamine. Vahepeal muutus töö küll vastu- meelseks, kuid sellest tundest saadi kiiresti jagu. Varsti hakkasime põl- lul käima õhtupoole, me ei lasknud end vihmal segada ja tegime töö ära. Peamisteks abistatavateks kolhoosideks olid meil Kingissepa ja Nõo, kuid käisime ka Põlva rajoonis. Seal, kus töö, seal ka palk: töötasust sai klass poole enda käsutusse.”

Hingekeele helinad

Korjasin ta üles hilisõhtuselt tänavalt...

HELENA NÖMM, 11. KLASS

Korjasin ta üles hilisõhtuselt kirevate lehtedega kaetud tänavalt...

Temas olid peidus tänavatel ruttavate tudengite naerukilked,
kohvitassidest õhku paiskunud soojus,

Toomemäel veedetud tunnid ja minutid.

Temas olid peidus kevadised lumikellukesed Tähetorni kõrval,

suveõhtused päikesekiired peegeldamas Emajõelt,

sügiseste lehtede pimestav värviküllasus,

Raekoja platsis ekslevad jalajäljed lumel.

Temas oli peidus Emajõe kõrvu paitav vulin,

kõik Toomkiriku varemete vahel uitavad head mõtted,

alati rõõmsad kohtumised Karlovas,

Vanemuisest väljatungiv orkestrikaja...

Temas oli peidus minu süda.

See miski oli meenutus.

Minu meenutus Tartust.

ELIISE REITSAK, 10. KLASS

Astusin kodust välja

Ja ma nägin midagi

See muutis mind

Ma astusin edasi

Ma kuulsin midagi

See muutis mind

Ma ehmusin ja hakkasin koju minema

Kuid siis ma tundsin midagi

Ja see muutis midagi

Jõudsin tagasi koju

Aga ma ei tahtnud seal enam olla

Sest elu muutis mind

*

Unustage näitlejakarjäär!
Ma hakkan luuletajaks!
Hakkan järgmiseks Doris Karevaks!
Kunagi loevad teie lapsed mu luulet
Ja muudan nende unistused suureks
Te kõik muutute nii
Et te ei mäletagi enam halba
Peale seda kui loete mu luulet
Ja teie saate salaja mõelda
Et teadsite mind
Kui mu unistuseks oli saada näitlejaks
Kuid siis, mida kõik teavad, on mu luule
Kuid seda teadmist siis
Hoidke parem seda salajas
*

Ma avasin kardinad
Kõik oli nii ilus
Roheline ja värske
Kevade värvid helkisid igalt poolt
Sinine taevas, valged tutsud ta peal
Kutsusid mind endale lähemale

Ma avasin akna
Ma tundsin sirelite lõhna
Mulda ja värskelt niidetud muru
Väike tuulehoog pani mu juuksed lehvima
Ma kuulsin midagi
Ma astusin aknalauale

Ma avasin käed
Tundsin, kuidas jõud minus tärkab
Tundsin end ilusana
Ma mõtlesin, et lendan
Ma isegi ei kartnud midagi
Ma nautisin oma hinge

Ma avasin silmad
Ma nägin, kuidas kõik mu ümber elas
Nägin kõike, mida ma olen salaja soovinud
Pisarad mu silmis helkisid
Ja ma teadsin, et see oli ilusaim päev
Mu terve elu sees

*

Uneluule
Ma tahaksin öelda vaid ilusaid sõnu
Seega ma lihtsalt ütlen neid
Ma ei tohi mõelda
Muidu need muutuvad
Sõnad pole ilusad, kui ma neid valima pean
Ma lihtsalt räägin
Ütlen neid otse südamest
Koledate sõnade puhul tuleb mõelda
Aga need ei meeldi mulle
Ma tahan öelda vaid ilusaid sõnu
Ja nii ma teengi
Sirelid
Kodu
Unenägu
Linnupesad
Naeratus
Kallistus
Rõõm
Inglid
Taevas
Marjad
Vikerkaar
Mõte
Oh, need on nii ilusad
Ma soovin teile edasi anda need ilusad sõnad
Ja soovin teile ilusaid unenägusid

KRISTIN PÖDER, 10. KLASS

Sild

Kindel, kaarjas

Kannab, mäletab, varjab

Ära küsi tema käest.

Vaikus

*

Õrnalt vuliseb,

kui hästi vaikselt kuulad,

näed mälestusi.

Suudlevad ikka.

Nii kaua, nii armutult.

Igavene arm.

"Ma ei saa und"

Laura Semevsky, 12. klass

LILIAN RITENIEKS, VILISTLANE 2016

Ma kogun kive

Ma kogun kive
Maast
Veest
Reisilt
Kinga seest

„Keegi ei armasta
kingas hõõruvat kivi“
Mulle on need
kõige armsamad

Kivi kingas
on probleem
Kivi kingast
mu kapi peal
on lahendus

Ma kogun kive
Jah
ka kinga seest

Minu monumendid

Mul on aastate jagu monumente
Mõningaid näen vaid mina
Mõningaid näevad ka teised
Mõningate asukohad olen unustanud
Mõningaid renoveerinud
Mõned on suured
Mõned on väikesed
Aga kõik on minu loomingud
Kõik on tähtsad

Mälestused mis on meeles vaid minul
Mälestused mida löime lähedastega
või halvemal juhul vaenlastega
Mälestused mis on ununenud
või mille olen meelega unustanud
Mälestused mida olen ilustanud
Mälestused suurtest tegudest
Mälestused väikestest hetkedest
Ja ma olin kõigi loomise juures
Ja nad kõik on mulle tähtsad

Ma ei tea

Ma
ei tea mida mõelda
Ma
ei tea mida öelda
Tean vaid seda
millest mitte mõelda
Tean vaid seda
mida mitte öelda

Kuid ometi see
millest suudan vaid mõelda
on see mida on keelatud öelda
Kuid ometi see
millest on keelatud mõelda
on see mida võin vaid öelda

MARTTI TEDER, VILISTLANE 2018

Maailm on täis...
inimesi,
Inimkond on täis...
valikuid.

See on meie patune pool,
leegi varjukülg.

Puude varjus vaikus kaasatud,
puude okstelt tarkus haaratud.
Tuule kohin rikastab vaikust,
see meenutab mu needust.
Kas selles tees veel valgust on?
Palvetab mööda kõndiv nunn,
andes vihje, mida teha,
andes teada, keda näha,
valades maha küünlavaha.

Leek, mis võitles deemoniga,
polnud leek, vaid hoopis mina.

*

Varjud liiguvad vales suunas,
ma ei oska neid aidata,
jah, nii rumal olen.
Katkised müürid purunevad veelgi
ja ma ei ole õppinud neid parandama,
jah tõesti nii tühine.
Tuul on täiesti vales suunas
ja mina ei saa midagi teha,
ma silmi kissitades põlvili palun.
Taevast sajab põlevaid puuhalge,
mina olen kaitsetult keset kuiva metsa.
Elu on raske. Raskem kui ta tundus.

*

Mu vend, kas mäletad neid aegu,
mil me ei teadnud, mis saab meist?
Head ajad olid, mõtlen praegu.
Kas sina tunned rõõmu neist?

Või tunned hoopis – raske oli:
ma kümme, sina neliteist,
meil tihti tühjast tekkis tüli,
me vihkasime teineteist.

Ma magasin veel emme kaisus,
sa juba suureks sirgusid.
Me sõprus tasapisi paisus,
me vennatunded virgusid.

Kui mõtlen nüüd ma sind ja ennast,
siis selget rõõmu tunneb meel,
sest tean: me terveks eluks vennad,
head sõbrad pikal eluteel.

RIIN SELART, 10. KLASS

Jõgi suliseb,
Toomemägi kutsub öös,
hakk lendab öhe.

Tartu.
Suur, kiire.
Huilgab, kraaksub, kutsub.
Elan Annelinnas – moodsas slummis.

Kodu.

RAAMATULUULE

Norra mets

RAINER PUNGA, 12. KLASS

Kummardus mullale,
Pariisi ja Londoni heidikud,
paanika kohvris.
Kus ma olen?
Ja kuidas sina võid
palju kaugemale jõuda?
Kas siis selle maa keel...
Enne ja nüüd
50 kõnet, mis muutsid maailma,
1001 päeva, mis muutsid maailma...
KOHUTAV ILU
Tartu rahu
Eesti maastikud

Hullu munga päevik

KRISTEL VALMAS, 12. KLASS

Elu otsingud iseendas —
tundmatu teekond halastuseni?
Optimisti teekond tulevikku?

Sõida tasa üle silla, seisa paigal.
Miljon kildu röövitud aastatest,
mustast klaasmajast,
maailma nukraimast orkestrist.

ELIISE PÕLDMA, 12. KLASS

Täna ma istutan õunapuu,
 kümme aastat hiljem
 sirelid,
 kümme aastat hiljem
 liiliad,
 kümme aastat hiljem
 roosid,
 kümme aastat hiljem
 nartsissid,
 kakskümmend aastat hiljem
 Saladuslik saar.

CAROLYN LUMI, 12. KLASS

Mis on maailmaruumis?
 Kivist päevaamatud, Tahtamaa
 keelatud elu,
 noorena uinunud, inimelu võlu ja vaev-
 võimumäng.
 Elupadrik... kõik algas hüvastijätuga.
 Mina, Claudius, ma armastasin sakslast.
 Janu- jääda iseendaks...

TRIIN TIMM, VILISTLANE 2018**Väike kunstnik**

Su juuksed on nagu elektriraadid,
 põimiksin neist palmikuid,
 aga iga kord, kui neid puudutan, saan vastu näppe.
 Proovin sinuni jõuda erinevaid teid pidi,
 kuid iga kord lõikad mu katsed kääridega puruks.

Sulle meeldib olla üksi.
Oled nagu majakas,
seisad sirgelt tormituulte embuses ja proovid kadunud hingi koju aidata,
sageli unustades enda.
Vahel sulgud endasse,
poed teki alla kuudeks ning vaatad läbi kõik võimalikud seriaalid ja filmid.
Sel perioodil tahad olla üksi nagu omapäine kass.
Sul on alati õigus,
isegi siis kui ei ole.
Oled lahenduste entsüklopeedia,
sul on alati lahendus olemas.
Kõik probleemid kaovad, kui küpsetad oma väikeses köögis pannkooke ja
teed nurmenukuteed.
Sa oled kodu, turvaline paik,
mille leidsin juba lasteaias.
Sellest ajast saati olen maganud sinu meresinistes silmades,
pea hobuse mustriaga padjal ning ümber erkpunane pleedtekk.
Kuid mida rohkem aeg edasi käib,
seda enam tunnen, kuidas lahti lased minust.
Kuidas järjest enam ärritud pisikeste asjade peale.
Tahad kaugeneda tulevikku ning kanda kontorihoonete pintsakuid.
Mina, väike, väsinud kätega kunstnik aga sinna maailma ei mahu.

*

Tundsin täna tuleviku lõhna
kui sõitsin jalgrattaga mööda maanteed.
Proovisin teda ka oma silmadega kinni püüda,
kuid tabasin ainult tema helke kortermajade aknaklaasidel.
Ta kadus lapselikult kilgates horisoni taha,
jättes õhku kumama sidrunikollased ja erksinised virvendused.

*

Sa vajad remonti. . .
Ühiskond ei salli katkisi vanu maju.
Remondime sind!
Võtame krohvi ja pahteldame ära
sinu sisemist stressi näitava näonaha.

Määrime tapeediliimi sinu sorgus lõhenenud juustele.
 Pühime minema hingeakendest valguvad pisarad
 ja katame kinni haavadest jäänud armid.
 Lisame värvirulliga rõõmsaid värve siia- sinna.
 Näe, oled nüüd korras!
 Saad meie tänapäeva ühiskonnas jälle naeratada.
 *

Linn

sumin, vuhin, tuhin, lagin, pragin, kohin, mühin
 trügimine nügimine
 tehisvalgus vilgub, kiirgab, kutsub
 VÄ-SI-TAB
 aga seda kõike pole ju veel piisavalt?
 ei, teeme juurde
 *

Lõpp hea, kõik hea

Su vahtrasiirupilised huuled
 valgusid laiali
 nagu tintmustjad ööpilved.
 Nendest kleepuvalt nätsketest jäänustest
 vormisin kuulikesed
 ja viskasin prügikasti.

Meri

Olen meri
 sügavsiniste põhjatute silmadega.
 Siidjad voogavad vetikad on mu juusteks,
 päike värvib neid erinevates värvides.

Olen sageli sisemõtisklustes.
 Võid kuulda mu sosinas mõtteid
 suubumas randa,
 kui istud mu kaldal,
 silmitsemas mu ilu ja mõtlikkust.

Võin olla malbe ja vaikselt silledada
päikeselistel päevadel.

Mõnel päeval olen laua üliõnnelik,
siis näed mu vahutavat naeratust,
mis seguneb väikeste laste kilgetega,
kes hüppavad üle mu laineharjade.

Kuid kõik ei ole kogu aeg nii idülliline.
Ilu on vähe me igapäeva eludes.
Sellepärast kogunevadki mu kohal hallid murepilved
ja kastan end enda ahastusega.

Võin olla mäslev ja halastamatu.
Võtta elusid,
uputades laevu ja neelates endasse inimesi.
Ma võin.
Ma suudan!
Kuid see ei muuda mu saatust
ega staatust
olla meri täis muresid.

*

Taassünd

Karge meloodia on ennast välja sirutanud.
Soojendavaid noote toob toon tooni haaval ärganud päike.
Viimne kui keharakk on tardunud,
et kuulata seda sümfooniast.

Hetk ja kõik on läinud, kadunud olevikust.
Kuid see sümfoonia keerleb edasi mu silmades,
täites need nootidega, mis vahel kiirgavad päikesesoojust,
kuid teinekord jäist kargust.
Mu silmad pole enam kunagi hallid.

RIKA TAPPER, 12. KLASS

Ühed sulavad jäätudes,
teised jäätuvad sulades.
Vääritud vaatlevad
lubadusi vajumisohus,
veeisiksuse matuseid.
Rahuootused veavad alt
uskumatute taotlusi.
Sõnade kadudes
vähesed mõistavad
jäälillede mitmesugusust
kui rohi palvetab.

*

Oma hinge on endal kõige raskem ära tunda.
Osa endast ei kuula end
ega olegi määratud kuulama.

*

Ja kui siis kunagi jälle
seisad mu juures,
siis ma ei näe sind,
sest rohukõrred on nii pikaks kasvanud,
lehised aga kõveramaks lehtunud.
Ja mina tunnen, et oled seesama vahtrapuu,
kus mu kiik rippus
ja vanaema mind laubale suudles.
Jah.

Ma tunnen sinust puudust.
Kõigist lilledest, mis mulle kunagi kingitud,
teest, mis käidud ja käimata,
on alles jäänud mõned mullased veetilgad
ja puutumata ohakatutid.
Ja kui sa seisad mu juures,
aga õhk on ikka veel heitlik,

siis näita mullegi seda väravat,
mida avatud ainult korra.

*

Välk kinnitand sugemed
maha langenud künnapuu nõõridesse.
Kopsudes kokku suland
õhk,
käoking
ja
koirohi.
Udusõlmedest vaid täna
ulbivad vastu
unne suikund idüllid.

*

Pärjatud kortslehed,
rohelistes kinnastes päevalilled,
valge õhtu jahedad roosid,
pärlid jäid maha.

*

Kuulsin, et tulevikku ei pakuta see aasta suurte sõõmudena,
vaid väikeste eluliselt oluliste rõõmudena.
Varjasin vajadused ühes kaardiga nahktagi küljetaskusse.
Postiluugist surusin sisse seni varjul olnud oleviku kindlad käpikud.
Bhavatšakra(eluratas) silmitses mind
ja muigas nähes tantsivat kindlusetust.

*

Rebisin katki katkestatud iseolemise
Ja lahti end rullisin tuuldunud riidest.
Puhusin puhkavaid taimekriite,
kõrred said põimitud niitudest kokku.
Mis jääks alles, kui korduvalt viia end ühte ja samasse paika?
Kas hing tõuseks pinnale või vajuks ta sohu?

Kas keha murduks või toetaks ta meelt?
Kas peale seda kõneleksid veel oma emakeelt?

MARTTI TEDER, HENDRI TAMMIK, ROBERT TRUMMAL, 12. KLASS

Julge puudutada...

Julge puudutada teiste hingekeeli,
puuduta mu hinge, südant ja meeli,
just kui Vanemuine sõrmitseb kannelt,
on harmoonias armastus Eestimaas tallel.
On asju, mida ütelda ei tasu,
jumal, ole tänatud, et Eesti Araabias ei asu!
(Kui välja jätta naftakasu.)

LAURI LOPP, 11. KLASS

Igatsus vabadusest...

Meid alati midagi rõhub,
rõhub ja ikkes hoiab.
Me vabadusseina lõhub
ja meie igatsust toidab
Suur igatsus olla on vaba,
vaba kui ürgne lind
või loom keset lõputut raba.
Nii, vabadus, igatsen sind.
On ju elu see, mis meid ikkes hoiab,
tööle ja kooli ajab,
kui hommikul päike koidab
ja töö tegemist vajab.

On vabadus minu sõber,
kes mind kuskil seal kaugel ootab
kui mind alati valvav sõdur,
kes ei iial mujale vaata.

See sõber on igavene
kui meri, mis lõputult laiub.
Saab vabaks vaid inimene,
kui hoog tal lõplikult vaibub.

KAROLINA ARUKSAAR, 10. KLASS

Üksinda

Kõnnin üksinda lõpmata pikki teid,
vahel pean jõgedelgi sõudma.
Ületan vesiseid soid ja kuivi kõrbeid,
lõppude lõpuks peaksin kuhugi jõudma.

Vahemaad on nii pikad ja väsitavad,
neid käies kuskile jõuda on raske.
Kuid ma üritan ikka, las teisedki näevad,
mul ainult edasi minna laske.

Edasi minnes läbin tihedaid metsi,
seilan üksinda mööda tundmatuid meresid.
Seisan kuristike sügavustega silmitsi
ning ületan kõrgustesse ulatuvaid mägesid

Nii ainult käies ja käies
olen jõudnud oma unistuste kohta.
See on kui kaunimast kaunim taies,
nüüd on hingerahu, ma enam ei ohka.

KÄDI-LIIS RÄST, 11. KLASS

Lähen, lendan üle
mäe.

Näen taevast,
mere äärt.

Tunne vaba, meel
puhas.
Miski ei mind vaeva.

Näen seal sind,
muru sees
peesitad päikse
käes.

Naudid ilma,
naeratad, su
kõrvale laskun,
naeratan.

*

Su silmist ma näen
su pidevat valu.
Sind aidata tahan,
kuid seda sa ei palu.

Su silmad on märjad,
nii lõhestav on su hääl.
Sind emmata palun,
kuid mind minema tõrjud.

Su hääl on malbe,
kuid seesmiselt karjuv.
Su hing on lõhki,
kuid seda sa varjad.

*

Silmad tühjad, eluta,
vaatan otsa sul.
Mind naerma panna üritad,
kuid naerutuju null.

Mind vaatad sa ja sulle
naeratan, kuid tühi
on mu meel.
Ainus, mis mind kõnetab,
on miski, mis sind
vaigistab.

Ja isegi kui jõuan sinna,
kus olen nõnda
avatud, ei julge ikka
rääkida, mis tegelikult
meelel mul.

Kardan liigset tähelepanu
ja arvustust ning natuke
ka Sind.
Arvamus minust võib ju kohe
muutuda ja ammugi
ma seda tahan, et
peaks laua taga rääkima.

*

Ütlemata sõnad

Ma palju olen rääkinud,
kuid mitte alati, mis tegelikult
mõttes mõlgub.

Palju olen jätnud iseendale, kuigi
tean, et see pole hea.
Need mõtted, mis pole head,
tulevad ikka tagasi.

Ma üritan neid ignoreerida,
kuid vahel nad isegi lohutavad.
See hirmus tundub, kuna tahan
minevikust lahti lasta, kuid
vahel nimelt ei lase.

Nii palju olen sõnu ütlemata
jätnud, mida kahetsen.
Tean, et neist ei tohi mõelda,
kuid vahel on tore tunduda
nõrk.

*

Sind näen ma tihti,
kuid poen siis varju,
sest pole ma sinuga
ära veel harjund.

Mu südame hääl,
mis karjub su nime,
kuid mind sa ei näe,
kuna su süda on pime.

EDITH VARB, 11.KLASS

Inimene,
ilmataat mängib maaga,
tekitades segadust
meis,
Maa kõige mõttetumates elanikes.
Kõik orgaaniline on hävitamisel
meie,
Maa kõige mõttetumate elanike poolt.
Me ehitame, lammutame, põletame, hävitame,
ehitame...
Miks?

ALINA UNUKAINEN, 10. KLASS

Varastatud hetked, homselt laenatud tunnid
su lõhn mu kehal, minna ei tahaks veel kumbki
õhkõrn puudutus, su soojast suudlusest joobun
täna veel mitte, kuid homme, homme sust kindlasti loobun

Ma ei taha olla varas, käia salaja, silmad maas
endaga lepitust otsin, tundma õpin end taas
nukruse summutan naeru, ehk igatsus ajaga kaob
vaid süda ei kuula, ei allu, ta ikka veel metsikult taob

NORA TUISK, 10. KLASS

Vahepeal,
mõnes koolitunnis,
kus pea ei püsi püsti,
toetan seda oma käega.
Ja vahepeal,
kui mõte jookseb ära,
kuulen ma vaid aega.
Ta ütleb mulle hästi kõvasti
ja otse kõrva sisse:
„Tik-tak, tik-tak.“
Ja ma kohkun,
sest saan aru,
et mul ei ole enam palju aega.
Ja ma mõistan,
et ma pean kiiresti kiirustama,
et jõuda teha kõike,
mida tegema pean.
Vahepeal
lähen ma pärast sellist päeva
kiiresti koju,
et jõuda teha midagi,
milleks ei ole mul enam kaua aega.
Ja kui ma jõuan lõpuks koju,
siis järsku
ei tea ma enam,
miks või kuhu ma kiirustasin.
Ning ma leian,
et kõige õigem
on pugeda teki alla
ja lämmatada oma
vastikud,
depressiivsed mõtted,
mis kiusavad mind
oma
ajakontseptsiooniga.

Vargamäe

HELENA NÖMM, 11. KLASS

Esmaspäeva hommikul voodist tõustes oli mõttes vaid Vargamäe, ilmateadet kontrollides ja meelepärast oodates, aetas sõber õlale käe. Ei takistanud siiski ilm, kuigi veidi kõikuma löi, sest kohale jõudes raudne tuul minus külmavärinad tõi. Liikusin mööda maid, mis polnud minu, kuigi hinges tundsin ikka end koduselt, iga hingetõmbega püüdsin seda kõike endasse ahmida maksimaalselt. Lõi värske õhk nii segi mul pea, tundsin ennast kui Eestisse eksinud hevea. Kõik seinale laotatud tsitaadid, mis kunagi mõtetest alguse said, olidki need, mis juhata sid sinna, tutvustasid kaugeid-tuntud maid. Sukeldusin tulipunaste jõhvikatega rappa, ümberringi elada tahtvad puud, hea kaaslane mu kõrval, tõsta korra pilk ja tule võta ka sappa.

Innustav matk

LIISA KUKKES, 11. KLASS

Vihma sel pilviselt nukral päeval ei valanud, Antonit oma karges-külmas tares vististi ka ei kohanud. Rabalauad libedad, ent jõhvikad hirmus kibedad. Galaktia – eriskummaline peegeldab vastu lauka pinnalt, aforisme kentsakaid kerkivad täis noorte silmad. Mahlakas inspiratsioon ja loomepuhang, ärgitab üles hinges peituvad pisi-Underid, et avada kord noore inimese kinnised ja lukustunud mõttemeeled.

aeg
aeglane kiire
voolab jookseb lippab
aeg ei peatu iial
ajartas

*Peegeldus Vargamäelt.
Egeli Raudmäe, 11. klass*

Arukate arvamis

ARVUSTUSED

Retk maailma lõppu

ANDRUS VAHER, 11. KLASS

Heidi Kõngäs „Dora Dora”
Kirjastus Varrak
Tallinn, 2015

Soome kirjaniku Heidi Kõngäse romaani „Dora Dora“ näol on tegemist huvitava teisest maailmasõjast ja selle koledustest jutustava teosega. Autor on raamatu kirjutamisel tuginenud enamjaolt päriselt aset leidnud ajaloolistele sündmustele. Kirjanik on otsustanud kirjutada romaani väga palju kõneainet tekitanud teemast, milleks on Albert Speeri roll Hitleri lähikonnas. Kui ajaloouurijad on valdavalt arvamusel, et Speeri näol ei olnud tegemist kurjade kavatsustega mehega, vaid intelligentse arhitektiga, siis Heidi Kõngäs on kirjeldanud Albert Speeri retke Lapimaale, mille käigus saab lugeja pildi selle mehe tumedast mõtete- ja tegedemaailmast ja see läbi tema kindlast kuulumisest sõjaroimarite hulka.

Teose autor Heidi Kõngäs on elukutselt telerežissöör ja produtsent ning tegeleb rohkem televisiooniga, kuid on kirjutanud ka mitmeid romaane ja lasteraamatuid. Kõngäse romaanid on psühholoogilised ja uurivad ning kirjeldavad detailselt inimeste hingeelu. Romaan „Dora Dora“ oli kirjandusvõistluse Finlandia nominent. Romaani kirjutamise idee tekkis Heidi Kõngäsel peale foto nägemist, millel Speer istus kaamose ajal Lapimaal lõkke ääres. Ta uuris pisut ajaloolist tausta ning otsustas kirja panna Speeri Lapimaa reisi loo ning nagu kirjanduses kombeks, sellele loole pisut juurde mõelda, et teos huvitavamaks ja emotsionaalsemaks muuta. Lisaks mõtles ta välja Albert Speerile viletsa lapsepõlve ning tema ja Hitleri vahelise sõpruse muutis Kõngäs teoses homoseksuaalseks suhteks.

Raamatut lugema asudes olid minu ootused ajaloo huvilisena suured, kuid teose algus ei olnud sugugi ootuspärane. Olin valmis looks sõjast, selles korda saadetud kuritegudest ning relvastusminister Albert Speeri tumedamast poolest, kuid raamatu algus oli üllatavalt rahulik ning ei olnud eriti märke sellest, et oleks tegemist sõjaromaaniga. Tundus, nagu loeksin hoopis Kafka või Prousti teost, kus esmapilgul tundub, et sündmustik puu-

dub ja kirjeldatakse väga detailselt tegelasi ümbritsevat keskkonda ning nende mõtteid. Loo edenedes hakkasid tegelased oma elust ja lähiminekis kogetust jutustama ning nendega hakkasid ka erinevad sündmused toimuma. Suurema osa teosest ongi tegelased autoga reisimas Lapimaale ning sõidu ajal mõtlevad selle üle, kuidas sõda ja muud sündmused on nende elu muutnud.

Teose tegevustikku edastatakse nelja tegelase – relvastusminister Albert Speeri, tema sekretäri Annemarie Kempfi, soomlasest tõlgi Eero Kallankari ja mustkunstnik Ewald Himmelblau – kaudu. Iga peatükk annab edasi erineva tegelase mõtteid ning peatükid meenutavad vormilt päeviku sissekandeid, olles enamasti vaid paari lehekülje pikkused ning kergesti jälgitavad. Nendevaheline vaba ruum on nagu hingetõmbe- ja mõtlemisruum lugeja jaoks. Sageli kirjeldavad ühte ja sama sündmust mitu tegelast ja selle tulemusena saab parema ülevaate teoses toimuvast.

Sellel sõidul Põhja-Jäämere äärde, mille põhjuseks autori sõnul oli Speeri katse Hitleriga suhteid parandada Lapimaa niklikaevanduse olukorra kontrollimisega, mõtisklevad tegelased väga erinevate asjade üle. Albert Speer ei suuda mõelda millelegi muule kui ootamatult halvenenud suhetele Hitleriga. Nende mõtete käigus kooruvad vihjed viletsale, vanemate armastuseta lapsepõlvele ning süütundele vend Ernsti pärast, kelle ta on jätnud Stalingradi surema. Autor kujutab Speeri tõsise ja vaikse ning väheste emotsioonidega inimesena, kes võib lõputult tööd rabada, et oma hiiglaslikku võimujanu kustutada. Hitleri juuresolekul aga on tegemist hoopis teise mehega. Hitleriga koos haub pealtnäha heade kavatsustega Speer kurje plaane ning teose lõpupoole tuleb välja veel mitmeid südameid ja kurje tegusid, mis ta korda on saatnud. Näiteks annab autor selgeid vihjeid selle kohta, et eelneva relvastusministri olid Speer ja Hitler koos tappa lasknud ning et ka Speeril oli oma osa Auschwitzis ja mitme teise koonduslaagri ehitamises. Välja tuleb ka Speeri julmus ja armutus peale homoseksuaalset intsidenti tõlk Eeroga, kui ta viimase tappa laseb. Et ka Speeri ja Hitleri suhted võisid olla homoseksuaalset laadi, võime teosest mitmel korral välja lugeda, lisaks veel asjaolu, et neist kumbki oma naist üldse kellekski ei pidanud.

Speeri sekretär Annemarie Kempf mõtleb retkel oma mehele Hansule, kes on rindel. Annemarie võiks lasta Speeril Hansu rindelt tagasi kutsuda,

kuid ei tee seda. Autor kujutab Annemarie Kempfi kui liiga kohusetundlikku sekretäri, kes võib täie rahuga tegeleda dokumentidega, mille alusel juudid majadest välja tõstetakse või mõni muu natsikuritegu toimub. See tegus, omal alal andekas naine on langenud natside propaganda ohvriks ja usub, et Saksamaad ootab suur tulevik ning et riigi eesotsas olevad poliitikud on heade kavatsustega. Nii Speeri kui Annemarie puhul on kummaline, kui rahulikult nad räägivad võimu- ja sõjakoledustest, jääb selline mulje, nagu nad ei näeks ega tunnetaks neid üldse, kui need pole seotud sakslastega.

Speer on retkele kaasa kutsunud soomlasest tõlgi Eero Kallankari. Siin näitab teose autor, et alistatud rahval ei tasu loota arvestatavat kohta valitajate hulgas. Eero lootused oma hea keeleoskuse tõttu sakslaste hulka sobituda purustatakse teda mitmel moel alandades. Lõpuks laseb Speer ta tappa.

Teoses on oma roll ka pisut koomilisel, kuid heatahtlikul mustkunstnikul Ewald Himmelblaul. Autor on pannud teda esindama kunstiinimesi – ta on enesekeskne, talle on tähtis tema hea nimi, oma mõtete ega tegudega ei tee ta kellelegi kurja, vaid kardab kogu aeg ise midagi. Raamatu alguses tundubki ta lihtsalt hirmunud eneseväarikuseta hädavaresena, kellel on peas koomiline müts, mille tema naine talle Lapimaa reisi jaoks muhvist oli õmmelnud, ja kes kannab kalosse karmis Lapimaa kliimas. Tekib ka mõte, et raamatu autor on tahtnud näidata teistsugust sakslast – kedagi, kes ei ole lummatud Hitleri sõnadest ja tegudest. Siis aga selgub, et mustkunstnik Himmelblau pideva hirmu ja paranoilisuse taga on hoopis see, et tema vanaema oli juudi päritolu ja ta kardab, et tema päritolust ollakse teadlikud ning et ta seetõttu ei pääse sellelt reisilt eluga. Ometi laseb autor Himmelblaul elusalt koju tagasi pöörduda.

Heidi Köngäse keelekasutus teoses on sujuv – tekst voolab nagu rahulik vesi, sisaldades samal ajal tihtilugu ehmatavaid sõnumeid. See vastuolu hoiabki lugemisel pinget üleval – kogu aeg on tunda kusagil taustal, tagaplaanil toimuvat. „Dora Dora“ ülesehitust võib võrrelda esimese Hitleri kõnega, mida Speer autori väitel 12 aastat enne teose tegevuse aega kuulis ja teoses kirjeldab: kõne algas väga rahulikult, aegamööda kõneleja hääl valjenes, haaras kuulajad oma võimusesse ja lõppes siis järsku tugeval

noodil. Sellist malli näib olevat rakendanud ka Heidi Kõngäs oma teose ülesehitamisel.

Romaanil on mõnevõrra ootamatu pealkiri ning alles teose lõpuosas hakkab selguma, mis on Dora. Albert Speer laseb 1943. aastal ehitada maaaluse V2 rakettide tootmisega tegeleva koonduslaagri, milles hakkavad tööle juudid ja teised natside jaoks alamad rahvused. Selle nimi on Mittelbau-Dora ning seda külastab Speer ka isiklikult. Ehkki Speer seda välja ei näita, antakse lugejale mõista, et see laager oma kohutavate tingimustega jätab Speeri psüühikale mingisuguse jälje. Autor väidab, et kuigi Speeril ei ole neist töölistest sooja ega külma, kardab ta hoopis ise muutuda sama väärtusetuks kui need roojas töötavad alamate rasside ja rahvaste esindajad. Teose lõpus arvab ta, et ilma Hitlerita ongi ta nagu see kohutav koonduslaager ja selle töölised.

Heidi Kõngäse romaan „Dora Dora“ on väga huvitav ja mõtlemapanev teos, mis on hästi kirjutatud ja toetub enamjaolt ajaloolistele faktidele. Kõngäs ise on öelnud, et „kirjanik jätkab sealt, kus allikad lõpevad.“ Uriides romaani lugemisega samaaegselt ajalooallikaid, nägin, et Kõngäs oli ajalooa töepoolest väga hästi kursis. Kuid siiski arvan, et autor on olnud liiga karm Albert Speeri suhtes, kellel ajalooliste andmete põhjal oli hoopis vähem patte hingel, kui romaanist leida võib, ja kes Nürnbergi kohtuprotsessil kõik üles tunnistas, oma tegusid kahetses ning väitis, et planeeris Hitlerile atentaadi sooritamist. Arvan, et ta kasutas Hitlerit ja tema parteid pigem vaid endale kõrgema positsiooni tagamiseks ja ma kahtlen, et ta holokausti pooldas. Mitmed lääneriikide poliitikud, nende hulgast tuntuim Charles de Gaulle, uskus, et Speeril ei olnud süüd ning pooldas tema varasemat vangist vabastamist, kuid Nõukogude Liidu esindajad oli sellele täielikult vastu ja Speer pidi vanglas veetma kõik 20 aastat, mis Nürnbergi kohtuprotsessil algselt paika pandi. Võib-olla oleks see mees ajaloolises romaaniski väärinud paremat suhtumist kui see, mis talle elus osaks sai.

Lumivalgeke äratas ennast ise

KATARINA MÜRK, 11. KLASS

Salla Simukka „Punane nagu veri”, „Valge nagu lumi” ja
„Must nagu eebenipuu”

Kirjastus Pegasus, 2014–2015

Punane nagu veri, valge nagu lumi ja must nagu eebenipuu – kas kirjanik Salla Simukka on meelitanud oma teostekolmiku lugeja tuntud muinasjutu võlumaaailma? Kuigi triloogia peategelase Lumikki nimi tähendab tõlkes Lumivalgekest, ei ole tegemist muinasjutuga, mis laheneks printsi suudlusega. Kolmes raamatus toimuvad sündmused peegeldavad meie ühiskonnas toimunud ja toimuvaid tragöödiad, mida meelsamini üritatakse unustada või peita: narkootikumiäri ja maffia tegevused, usuliste rühmituste ühisenesetapud, mõrvad. Nendes rasketes kriminaalsetes olukordades peab autori tahtel toime tulema peategelane Lumikki Andersson, kelle kaudu puudutab triloogia inimese kujunemisega seonduvat: identiteediprobleemid, seksuaalsus, koolikiusamisega toimetulek, sooline ebavõrdsus ja peresisised konfliktid. Lumivalgekesse triloogiat võib pidada harmooniliseks koosluseks silmaringi avardavast ühiskonnakriitikast, noore inimese arenguloost ja tõelisest krimiromaanist.

Salla Simukkal on õnnestunud valida triloogiasse sündmused, millel puudub aegumiskuupäev ning milletaoliste toimumisest annavad tunnistust ka erinevad perioodikaväljaanded. Raamatu „Punane nagu veri” sündmustiku tõukavad liikvele verest punased rahatähed. Nende leidmise tagajärjel paisatakse peategelane Lumikki keset rahvusvahelise narkootikumiäri näiliselt piiritlematut keerist, kuhu on segatud ka pealtnäha korralikud lapsevanemad ning räpased politseinikud – tegelikult toimunud samalaadse juhtumi võime leida aastast 2016 isegi Eestist, kui siin tegutsev maffia maksis kinni Helsingi narkopolitsei ülema (Vahter, T. 2016, Eesti Ekspress).

Usun, et analooge kolme raamatu olulisematele sündmustele võib meie ühiskonnast leida mitmeid, kuid just silmapaistvalt realistliku rägusega köitis minu tähelepanu triloogia teine osa „Valge nagu lumi”. Seal avaneb lugejale varjatud usulahu Valge Pere maailm, kus pole kohta indiviidil ja valitseb kultuslikule rühmitusele omane askeetlik eluviis. Selliste sektide

tõsielulisusele viitab kirjanik kaudselt ka teoses, tuues näited viimastel kümnenditel toimunud usulahkude ühissuitsiididest, mis loob lugejale kõhedust tekitava kujutluspildi religioossete liikumiste varjupoolest. Triloogia teise osa anatoomia sarnaneb kolmest raamatust enim krimiroomaani omaga. Tähelepanu äratav tihe sündmustik, mis jätab peategelase Lumikki ilma mõtete kogumiseks tarviliku pausita, kuigi eelnevalt on olnud tegelase jaoks omane tegutseda pikaajalise analüüsi tagajärjel – nüüd kirjanik seda talle ei võimalda. Lumikki isiksuse märgatav muutus võib olla kirjaniku taotlus, kuid samas võib olla see märk kiirustatud kirjutamisest, mille võis põhjustada Simukka eesmärk avaldada kolm raamatut lühikese aja jooksul. Raamat „Valge nagu lumi” rõhutab Lumikki füüsilist tugevust, sealjuures jättes unarusse tema kavalust ja iseseisvust esiletoovad iseloomuomadused, mis eelnevalt on olnud üheks olulisemaks teguriks sündmustiku kujunemisel.

Kolmandas raamatus „Must nagu eebenipuu” on sünge musta värvi tekitajaks Lumikki salajase austajana, samas julma ähvardajana esinev vari, kes näib teadvat temast kõike – rohkem veel kui ta ise – ja kelle tõttu jõuab neiu oma elu tumedaimate saladusteni. Samas teoses torkab eriliselt silma tegelane Leek, kes võib konservatiivsemale lugejale mõjuda lausa skandaalsena – nimelt on tegelane transseksuaalne. Leek on raamatusse kirjutatud üllatava ja seetõttu silmapaistva kergusega, tema soole ei pöörata liigset tähelepanu, mis mõjuks kirjaniku paanilise üritusena puudutada noorte seas aktuaalseid teemasid. Salla Simukka oskus kirjutada teemadest, mis meie kultuuriruumis palju kõmu tekitavad, neutraalsel, kuid samas sallivust õhutamisel toonil, on minu jaoks üks suurimatest väärtustest antud triloogia puhul.

Kõigil kolmel Lumikki-raamatul on tagakaane ülaossa kirjutatud oluline lause – moto, juhtlause. Tundub, et autor on soovinudki, et seda loetakse siis, kui suletakse läbi loetud raamat. Kui teise ja kolmanda triloogiaosa puhul on juhtlause vastava teose sisuga otseses seoses – teise osa puhul „elas kord tüdruk, kellel oli saladus“ ja kolmanda raamatu kaanel „elas kord tüdruk, kellel oli vari“, siis esimese osa saatjaks olev „elas kord tüdruk, kes õppis kartma“ sunnib lugejat arutlema, millisel juhul oskus karta inimesele vajalikuks osutub.

Sündmustiku arendamise vahele on autor lisanud veel ka kaldkirjas tekste, mis annavad teostele justkui lisadimensiooni. Kellegi hääl nagu jagaks lugejale selgitusi toimuva tagamaade kohta. Esimeses raamatus on see hääl vaikne ja keskendub muinasjutumotiividele, teises valjem, andes ehmatavat infot usulahu Valge Pere kohta, triloogia kolmandas osas kostab Lumikki varju hääl, mis edastab armastuseavaldusi koos hirmsate ähvardustega, peaaegu mõirgena.

Triloogia peategelane Lumikki Andersson on ainulaadne tegelane, kelle fenomenaalsus selgub temaga üheshingamises, mis tekib vaid raamatut lugedes - Lumikki kaudu suudab kirjanik panna lugejat tundma tundeid, uskuma seisukohti ja ületama hirme, mida varem polnud endas avastanud. Tüüpilisest noorsooromaani tegelasest eristab Lumikkita tema peaaegu ennasthävitav enesekindlus ja elujanu, mis muudavad ta nii füüsiliselt kui vaimselt tugevaks toimetulijaks kõikides elu keerdkäikudes, kuhu kirjanik teda suunab. Samas võib Lumikki jõulisus mõjuda mõnele lugejale pealetükkiva kirjandusliku liialdusena, mis moodustab tegelase ümber tugeva kesta ega lase pealiskaudselt lugeval noorel inimesel temaga samastuda. Minu jaoks loob see eelnevalt mainitud kest tegelase ümber „üllatusmuna efekti”, kus tegelase sügavamate motiivide avamata jätmisel võib lugejal jääda mulje raamatust kui kergesti tarbitavast vahepalast. Tegelane, kes näib kindlas valdkonnas kahtlustäratavalt võimekas, võib tegelikult vajada lugejapoolset lisapingutust, et dešifreerida, mis põhjustel on autor rõhutanud mingit isikuomadust ja kuivõrd see isikuomadus võiks vajada lisatähelepanu ka päris elus.

Mõtestades Lumivalgekese triloogiat, seadsin kriitilise pilgu alla autori väite intervjuust Heidi Iivariga, et raamat ei peaks lugejaid otsesõnu õpetama – raamatu õpetlikkus peaks kajastuma sündmustes ja tegelastes, millest lugeja leiab just enda jaoks vajaliku sõnumi ise. Simukka väide ärgitas minus triloogia kirjutamistehnikat puudutava mõttekäigu: kui raamat ei õpeta lugejat otsesõnu, kuid autori motiiv on pühendunud lugejale selgesti nähtav, siis kas on autor edukalt saavutanud eesmärgi kaudselt innustada lugejas sisemist arutelu või mitte? Triloogiast tulenevad küsimused inimeseks olemise kohta olid minu jaoks ju arusaadavad, kuid mind kui lugejat rahuldavate vastuste leidmine neile kujunes pigem keerukaks protsessiks, mis kestab veel senini. Selle fenomeni enda jaoks avamine sundis mind oma esmast arvamust, et raamatus rakendatud kirjutamisviis annab luge-

jale sõnumi üsnagi kergesti edasi, ümber sõnastama: kirjaniku taotlus pole lugejat sundida otsima vastuseid raamatust, vaid endast.

Salla Simukka on kirjutanud Lumikki triloogia eesmärgiga muuta noortekirjandus tõsiselt võetavamaks. Kirjaniku sõnul valitseb vastuolu noortekirjanduse taseme ja sellele pööratava tähelepanu vahel: meedias käsitletakse täiskasvanutele suunatud kirjandust paremana ja väärtuslikumana kui noortekirjandust. Simukka on oma ülesandega suurepäraselt toime tulnud. Käesolevate teoste näol on tegemist värskendava vaheldusega painajalikult masendavale noortekirjandusele, kus eksponeeritakse puberteedia raskusi ületamatutena. Lumivalgekese triloogia on kirjutatud võtmes, mis on kaasahaarav nii noorele kui ka täiskasvanule ja mida sunnib põnevusega ja samas tähelepanelikult lugema krimiromaanile omane sündmustik. Raamatutes toimuvat saab vaadelda kui täielikku fiktsiooni, kuid on võimalik märgata ka paralleele praegu maailmas toimuvaga. Samas on see inspireeriv lugu ühe tütarlapse õigustatud põhimõttekindlusest ja nutikusest, lugu Lumivalgekesest, kes äratas end ise.

Pärtnalik siirus mõttemustreid muutmas

RIKA TAPPER, 12. KLASS

Maarja Pärtna „Saamises“
Kirjastus Verb, 2015

„Ei ühtki tugevat kujundit, autor on oma andelaadile ka seekord kindlaks jäänud [...]. Tegemist on grupi kujundinihilistide ja mugavuspoeetidega, kes on kogunenud väljaannete Värske Rõhk ja Müürileht ümber [...] Hoiatus: noorte kraam on juba loomu poolest lahja, aga siin on lisaks veel tugevad modernistlikud kinnisideed ning nõrk kont koos sektantliku ilmavaatega ei anna üldjuhul funktsionaalset tulemust. Lugematagi on ohumärke enam kui küll [...]. Kui autor ei pinguta ennast küllalt, et luua intensiivset ja originaalset kujundit, siis ei pinguta ennast ka lugeja ning ajutreening ebaõnnestub.“ Sellisel arvamusel Maarja Pärtna luulest on kirjanik ja kriitik Sven Kivisildnik.

Miks nii? See pole tõsi. Mina ei nõustu temaga.

Maarja Pärtna luule on uue mõttemaailma loomine, kus igas argipäevas on peidus sõnadega seletatav ja seletamatu, ning sellest tulenev tunnetusel põhinev mõistmine ja hukkamõistmisest irdumine. „Saamises“ on väga vähestes luuletustes kujundilooma tagaplaanile jäetud, poeet on siin keskendunud maailmast oma tõlgenduse loomisele, mis avaldub nii tema enda kui ka lugeja silmade avanemises, vahelduvas pildilisuses, keele, kujunditega mängimises ja mõtte täpses edasiandmises. Pildiliselt annab edasi ka inimese igapäevatoimetusi, andes argielu hetkedele sügavama tähenduse. Poetess on oma luulekogudes pööranud tähelepanu aja kulgemisele, looduse abil tunnete vahendamisele ja vaikusele, mille võib iga lugeja enda seest peale luuletuste lugemist üles leida.

Pärtnalikkus ei tähenda kindlasti kujunditega liialdamist. Ajakirjas Looming ilmunud Carolina Pihelgale antud intervjuus „Äär on kokkupuutepunkt“ on Maarja Pärtna maininud, millist mõju tema stiilile on avaldanud Ameerika poeet William Carlos Williams, eriti kujundiloomes osas: „Williams on oluline autor mu jaoks küll. See, kuidas ta oma tekstid kujundipõhiselt üles ehitab, on miski, millest mul on poeetika mõttes olnud üht-teist õppida – tal on tekste, kus kõik üleliigne on täiesti maha lihvitud, väljendus on äärmisel minimalistlik, kuid samas väga täpne ja paljuütlev. Williams on väga hea jälgija ning kirjeldaja. Ning lisaks on mulle olnud oluline see empaatiline hoiak maailma ja inimeste suhtes, mis tema tekstidest ilmsiks tuleb.“

Nii ongi Maarja Pärtna ühe luuletemaatikana leidnud armastuse ja iseenda tundma õppimise vajaduse: *sinu armastus sinus/ ongi su pelgupaik./ sinu koda tähtede all/ mis sind ümbritseb/ mis sind hoiab*. Väga huvitavalt on ta näidanud traditsioonide ja järjepiduvuse kaitsvat olemust inimeses elus: *Hommikul luges pensioniealine poissmees/ aia päiksepooles servas istudes/ ajalehte/ [...] elu oli talle õpetanud/ et uudised tulevad ja lähevad/ aga päiksepaistel istumise mõnu jääb ikka samaks*.

Kui varasemast luulekogust „Läved ja tüved“ leidsin jälgi iseendasse kadumisest ja selle mõistmiseni jõudmisest, siis „Saamises“ on rõhk muutumisel, enese leidmisel ja iseenda ja maailma aktsepteerimisel. Mart Velsker on iseloomustanud Pärtna stiili: „Pärtna tekstid on suuresti üksiolemise luule ja siis ka „üksiolija projektsioon / enesest väljaspool asuvale“ („üksiolija projektsioon“). Iseloomulik on aga see, et üksindus pole raamatus

„niisama” olek, vaid ikka mingi suhe teiste inimestega – enamasti seisund, kus teised on ära ja hää l pöörduv selle poole, keda-mida parajasti pole kohal. Nii on see „initsiatsioonis”, nii on see viimati tsiteeritud luuletuses ja mujalgi. Pöördumises on kontakti taotlus, soov kinni püüda katkendlik signaal, ületada piir inimeste vahel.“

Inimene ei tohiks teha endale etteheiteid, kui leiab end mingis eluetapis, kus talle näib, et elu on justkui end ammendanud ja hing on väsinud tundmast, kogemast, kartmast ja õnne jahtimast. Sest nagu poetess on kirjutanud „Saamises“: *see on aeg/ millest ei sünni midagi/ aeg milleta ei saaks ka/ midagi enam olla./ aeg mitte midagi olulist teha/ aeg lasta asjadel omasoodu kujuneda.*

Kujundite teksti põimimisega on poetess saavutanud huvitava tulemuse: tema luuletustest kumab läbi maagilisust. Seetõttu võib Pärtna poeesiat lugedes jääda mõtlema, kus jookseb piir reaalse ja kujuteldava maailma vahel ja kas inimese valikuvabadus on piiritlemata või on see illusoorus. Luuletuses „Ehitad üles oma elu“ on ta näidanud looduskujundite kaudu raskustest välja tulemist ja leppimist: *Ehitad üles oma elu/ metsa alt kokku kantud kuuseokstest/ varjendit. kui seda metsa ees ei oleks/ ei varjaks sind enam miski/ läinud on samblasse tallatud rajad/ langenud nõeltest vaikust ennastki/ summutav vaip./ siis oled paljas ja/ tuultele puhuda./ tead, kuidas välja näeb taevas/ kui kõle ta on ilma oksteta/ näota, kehata, kujuta-/ lihtsalt üks pind/ mis ei tähenda midagi.* Tihti on ta oma loomingus kasutanud sõnakordusi, et esile tuua teatud lausete mõju, mille tulemuseks on loitsimisele ja manamisele sarnanev kõne, mis tõepoolest tugevasti juurdub ja jääbki mällu. Sageli on nendes luuletustes tungiva soovi, palve esitamine nagu näiteks „Magnoolias: *Kui hing võiks minna puu sisse/ kui hing võiks minna puu sisse/ kui hing võiks võtta puu kuju/ kui hing võiks võtta puu kuju/ oleks mu kodu magnoolia valgetes õites.*

Luuletuses „Keha on esivanemate esimene pärandus“ juhib autor meid äratundmisele, kui oluline on hinnata lihtsaid asju ja inimesi enda elus, sest kui sageli peame lähedaste kohalolekut enesestmõistetavaks, kuid igatseme kohtuda inimestega, kellest oleme kuulnud vaid pajatusi ja sugulaste ähmastuvaid mälestusi. Tähtis on tunda oma juuri ja päritolu, lähedaste toetuse või selle puudumise ja inimese kujunemise seost: *keha on esivanemate esimene pärandus./ ta mäletab ühtviisi neid, keda sa tunnend/*

oma esimestest sammudest peale/ kui ka neid, kes pole muud/ kui näod päevapiltidel/ või tegelased/ vanavanematelt kuulnud loos./ aga ta mäletab ka neid/ kellest pole maha jäänud ühtegi nime/ ega lugu, kellest pole maha jäänud/ ühtegi käegakatsutavat asja/ silmale nähtavat mäilupidet./ ometi on nad igal hetkel kohal./ nendelt on päritud keha/ milles sa igal hetkel elad./ nad on sind pidanud meeles/ tundnud su tulekut ette/ ning sinagi tunned/ nad viimaks eneses ära.

Pärtnalikkus ei ole aga ainult igapäevasündmuste eriliseks kõnelemine, vaid hõlmab ka animatismi. See ilmutab ennast näiteks luuletustes „Tüdruk puu sees“, mis vihjab kõige elava hingestatusele: *tüdruk puu sees/ on moondunud okste/ ja pungade silmituks/ paljususeks/ vihmase öö järel/ on tal harguv lõhn/ mis on nii teistmoodi/ surevate lehtede lõhnast/ ja nii teistmoodi/ veel öitseva, viljumiseelse/ puu lõhnamisest.*“ Eesti rahvausundi järgi saab hing peita end kivides, puudes ja allikates, sest kohamärgid on eestlastele sajandeid olnud vahend oma identiteedi kooshoidmiseks. Teispoolisusest ja hinge lõputusest annab tunnistust luuletus „Üks sadune ilma“: *oled jäässe raiutud puu/ nelja ilmakaarde sirutuv juurestik/ ühe igivana unistuse/ kehastus, selle talve / avataara/ avataara/ avataara/ iga vihkamine suunab lõpuks/ oma teraviku suunas/ keegi siinsamas su kõrval/ on äsja sooritanud ühe isetu, armastava teo.*

Igal üksikul õiel on omaenese saamine- / jah keerduda keskpunktist lahti/ jah laotuda üle loodud ilma laiali. Lugeses neid ridu Maarja Pärtna luuletusest „Sireli õiekobarad tungivad õhtuhämaruses“, tunnen, kuidas lasen end mässida maailma, kus öitsevad päikest koguvad sirelid, mis kannavad edasi endaks saamist, jagades kogu universumiga oma lõhna ja habrast, kuid samas vastupidavat olemust, mis on igal õiel erinev nagu inimeselgi. *Sireli õiekobarad tungivad õhtuhämaruses/ üle pooleli oleva aia/ läbi pooleldi valminud lehtede/ ja nende tardunud paiskumises on peidus see/ mis viib neid aina/ oma lõplikule kujule lähemale.* Võib-olla on tardumine osa avanemisest, elust, mille erilisust õpitakse hindama alles siis, kui ollakse tardumusest välja tulnud ja tõeliselt elama hakatud. Kas Pärtna on selles luuletuses sihilikult valinud taimeks just sireli, mis peaks kandma edasi õnneleidmist? Kuigi see luuletus on raamatust „Läved ja tüved“, kannab see suurel määral „Saamise“ hingust. Ka „Saamises“ on Pärtna andnud hinge nii mustsõstrapõõsastele, magnooliale kui ka maikellukestele.

Pärtna, kes on tunnistanud, et Juhan Liiv oli üks esimesi luuletajaid, kes teda üldse mõjutanud on, kannab endas ka juhanliivilikkust. Esimest korda Pärtnat lugedes kangastusid mulle Liivi mõttekillud, mis enamasti näivad nii lihtsad, kuid sisaldavad tugevat filosoofilist sõnumit. Nii Juhan Liivi kui Maarja Pärtna luulet iseloomustab lühidus, selgus, aja ja paiga ühtne vormivalamine. Juhan Liiv on kirjutanud: *Üks osa oled suurest otsatusest./ Ja tahad määrata kui otsalist sa otsatust./ Jah, kerge oleks selgeks teha,/ kui oleks ruumil keha.* Ka Pärtna luules on tugevasti sees keha ja asjade, olendite kuju käsitlemine, kuid samuti vajadus anda edasi täpseid ja nüansirohkeid kirjeldusi, kujutada ajalikkust üheskoos eksistentsialistliku lähenemisviisiga. Poetess Maarja Pärtna sai 2013. aastal luuletuse „Sees“ eest Juhan Liivi luuleauhinna.

Maarja Pärtna luulekogu „Saamises“ on teos, mis tõmbab lahti alles paranema hakkavad hingehaavad ja elutüdumuse, et need hiljem õigesti kokku õmmelda ja igavikku jätta – tema luuletused sunnivad inimest enda tunnetega rohkem tegelema, olgu need siis negatiivsed või positiivsed. Tegetmist on koguga, mis püüab näidata, kuidas lakata hukka mõistmast ning olla võimeline andma ja saama, jagades mälestusi ja soove, hirme ja kujutelmi. Pärtna siiras ja näiliselt lihtsas luules peituv mõte ei pruugi jõuda lugejani esimesel korral, olenevalt lugejast võib-olla isegi mitte kolmekümnendal korral, vaid võib vajada pikemat süvenemisaega. Pärtnalikkus oma lühiduses on ehe, kuid pakub mõistmiseks väga erinevaid võimalusi, mis sõltuvad lugeja meeleseisundist lugemishetkel ja tahtest elada kirjutatud sõnades ning näha sõnade taha. Iga Pärtna loominguga lugeja leiab tema kirjutatud sõnadest midagi, mis toetab ta maailmapilti ja aitab lahti lasta negatiivsetest mõttemustritest. Ma ei tunne puudust tugevamatest kujunditest – üks ole eestlaste loitsudki sarnase lihtsusega – ja tunnen, et Pärtna siiral luulel on võime inimest tervendada ja teda tõeliselt elu nautima õpetada.

Üritus

LAURA SAKS, 12. KLASS

Uku Uusbergi kirjutatud ja lavastatud „Üritus“ esietendus 28. septembril 2015 Vanemuise väikses majas. Kunstnik Kaspar Jancis, osades Aivar

Tommingas, Külliki Saldre, Linda Kolde, Jaanika Arum, Markus Dvinjaninov, Ott Sepp, Maria Soomets, Jüri Lumiste, Margus Jaanovits ja Uku Uusberg.

Näidendi peategelane, tuntud ja tunnustatud näitleja Leofred Luuk on üksteist aastat tagasi teatrist eemaldunud ning teda peetakse surnuks. Luuk lahkus teatrist ootamatult, eriliselt: ta katkestas „Hamleti“ etenduse, sest tundis, et ei suuda olla laval see, kes olla tahaks, vaid et petab publikut. Kas üks näitleja võib endale sellist otsust ja selle otsuse teoks tegemist lubada?

Nüüd toob Luuki Vanasse Teatrisse tagasi tema juubeliüritus. Pealtnäha lihtne juubeli avakõne osutub keerukamaks, kui keegi oleks osanud oodata, ning tõmbab mängu lisaks juubilari kunagisele abikaasale Heltele (Külliki Saldre) ka helitehniku, valgusmeistri, lavameistri, lavastaja ja näitlejad. Käimas on „Hamleti“ proovid, kust nüüd tuleb ka Leofredil osa võtta. Luuk näeb taas teatritööd, kuid laval seistes vannub, et ta ei ole tagasi (näitlejana), ometi aga on elus (inimesena olemas).

Lavastuses on Vana Teatri noored näitlejaid, kellel on oma probleemid. Näitlejanna Niina (Jaanika Arum) jääb pidevalt teise näitlejanna Rita (Linda Kolde) varju. Niina tunnustab Ritat, kuigi on näha, et ta tahab olla parem, ning kui selleks võimalus avaneb, teeb ta kõik, et rollid vahetuksid ja lavastaja valiks kõige enne tema, mitte Rita. Kui Leofred Luuk ütleb Niinale, et pole teda kunagi laval mängimas näinud, võtab Niina seda kui tunnustust oma andele – et ta ei mängi, vaid kehastab rolli tõetruult ehk mängib ilma mängimata. See on näitlejale parimaid komplimente, sest on just see, kuhu tahetakse jõuda, ning noor näitlejanna on kuuldu üle tõeliselt õnnelik. Tegelikult ei olnud Leofred Luuk Niinat lihtsalt kunagi üheski lavastuses mängimas näinud. Niina aga ei taha öeldut võtta otseses tähenduses – talle on tähtis probleem, kuidas oma rolle mängida mängimata.

Sama probleemi ees seisab ka Rita – kuidas suuta mängida mängimata? Ta kurdab, et peab iga päev erinevates proovides ja etendustes armastama mitut erinevat inimest, kuid tegelikult armastab ta kodus hoopis oma meest. Ühes lavastuses peab ta armastama ning hiljem armastatu surma ette kujutama. See kurnab teda kohutavalt ja tekitab küsimusi, mis sellise töö tulemusena võib temaga juhtuda.

Lavastuses on huvitav näha ka teatri taustajõudude tegevust, selle tegevuse olulisust, samas nende inimeste omavahelist „maadejagamist“: helimees Kuningas (Margus Jaanovits) ei usalda valgusmeister Mõrva (Markus Dvinjaninov), Kuningas kannab kogu aeg kaelas taskulampi, juhuks kui Mõrv otsustab valgustust mitte sisse lülitada või muid trikke teeb. Repertuaariteatrit vihkav Mõrv on oma jutu ja nime poolest repertuaariteatri mõrv. Ta räägib, kui suur vaimutapamaja repertuaariteater on. Kolm korda päevas peab Mõrv valgust vahetama ja kolm korda tuleb lava vahetada. Eelmise õhtu etenduse lava tuleb maha võtta, siis panna proovideks teine lava ja õhtul uueks etenduseks kolmas lava.

Sellised ja veel mitmed probleemid tuuakse „Ürituses“ rahva ette. Uku Uusberg on kirjutanud selle näidendi Aivar Tommingase 60. juubeliks. Aivar Tommingas on ka laval juubilar – peategelane Leofred Luuk. Tema rollile tagasi mõeldes meenus Tanel Jonase Tammsaare-aineline lavastus „Meie oma tõde, meie oma õigus“, kus vana Andrest mängib samuti Aivar Tommingas. Andres vaatab oma elule tagasi ja mõtleb, et teeks enamuse asju teisiti, kui on teinud. Sarnane lugu toimub ka „Ürituses“, siin aga vaatab Leofred Luuk oma elule tagasi pisut teises võtmes. Lahti ei mängita kõike, mis toimus kunagi, vaid neid mälestusi annab laval edasi napp tekst. Loomulikult pole lugu sama nagu Vargamäel, kuid sarnasusi siiski leidub. Mõlemas lavastuses kehastab Tommingas meest, kes on mingitel põhjustel elu hammasrataste vahele jäänud. Kui lavastuses „Meie oma tõde, meie oma õigus“ igatseb Andres taga Krõõta, siis „Ürituses“ Leofred Hellet, mehel on selles loos võimalik veel oma armastust päästa ja seda väljendada, aga Andresel seda võimalust enam ei olnud. Mõlemas loos on armastus seotud kahetsusega ja mõlemas loos suudab Aivar Tommingas teatripublikut selle seose üle väga tõsiselt mõtlema panna.

Ott Sepale sobib Otto roll väga. Ott Sepp on ju teada-tuntud naljamees, kui ta lavale astub, siis hakkab publik tahes-tahtmata naerma. Otto roll tundus esialgu olevat samalaadne. Kuid lavastuse edenedes saame teada, et Ottol on peas ka sügavamad mõtted, ning oleme valmis neid vastu võtma.

Panin tähele, et Jaanika Arumi reaktsioonid, kui ta pidi muutuma vihaseks, kurvaks või rõõmsaks, olid väga tõetruud. Tihti muutus isegi ta nägu mitu korda punasemaks. Ma ei pidanud kordagi kahtlema temas ja usku-

sin kõike, nagu ta olekski Niina, kes on noor, särtsakas ja töökas näitleja, kuid kahjuks oma kolleegi varju jäänud.

Linda Kolde on oma rollis väga õrn, kuid realistlik näitlejanna. Tal on väga ilus lauluhääl ning see tekitab nukra tunde.

Uku Uusberg, kes on näidendi kirjutanud ja lavale seadnud, mängib ise ka üht rolli – välismaalasest lavastajat G-d. Niisiis on ta tegelikule lavastajarollile lisaks veel mängult lavastaja. Uusberg ongi selles osatäitmisel väga mänguline. Kergesti ärrituv, enesekeskne, kuid heasüdamlik lavastaja G ajab naerma ka kõige tõsisema inimese, sest tema käitumismaneerid ja väljenduslaad on väga humoorikad. Kõik oma jutud saab ta aetud kahe väljendi – „*What the fun*” ja „*Okay*” – abiga. Just viimane saab lavastuses laia tähenduskaala ja ulatub sealt ka väljapoole – peale sõpradega etendusel käimist kuulen siiani naljakat dialoogi „*Okay?*” – „*Okay!*” ja sellele järgneb Uku Uusbergi laadis sõrmedelugemine. Alati on tore, kui lavastus hakkab elama ka väljaspool teatrit, siis tundub ta tõelisemana.

Uku-uusbergilikud kujundid ja sõnamängud ka teistes rollides annavad sellele lavastusele kahtlemata lisaväärtust juurde. Need panevad mõtlema või lihtsalt naerma. Laval toimuv on tõsine, kohati isegi traagiline, kuid meieni tuuakse see läbi huumori. Huumor pehmenab, kuid ometi selles etenduses tundub, et võimendab lavastuse sõnumeid.

Mulle väga meeldib, kuidas selles lavastuses on kõik läbi mõeldud. Ma ei näe midagi, mis oleks lavale juhuslikult sattunud. Näitlejad ei räägi midagi üleliigset, iga sõna ja detail annab edasi täpselt seda, mida soovitakse. Väga orgaaniliselt mõjub mäng väljaspool lava, alguses tekitab justkui ebamugavustunnet, kui saalis tuled põlevad – publik ei ole sellega harjunud ja inimesed kipuvad nihelema. Teiseks vaatuseks ollakse sellise mängu sees olemisega juba harjunud. Kuna tegevus ei toimu ainult laval, vaid ka saalis, rõdul, koridoris ning lõpuks näeme ka vilksamisi teatri tagahoovi, on kogu teater sellesse kaasatud. Tekib tunne, nagu viibiksime kummalises proovis, kus ootuspäraselt võimalik osutub tegelikult võimatuks ja selline olukord toob endaga kaasa hulga sekeldusi.

Lavastuses on palju tähtsaid detaile ja sümboolikat. Kui Helle ja Leofred kohtuvad, on neil samad mantlid ehk neil on pikast lahusolekust hoolimata ikka veel midagi ühist ja sarnast. Järk-järgult saab selgeks, et armas-

tus nende vahel on omal kombel kestnud kogu aeg ja Leofred ongi tulnud sooviga oma kunagisele abikaasale Hellele armastust avaldada.

Eriline tähendus on lavale ilmuval punasesse riidetatud naisel, kes tekitab Leofredis ehmunud, samas vihast reaktsiooni. Naine on deemonlik, kehastab justkui mängukuradit, võltsmängule meelitajat, kes end näitleja sisse elama asutab ja kellest siis aus näitleja peab võitu saama. Leofred Luuk oli üritanud lahti saada oma mängukuradist, ta oli lahkunud lavalt, sest ei suutnud enam petta ning valetada. Tema viha äkitselt välja ilmunud mängukuradi suhtes on mõistetav. Samas tundub, et välismaalasesest lavastaja G pigem armastab kui vihkab mängukuradit. See, et tema lavastatud „Hamletis“ on palju võltsi, tuleb välja näiteks sellest, et ta on kasutusele võtnud palju kummalist tehnikat. Hamleti isa vaimu kujutab lavastaja ette „*Lamp light of love*’na” ehk Meister (Jüri Lumiste) peab minema ehitise sisse, mille otsas on lamp, ja siis näitama valgust, mis jagab armastust. Lisaks tulevad mängu ka saag ja ketaslõikur. Hamlet peab tundud „Hamleti monoloogi” esitama füüsilise valu pealt: saagima oma jalgu, mis tegelikult on (õnneks!) puidust tehtud valejalad. Leofred Luuk, kes on just „Hamleti“ etendust katki jättes lavalt lahkunud, satub tagasi tulles taas „Hamletisse“, sellesse lavastaja G poolt dirigeeritavasse, justkui selleks, et mängukurat saaks tema üle naerda.

Mängukurat esineb lavastuses veel teises tähenduses: ta on pugenud Ottosse ja Kuningasse, kes käivad koos kasiinos mängimas, sest neil on sõltuvus, millest nad võitu ei saa.

Loo lõpp on efektne: lavale kõrgub suur Leofred Luuki kuju, mille alt paisuvad välja tema jalad, ning mõni hetk hiljem lahkub mees ise oma kuju juurest. Leofred Luuk on oma suursuguse monumendi ja nime alla jäänud. Teda ennast ei tunta kui inimest, vaid ainult kui näitlejat, tippnäitlejat Leofred Luuki.

Kui lavastuses püüab Helle Leofredile kinnitada, et sõna „üritus“ tähendab nurjunud katset, siis Uku Uusbergi „Ürituse“ puhul ei kehti see definitsioon mitte mingil juhul. Nõustun täiesti Madli Pestiga, kes oma arvustuses on öelnud: „Kokkuvõttes on „Üritus“ erakordselt mitmetahuline, pakkudes äratundmisrõõmu teatrigurmaanidele, naudingut näitlejämängust ja soovi korral ka lihtsat suhtetragikomöödiat.” Mõtlemisainet, ja mitte vähe, leiavad siit tõesti kõik teatrikülastajad olenemata soost,

vanusest, haridustasemest. Minu puhul see kõik, mis ühte lavastusse on pandud, ei jõudnud kohale kohe, oli tunne, nagu oleksin näinud midagi erakordset, mida pole võimalik ühekorraga hoomata. Sellist lavastust võib vaadata üha uuesti ja uuesti, sest iga kord tekivad uued mõtted ja torkab silma midagi, mis enne kahe silma vahele jäi. Ja veel võin kinnitada: näitlejad, nad kõik, mängivad mängimata – ausalt!

Maskide taha peitumise mäng

LISBETH VALLIMÄE, 10. KLASS

26. jaanuaril esietendus Vanemuise teatri väikeses majas Ingmar Bergmanni filmi „Persona” ainetel põhinev samanimeline lavastus, mille seas lavale Ain Mäeots.

Lavastus „Persona” jutustab loo kahest naisest: tuntud näitlejast Elisabeth Voglerist ning tema hooldusõest Almast. Elisabet Vogler, tuntud näitleja, lõpetas etenduse „Elektra” ajal rääkimise. Alma, Elisabeti hooldusõde, kes on väga noor ja kogenematu, ei usu, et ta ei saa hakkama ülesandega Elisabeti aidata. Kuna teraapia ei ole Elisabeti olukorda kuidagi parandanud, otsustab arst Vogleri ja Alma saata rannamajakesse mere ääres. See muudab mõlema naise elu.

Etenduse „Persona” puhul tekib suur küsimus: mis juhtus Elisabet Vogleriga ja miks ta vaikib? Miks nii palju erinevaid rolle mänginud, inimeste tundeid väljendanud näitleja enam rääkida ei soovi? Võib tunduda, et terve etendus pöörleb selle küsimuse ümber ja muu olulist rolli ei mängi, kuid tegelikult saame rohkem teada Alma elust, tunnetest, suhetest, siseheitlustest. Me saame kahest naisest infot ainult Alma monoloogide kaudu. Kuigi õde Alma ei tea Elisabetist suurt midagi ning räägib üksnes enda kogemustest, annab see meile rohkem aimu Elisabetist – see, kui osavõtlik Vogler Alma juttude osas on ning kuidas ta nendele reageerib, millist emotsiooni välja näitab, ongi kahe naise loo võtmeks.

See kõik viib omakorda reetmise teema juurde. Pärast seda, kui Elisabeth on taibanud, et on sõnagi lausumata õde Alma ees oma maski maha rebinud, mõistab ta, et on ennast reetnud, ja seetõttu tahab ka mingil moel paljastada õde Almat. Ei leidu muud põhjendust, miks Elisabet kirjutab

oma raviarstile kirja asjadest, mida Alma on usaldanud vaid Elisabethile: nooruspõlve seksiseiklustest ja abordist. Kui Alma seda kirja loeb, siis ta tabab ära ühe näitleja hirmudest, milleks on täita üht esmast rolli naise elus - emaks olemist. Sellest võib lahti hargneda ka Vogleri vaikimise peamine põhjus. Ehk just näitleja ameti tõttu, kus naine on mänginud teatrietendustes ja filmides erinevaid rolle, on ta kaotanud oma tõelise mina, selle, kes ta on tegelikult, ja seetõttu ka olulised perekondlikud ja ühiskondlikud rollid unustanud, unarusse jätnud. Särava maski taha oli peitnud end tegelikult katkine hing.

Sellest etendusest jääb paratamatult õhku palju küsimusi, millele peab vaataja ise vastuse leidma. Seda lugu saab käsitleda ka kui ühe naise võitlust tema kahe olemuse vahel. Lavastuse lõpupoole on järjest selgem Elisabethi ja Alma sarnasus nii nende mõttemaailmas kui kogemustes, mis võib tähendada naise sisemist võitlust. Kuid tervet lugu saab tõlgendada ka kui kahe erineva naise kujunemist ja oma loo rääkimist siin maailmas, tuues esile, et inimeste elud võivad olla nii sarnased, kuid samas väga erinevad. Vaataja saab võrrelda, kuidas inimesed käituvad ja end erinevates olukordades väljendavad.

Elisabeth Voglerit mänginud Linda Kolde suutis väga hästi oma rolli välja mängida. Kuna ta pidi terve etenduse aja vaikima, oli väga oluline näha tema kehakeelt ja miimikat, minu meelest suutis ta väga hästi vaatajani tuua kõik emotsioonid. Hooldusõde Almat mänginud Ragne Pekarev oli oma rollis väga usutav, rolli väga hästi sisse elanud ja pühendunud, tema rõõmsameelsus, plikalik olek ja energilisus, kuid samal ajal pelglikkus olid väga kaasahaaravad. Raviarsti mänginud Marika Barabanštšikova oli etenduses väga vajalik: ta andis edasi loo raami.

Lavakujundus oli pigem lihtne ja tagasihoidlik, kuid sobis antud etendusse suurepäraselt. Taustal olevad videod ja pildid mõjusid efektselt.

Etendus oli väga huvitav ja paeluv. Lavastusest jääb õhku palju küsimusi, mis tuleb vaatajal endal lahendada, kuid see kõik annab etendusele palju juurde. Nii „Persona” lavastaja kui ka näitlejad olid endale väga hästi selgeks teinud selle, mida neile see etendus tähendab ja kuidas nad seda enda mõtetes käsitlevad. Lavastaja tegi tublit tööd ja lõi väga tugeva ja kvaliteetse lavastuse.

„Medeia” – näitlejate vapustava töö hinge kriipiv vili

DIANA LANEVSKAJA, 10. KLASS

Erinevatest allikatest uurides sain teada, et müüti Medeiast ja Iasonist on üritanud tõlgendada paljud antiikaja kirjanikud. Kõige paremini säilinud ja tuntuim teos esitati esimest korda 431. aastat eKr ning selle autoriks on vanakreeka tragöödiakirjanik Euripides. Dramaturgide võistlusel sai Euripides viimase koha, sest tema näidend ületas vaatajate taluvuse piirid, kuid pooled Ateena kodanikud tundsid esmakordselt empaatiat Medeia vastu. Kõiki hilisemaid Euripidese teose põhjal kirjutatud ja lavastatud versioone ühendab kaastunne Medeia vastu. Ka Vanemuise värske lavaversioon, andeka lavastaja Tiit Palu lavastus „Medeia“, pole erand.

Ühel külmal talvisel õhtul õnnestus mulgi seda draamaetendust Sadamateatris vaadata. Saal meenutas väikest amfiteatrit ja sobis ülimalt hästi antiikaja müüdi lavastamiseks, samuti lõi selline lavapaigutus teistsuguse, huvitavama vaatenurga. Laest – justkui taevast – rippuv sõlmedega ja helisevate torukestega köis paistis kohe silma ja see võis sümboliseerida jumalate ja inimeste ühendust. „Medeia“ tegelased haarasid kõiest kinni siis, kui neil oli vaja teha raske otsus või kui nad olid nõrgad ja väsinud ning vajasisid toetust ja abi. Ka valgusel oli väga oluline roll selles etenduses. Valgusekunstnik Karmen Tellisaarel õnnestus luua etendusele õige atmosfäär, kasutades vaid väikest arvu prožektoreid. Tunnete väljendamine valgusetoonide, varjude ja fookuste abil toetas ja täiendas näitlejate tööd.

Juba etenduse esimestel minutitel olin ma võlutud. Kärt Tammjärv, kes mängis üksinda Korintose koori, tegi loole sisuka ja pika sissejuhatuse. See monoloog valmistas publikut ette, pani mõtlema ja kujutlema seda, mis neid etendust vaadates ees ootab. Tema diktsioon ja selge kõlav hääli sobisid selle rolliga ülihästi kokku. Kostüüm, mis tal seljas oli, lisis tege-laskujule nii tugevust kui ka samal ajal õrnust: ühest küljest tõi riietus välja tegelase sisemise jõu, samas rõhutasid pitsid naiselikumat külge. Näitleja mäng oli veenev ja roll selles lavastuses oli väga tähtis: ta sidus kõiki tegelasi ja loo osi tervikuks.

Teisena ilmus lavale Iason, Medeia mees. Märkamata ei saanud jääda, et mehe osa mängib naine, kuid see ei seganud. Vastupidi! Merle Jääger mängis Iasonit väga veenvalt. Tragöödia alguses tal tõesti õnnestus tuua saali motivatsioon tegutsemiseks. Tahtsin kohe olla see sõdur, kelle juhiks oleks Iason, ja minna mereretkele. Kuid ausalt öeldes tegelase karakter polnud üldse nii kerge, kui tundus alguses. Näitleja suutis avada publikule Iasoni ka teisest küljest. Iasonis esines tihti inimlikku ebakindlust, mida ta igati üritas varjata. Sõjamehe riietuse all peitus õrn, sooja südamega mees, kes pidi terve loo jooksul tegema raskeid valikuid, vaatamata tõelistele tunnetele, mis asusid kuskil sügaval tema hinges.

Siis saabus lavastuse kõige huvitavam karakter – Korintose kuningas Kreon. Kohe, kui Külliki Saldre astus lavale, oli tunda tema mõjukust ja samas ka graatsiat. Kuningas tundus küll väga tugev, aus ja julge, kuid näitlejal õnnestus anda vaatajatele edasi Kreoni sisemist segadust ja hirmu. Kuningas ei tahtnud näidata oma nõrkust ei rahva ega ka oma tütre ees ning kõikide dialoogide ajal oli ta kinnine ja säilitas oma kuningliku positsiooni. Ainult siis, kui tegelane jäi lavale üksi, oli võimalik jälgida Külliki Saldre tõelist näitlemiskunsti. Avanesid kõik tema kehatatava tegelase emotsioonid. Kõrk hoiak, uhke kostüüm ja võimu sümboliseeriv parukas, mille Kreon võttis viimase monoloogi ajaks ära, olid vaid kaitsvad kestad.

Viimasena saabus lavale nimategelane Medeia. Ta oli lavastuse kõige õrnem ja naiselikum tegelane. Maria Annusele kahtlemata sobis see roll. Tal on kõik selleks olemas: ilmekas pilk, kreekalik välimus ja kuulama panev hääletämber. Tundsin Medeiale kaasa: tal oli olnud tohutult raske elutee. Medeia elas väga palju üle, loobus kõigest, tappis oma venna, põgenes kodulinnast ja ainult selleks, et olla koos oma tõelise armastusega. Mulle tundus, et ta oli ainuke tegelane, kes tegutses oma sisetunde järgi, kes kuulas oma südant ja oli aus nii enda kui ka teiste ees.

Mulle jättis sügavaima mulje üks kõige emotsionaalsem ja tunnetesügavam stseen. Medeia ja Iasoni vahel oli pikk dialoog, kus nad rääkisid minevikust, armastusest, saatusest ja tulevikust. Ma soovisin, et see osa ei lõppeks kunagi. Näitlejad suutsid mind haarata jäägitult oma hingepiinate keerisesse. Mõne hetke pärast tundsin, et südamel hakkas nii raske kaasaelamise ja teksti süvenemise pärast. Ootamatult langes mu põsele

üks pisar, mida üritasin märkamatuks ära pühkida. Seda pole minuga teatris kunagi juhtunud.

Kõik neli naist löid vapustavalt head rollid ning kehastasid tugevaid ja jõulisi karaktereid. Nende näitlemine viis antiikaega ja kõik reaalsusega seotud mõtted läksid kuhugi tagaplaanile. Tervikuna jäi mulje, et selles etenduses polegi peategelast. Igal näitlejal, igal tegelasel oli suur roll selles etenduses. Iga järgmine tekst toetas eelmist, iga liigutus oli teadlik ja planeeritud.

Kindlasti on vaja öelda tänusõnad ka lava taga olevatele inimestele. Lavastaja Tiit Palu, kunstnik Eugen Tamberg, kostüümi-, meigi- ja lavakujundajad tegid suurepärase ja raske töö. Kõik oli pisikeste nüanssideni läbi mõeldud ja nad löid lavastusse antiikaja atmosfääri.

See oli minu esimene draamaetenduse kogemus. „Medeia“ tõi mu ellu uusi mõtteid ja vaatenurki. Ma sain mõtestada ümber mõned kogetud olukorrad ja nüüd ma saan paremini aru inimeste käitumisest. Mõistsin, et müüt ei ole lihtsalt tavaline väljamõeldud lugu, mis sobib meelelahutuseks.

Kui kuidagi ei saa, siis kuidagi ikka saab!

NORA TUISK, 10. KLASS

Mina otsustasin nii teatrietenduse analüüsi kui ka muusikaarvustusega keskenduda žanrile, millega mul pole eelnevalt suurt kokkupuudet olnud – ooper. Rasmus Puuri „Pilvede värvid“ jätkuks käisin 3. mail 2019 Sadamateatris vaatamas Märts-Matis Lille ooperit „Tulleminek“. Ooperi maailmasõtta minekust ning noorte poiste kohanemisloost sõjas oli enamat, kui ma oleksin osanud oodata. Äratundmisrõõm või pigem – kurbus haaras mu endaga juba algusest, kui minuealistel noormeestel tekkis plaan ja tahe minna sõtta. Naiivsed lootused sõja lühidusest ning samas hilisemad kartused sõja mahamagamisest olid inimlikud ning panid lahtirulluvale loole poidlad pihus kaasa elama.

Lisaks mõjuvale süžeele rahulolematusest ja tahtest kujundada reaalsus jõuga ümber, mängisid kogu etenduse nautimises suurt rolli kostüümid, lavakujundus, valgus ja muudugi muusika. Esialgu üpris minimalistliku

ja tühjana näiv lavaplats kujunes peagi keskkardina tõusmisel suureks sooks ning lahinguväljaks, kus kuus sõjariietuses nekrutit koos roodu-ülemaga tundi, päevi, nädalaid ja kuid veetma hakkasid. Eriti efektselt mõjus valgusega mängimine, et näidata kord sõjapoiste hiilgust nende siluettidega ning siis laest rippuvate ristide varjudega verist varjudemängu. Mulle meeldis väga ka lavakasutus. Soost sai tõesti vaid mõne laulureajooksul ajaleheplakkidest varjend, kus teose lõpuni tegevus toimus. Idee teha lugu sõjast ja sellega kaasnevatest tagajärgedest, füüsilistest ja emotsionaalsetest, ei ole lihtne. Samas suutis Lill vähemalt minule igati realistliku sõjamaastiku pildi silme ette manada. Teoses väljenduvad tugevalt Lillele meelepärased mütoloogilised alltekstid libretodes, arhailine maailmataju ning helikeele voolav ja hingav kulgemine. Märt-Matis Lill on õppinud Tallinna Muusikakeskkoolis kompositsiooni, lõpetanud Eesti Muusikaakadeemia, õppinud Sibeliuse Akadeemias ning lisaks Helsingi Ülikoolis japanoloogiat, sinoloogiat ja filosoofiat. Alates 2014. aastast on Lill ka Eesti Heliloojate Liidu esimees, kelle teoseid esitatakse regulaarselt kontsertidel ja festivalidel Euroopas, USA-s ja Ladina-Ameerikas. Samuti kirjutab Lill muusikat tantsu- ja teatrietendustele ning näiteks Priit Tenderi animafilmele.

„Tulleminekus” on samuti tunda filmimuusikale omaseid emotsioonide väljendusvahendeid. I maailmasõja kajastamise mõte tuli kavalehe intervjuu järgi aga Lille soovist proovida luua midagi uut ja põnevat, panna publik mõtlema sõjateemadel ja arutleda ka ise just sõja emotsionaalse mõju üle. Tunnen, et see õnnestus hästi. Ka Jan Kausi libreto on kiiduväärt, sest öeldi seda, mida vaja, sellisel toonil, nagu vaja, ning selliste sõnadega, nagu vaja. Jaan Willem Sibula, Rasmus Kulli ja paljude teiste esituste kõrval saan tuua esile ka koori ja näiteks Maria Listra ning Karmen Puisi aariad.

Märt-Matis Lille järgmiseks multimeediateoseks on Eesti Vabariik 100 tähistamise raames muusikaprogrammi valitud „Kui kivid olid veel pehmed”, mis esietendub juba sellel aastal. Leian, et minu valik käia vaatamas oopereid, oli igati väärt mõte, tänu millele sain kinnitust nende võlust. „Tulleminek” oli tõesti väga mõtlemapanev, kaasakiskuv. Minu jaoks väga kõlama jääv mõte peitus alguses motiveeritud poisikeste lauses „Kui kuidagi ei saa, siis kuidagi ikka saab!”, millest jäi loo lõpuks alles vaid „Kui kuidagi ei saa, siis ei saagi...”

KIRJANDUS

Kirjandus on väga salakaval loom....

HELERIIN SEI, 10. KLASS

Oli hommik, istusin söögilaua taga ja vaatasin tühja pilguga köögi nurka. Minu ees taldrikul oli omlett ja mõned äsja kasvuhoonest toodud tomatid, veidi eemal tass teega. Vihma sabises aknale ja ilmateade oli lubanud sadu terveks päevaks, mis tähendas, et õues ei olnud midagi ette võtta. Rüüpasin viimast lonksu teed ja olin valmis juba terveks päevaks tuppä jääma, kui äkki mõistsin: midagi on puudu. Juurdlesin, mis see olla võiks, pea hakkas juba pisut huugama, lõpuks andsin alla, haarasin varnas rippuva helekollase vihmavarju ja läksin õue.

Endale korralikult aru andmata, kuhu lähen, kõndisin mööda tühja alevit: kõikjal vihm ja porilombid. Nõnda ringi ekseldes jäin lõpuks seisima hoone ees, mille uksele oli kleebitud paber. Lähemale liikudes mõistsin, mis seal kirjas oli. Tegemist oli raamatukoguga.

Ragisedes, kuid ometi terveks jäädes tuli uks lahti ning ma astusin edasi. Vaatepilt võttis silme eest kirjuks, kümned riulid kõik paksult raamatuid täis: vanu, uusi, ühevärvilisi, kirjusid, pakse, õhukesi, äsja kiletatud ja ka neid, mille peale ei raatsitud enam kilet raisata. Kõigi nende riulite seas akna all oli üks laud ja selle kõrval antiikne pruun nahktugitool, millel ülbelt laiskles üks hallika karvkattega loom. Mind märgates keeras ta selili ja paljastas oma lumivalge kõhu, mis oli üleni kaetud kitsaste tihedate mustade vöotidega, ja vaatas mind tungivalt oma suurte tarkade silmadega. Vastasin ta kutsele, kõndides otsejoones tema poole. Jõudes tugitooli, kükitasin ja paitasin ettevaatlikult eluka siidpehmet karva, mille peale loom hakkas nurruma, see tekitas aga veel suuremat isu teda silitada. Võtsin endale isegi voli temaga veidi mängida, mille peale loom elavalt reageeris, lõi silmad särama ja jälgis tähelepanelikult kõiki mu liigutusi, valmis iga hetk kallale tungima. Lustisin temaga ega märganudki, et kätte jõudis õhtu ja ma pidin minema koju sööma. Tegin viimase pai ja asusin minekule, helekollane vihmavari kaenlas.

Hakkasin selles majas tihti käima ja avastasin huvitava fenomeni: iga kord käitus salapärane elukas isemoodi. Kord ei teinud ta peaaegu et silmaga lahti, kui seal käisin, mõnikord jooksis riiulite vahel ringi ja raske oli temaga sammu pidada. Vahel istus ta aknalaual ja jälgis verd ihaldava näoga väljas olevaid linde. Oli ka juhtum, kus raamatukokku tulles ma teda ei näinud kusagil, järsku ilmus ta riiulite tagant ja tormas kibekähku järgmise taha peitu. Natuke hiljem nägin teda uuesti veidi kaugemal vilksamisi, kuulsin kraapimist ja lõpuks sööstis loom minu poole ja hamustas säärest. Leidus juhuseid, kus ta käis terve aja ainult minu kannul, andmata viivukski rahu. Oli hetki, mil ta vaatas mind ainult oma suurte tõsiste silmadega, justkui oleksin lummutis. Kuid esimesel kui ka kõigil teistel kordadel võlusid mind tema silmad, need olid lõputud, targad ja vaatasid nii, nagu keegi teine seda ei tee. Nende pärast ma läksingi tagasi, tahtes neid alati uuesti näha. Näha selle pilgu müstilisust ja sügavust, millega ta uuris kõike elavat. Ta püüdis mu omamoodi võrku, pakkudes iga kord midagi uut, mis pani alati maailma teisiti nägema. Läksin tagasi, sest armusin nendesse viguritesse ja trikkidesse, mida korraldas see kordumatu, kaval ja salapärane olend.

LOTTA-LEE SUITS, 10. KLASS

Mina võrdleksin kirjandust kassidega. Kõik kassid näevad välja armsad ja pehmed ning tekitavad sinus tahtmise nendega kontakti luua. Tegelikult on see kõik näiline, kuna erinevatel kassidel on erinevad iseloomud, samuti on ka kirjanduses. Suur osa kirjutistest on väliselt sarnased, kuid sisult erinevad. Pehmet kirjandust nagu näiteks luule, mis paitab sinu hinge, võiks võrrelda kassiga, kes tuleb sulle sülle ning nurrub ja ootab sinu paitust. Krimi- ja õuduskirjandust ma võrdleksin kassidega, kes on salakavalad, lasevad sind endale ligi, aga samas võivad sind küünistada või hammustada ja sa tegelikult ei tea, mida nad mõtlevad. Tänavakassid toovad mulle silme ette reisikirjanduse ja elulooraamatud, sest nad kõnnivad omapead. Kokkupuutes kassidega olen kogunud erinevaid emotsioone, mida võiksin võrrelda kirjandusteostega, mis on pugunud mulle hinge.

LAURA GUSSEVA, 10. KLASS

Kirjandus on väga salakaval loom, kes omab mitut ilmet. Harilikul liigi esindajal on paks ja tolmune koorik. Kuid kõik elusolendid ajapikku evolutsioneeruvad. Sama käib ka salakavala kirjanduselooma kohta. Tänapäeval võib ta olla nähtamatu ja virtuaalne, otseselt ei satu selline loom käte vahele. Antud olend võib äratada inimeses palju erinevaid emotsioone, näiteks hirmu, tüütust, rõõmu ja lusti. Need loomad pesitsevad suurte kolooniatena üldjuhul raamatukogudes, internetis ja koolides, kuid pole välistatud ka inimeste kodud. Kui peaks kohtuma antud olendiga silmitsi, siis ei tohiks ära joosta. Selline tegu oleks mõttetu. Ta jõuab järele.

EGELI RAUDMÄE, 10. KLASS

Kirjandus on väga salakaval loom, ta hiilib inimeste ellu märkamatuult. Ta haarab nad endasse ja lummas inimesi oma ilu ja tarkusega. Kirjandus võib leida oma ohvri kõige ootamatul hetkel või tulla alles siis, kui teda kõige enam vajatakse. Minu juurde tuleb kirjandus alati siis, kui mul on väga kiired ajad. Kirjandus on väga armukade ja ei soovi, et teda unustataks ja unarusse jäetaks.

Saade „Hääled selgeks”. Kirjanduslik debatt

HELENA KONT, JOONAS TANILOO, 11. KLASS*Debatis osalevad Ivan Orav, Kõrboja Anna ja Lotte.***Stsenarium**

Saatejuht: Tere päevast, head televaatajad! Alustame saatega “Hääled selgeks”. Mina olen Eliise Reitsak ja mul on väga hea meel tervitada stuudios kahte kirjandusliku parlamendi kandidaati: Ivan Orav erakonnast Eestimaa ja Lotte Koer erakonnast Eesti Igavesti. Erakonna Töökas Eesti kandidaat Anna Kivirist viibib praegu välislahetusel Kanadas, aga meil on väga hea meel, et tema saab (*osutab*) meiega liituda videokõne vahendusel.

Head kandidaadid, tere tulemast saatesse! **Palun tutvustage end veidi meie vaatajatele.**

Ivan: Oi, tere-tere! Aitäh kutsumast. Ivan Orav olen mina, vana sepp, president Pätsi isiklik sõber ja vabariigi valvur. Viimati oli mul auväärne võimalus Eestit teenida Euroopa Parlamendis, ma olin seal esimene eurosaadik Brüsselis. Jaa...jaa. Oi heldene aeg, mida kõike on tehtud. Aga jah, nüüd ma mõtlesin jah, et kuidagi igavaks hakkab seal põrgus minema, et tulen tagasi maa peale. Vaatan, et seal riigikogus on ju puhta poisikesed, mõned veel täitsa titenäoga. Mõtlesin, et mis seal ikka, et peaksin siis ka kandideerima. Et äkki on minu tarkust rahvale jälle vaja. Jaa, vot nii ma mõtlesin ja siin ma nüüd siis olen.

Lotte: Jaa, tere minu poolt ka! Mina olen siis koeratüdruk Lotte ja ma käin praegu Leiutajateküla algkoolis ja ma olen 9-aastane. Ma olen hästi rõõmus, et me täna siin kõik koos oleme ja loodame, et saame headeks sõpradeks nii siinviibijate kui televaatajatega.

Anna: Ja tere ka siitpoolt ookeani. Vabandan, et ei saa täna füüsiliselt teiega stuudios viibida, aga tänan väga, et võimaldasite mul videokõne teel teiega ühineda! Minu nimi on Anna Kivirist, aga inimesed teavad mind paremini Kõrboja Anna nime järgi. Kandideerin Töökas Eesti koosseisus Eesti kirjanduslikku parlamenti. Olen lihtne taluperenaine, aga olen end harinud riigiteaduste vallas.

Saatejuht: Head külalised, hea televaataja. Alustame. **Viimasel ajal on laiema avalikkuse seas palju kõneainet pakkunud mõte kaotada käibelt punased mündid.** Härra Orav, milline on teie seisukoht selles küsimuses?

Ivan: Minu ja ka minu erakonna Eestimaa kindel seisukoht on, et ei ole mõtet neid ära kaotada, las nad olla ometigi. Ei mina tea, et need kedagi segaks. Hoopis võib palju segadust tekkida, kui neid ühel päeval enam pole. Ja mis neil punastel eurodel viga on, ilus Eesti kaart tagaküljel veel. Vot mina mõtlen, et kui meil oli rublaaeg, oi see oli kole. Kui inetud need rahad olid. Võtsid kätte, aga kohe tahtsid ära anda, nii vastik oli neid käes hoida. Oh, olid ikka ajad!

Anna: Mina arvan samuti, et punased sendid tuleks alles jätta. Müntide verimiseks tuleb metall välismaalt. See on aidanud Eestil välisriikidega

ärisuhteid luua. Lisaks – mida rohkem münte, seda rohkem vajadust töökohtadeks.

Lotte: Minu enda ettepanek on saadud materjalidega hakata tootma kosmosesõidukitele vajalikku elektroonikat. See on tänapäeval väga suures hinnas, see meelitaks spetsialiste Eestisse ka välismaalt ning paneks Eesti kaardile kui riigi, kes teeb raketiteadust. Selliseid projekte rahastatakse väga hästi ja mitmed kosmoseagentuurid (nagu NASA) oleksid sellisest tehnoloogiast huvitatud.

Ivan: Tütarlaps, kas te teate, mida see kaotamine veel tähendab – hinnatõusu! Ega ükski kaupmees siis nii rumal pole, et hakkaks hindu allapoole ümardama, ei-ei. Hinnad tõusevad, kindla peale! No milleks seda vaja on, heldene aeg!

Anna: Nõustun siinkohal Ivaniga. Jah, nende kaotamine tekitaks vältimatult hinnatõusu. Kui rootslased ööri käibelt maha võtsid, hakkasid nad hindu kõrgemaks ümardama. Kanadaski on olukord samasugune. Kui hind on näiteks 5 dollarit 77 senti, ümardatakse see 80 sendi peale. Ei tundu palju, aga kui seda tuleb veel mitme järgneva toote pealt, võib see ostjale kalliks kujuneda. Kõik eestlased ei saa seda endale lubada. Kui punased sendid kaotada, tuleks muuta hinnapoliitikat – muuta hinnad ümmargusemaks.

Ivan: See müntide kaotamine... see tekitaks ju ka sekeldusi reisidel, sest teistes euromaades jäävad need alles. Taevane arm, sain ikka mina omal ajal ka reisitud. Istusin rongi, tahtsin Tartusse sõita, aga mul on ju see loll viga, et ma jään rongides tukkuma. Nii et panin kuni Valgeveneni välja. Küll see oli hirmus – valged nagu jääkarud ja venelased. Huhuu...taevane arm. Praegugi tuleb hirm peale.

Saatejuht: Härra Orav, püsime siiski teemas.

Ivan: Ahah, see müntide teema. See tekitaks ju ka lisatööd pankadele. Inimesed tulevad münte ümber vahetama, tekivad pikad järjekorrad. Nagu Nõukogude ajal poesabad: kui midagi tahtsid, pidid pool päeva sabas seisma. Milleks me sellist jama korraldame, ma küll aru ei saa!

Saatejuht: Head saatekülalised, võtame nüüd ette meie järgmise teema. Selleks on kanepi legaliseerimine. Kandidaat Lotte Koer, mida teie sellest arvate?

Lotte: Tihtipeale käsitletakse seda nagu sellist tabuteemat, aga see tegelikult ei tohiks seda olla. Esiteks on kanep täiesti looduslik saadus, erinevalt näiteks sigarettidest, mis muide on tervisele palju kahjulikumad kui kanep. See tooks riigikassase kõvasti raha sisse ja aitab haigete valusid leevendada.

Ivan: Kas te, tütarlaps, mõtlete ikka tõsiselt või? Mingil juhul ei tohi kanepit legaliseerida! Loomulikult on see on tervisele kahjulik, ei-ei, mingil juhul ei tohi. Meil on vaja, et eestlased jääks kestma, heldene aeg.

Anna: Nõustun Lottega. Töökas Eesti arvab samuti, et kanep peaks olema kättesaadav. Kanepi kasvatamine ja müük aitaks kaasa Eesti majandusele – see looks uusi ettevõtteid ja töökohti põllumajanduses. Lisaks saaksime osutada ravi neile, kel kanepitoodetest palju kasu oleks. Parima ravi pakumine tõstaks Eesti meditsiini mainet.

Ivan: Ja teate, kui imelikku eeskuju see lastele näitaks. Me räägime tervislikest eluviisidest ja siis äkki legaliseerime kanepi. Mida see kanep teeb – kahjustab tervist, aga veel: teeb laisaks ja lodevaks; inimesed ei tee ju siis mingit tööd, kui narkootikume tarvitavad. See on tõsine oht, sest tänu töökusele me olemegi jäänud kestma. Kellel siis esimese vabariigi ajal logelemiseks aega oli... Ma mäletan oma õnnist isa, tema oli tõeline töömees. Ükskord jaanuarikuus ei jõudnud ta kevadet ära oodata, pani kohe kartulid maha ja 6. jaanuariks olid tal kõik aasta tööd tehtud. Selline oli minu õnnis isa.

Saatejuht: Hea televaataja, meie suundume nüüd pausile, pärast vaheaega arutame teemal, kas Eesti inimesed on eutanaasiaks valmis.

Palju õnne sünnipäevaks, Eesti!

SANDRA BUCHERT, 11. KLASSI VAHETUSÕPILANE AUSTRALIAST

Eesti on nii kaunis riik, kus kultuur on unikaalne ja tähtsustatud. Tantsimine, laulmine, saunad ja metsad – kõik on siin olemas ja kõik on eriline.

Olen alates selle aasta jaanuarist Eestis vahetusõpilane. Ma elan Austraalias, aga mul on Eesti juured. Mina olen siin sellepärast, et ma tahtsin õppida oma vanavanemate kodumaal. Ma tahtsin harjutada eesti keelt, kogeda eesti traditsioone ja uurida mitmekesist Eesti loodust.

Kuigi ma kasvasin üles Austraalias, tuhanded kilomeetrid Eestimaalt eemal, tunnen tugevat ühendust Eestiga ja eesti kultuur on kindlasti minu südames. Austraalias on suur Eesti kogukond ja me õpime eesti rahvantahtse, laule, keelt ja igal aastal on meil eesti laste laager. Seetõttu on mu jaoks eesti kultuur justkui minu lapsepõlv.

Mulle meeldib väga, et väike riik on nii mitmekesine. Eestis elab miljooneid meeldivaid mälestusi ja tal on võime hoida inimeste mõtteid endal ka tuhandeid kilomeetreid eemal. Ilus loodus on iga päev mu ümber ja unikaalsed traditsioonid on jätkuvalt kõrvuti keerulise tehnoloogiaga.

Eesti on päris kaunis ja eriline riik. Iga kord, kui ma kuulen seda sõna "Eesti", meenuvad mulle vanaema armsad lood tema kodumaast. Lisaks annab see sõna mulle võimaluse tunda lõkke magusat suitsulõhna ja kuulda ilusaid eesti laule. Ma maitsen metsmustikad ja näen valget lund, mis mähib endasse ka kõrged puud.

Asjaolu, et eesti kultuur jätkub elavana teisel pool maailma, näiteks Austraalias ja Kanadas, näitab, et Eesti on eriline riik, mille üle eestlased on uhked. Seepärast Eesti sünnipäev väärib tähistamist täna ja tulevikus.

Edu Sulle, Eesti, tulevikuks! Sina oled armastatud üle maailma. Ükskõik, kus eestlased elavad, neil on tugev seos nende kodumaaga. See on põhjus, miks peaks iseenda üle uhke olema.

Palju õnne sünnipäevaks, Eesti!

Intervjuu A. H. Tammsaarega: „Karm saab kord reaalsus olema, kui midagi valesti peaks minema.”

ANNABEL JÕGI, 11. KLASS

Leppisime tunnustatud kirjaniku A. H. Tammsaarega kokku kohtumise Raekoja platsi kõrval asuvas Sinilille kohvikus.

Sõnakunstnik astub kohviku uksest sisse täpselt kell 12, raputab vihmavarju ning võtab peast kaabu, õues möllab selle kevade esimene tõeliselt

tugev torm. Kui ta istest võtab, tutvustan ennast, tellime mõlemad kakaod ning selgitan talle, milline on intervjuu struktuur.

Teie lapsepõlv möödus 19. sajandi lõpul ning õppides Hugo Treffneri gümnaasiumis, nägite ka uut sajandit. Kuidas võrdleksite Teie tänapäeva, 21. sajandi noori oma nooruspõlve eakaaslastega?

Minu silmis üldine pilt muutunud väga ei ole, muidugi jätame praegu kogu selle tehnoloogia võidukäigu kõrvale. Noored on noored. Kõik mõtlematused tulebki noorena ära teha, pärast enam ei tohi. Üle piiri muidugi ei maksaks minna. (Vaatab tänavale, kus möllab kevadtorm.) Võibolla on noored nüüd kaotanud ära väärtustamise tähtsuse, kõike võetakse nii isenesest mõistetvalt. Karm saab kord reaalsus olema, kui midagi valesti peaks minema.

Pole vist Eestis ühtegi inimest, kes ei teaks Teie romaanisarja „Tõde ja õigus”. Raamatu esimene osa on gümnaasiumis kohustuslik olnud juba mitu aastakümnet. Mis tundeid see Teis tekitab? Kas Teie arvate, et teos „Tõde ja õigus” peaks olema kohustuslik kirjandus? Miks?

Ühele kirjanikule on igasugune märkamine, just tema teoste märkamine, suureks tunnustuseks. Ma ei tea, kas mina teeksin selle kohustuslikuks, see oleks pisut isekas minust, aga ma arvan, et ka tänapäeva noor ja iga sajandi „tänapäeva noor“ peaks teadma, kuidas elati varem, enne telekaid, külmkappe ja kaasaskantavaid telefone. See on osa meie kultuurist, osa ajaloost, osa sellest, kes me oleme, mis maal me elame. Nagu Juhan Liiv ikka ütles: „Kes minevikku ei mäleta, elab tulevikuta.”

Nüüd on tänu Eesti 100 programmile jõudnud Vargamäe Andrese ja Pearu lugu ka kinolinale. Kui Teile tehtaks nüüd pakkumine vändata film Teie elust, kuidas sellele reageeriksite? Kas võtaksite pakkumise vastu?

Oi! (Näole ilmub kerge naeratus.) Mis nüüd mina! Sellisel juhul tuleks kaaluda, mida võtta, mida jätta, aga kuidas seda teha? Iga päev, iga tund on osa minust, osa sellest, kes olen. Praegu vastaksin „ei”, võibolla kui siit ilmast lahkun, võibolla siis. Aga ainult siis kui väga vaja!

Paratamatult on enim tähelepanu pälvinud „Tõde ja õigus”. On Teil mõni enda teostest, mis Teie arvates vääriks sama palju või ehk isegi rohkem tunnustust ja tähesära?

Nii on läinud jah. (Mõtlik paus, vaatab kohviku aknast välja tänavale, otsides vastust.) Kõik teosed on mulle kallid. „Tõe ja õigusega” nii läks ja mul on selle üle tõesti ainult hea meel. Mulle meenus selle küsimusega „Noored hinged”. Ega ta toona suurem asi ei olnud. Nüüd järele mõeldes ja lugedes on päris tore. Ülikool ja üliõpilase elu tuleb meelde. NUKU teater on sellest ka lavastuse teinud. Väga tore oli, käisin esietendusel kohal. Tubli! See („Noored hinged”) ja „Põrgupõhja uus Vanapagan” on need teosed, mille tõttu endale igal õhtul pai teen – hästi tehtud!

Pärast intervjuud jäime kirjanikuga veel paarikümneks minutiks rääkima. Muuhulgas kergitas ta saladuse loori ning andis mõista, et tegeleb uue teosega ning täpsemaid uudiseid on peatselt kuulda.

A.H. Tammsaare päeviku sissekanne

KATARIINA MÜRK, 11. KLASS

Kas pole mitte imelik, et leidsin täna aega ja tahtmist oma üht järjekordset päeva siia jäädvustada? Minu arvates üpris kummaline, kuna saaksin ju tegelikult tööd teha... selle jaoks isa ju mind Tartusse lubas, mitte eesmärgiga päevikut täita.

Kohe peale ärkamist otsustasin taas kirjutama hakata, ma küll ei või veel teada, kas tulevasest raamatust üldse asja saada võiks või mis selle peal-kirjaks saama peaks, kuid kirjutamine näib hetkel meeldiva vaheldusena toimuvale... viib mõtted tervise pärast muretsemisest eemale.

Pärastlõunal esimesest loengust kodu poole jalutades seisatasin hetkeks vanalinnas, kuna tundsin järsku lammatavat nõrkust, mis kestis justkui igaviku – mõtlesin isegi, et ongi see haigus minust jagu saanud ning nüüd lõpengi siin lumehanges, keset edasi-tagasi tormavaid elanikke, tundes tegelikult sügavat üksindust. Võib-olla peaksin ära sõitma kusagile soojale maale, kooli lõpetamata jätma ja põgenema, nii kuidas veel jaksan... kui vaid keegi saaks lubada mulle, et see toob mu tervise tagasi. Kuid kuni keegi seda teha ei saa, jään siia ja kirjutan, olen ja kirjutan... ehk mõtlen veidi, seejärel kiikan aknast välja ning jälle kirjutan.

Tartu, jaanuar 1910

MERI

Merevärvide maailm

TAAVI TAAL, 10. KLASS

Kas meri on tõesti sinine? Paljud kirjanikud väidavad oma luuletustes, et meri on alati sinine. See on ka meie kujutlustes esimene merega seondud värv.

Tegelikkuses on merevärve nagu värve vikerkaarel.

Meri võib olla sassis ja segamini, siis on ta sünk ja tume, nagu väljendaks millegi üle pahameelt. Aili Vint, Eesti tuntuim meremaalija, on kirjeldanud merd sellisena pärast parvlaev Estonia hukku: meri oleks olnud nagu iseenda peale pahane, mässanud ja võidelnud veel mitu päeva takkajärele.

On meresid, mis on rohelised kui muru, sest seal elavad rohevetikad õitsevad ja annavad nii oma värvi veele. On ulgumeresid, mis on kollased kui liiv tänu läbikumavale pinnasele. On sisemered, mis on valged kui paberi-leht tiheda laevaliikluse tõttu, mis kustutab kõik muud värvid.

On rohekollakas meri, mida näevad Taani inimesed. Vesi on selline tänu fütoplanktonile, mis hoiab mere ökosüsteemi korras, kuid rikub selle sinaka värvi. On helesinine meri ümbritsemas Kanaari saari – sealses vees fütoplankton praktiliselt puudub. On punast värvi meri, mis asub Keli-mutu vulkaani ümbruskonnas.

Maailmakaardil on aga vaid neli värvi järgi nimetatud merd. Musta mere nimesaamise oletuseks on, et selle mere kohale võivad ilmuda äkki ülitumedad äikesepilved, värvides merepinna mustaks. Valge mere puhul pole vaja eriti palju nuputada, et leida seos mere nime ja heleda põhjavalguse ning jää- ja lumekihiga mere pinnal, mis merest suurema osa aastast valge teeb.

Kollase mere kohta räägib ilustatud legend, et meri olevat nime saanud kuldsete rannaliivade järgi, kuigi tegelikult kannab Kollane jõgi merre peeneteralist kollakat setet ehk lössi. Tormiga värvub meri seega kollaseks.

Punase mere kohta, mis lahutab teatavasti Araabia poolsaart Aafrikast, on küll ka teooria, et antiikajal olevat punane tähistanud lõunat ja must

põhjakaart, aga meri nime siiski sellest ei saanud. Punane meri on soola-semaid meresid maailmas, kus kohaliku tsüanobakteri vohamine hooajati värvib ka merevee punaseks. Ühe legendi kohaselt on Punane meri aga oma nime saanud veealuste korallide värvi järgi. Nime taga võivad olla ka hoopis mere kaldal kõrguvad mäed, mis öhtupäikese käes veepinnale punakaid varje heidavad.

Mere värvust võib uurida palju tahes, kuid see võimalus peaks jääma ka järgmistele põlvkondadele. Juba praegu ei vali värve enam loodus, vaid inimene oma tegevuse või tegevusetusega. Kas meie järeltulevad generatsioonid räägivad meredest, mille nimedeks on mitte Vahemeri, vaid Vahumeri või Pruun meri? Miks peaks lootma loodusele endale või teadusele kauges tulevikus, kui võib kohe midagi peale hakata ja proovida säästa merele iseloomulikku sinakat värvust ka järgmistele põlvkondadele. Suured asjad saavad alguse väikestest.

Mina ja meri

ROBERT TRUMMAL, 11 KLASS

Mina ja Meri, me oleme võõrad. Kas just päris võõrad, aga pigem on meie läbisaamine kauge lapsepõlvearmastus. Ta on ilus tüdruk, kes mängib kõrvalhoovis, aga kunagi ei ole mul piisavalt julgust, et talle tere öelda. Teised julgevad, nende käest olen kuulnud, et ta on ilus ja lummas. Ta on kirklik ja jõuline. Paar korda, paar üürikest hetke oleme me ka koos mänginud. Siis oli seal veel palju teisi lapsi, ma kahtlen, kas ta mind isegi märkas. Siiski on see lootus minus tänini. Mingi veider jõud kriibib hinge, kui temale mõtlen. Ometi, need mängud on jätnud mulle sügava jälje, saanud osaks lapsepõlvetervikust.

Ma tean, kus ta praegu elab. Ma võiks sinna sõita kas või kohe praegu ja öelda kõik, mis hingel, mängida kõik, mis mängimata jäänud. Tema saaks aru, ma tean, et saaks. Ma tean, milline ta praegu välja näeb. Ta on hoopis teistsugune kui varem, aga ometi sama nagu mälestustes. Huvitav, kas ta tunneks mu ära? Kas talle meenuks, kuidas me koos mängisime? Või on hiilgus ja sära, tema ihaldatus ja täielik piiratus teinud ta kõrgiks?

Ma kardan Merd. Ma ei karda, et ta mulle haiget teeks, kuigi see peaks olema mu peamine hirm. Ma kardan, et ma ei ole Mere vääriline. Tema mäsleva loomuse ja malbe headuse tasakaal – ma kardan, et ei saaks temaga hakkama. Olen näinud kaugelt, kuidas väikesed lapsed trotsivad ta muutlikku meelt, kuidas vanad ätid ei lase ennast tema raevuhetkedel murda. Ma vist ei kardagi Merd, ma kardan ennast. Meri on osake minust, osake meist kõigist. Ma kardan Merd enda sees.

Ma kavatsen teda varsti vaatama minna. Saagu, mis saab. Ma lähen tema juurde tema kõige raevukamal hetkel ja hõikan tema mäslevasse jõudu. Ma küsin, kas ta mäletab mind. Küsin, kas ta mäletab, kuidas me koos mängisime, kas ta eristab mind nendest teistest lastest. Kas ta on nõus olema minuga ja kas ta kavatses jagada minuga oma helgemast helgemaid hetki ja raevuhoogusid. Siis ma enam ei karda. Siis me pole enam võõrad! Oleme kas mina ja Meri või olgu kõik olemata!

Ma panen ennast valmis. Ma tulen!

Mina ja meri

LIISI LAUN, 10. KLASS

Olen sündinud saarel, maatükil keset merd, ning minu elu on olnud kogu aeg üks meretagune asi.

Meri eraldab saareelanikud mandrist, teeb liikumise keerulisemaks, paneb pikemalt juurdlema kuskile minemise vajalikkuse ja otstarbekuse üle. Meri ümber kodusaares annab aega ja arusaamist, et tegelikult pole kuhugi kiiret, kõigepealt tuleb põhjalikult mõelda, kas üldse minna. Tuleb uurida, millal praam läheb, kas ilma on, ning peab arvestama, et merel on vahemaad teised. Meri annab vabaduse mitte minna. Meri annab ka vabaduse minna pikaks ajaks.

Lapsena oli saar kogu mu maailm, nii kodu kui kodukant. Saarel olid avastamist ootavad kauged paigad. Just kõrvalisi mereääri on meeldinud mul avastamas käia ning kõige kaunimad jäädvustatud pildid Hiiumaast on kohtumistest merega. Seal on kiviseid, liivaseid ja rohtunud randu. On kohti, kus merd vaid aimub pillirootihniku taga. On avamerevaateid, kus

võib tundeda tormi jõudu. Mere hingamine on saanud mulle tavaliseks ja omaseks.

Minu koduõuel võib merega silmsidet pidada. Ikka vaatan, kas kajakad tiirlevad lainete kohal, kas kividel kuivatab tiibu mõni kormoran või varitseb kalu hallhaigur, kui mitu poega ujub uhke luigepaari sabas. Mere ääres leiab suvel jahutust ja pillirootaguses liivalohus on mõnus ka tuulise ilmaga.

Ometi tekkis mul hoopis uudishimu proovida seda, kuidas on elu mujal, seal, kus ei kuule mere tasast kohinat või tormilainete meeletut mäslemist. Seal, kus ei tunne mere vetikasegust soolast tuult ega näe mere pidevalt muutuvat nägu. Kas ma hakkasin merd igatsema, tunnen temast puudust? Tuleb tunnistada, et jah, samuti kui igatsen vahel ema ja isa, kodumaja ja lapsepõlvesõpru, niisamuti tunnen tahtmist näha karvaseid kadakaid, visata sulpsatusega vette libedaid rannakive, nirstada läbi peo Liivalauka valget rannaliiva ja istuda, jalad jahutavas vees, soolakal kaldal.

Meri on osa minu maailmast, sest olen sündinud tema süles ja sirgunud temast teadlik olles. Meri on andnud mulle oskuse pikkamisi oma otsuseid kaaluda ning vabaduse minna temast eemale, teises suunas, kaugemale mööda maateid. Kuid jätnud ka alles võimaluse kunagi tema juurde päriselt tagasi jõuda.

Tõstan purjed!

RONJA JUURMA, 10. KLASS

Juba minu vanaisa rääkis merel käimisest. Tema jutud haarasid mind alati nii, et kaotasin reaalsustaju. Nõnda hakkasingi unistama oma meresõidust.

Olin oma unistusest loobumise äärel, kui lõpuks leidsin selle, mida olin otsinud: logu, katkine, üksik paat seisis mahajäetuna mere kaldal. See niigi risuks uhutud sõiduriist lagunes transportides veelgi...

Viisin paadi isa abiga kodukuuri, kus asusin parandustööde kallale. Alustasin lihvimisest: nii sain teada, millised lauad tuleb välja vahetada ja milliseid saan kasutada. Minu kahjuks tuli aga enamus neist asendada. Tüür, purjepost ja pink tuli täiesti uued meisterdada. Vanaisa tuli mulle appi.

Tema kui vana merekaru teadis igat purjeka osa peast. Tema juhendamisel nokitsesin mitmeid päevi ja öid, käed puutööst villis, kuid kes ei tööta, see ei purjeta.

Vanaisa küll nägi mu pingutusi, kuid ta ei olnud kunagi rahul. Käis ja kamandas, virises ja pahandas. Aeg ja vaev, mida paadi parandamisele kulutasin, näis vahel tühja tööna. Mu motivatsioon langes.

Kuid ühel hommikul kõndis vanaisa rahuloleva näoga kuuri. Mõistsin kohe, et olin lõpuks vanaisa kriteeriumid täitnud. Sain loa liikuda järgmise etapi juurde, milleks oli paadi disain. Raske oli leida loendamatu värvidest just seda õiget. Tegin valmis mitmed kavandid, kuid ükski ei kõnetanud mu hinge. Kõik tundus nii tavaline. Istusin kuuris, silmitsedes paati, kui sisse astus vanaisa potiga ja käskis selle värviga kogu paadi üle võõbata. Enne värvimist kinnitasin purje masti külge, et hommikul lõpptulemust näha.

Järgmisel hommikul ma aga kuuri ei jõudnud: vanaisa haigestus raskelt ja mina jäin tema eest hoolitsema, sest vanemad käisid tööl. Mu unistus merele jõuda lükkus edasi. Vanaisa muutus iga päevaga aina eemalolevaks.

Viiendal hommikul vanaisa suri. Ta ei jätnud isegi hüvasti, kuid seda on raske haigelt inimeselt ka paluda. Jooksin kuuri ja nutsin ühe suure mere põrandale. Istusin paadis, kurbusest nuuksudes. Järsku märkasin väikest kirja, mis oli purje külge kinnitatud. Võtsin selle, astusin paadist välja ning nägin siis, et vanaisa antud värv oli iga nurga alt erinev – justkui merigi: kord sinine, siis jälle roheline, kõik sõltus sellest, kuidas vaadata.

Kiri, mida hoidsin käes, tekitas külmavärinaid. „Tõstan purjed! Tõstan purjed ja sõidan õnnelikult merele!“ oli seal kirjas. Kiirustasin isa juurde. Toimetasime koos paadi mere äärde, kus ristisin paadi MeriLeeks, mis kõlab kui „merele“. Hüppasin paati, tõstsin purjed ja sõitsin õnnelikult merele.

Keset merd seisatasin paadi. Istusin pingile ja voltisin vanaisa kirjast laevukese. Laevukese välispinnale jäi lause „Tõstan purjed!“. Lasin paberlaeva vanaisa mälestuseks merelainete vahele.

Seitsmes laine

MARII KIVI, 12. KLASS

See oli seitsmes laine, mis kõik hävitas. Ma ärkasin hommikul tugeva paduvihma peale, mis vastu magamistoa värskelt pestud katuseakent peksis. Olin terve eelmise päeva akende pesemise peale kulutanud, kuigi teadsin, et kohe hakkab niikuinii sadama. Ma lihtsalt ei tahtnud ega jaksanud mõelda ja akende pesemine tundus selle vältimiseks kõige parem tegevus olevat.

Nii et ma ei olnud üllatunud, kui hommikul vihmapiisad mind justkui irvitavalt tervitasid. Unisest silmavaatest ja kangest kaelast lahti saanud, nägin alla elutuppa jõudes, et õues on täielik torm. Tohtu suurtest akendest avanes vaade otse merele ja kuigi suured lained pluss peaaegu süsimust taevas ei oleks tohtinud mind juba ammu enam üllatada, tekkis siiski veidi kõhe tunne. Meri oli justkui kuri ja peksis laineid vastu rannal asuvaid kive nii tugevalt, nagu oleks tahtnud neist lahti saada. Ka taevas näis mere halba tuju jagavat ega aidanud minu kõhedustunde kadumisele just eriti kaasa.

Seisin paar minutit akna ääres lainete kindlat ja jõulist loksumist vaadates ning otsustasin siis mitte tormist välja teha, vaid oma igapäevaste toimetuste juurde naasta. Läksin jalgu järele lohistades kööki, tegin kange kohvi ja istusin väsinult toolile. Olin küll hästi maganud, kuid väsimus ei olnud kadunud. Täpselt nagu eile, üleile ja tegelikult viimased pool aastat. Olin tüdinud sellest liiga uhkest ja kõledast majast, igavast tööst ja mõttetust elust. Iga päev oli kui järjekordne katsumus, uus proov ennast veidigi rohkem elus tunda ja sunnitult head nägu teha. Eelkõige iseenda jaoks. Teiste arvamus ei lugenud mulle juba ammu enam midagi. Olin oma elu tegelikult hästi alustanud, ma olin tark, teadsin, mida elult tahan, ja olin teinud selle nimel väga suuri pingutusi. Ja nüüd istusin siin auga välja teenitud suures mereäärses majas ning tundsin, et kõik on täiesti valesti. Kuid julgust kõike otsast alustada mul lihtsalt ei olnud.

Olin neid mõtteid mõlgutades just kohvikruusist oma esimese lonksu võtnud ja keele ära kõrvetanud, kui tohtu laine viskus vastu elutoa akna klaasi. Ehmatasin niivõrd, et kohvikruus lendas käest ja pool kööki sai musta vedelikku täis. Hakkasin tülpinult põrandat pühkima, kui äkki oli

kõikjal vesi ja mina kusagil seal asjade vahel pikali. Niisugusena see viimane mälpilt oligi.

Järgmine on juba haigla tumesiniste seinte vahelt. Tegin silmad lahti ja hingasin millegipärast kohe kergendatult. Teadsin, et mu maja on hävinud koos kõigi asjadega, mida aastaid sinna kogunud olin, kuid ma ei tundnud mingit kurbust, rääkimata paanikast. Vaatasin oma kipsis käe poole ja naeratasin. Kõik mu vana ja mõttetu elu, mida ma ei olnud osanud ise ei muuta ega hävitada, oli nüüd läinud. Mu suur ja uhkeldav maja, kus ma kunagi end koduselt polnud tundnud, mu väga kallid ja täiesti väärtusetud asjad, ühesõnaga – kõik. Ja ma olin õnnelik. See oli seitsmes laine, mis mu päästis.

Mina ja meri

TIINA LAUN, 10. KLASS

Ühel selle suve soojal ja päikesepaistelisel päeval läksin randa. Surusin kõik oma väiksed paljad varbad üleni liiva sisse ja hingasin sisse mere värsket ja soolakat lõhna. Kuidas ma olin seda igatsenud! Suvi ei ole suvi mereta.

Võtsin riided seljast ja jalutasin aeglaselt vee poole. Kuulsin laine loksumist, hingasin sügavalt ja tundsin taldade all sooja rannaliiva ning väikseid kivikesi. Esimene väike laine kõditas mu jalgu, kastis varbaid ja taandus. Järgmine laine proovis puudutada mu pahkluid. Vesi oli jahe ja kerge külmavärin judises üle selja. Ometi kutsus vesi mind üha edasi. Juba jahutas ta sääri, tõusis põlvedeni. Vesi oli läbipaistev, põhjas nägin kive ja ringi ujus kalakesi, üks neist tuli uudishimulikult mu varbaid uudistama ja kõditama.

Vesi tõusis sentimeeterhaaval kõrgemale – rand meie kodu juures läheb aeglaselt sügavaks. Ujuda veel ei saanud, küll aga kätega vett patsutada, pisikesi piisku eemale pritsida ja lihtsalt nautida nüüd juba üsna soojana tunduvat vaevu soolakat merevett. Jalutasin vees edasi avamere poole, kaldast üha kaugemale, sinna, kus laine oli pisut suurem, põhi pisut kivisem, meri sügavam. Enam ei näinud ma oma varbaid ja laine oli trikoo märjaks kastnud. Põhja tuli ettevaatlikult jalgadega kombata, mõnes kohas ulatu-

sid liivast välja väikesed ja pisut suuremad kivid, küll mere poolt aastasadade või tuhandete jooksul siledaks lihvitud, kuid ometi takistuseks minu teekonnal veel ja veel kaugemale merre.

Just, õieti ainult siin oma kodurannas tunnen end suvel kõige paremini: kaldal päikeses mõnuledes või raamatut lugedes, isegi tuulisel päeval end pilliroo taha peites või suurel kivil lihtsalt unistades ja merele vaadates, jälgides luigepaari lainetel või kajakat mere kohal. Kõige paremini aga siiski vees keset tasast laineloksu otse edasi astudes. Just suvel, vähemalt jalgupidi, kui mitte kaelani meres, tunnen ma seda, et olen sündinud saarel keset vett, kasvanud üles mere kaldal ega väsi kunagi teda vaatamast.

Kui ma oleksin meri

MATTIAS REINULA, 12. KLASS

Muuseumi sulgemiseni oli kaksteist minutit. Sammusin tõtakalt väljapääsu poole, kui järsku püüdis mu pilku helesinine meremaal. Astusin pildile lähemale ja otsisin teraselt detaile, mis mulle alguses märkamatuks olid jäänud. Maali värvikasutus oli sügav ja see justkui kutsus ja meelitas mind. Ta tahtis minuga rääkida.

Kui ma oleksin meri, oleks mul soov paitada väikest kivist randa, mis on elupaigaks ühele vaesele kaluriperlele. Nende tuultest räsitud maadligi hütikese kohal tiirutavad lumivalged kiljuvad kajakad. Pere ainus elatusallikas on meri, kõik see, mida veteväli pakkuda suudab.

Kui ma oleksin meri, annaksin pereisale rikkaliku kalasaagi. Sellise, millest jätkuks kõhutäiteks nii perele kui turule müümiseks. Oleksin helde elust väsinud mehe vastu ja puistaksin ta kulunud võrkudesse oma parimaid ande. Säästaksin oma tormirajust ta hädise kalapaadi ega rapiks pudedat võrgukangast ribadeks. Lükksin oma tasaste lainetega paati kodu poole, kui sõudja kätes enam jõudu pole. Koju peab jõudma, sest tillukesel aknal ootavad kaks väikest näolappi, täis kartust ja rõõmu, tulvil lootust näha rannast tulevat isa, kelle kott on täis saaki.

Kui ma oleksin meri, tahaksin olla rannas hullavate laste vastu lahke. Mu rutakad lained rahuneksid ja vesi oleks väikeste jalgade ümber soojemast soojem. Kannaksin oma lainetega kaldale imelisi mängukanne. Väikesed

käed oleksid lõpmata tänulikud, korjates värvilisi kivikesi ja sillerdavaid merekarpe. Ma ei uhuks randa kunagi liiga suuri laineid, kui lapsed seal mängimas on. Mu lained oleksid rahulikud, leebed ja joovastavad. Nad teeks meeled rahulikuks ja meelitaksid naeratuse näole.

Kui ma oleksin meri, pakuksin tröösti rannakivile puhkama istunud emale. Muudaksin igaõhtused päikeseloojangud silmipimestavalt lum-mavaks, nii et ununeks ränkraske päevatöö, kui pereema oma väsinud krobelised käed paitavatesse voogudesse pistaks. Silitaksin neid tasakesi ja oleksin parimaks arstirohuks.

Seda kõike ma teeksin, kui oleksin meri selle kauge maa võõraste kallaste taga ... Minu meeliskleva idüllil lõpetas selja taga kähisev kuri hääl: „Muu-seum on suletud!“

Tõstan purjed!

HELENA JÄE, 11. KLASS

Olen laeval. See on suur ja uhke. Tal on küll ainult kaks tekki, kuid mulle neist piisab. Olen selle laeva kapten. Istun mõtlikult hiiglasliku rooliratta ees. Kuulen aeg-ajalt, kuidas meeskond heidab omakeskis nalja, kuid ma ei tee välja, sest mul on tõsisemad mured.

Oleme juba mitu päeva ankrus seisnud. Kuskilt ei paista lootusekiirt, et saaksime lähiajal edasi liikuda. Tuult ei ole ... aga laev ilma purjede plaginata edasi ei liigu. Olen juba meelt heitmas. Päike kõrvetab mu pead, seisev õhk on kuum ja lämbe.

Siis justkui muutuks midagi ... Tunnen, kuidas juuksed lehvivad vastu põske. Hõikan üleval mastis olevat madrust... Ta vist magab. Hõikan kõve-mini... Lõpuks ärkab. Küsin kärsitult, kas tuult on. Ta on unine ega saa esialgu küsimusest aru. Küsin uuesti ja alles siis hakkab mees mõikama. Värske tuuleiil virgutab ta tuhmunud meeli. Kuulen rõõmusõnumit: „Tuul on piisavalt tugev, me saame edasi liikuda!“ Hüüan viivitamatult oma meeskonnale: „Tõstame purjed!“

Meeskonnal on silmapilk naljatuju läinud. Hakatakse kiiresti toimetama. Joostakse siia-sinna, kuni peagi püüavad mastis tuult helevaled purjed. Olen väga rahul, sest töö oli kiire ja korralik. Saame lõpuks ometi edasi

liikuda! Asun rooliratta taha, haaran sellest tugevasti kinni ja asun pilku taevakaardile heites osavalt tüürima. Laev murrab vahuseid laineid ja trümmist kostab laulujorinat. Mu käsivartel sätendavad soolased pärlid. Sõit kulgeb väga hästi ... „Meremees on üks isevärki mees ...“ Meremeheelu on ainus väärt elu... Kõrvus vilistab üha paisuv tuul.

Ühel hetkel kuulen aga hoopis teistsugust häält, mis ei sobi teiste helidega kokku. See on väga hele hääl. Kindlasti ei kuulu see mu meeskonnale. Proovin mitte välja teha, aga see muutub üha raskemaks, sest hääl kõlab järjest nõudlikumalt ja häirivamalt. Tõstan pilgu oma uhke laeva roolirattalt ja vaatan maa poole. No oh üllatust! Rannal seisab mu ema, kes on otsinud läbi kõik mõeldavad pilliroopuhmad ning leidnud mu lõpuks põlvini veest kivide vahelt. Mu laev kihutab vastu kaljusid ja kaob ühe hetkega, meeskonnaliikmed haihtuvad eimillekski ... Ei jõudnud neile isegi aitäh öelda.

Pean nüüd kiiresti koju minema, sest suures mänguhoos on riided läbi-märjaks saanud ja soe suvepäev on kohe-kohe õhtusse veeremas. Et mitte alt vedada oma uhke purjelaeva meeskonnaliikmeid, sosistan neile pead ema selja taga vargsi mere poole pöörates vandeseltslaslikult: „Homme tulen tagasi ja teeme veel ühe toreda sõidu!“

MUUSIKA

Kõlab hästi!

BRIGITA MURUTAR, 12. KLASS

Istun, äsja silmad avanud, unesegasena pehmel voodil. Veidi end kogunud ja uneliivast silmad selgeks hõõrunud, jääb mu pilk unistavalt aknale peatuma, sest sealtpaistab tupp imeline valgusekiir, see üksik, millel on õnnestunud läbi hiiglasuure sarapuu minu tupp tungida. Tervitan teda õhinal ja siis peatuvad mu silmad ühtedel teistel silmadel. Tuttavad...pea-aegu identsed minu omadega. See silmapaar kuulub mu imearmsale saba-liputajale, mu kullakallile rõõmupallile – mu koerale. Samamoodi nagu mina olen täiesti tavaline pruunipäine kastanisilmne keskmist kasvu neiu

oma parimates aastates, on tema täiesti tavaline kullakaspruuni ja sitik-
musta kirju kasuka ja ruugiate silmadega spanjel.

Meile meeldib koos kondamas käia, meile meeldib koos vaikida ja koos
püüdlikult laulda – tema küll huilgab kaastundest minu püüdluste peale
mingilgi määral kuulatavat häält väsinud häälepaeltest välja manada. Meile
meeldib uudistada metsas, tammuda sihitult põllul, istuda meie salapaigas
järve ääres, meile meeldib kõndida, joosta, ujuda, hüpata... mõnikord ka
kulgeda, lihtsalt kulgeda ja kuulatada ja kuulata, mis meid ümbritseb.

Meil on veel üks lustakas kaaskondlane, tema nimi on Miša, tegelikult küll
Michelle, aga mina eelistan suupärasemat varianti tema nimest. Alguses
perekond natuke jonnis, et ma viisin läbi omavoliliselt nimemuutuse,
nüüd on aga Miša siiski Miša ja kedagi ei näi see häirivat. Miša on üks
vahva bernhardiiniplika, kes on meie seltskonna hea hing ja ühtlasi ka
turvamees – kes ikka julgeks tüli norida, kui kaasas on hiiglaslik, kuid
tegelikkuses meist kõigist memmekam ja “pehmem” mõmmi.

Oeh, peale mõnusat rohelist teed ja kiiret võileiba haaran seinalt koera-
rihmad (mida ma pole kunagi kasutanud, lihtsalt isa turvatunde säilitami-
seks on mõistlik need kaasa võtta), tõmban jalga eelmisest sajandist pärit
elu näinud saapad, pähe veidra tutimütsi ja tuiskan koos spanjel Etsiga
uksest välja, jättes maha vaid värisevad majaklaasid, sest ukse sulgemine
päädib millegipärast kõva mürtsuga.

Avan värava ja vaatan küsivalt Etsile ning Mišale otsa: “Noh! Tulete või?”
Sellele vastuseks kostab vaid mühatuse ja järgmisel hetkel näen eemaldu-
vaid suure ja väikese koera siluette. Sellel ekspeditsioonil veetsime terve
imelise päeva, koju tagasi tõi meid silmanägemist ära võttev nälg, mis pee-
geldus ka armsatelt koeralõustadelt.

Me kulgeme alatasa koos, sest mulle meeldib, Etsile meeldib ja Mišale
meeldib ka. Ka täna vaatan igatsevalt sombuselt sügisesse metsa läbi suure
aknaklaasi ja juba tulebki pisike Ets ning pistab oma peakese mulle käte
vahele, vaatab oma küsivalt suurte silmadega otsa, viipab vaid viivuks
rihma poole ja hakkab oma õue minemise veidrat šamaanitantsu keksima.
Vastan talle malbelt: “Kõlab hästi, pisike, kõlab hästi!” ja juba tõttan sõnatu
pakkumise peale ummisjalu koertega avastama, kuulama ja nägema.

Elu kui sümfoonia

DESIREE LAANEPERE, 12. KLASS

Keset linna on üks korter ning seal elab tema. Kui ta kodus on, võib seal tunda magusa viiruki ja suitsu segunenud aroomi. Nohu korral saate tema kohalolekust aru muusika tõttu, mis on tema viisiks põgeneda kas autode mürast, mis päeval ähvardab maja kokku kukutada; korterist, kus ta peab vastu tahtmist elama; halvast majanduslikust seisust, mille vastu ta ka midagi teha ei saa; sõpradest, kes kas ongi sõbrad... pigem tuttavad. Või proovib ta hoopis läheneda mõtetes tollele, kellega sai neid palu kord kuulatud. Too, kes kuulab hetkel just neidsamu viise... kas ehk sama mõttega?

Viuu-viuu! Ärgates on juba kuulda seda põski punastavat tuisulaulu. Pea igal noorel, kes vastu kõnnib, on oma viis kõrvu paitamas. Neil kõigil on sellega seoses mingi emotsionaalne side ja tundmus. Ka temal on kõrva-paid kõrvas – mis sest tuisust ikka kuulata, kõik nagunii magab ning tema magaks ka, kui saaks.

Talvel tahab ta tuisk olla.

Tilk-tilk! Täna äratab teda aknaväline naaber, väike-lehelind, kes just oma pikalt puhkuselt naasnud. Värskuse tunne pakatab ta kehas ning ta ärkab tasapisi ellu.

Kõrvapaid laulavad ikka tänavatel. Ka tema kõrvapaid lõõritavad, kuid mitte enam nii tihti – on palju rohkematki kuulda kui tehisklikke helisid. Ta avastab, et tal on oskus, mis on tegelikult kõigil, kuid nad ei vaevu seda kasutama. Ettesöödetud ja miljööd neile vastavalt muutvat muusikat on vist parem kuulata, kui osata kuulata ümbritsevat ja olla sellega leppivalt üks.

Kevadel tahab ta laululind olla.

Mull-mull! Kella kolmveerand kuuene päikesekiirgus paneb kõik elama ja tema näole potsatab voodi kohal akna ees asetsevast ripp-maasikapotist musipunane maasikas. Ta igatseb tsikaade, mille siristavad hääled kuulutavad Jaapanis suve algust.

Kõrvapaid laulavad ikka veel tänavatel. Tema omad aga tolmnevad kapis pilli kõrval ning loovad koos helivõnkeid.

Kohisevas männimetsas pekslevate lainetega mere ääres äratab teda kau-guses jooksvate huntide ulgumine. Ta voodi all krõmpsuivad männioksad, eemal rohus siristavad rohutirtsud ja pea kohal avaldavad linnud ükstei-sele armastust.

Suvel tahab ta elu olla.

Sahh-sahh! Avatud aknast pudeneb ta näole kollakaspunane vahtraleht, mis krabades krõbiseb ja ta peale pudeneb.

Kõrvapaid ei lahku vist kunagi tänavatelt, ka tema omad tulevad vaikselt suvepuhkuselt tagasi.

Pargis krõbisevad ja sahisevad jalge all meloodilised lehehunnikud. Vara-hommikul jääb ta kui nõiutult päikesekiirte saatel kohisevaid ja langevaid kaselehti silmitsema.

Sügisel tahab ta puuleht olla.

Ta võtab kapist välja tolmuse pilli, mille ta TEMALT sai. Aasta tagasi tegi see teda melanhoolseks, kuna korduvate musitseerimissessioonide äkiline lõpp oli valus. Kuid aasta jooksul on ta õppinud kuulama ja sel talvel on ta targem.

Kuula ...

HELENA JÄE, 10. KLASS

Kõnnin tänaval... Olen oma mõtetes... Ühtäkki hakkab kuulma meloo-diat. See kostab vaikselt, kuid samas nii valjult. Ma ei saa aru, kas muusika on minu peas või kuulevad seda kõik. Vaatan pisut kõheldes inimesi enda ümber. Nad kõik on väga rahulikud. Muusika, mida kuulen, läheb järjest valjemaks. Tahaksin hakata tantsima, kuid hoian end tagasi. Siiski hakka-vad jalad iseenesest rütmi järgides edasi kõndima. Kogu keha liigub muu-sikataktis. Tunnen, et ma tantsingi juba! Siis vaatan veel korraks inimesi. Ka nemad tantsivad, kuid mitte minuga samas rütmis. Nendel peab olema teistsugune muusika. Igaühel oma.

Ma saan aru, et see muusika on minu peas... Ja kõikidel teistel on oma meloodiad. Tahaksin hakata kaasa laulma, kuid saan aru, et see võib segada teistel nende muusika kuulamist. Ma ei laula... veel. Siis ei jõua

enam vastu panna, sõnad lihtsalt lipsavad suust välja, ma laulan. Ja mitte vaikselt, vaid väga kõvasti. Ka teised inimesed on hakanud laulma. Jään korraks kuulama. Nende kõikide viiside kooskõla on väga põnev, kohati hirmutavalt salapärane. Ma hakkan edasi kõndima, kuid ei lõpeta laulmist.

Proovin kiirendada sammu, kuid ei saa. See muusika, mis mu peas heliseb, on liiga aeglane. Ma tean, et peaksin juba ammu kodus olema. Sunnin end ja järsku hakkabki mu mõtetes helisema kiirem rütm, millega tuleb kaasa ka keha. See on justkui tundmatu, kuid siiski tuttavlik ja meeldiv viis. Edasi liigun väga kiirel sammul, ikka oma muusika saatel. Peagi olen kodus. Jään hetkeks mõttesse. Saan aru, et see õhtu oli muinasjutuline, kuigi toimus päriselt. Olen tulvil energiat ja veel midagi. Isa vaatab mind, nagu poleks varem näinud. Alati läbinägelik ema küsib: „Kas sa oled armunud?“

Kõlab hästi!

(Kontserdimaja riidehoiutöötaja mälestused)

PILLE-MARI EIT, 12. KLASS

Paber krõbiseb ja mündid kõlisevad. Kultuuriinimene ostab muusikat. Tahab käärdatud nutsaka eest kunsti tasku pista, aga tühjagi, saab ainult kunstilaadset toodet, kui sedagi. Pilet näpus, astub tähtis härra, liialt noor daam kaenlas, muusikamajja, kus vahel ka tõeline kunst seinte vahel möllab. Aga mitte täna. Täna on muusikud laskunud lihtsa inimese tasemele. Ehk temast isegi mööda libisenud, pakkudes seda, mida rahvas arvatavalt ootab. Pretensioonitut, kunsti- ja mõttevaba tarbekaupa.

Täna astub härra lakk-kingade klõpsudes teenindajani, kes sunniviisiliselt, kuid siiralt naeratab, ja annab ära nii enda kui oma daami mantlid, saades vastu plastkandjal numbri. Nad kulgevad väarikal tempol saali ja jäävad ootama kunsti, seda Toscana juuksenõela, mis vanal mänguril Pantalonelgi märkamata kippus jääma ja aina käest lipsas.

Ja mida teeb riidehoidja või kavamüüja, sellel ajal kui lakk-kingades härrad ja rohkelt meigitud daamid oma kultuurikildu püüavad? Ta ootab veel hiliseid tulijaid, kes pooljooksval sammul saabuvad, neid, kes teevad ette

toanurgas pahandusega maha saanud kassi häbinäo. Hilinevatele härradele-prouadele tuleb naeratada ja mõistvalt noogutada ning nad viisakalt saali juhatada. Ja siis, mis saab edasi? Teenindaja lükkab klapid kõrva ja pühib prahi kokku. Ta on oma naeratused välja jaganud, endale pole enam ühtegi jäänud ja võimalik, et hiljem mantleid tagasi jagades tuleb mõni homse arvelt varastada. Vastasel juhul tekib teenindava sektori üks ohtlikem haigus – naeratusedefitsiit. Klapid peas, kogub jõudu, katsub aru saada, kuidas ometigi siia majja alatasa kultuurilaadset toodet sisse ja välja smugeldatakse. Kus on see pesa, kust seda ehtsa muusika pähe kaasa tuuakse ja kalli hinnaga maha parseldatakse, samal ajal kui tõeline kunstnik, see, kes julgeb hinge noodiridade vahele kirjutada ja rahva ees paljaks kiskuda, vaata et näljasurma on mõistetud.

Lakk-kingne mees läheneb otsustaval sammul ja krohvitud daam kuu-
lekalt tema järel. Ongi tänaseks läbi. Nüüd võib plastnumbri jälle sooja kehakatte vastu anda ja kultuurimüüride vahelt välja klõbistada, uskudes, et taskud on Toscana juuksenõelu täis. Võib sulanduda teiste lakk-kingsete ja raskekrohvlaste seltskonda ning seal oma saagiga hiilata. Samal ajal kui muusikud üksteisele kergendatult naeratavad, tõdedes, et kunsti pole vajagi, anna ainult rahvale, mida see tahab, ja valitsebki kõikehõlmav eufooria, kõik on saanud, mida tahtnud.

Aga riidehoidja läheb raskel sammul koju, viskab jalad seinale ja vaatab hetke lakke. Nagu ei oskagi miskit peale hakata. Ta naudib vaikusehetke, mil kõik sõnad ja naerud ja viisid ja rütmid on otsas. Suleb hetkeks silmad ja nende luukide tagant vallanduvad vägevad värvid, mitte selle maailma argised, hallid ja igavad toonid, mis kasjalt seinu pidi ringi roomlevad, vaid sirgeselgsed ja uhked, ilusad ja ausad kirkaloomulised sädelused. Ja ta hoiab neid süles. Võtab oma kaissu ja surub oma südame ligi, et kuu-
leks nende kristalset melodiat ja nurgelist rütmi, oma hinge muusikat. Juba varsti hiilivad arad päikesekiired üle toa, libisevad magaja juustesse ning poevad põue peitu. Uue päeva sünnib silmad pärani ajama ja siis jooksevad päikesepoisid rutuga koobastesse kokku, nii et kogu vaade on hetkeks valge. Aga mitte veel. Praegu annab aknaaluselt munakiviteelt kostev lakk-kingade klõbin teada, et hommik on veel kaugel ja sügaval enda sees kulgev viis võib rahulikult oma radu uidata.

Lemmikviis

HENRIK HANSMAN, 12. KL

Ba ba doo dah doo...

If You hear a song in blue / like a flower crying for dew ... la-la-la-la ...

Pika ootamise järel kätte jõudnud jõuluõhtul uudistas perekond pärast kinkide avamist nähtavale tulnud üllatusi. Pereema oli mõni hetk tagasi krabisevast siidpaberist lahti kerinud oma lemmikplaadi „Duke Ellingtoni parimad palad“, mille karbi sisekaanel seisid väiksel kirjutatud sõnad „Ma tean, et Sa tahtsid ainult lilli, kuid see vinüül ei närtsi kunagi.“. Plaat keerles aeglaselt grammofonil, ema tuli selle rütmis svingides köögist ja tegi, aurav kohvikann käes, isa põse peale musi. Isa oli just uut mantlit selga proovinud, pahvis õhinal suitsu ja ümises ruumis ringlevale meloodiale kaasa. *Though it's just a simple melody / with nothing fancy, nothing much / You could turn it to a symphony... Ba ba doo dah doo...* Ikka veel istus põrandal perepoeg Timmy, kes hõisates väikese puust lennuki juppe omavahel kokku liimis.

Kui Timmy lõpuks isa abiga lennuki valmis sai, läks pere mööda õhtust ja hämarat tänavat restorani poole. Väljas oli täiesti tuulevaikne ilm ja taevast langes uduõrnu lumehelbeid. Restoran oli kirev nagu alati, laval mängis rahulik *jazz* ja mõni paar oli otsustanud tantsima minna. Ei läinud kaua, kui isa tooli pealt püsti tõusis, muusikute juurde jalutas ning neile midagi ütles. Mõne aja pärast kõlas laul, mis poisil juba kodus põrandal istudes kõrvu oli jäänud, ja vanemad ühinesid teiste tantsijatega. Poiss, kes sädelevate tulede valgel tundis varsti uneliiva silma kogunevat, jooksis vanemate juurde ja andis isa hõlmast sikutades märku, et nüüd oleks aeg takso kutsuda. Kodus panid vanemad Timmy voodisse ning sulgesid vaikselt tema toa ukse. Poiss haaras oma mänguasjad kaissu ja jäi peaaegu kohe magama.

Tasahilju hakkas läbi sügava une meeltesse tungima üks meloodia, nii vali, et ei andnud rahu. See kõlas täpselt nii, nagu paar tundi tagasi grammofonil mänginud viis, ja Timmy tegi silmad vastu tahtmist lahti. Sealsamas tuli leppida üha selgemaks saava reaalsusega, et ta lebab haiglavoodis, ümberringi hulk inimesi. Voodi kõrval istus Timmy tütar, tema selja taga

seisid lapselapsed ja lapselapselapsed. Timmyle head 90. sünnipäeva soovides püüdsid nad salvestiselt kostvale kärisevale häälele kaasa laulda. Timmy naeratas, sulges silmad ja pobises: “Hea, et mõned asjad siin ilmas ei muutu.” *Ba ba doo dah doo...*

(Värsid Duke Ellingtoni laulust „Prelude to a Kiss“)

Kuula ...

KARL PÜTSEPP, 12. KLASS

Kõrvaltoast kostab malbet klaverimuusikat, sellele lisanduvad pidulikud inimehääled. On jõulud. Hapukapsa ja säriseva verivorsti justkui lahutamatuks komponendiks on vanad, tuntud lauluviisid. Sümbioos maitse, heli, lõhna ja välimuse vahel. Ehk ei maitsekski verivorst nõnda hästi ilma muusikata?

Eestlaste elamise viis on ikka käinud muusika rütmis, meie sisemine metronoom lööb ka siis, kui muusika teiste kõrvadesse ei kuuldu. Läbi aegade on laul olnud abiks rasketel põllutöödel, lohutanud meelt, aidanud üle saada halbadest hetkedest. Kui laulupeo lõpul ühendkooride ajal hakkavad kõlama isamaalised laulud, võitlevad nii lauljad kui kuulajad pisaratega. Ikka kõlavad „Ta lendab mesipuu poole“ ja „Koit“. Võimatu on seda eestlaste suursündmust ilma nende lauludeta ette kujutada.

Minu peres voolab muusika põlvest põlve. Igaüks annab oma osa: mina, mu õde ja isa kooriklassi lõpetajana, õde viiuldajana, üks vanaisa klaverihäälestaja ning trompetistina, teine vanaisa kitarristi ning vokalistina bändis. Muusika on meil veres ja teisiti tundukski imelik. Isegi kui igapäevaselt tegeletakse mõne muu valdkonnaga, on muusikaanne ja selle arendamine iseenesestmõistetav.

Pole palju rahvaid, kelle superstaariks oleks klassikalise muusika helilooja. Eestlased võivad selle tõsiasjaga uhkustada. Arvo Pärdi muusika läheb südamesse mitte ainult eestlastele, vaid ka paljudele välismaalastele. Pärt on vaieldamatult tänapäeval üks enim mängitumaid süvamuusika autoreid. See on ühele väikerahvale ning selle muusikalembusele suur tunnus.

Jõuluõhtul jõuavad kõik meie peres korrugi klaverit mängida või selle saatel laulda. Muusika pole mitte pelk meelelahutus, vaid tähtis osa igaühe identiteedist. Kui üldiselt kulgeb eestlase elu *piano pianissimos*, siis perekondlikel kogunemistel ning tähtpäevadel ja rahvalikel üritustel toimub kiire *crescendo* ning piano asendub *fortega*. Muusika on osa meie loost. See on eestlaste viis.

IMESTAN

Mina imestan

EVA-LOTTA UNT, 10. KLASS

Ma imestan paljude asjade üle, aga kõige rohkem paneb mind imestama see, et eesti keel on nii keeruline. Komakohtasid on palju, suur ja väike algustäht teeb peavalu ning lisaks grammatikale peab veel takkaotsa kirjutama kirjandeid teemadel, mis minule üldse ei sobi.

Eesti keele grammatika on nagu omaette loom. Ettearvamatu. Pidevalt räägitakse reeglitest ja siis kargab nurga tagant välja terve hulk ebareeglipäraseid sõnu. Mina istun ja imestan, kuidas see kõik küll pähe saada. Süvenen veelgi rohkem grammatikasse, sest see on oluline osa eesti keelest. Komad aga... (nii võikski selle lause jätta, sest midagi tarka mul rohkem eriti polegi öelda). Ükskord pannakse „aga“ ette koma, teinekord seda ei tehta. Lõpuks ei saagi enam midagi aru. Suure ja väikese algustähe kasutamise veel mõtlen välja, aga kokku- ja lahkukirjutamine on õudust valmistav. Tegusõna käib nii ja naa, omadussõna teist ja kuuendat moodi ning nimisõna kassi ja koera moodi. Imestame siis mina ja õpetaja, miks ma nii „lihtsat“ asja ei oska...

Olen jõudnud oma halajutuga kirjanditeni. Kirjandi puhul on kõige keerulisem etteantud teemast kirjutamine. Mina ei tea, miks õpetajad ei vali kunagi sobivaid teemasid – alati on kirjandi teemaks midagi, mille kohta ei oska kahte kriipsu ka tõmmata. Peale selle paneb mind imestama see, et õpetaja jõuab kõiki neid jutukesi lugeda.

Mõeldes eesti keelele, paneb mind aina rohkem imestama see, et kuidas millegi sellise loomise peale üldse võidi tulla. Seal, kus mina ei suuda ühte pisikest kirjandit ka kirjutada, on keegi kunagi terve keele välja mõelnud ning selle keele peale on ehitatud terve ühiskond.

Imestada on eesti keele üle palju, aga ikkagi kõige rohkem paneb imestama, et eesti keele õpetajad minusuguste õpilastega jõuavad tegeleda.

RÕÕM

Minu rõõm

TRIIN TIMM, 12. KLASS

Koorusin oma unenägudest juba kell viis hommikul. Sügise saabumise tõttu oli mu tuba kõle ning pöranda külmus mu jalge all meenutas klaasikildude puudutust. Järgides oma igahommikust harjumust, suundusin kööki ja tegin endale sidruniteed.

Nautisin sooja joogi puudutust ning silmitsesin aknast paistvat kohevat udu. Mida rohkem ma seda uurisin, seda enam nägin justkui kellegi silmi udus ning aeglaselt hakkasid välja joonistuma ka kellegi piirjooned. Kohkunult taipasin, et udus teisel pool aknaklaasi seisab rebane ning vaatab mind. See ei olnud tavaline oranžikas rebane, vaid tal oli kriitvalge karvakasukas ning tormisinised silmad.

„Miks sa niimoodi üksinda teed jood?“ uuris rebane. Vastasin: „Mul ei ole kedagi, kellega koos hommikuti teed juua.“ Rebane jäi mind kurvalt vaatama ning tantsivad sädemed ta silmadest kadusid. „Kuidas nii?“ küsis ta vaikselt. „Kõik joovad tänapäeval kohvi ning kõigil on oma kohvisõbrad hommikuks, aga mina joon teed. Teejoojatel neid pole,“ selgitasin talle. „Kas sa oled väga kurb sellepärast?“ tahtis rebane teada. „Natukene, aga mul on ka palju, mille üle õnnelik olla.“ „Mis sulle siis rõõmu teeb?“ oli rebane uudishimulik. Vastasin: „Kuldkollased vahtralehed tumesinise taeva taustal, vihmapiiskade rabin vastu vikerkaarevärvilist vihmavarju, roosade nelkide kuma, kui loojuv päike neile peale paistab, tormiselt vahutavad merelained, õhtused jalutuskäigud kuuvalgel, lennukist maha

jäänud valged triibud sinises taevas, esimeste öide puhkenud pojengide lõhn, paksude metsade vaikne sosin, õhtused päikesekiired mändide vahel, igapäeva erilised hetked...“

„Kuidas nii väikesed ja kurvad asjad sind õnnelikuks teevad?“ imestas rebane.

„Mind teevad õnnelikuks ilusad hetked, aga nendes on alati killuke kurbust. Muidu ei oleks nad ilusad.“

Üksindus on minu rõõm

INES SAFJANOVA, 12. KLASS

Mulle meeldib olla üksinda. Ihuüksinda, justkui hulkuv hõbedaselt läikiva karvastikuga hunt sünge metsa varjudes. Te küsite: miks? Vaadake, minust tulvab läbi fantastiline rõõmujoovastus, kui leian ennast vaatamas tühjusesse, eraldatuna kogu maailmast ja selle vastumeelsust tekitavast mõttetusest. Klaasistunud pilk mu vesihallides silmades annab märku järjekordsest seiklusest, unelmast, muinasjutust, mis leiab aset inimese kõige põhjatumates soppides – hinge- ja ajuorgudes. Kõige võrratum on see, et eranditult kõik tegelased kuuluvad mulle ja ainult minul on õigus neid armastada, vihata, hävitada. Liigutan tegelasi nagu puidust malenuppe mööda siledaks poleeritud ruudustikku oma tahte järgi.

Ma ei ole tegelikult mitte kunagi üksinda. Kasutan terminit „üksi“ vaid selleks, et ka lihtne inimeseloom suudaks aduda kuigipaljugi seda piiratud üksinduse õnne, mida ma erandkorras teiega jagan. Mu sees toimuvad tulised vaidlused ning intelligentsed arutelud minu olemuste vahel. Teie silmadest peegeldub segadus, kuid sisimas olete mind juba hullumeelseks tembeldanud.

Olen taaskord teinud vea, lootes inimesi minusuguste hundipoegadega lähendada. Ei, ma ei kuulu inimeste sekka, see on kindel, kindlamgi veel kui kalju. Rahuliku liigutusega asetan ma kaabu kiilanevale pealaele, tõusen, kepp kaenla all, pingilt ja kaon vilet lastes õhtuhämarusse, jättes endast maha vaimseks õhtueineks mõeldud segaduses ning kabuhirmul inimese, kelle kondine mõttemaailm võttis mu hundivaimult igasuguse söögiisu. Jah, mulle meeldib olla üksinda ja ka see lugu kuulub vaid mulle.

Ootamatus

NORA TUISK, 10. KLASS

Väiksena meeldis mulle väga mürada. Võisin mängida, hullata ja joosta terve oma ärkveloleku aja. Mõnikord ei kiitnud ema seda heaks, aga vahel läksime koos õue, et tema saaks jalutades oma tähtsaid mõtteid mõlgutada ja mina joosta ning ümbrust avastada. Üleüldse oli siis palju rohkem, mida avastada. Kõik oli nii uus. Mulle piisas maja taga olevast platsist, et uudishimu rahuldada. Niivõrd huvitav oli jälgida rohu kasvamist, kuulata lehtede sahinat ja tunda suurt äratundmisrõõmu teiste omasuguste kohtamisest. Mul polnudki rõõmuks rohkemat vaja.

Ent mida suuremaks ma sain, seda vähem tahtsin ringi lipata ja lehehunnikutes hullata, see polnud enam seesama. Jah, väljas oli tore jalutada ja värsket õhku hingata, aga midagi uut ja põnevat selles enam polnud. Emale aga tundus mu rahulikkus hoopis meeldivat. Tundsin end rumalana, et keegi teine minu kurbusest rõõmu saab, aga üks rõõmus emake tõi ka mulle veidi kasu. Nüüd oli ta nõus minuga kauemgi õues aega veetma, sest ei pidanud kogu aeg muretsema, kus ma ometi olen või millega tegeleen. Asi oli ju selles, et mul ei olnudki enam millegagi tegeleda. Tundus, et maailmal polegi mulle rohkemat pakkuda, olen siin kõik ära näinud.

Kord tahtis ema taas jalutama minna ning et olin kogu päeva toas veetnud, olin ma ideega vägagi nõus. Oli varakevad. Piisavalt soe, et mitte iga tuuleiliga nina ära külmetada, ja samas piisavalt külm, et kasukate kandmist veel aktsepteeritavaks pidada. Kell oli umbes kuus öhtul. Päike hakkas just loojuma ja taevas segunes nii palju eri toone korraga, et kokku tuli midagi vapustavat. Kodust välja astudes hingasime emaga mõlemad sügavalt sisse, et võtta sõõm värsket õhku, ning asusime teele, ikka maja taha platsile. Vähemalt nii ma arvasin ning lisasin sammu, et platsilt paremini päikeseloojangut näha, aga ema ei järgnenud mulle. Ta pöördus hoopis teisele poole. Jäin teda vaatama. Ta sammus edasi, otse valele poole. Täpselt sinna, kuhu mina kunagi minna ei tohtinud, üle autotee. Olin hämmingus: kas tõesti jätab ta mu üksi maha? Samas oli just tema see, kes tegi ettepaneku jalutama minna. Ehk unustas ta end ja tuleb kohe tagasi? Aga selle asemel pööras ta näo minu poole ja hõikas: "Liisu, siia!" Ma ei oleks

suutnud rõõmsam olla! On siin siis veel kohti, kuhu minna, kus midagi uut näha, midagi avastada? See on fantastiline, uskumatu, ennekuulmatu!

Kogu selle eufooria sees tundsin, kuidas jalad hakkasid üha kiiremini liikuma, tõusin maast lahti ja, ennäe imet, ma jooksin! Üle pika, pika ja kohutavalt igava aja ma jooksin. Jooksin õnnest ja rõõmust, imestusest ja tänulikkusest, jooksin, sest ma sain seda teha. Tundsin end vabana justnagu koer, kes pole enam ammu koos oma perenaisega midagi põnevat teinud. See ma ju olingi...

Kasutamata võimalus?

PIHLA LEENA PÕLDMA, 10. KLASS

Seisan hommikuses bussis. Sõidan nagu tavaliselt kooli. Kohendan haaret kollase posti ümber, et bussi kurvide ajal püsti jääda. Mingisugune laul mängib mulle klappidest kõrva. Huvitav, mis lugu see on? Laadisin just eelmisel õhtul telefoni uusi laule täis ega tunne neid veel nii hästi.

Mõtted lähevad lendu. Ah, esimene tund on kehaline kasvatus. Ei jaksa. Olen veel hommikuväsimust täis. Peaksin istuma ja puhkama, et energiat hoida ees ootavaks füüsiliseks koormuseks.

Vaatan ringi. Bussis on inimesi omajagu. Kus on vaba koht? Kus on vaba koht? Leidsin! Üsna minu lähedal on täiesti tühi koht ühe musta talvejopega tüdruku kõrval.

No mine nüüd istuma, ütleb aju, aga keha ei taha liikuda. Mõtlen, et jah, parem oleks järgmises peatuses istuma minna, siis buss seisab ja on kindlam ilma toeta ringi liikuda ning väiksem võimalus millegi taha koperdada.

Ohkan. Keha on väsinud. Aju mõtleb veel kõndimise ja koti seljast võtmise koreograafiat läbi, et sujuvalt kohale istuda.

Buss peatub, ukсед avanevad. Inimesed lähevad maha, ruumi tekib juurde. Tee vabaneb rohkem, et minna. Nüüd on minu aeg särada.

Midagi ei juhtu. Noh, liigu, keha! Alusta astumist parema jalaga, kõnni toolini, jää seisma, aita vasaku käega koti aasa üle parema õla, vinna kott

ümber vasaku õla enda ette, istu ja aseta kott sülle. Arusaadav? No siis mine. Sekundid jooksevad. Aeg saab ju otsa! Seisan kivistunult koha peal.

Bussi ukсед sulguvad ja rattad veeretavad bussi jälle liikuma. Aeg saigi otsa. Olen endas pettunud ja pragan iseendaga mõtetes.

Ühtäkki märkan, et keegi istub tühjale kohale. „Tšau!” ütleb ta. Juba seal istuv tüdruk võtab “külalise” naeratusega vastu. „Isver! Ma mõtlesin, et sa ei tulegi istuma. Ma juba kartsin, et keegi võtab selle koha ära.“ Jutusumin jätkub.

Miski minus vist tajus, et see koht oli juba reserveeritud. Bussist maha tulles jäin mõttesse, kas see oli teene või võimaluse kasutamata jätmine.

Tänav ühe laternaga

ELIISA RAAL, 12. KLASS

Lamanud voodis tundide viisi, avastasin, et kell on juba kaks. Mida olin ma teinud valesti, et unest nii kaugeks jäin? Keha oli liiga väsinud vähimagi pingutuse sooritamiseks, mõistus aga liiga ärkvel, et lasta kehal puhata. Olin nõiaringsis juba mitmendat päeva. Samuti jõllitasin tühje seinu terve päeva, kuuldes, mis ümberringi toimub, samas sellest vähimatki taipamata. Ma olin füüsiliselt kohal, kuid mõistus ei olnud vist isegi gravitatsiooniväljas. Mõni võiks nimetada seda kehaväliseks kogemuseks, minu jaoks oli see vaid reaalsus.

Ma olin unustanud, mis on toit, mis on maitse ning kuidas seda nautida. Mul polnud isu ning ma ei tundnud nälga. Koos kõigi teiste tundmustega oli seegi kadunud. Kadunud oli ka homme päev. See oli vaid hirmutav tühimik, mis võis endas midagi peita, kuid tõenäolisem näis puhas tühjus. Ma ei teadnud, kas elan veel homme, ei olnud kindel tänases õhtuski. Surm oli mind juba oma looriga katnud, vahel tundus, et see tegi mind lausa nähtamatuks või siis niivõrd eemaletõukavaks, et inimesed valisid võimaluse mind mitte märgata. Mind peaaegu polnudki.

Ühel hallil ja kõledal ööl, mil ekslesin sihitult mööda tühje tänavaid, vaikusel helisevaid kõnniteid, märkasin kusagil kaugel eemal üht valgusetäppi. Imepisikest, vaevu silmaga eristatavat, kuid ometi nii ehtsat. Arvasin, et see ongi surm. Et unetus ja nälg on minust lõpuks võitu saanud, kurjad

vaimud on surmaloori tihedalt mu ümber mässinud ning vabastanud mind kõigist maistest piinadest. Valguselaik pidi olema midagi ebamaist, demonlikku. Kõndisin selle suunas üha kiiremini ja kiiremini, imestades samas, kuidas mul järsku nii palju jõudu oli. Valgustäpp suurenes ja suurenes ning õige pea ei paistnud see enam pelgalt meelepette, see oli peaaegu käegakatsutav.

Korraga seisis mu ees ei keegi muu kui mina ise. Käes latern, uurides mind oma magamatusest tumedate silmaaluste ja pragunevate huultega. Ta tundus rahulik. Ükskõikne. Ta nägi välja kulunud ja väsinud, kuid ometi elujõulisem kui päris mina. Võib-olla oli asi laternas.

Peale igavikuna kestnud hetke ilmus ta näole lohutav naeratus ning mu koopia ulatas mulle lahkelt laterna. Sirutasin käe, et seda vastu võtta, kuid sel hetkel hallutsinatsioon kadus koos minu häguse teadvusega.

Ärgates lumivalges, steriilses ruumis, tundsin ma end uue inimesena. Olgugi et tegu oli mu enda mõistuse kujutluspildiga, oli ta mind mingil veidral moel mõjutanud. Andnud teadmise, et nüüd on latern minu käes. Latern, mis valgustas mulle lõpuks teed kindlasse homsesse päeva.

Äratundmishetk

CARMEN PIIRSALU, 12. KLASS

Algkool. Pean õppima tähestiku pähe. Lisaks tähestikule andis õpetaja meile ka keerulise tabeli, kus on numbrid. Ta ütles, et see on korrutustabel ja ka see on vaja pähe õppida. Vaatasin õpiku sisukorda, meid ootasid sel õppeaastal veel ees ruut, ring, kolmnurk jne. Mind haaras hetkeks lootusetuse tunne. Kuid ma alustasin siiski: A, B, C... .

Põhikool. „Eesti keeles on 14 käänet,“ alustasime õpetaja nõudlikul toonil käänetetabeli õppimist. Klassis tõusis raev õpetaja vastu, kuid ma püüdsin ennast rahustada mõttega, et ehk on see keeruline tabel mulle veel kunagi abiks ... nimetav: kes? mis?... . Pythagorase teoreem. Raev õpilaste silmis kasvas. Olin õnnelik, kuna oskasin seostada teoreemi kolmnurgaga. Samuti olin õppinud korrutustabeli pähe ning arvutasin tehteid kiiresti peast. Vaatasin klassis ringi – kuulda oli klassikaaslaste kalkulaatoriklõbin ning nägin vaid murelikke pilke.

Gümnaasium. Kirjand – 400 sõna. Alustasin kiiresti kirjutamisega, kuna mõtteid oli palju. Kirjutasin kirjandisse sisukaid näiteid erinevatest teemavaldkondadest (ajaloost, kunstist, raamatutest, mida olime kirjanduse kursustel eelnevalt lugenud) ning õpetaja kiitis minu väljendusoskust. Samuti tegin vaid üksikud vead grammatikas, kuna olen õppinud pähe kirjavahemärgireeglid ning oskan sõnu hästi käänata. Koosinusteoreem. Reaktsioon õpilaste seas on erinev – kes läheb klassist välja, kes võtab välja telefoni ja kirjutab sõbrale, kes jääb magama jne. Olen õnnelik. Sain luua uue seose kolmnurga ja koosinusteoreemi vahel. Mul on hea tunne, kuna saan järjest rohkem teada, mis toimub pealtnäha igava kolme külje sees.

Abituriendina mõistan, kui oluline on õppides luua seoseid. Seosed saavad alguse küll pisikestest detailidest, baasteadmistest, kuid aitavad kaasa tervikliku maailmapildi loomisele. Ootan juba järgmist hetke, mil saan oma teadmistepuslele uue tüki lisada.

Äratundmishetk

NAOMI CHARLOTTA ANDERSSON, 12. KLASS

Ma istun, ümbritsetud võhivõõrastest inimestest. Ma istun, süda rinnus pekslemas ja põsed õhetamas. Ma istun, jälgides samal ajal ruumis viibijaid keskendunult kulmu kortsutamast. Ma istun ja ma ei suuda uskuda, et see kõik on ainult käeulatuse kaugusel, siinsamas.

Kui küsida ükskõik kellelt, kes mind vähegi teavad, kes ma niisugune olen, siis vastus on alati: „Oh! Tema ainult õpib! Tulevane arst meil!“ Jah, see innukus on olnud osa minust terve mu elu. Kõik pöörleb selle ümber, iga mu otsus ja pingutus on kuidagi seotud pikema perspektiiviga. Niisiis ei teadnud ma, mida õieti oodata, kui mu sõbranna mind tudengivarjuks innustas minema. Ma olen alati mõelnud arstiteaduskonnast kui millestki idüllilisest, millestki nii imeliselt raskest ja pingutust nõudvast ja kättesaamatust. See oli võimalus viibida selles keskkonnas, mida olen nii kaua ihaldanud.

Seisin hommikul üksi, nägin üliõpilasi suuri konsepte lappamas ja loenguteks valmistumas ning püüdsin end nende seas tudengina ette kujutada. See tunne oli jahmatavalt põnev. Ma peaaegu suutsin tunda nende väsimust ja uuest infost tulvil mõtteid – see oli nii magus, ma lausa kibelesin

neid konsepte uurima. Kui mu varjutatav mind vastu võttis ja oma sõprade juurde viis, olin hiirvaikselt, kui nad oma kontrolltöö jaoks teemasid läbi arutasid. Vapustav, kuidas ma mitte sõnagi aru ei saanud. Mitte ainastki terminist. Kui mind loengusaali toodi, loksus pilt kuidagi iseenesest paika. Ma näen ennast vaimusilmas – aastate pärast, kolmanda kursuse tudengina – kuulamas seda loengut, ümbritsetud inimestest, kellel on sama eesmärk, nende ees on sama suur ja hirmutav pingutuste mägi, mis minulgi. See tunne... see on täpselt see, mida ma olen alati ette kujutanud.

Niisiis: ma istun kolmanda kursuse arstitudengite loengusaalis. Ma istun, sisimas tahe naerda ja nutta samal ajal. Ma istun ja mõtlen – jah, see on tõesti see, mida ma teha tahan.

Emajõgi

MARTTI TEDER, 11.KLASS

Haaran nagi kõige kõrgema konksu otsast oma kaabu ning asetan selle pähe. Ma olen valmis. Just täpselt nii, nagu olin varasemalt ette kujutanud. Minu ihu katab valge triiksärk, millel on kujutatud mustad pisikesed täpid. Särgi ülemist nööpi varjab minu veripunane kikilips, mis on kägistava tugevusega minu kaela külge aheldatud. Jalas on mul tumehallid viigipüksid, mis pimedas tunduvad kui mustad. Neid pükse hoiab üleval hobusekarva pruun vöö. Jalas mustad peokingad teravate otstega, paelad kahekordse lipsusõlmega kinni. Olen end tugevalt lõhnastanud. Enne tule kustutamist panen selga oma mattmusta mantli, mis on napilt üle viigipükste taskute. “Nüüd on kõik,” korrutan endale majauksest väljudes ja sean sammud paarisaja meetri kaugusel oleva Emajõe poole.

On tugev tuul ning juba paari esimese minutiga hakkavad mu käed külmast värisema ja nina tõmbub roosakaks. Jätkan kõndimist, kuigi sügaval sisimas tean, et see on vale...

Emajõe ääristab tumepruun puust jalutusrada, kus on pikad toolid ning kõige lõpus piire. Jään sinna seisma. Ma tunnen, kuidas külm minust võitu hakkab saama, kuid ei lase sellel end segada. Ma lihtsalt olen, ma ei tunne midagi, mitte midagi peale selle sünge ja tormise jõe, mis mind tahes-tahtmata enda poole tõmbab. Ma lasen sellel juhtuda. Kummardan

ning lähen puidust piirde alt läbi. Emajõest lahutab mind umbes pool tosinat meetrit ja paar suuremat kivi. Liigun lühikeste sammudega edasi veekogu poole, tundes iga sammuga üha enam kummalist vabadust. Ma astun viimasele kivile, mis on juba Emajões sees, ots veidi veest väljas. Siin ma nüüd olen. Sirge seljaga seistes ja mineviku poole vaadates püüan kõike unustada. Lasta kõigil minna. Tuul tõuseb ja ühtäkki ei tunne ma enam külma, nüüd... Kuid just siis märkan teisel pool jõge Sadamateatri ees vanapaari, kes parasjagu uksest väljub. Umbes 60dates mees tundub pisut kohmetu. Tal oli peas valge kaabu ning peaaegu maani ulatav tume mantel. Naine kannab tumedat kübarat ning toetab ennast vasaku käega kepile, mille abil ta edasi liigub. Äkki kepp libiseb ja naine komistab. Mees haarab kiiresti ja hoolitsevalt naise oma käte vahele. Nad vaatavad teineteisele silma ja naeratavad. Nad tunduvad nii õnnelikud...

Ühtäkki tajun ma midagi hoopis uut. Ma tunnetan maailma teisiti. Mõistan, et olen valmis andma endale veel ühe võimaluse.

Ma vaatan Emajõeale muutunud pilguga ning siis pööran talle juba selja.

Pealkirjata novell. Rahu

HELENA KONT, 11. KLASS

Mu jalad lohisevad mööda tänavat ja veavad talvesaabastega kaasa pori ja poolkülmunud kruusast karedat soolvett. Pead inimeste otsas janunevad suuremat kiirust, kui nende jalad pakkuda suudavad. Mõne jalad on raskemad kui teistel. Mõnel on tugevamad kui teistel. Mõnel ei olegi.

Nad paiskuvad toidupoe ees inimsoolikatena bussist välja ja käivad iga päev mööda sellesama maja üha koledamast fassaadist, mis täis pragusid ja plekke, mille tekkelugu ma teada ei taha. Üle tee on alkoholipood. Alkoholipoe vastas sellesama haledalt kärbuva maja karedal seinal on roheline laiali jooksnud *grafity*. "Rahu on see, mille poole ma püüden," räägib sein inimseintele.

Kodus laulavad müra ja vaikus minus lakkamatult duetti. Nähtamatud raadiolained kajavad kõigil seinte vahel ning internetivõrk on püüdnud inimesed oma lõksu ja väänanud neid rääkima. Pann säriseb, diivani kül-

jes on õllelõhn ja vaieldakse aknaraamifirmade üle ja pekstakse kolleegide üle keelt.

Nende seas – või üksi – jään uppuma vaikus, milles saan kuulda kõike, mis argimüra ja töös summutatud sai. Mulle ei meeldi, mida need käed ümber mu kõri räägivad. Vajutavad sõrmedega just õigetes kohtadesse ja mängivad mind nagu pilli, mis iga kord eripärase pentsiku inimhääle välja puhub, aga kuuldavale ei too.

Ma ei tea, miks inimesed on sellised. Võib-olla saavad nad liiga palju, mida nad tahavad, ja liiga vähe seda, mida vajavad.

Roheline spreivärv ootab lauaaluses prügikastis oma eksistentsi lõppu. Nii iga öö ajan taga illusioone.

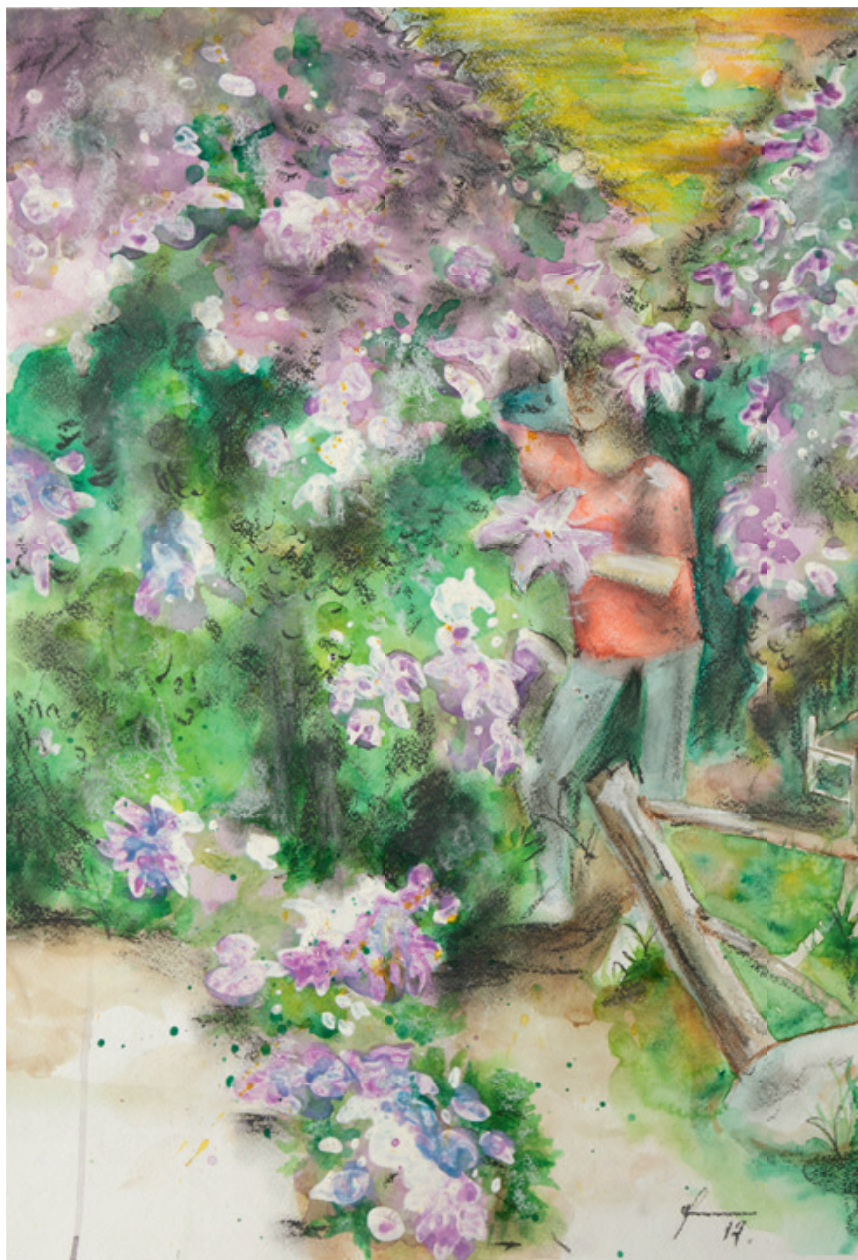
Mõtisklus

TRIIN TIMM, 11.KLASS

Ootan sind hommikul kell viis oma pisikeses köögis. Keedan vaarikateed ja otsin välja mummulised portselantassid. Mu orhideed aknalaual on ennast sinu tulekuks pidulikult üles rivistanud. Terve köök on sinu tervitamiseks valmis. Ootame ja ootame. Tee vaikselt jahtub, maalides auruga erinevaid kujutisi, on alles kunstnik! Ärevus mu sees järjest kasvab, piilun oma viiekorruselise kortermaja köögiaknast õue, lootes, et äkki hakkad juba kuskilt paistma. Tänavatel valitseb inimtühjus. Tuul keerutab ookerkollaseid lehti, mängib kilekotiga ning jõuab ka mänguväljakule kiigega kiikuma. Tahaksin olla nagu tema – muretult vaba ja lapsemeelne ning nähtamatu. Lendaksin siis sinu juurde, valvaksin su und ja sasiksin õrnalt su pähkelpruune juukseid... Tänavalambid hakkavad kustuma, õues läheb järjest valgemaks, kuid sind pole ikka veel. Sa ju lubasid seekord tulla, sa ju lubasid! Muidugi jäin sind sinisilmselt uskuma, usun ju alati sinusse. . . Esimesed varajased ärkajad ilmuvad tänavatele, kiirustades, kohvitass käes, tööle. Üle mu näo voolab pisar ning orhideed mu aknalaual vajuvad longu.

Loometööde lustilisus

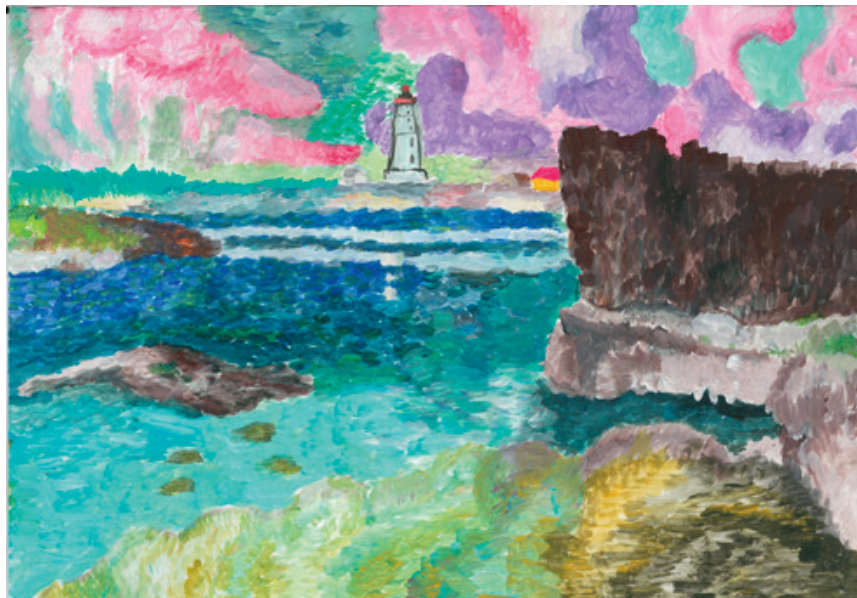
Gregor Kulla, 10ME, 2017

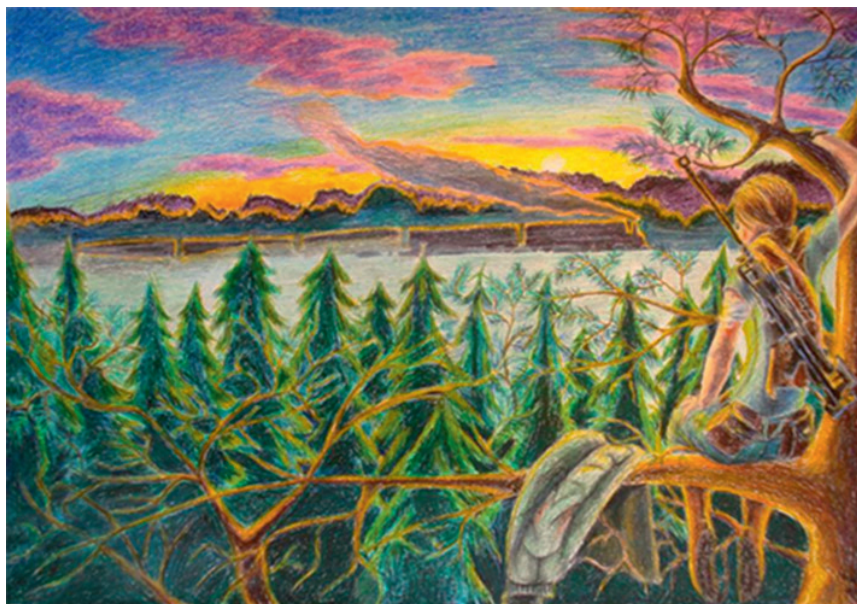
Karolina-Isabel Dubova, 11LO, 2017

Heleriin Sei, 10ME, 2017

Elery Tenson, 11KU, 2018

Amanda Orav, 11TE, 2017

Cassandra Jugaste, 10IT, 2017

Koit Reinkubjas, 12E, 2019

Elina Uba, 11LO, 2019

Koit Reinkubjas, 12TE, 2019

Oskar Vels, 10KU, 2019

Johanna Jurs, 11TE, 2019

Helily Nummert, 10IT, 2018

Hennessy-Elizabeth Dubrov, 11LO, 2019

Lisbeth Olesk, 11IT, 2018

Kristiina Theresa Kuusik, 11KU, 2018

Carolin Tõntsu, 11IT, 2019

Steffi Prants, 10IT, 2019

Le chat

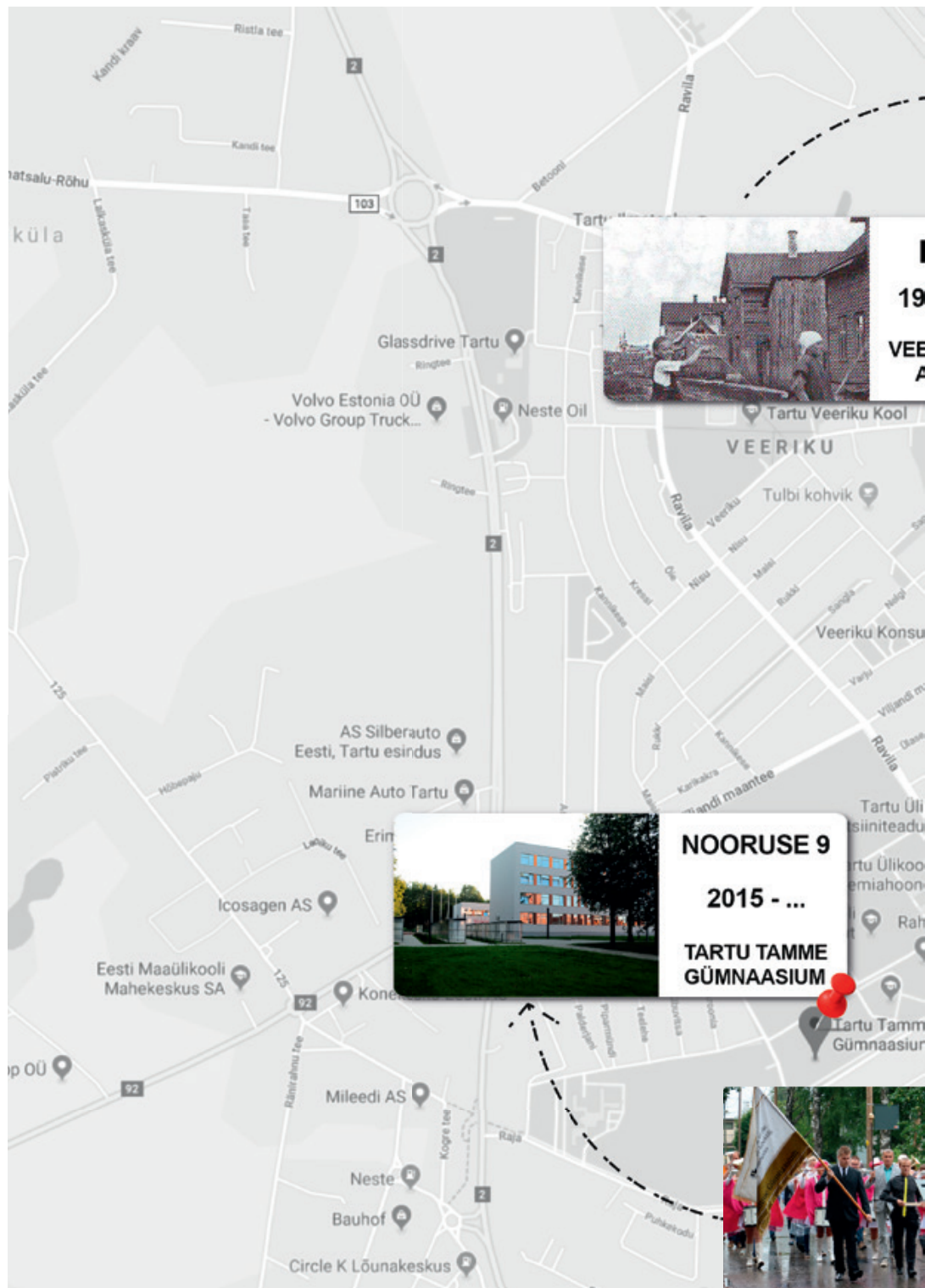
Viens, mon beau chat, sur
mon coeur amoureux.
Retiens les griffes de ta patte,
et laisse-moi plonger dans
tes beaux yeux,
mêlés de métal et d'agate.

Lorsque mes doigts caressent
à loisir,
ta tête et ton dos élastique,
et que ma main s'enivre du plaisir
de palper ton corps électrique.

Je vois ma femme en esprit.
Son regard,
comme le tien, aimable bête,
profond et froid, coupe et fend
comme un dard.

Et, des pieds jusques à la tête,
un air subtil, un dangereux par-
fum nagent autour de son corps.

- H. Baudelaire

19
VEE
A

Tartu Veeriku Kool

VEERIKU

Glassdrive Tartu
Volvo Estonia OÜ - Volvo Group Truck...
Neste Oil

AS Silberauto Eesti, Tartu esindus
Marine Auto Tartu

Icosagen AS

Eesti Maaülikooli Mahekeskus SA

NOORUSE 9

2015 - ...

TARTU TAMME GÜMNAASIUM

Tartu Tamme Gümnaasium

LIINI 1
19 - 1922
RIKULI ALEVI
ALGKOOL

NÄITUSE 20/22

1922 - 1964

TARTU 16.ALGKOOL
TARTU 6.KK
TARTU 5.KK

LIINI 1
19 - 1922
RIKULI ALEVI
ALGKOOL

MAARJAMÕISA

TAMME PST 24a

1964 - 2015

TARTU 5.KK
TARTU TAMME KOOL
TARTU TAMME GÜMNAASIUM

